

Doktori (PhD) értekezés

dr. Tokodi Panna

2023

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

dr. Tokodi Panna

A magyarországi turisztikai célterületek biztonsági aspektusai, különös tekintettel a rendőrség szerepére

Kézirat lezárva: 2023. június 27.

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Németh József PhD r. ezredes

Társ-témavezető:

Prof. Dr. Michalkó Gábor

.....

Témavezető aláírása

.....

Társ-témavezető aláírása

BUDAPEST, 2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	5
1.1. A témaválasztás indoklása, a kutatási téma meghatározása	5
1.2. A kutatási kérdések és hipotézisek	8
2. A KUTATÁS MÓDSZERTANA	12
2.1. Az adatgyűjtés és az adatelemzés módszerei	13
2.2. A mintaválasztás.....	15
3. AZ ÉRTEKEZÉS ELMÉLETI KERETEI – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	17
3.1. A rendvédelmi szervek vezetés- és szervezésmélettől a turizmusbiztonság fogalmáig	17
3.2. A turizmusbiztonság kérdésköre	20
3.3. A turizmusbiztonságot érintő kockázati tényezők, veszélyforrások.....	25
3.4. A rendőrség turizmusbiztonságban játszott szerepe.....	28
3.5. A pandémia okozta válsághelyzet hatásai	32
3.6. A 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtó elsődleges feldolgozása strukturált adatbázisban	34
3.7. Összefoglalás, részkövetkeztetések.....	35
4. A TURIZMUSBIZTONSÁGGAL ÖSSZEFÜGGŐ NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁS	36
4.1. A turizmus alapjai	36
4.1.1. <i>A turizmus lényege, jelentősége, csoportosítása</i>	36
4.1.2. <i>A turista fogalma</i>	37
4.2. Közbiztonság – a turisták biztonsága	39
4.3. A nemzetközi mobilitás, a szervezett bűnözés és biztonság turisztikai vonatkozásai.....	40
4.4. Európai turisztikai jog	41
4.5. A schengeni rendszer.....	44
4.6. Közlekedésbiztonság.....	48
4.6.1. <i>A repülés biztonságát védő intézkedések</i>	48
4.6.2. <i>Utاسبiztonsági ellenőrzés</i>	49
4.7. Összefoglalás, részkövetkeztetések.....	51
5. A TURIZMUSBIZTONSÁGGAL ÖSSZEFÜGGŐ HAZAI SZABÁLYOZÁS	53
5.1. A turizmus hazai jogi szabályozása.....	53
5.1.1. <i>A rendőrség és az Alkotmányvédelmi Hivatal feladatai, jogköre a turizmusbiztonságban.</i> 54	
5.1.2. <i>További szervek részvétele a turizmusbiztonságban (magánbiztonsági vállalkozások, önkormányzati rendészeti szervek, polgárőrség)</i>	56
5.2. Úti okmányok, vízumkérdések.....	58
5.2.1. <i>A vízum</i>	64

5.2.2. <i>Úti okmányok elvesztése külföldön</i>	66
5.2.3. <i>Kiskorúak be-, illetve kiutazása</i>	67
5.2.4. <i>Kedvtelésből tartott állatok utaztatása</i>	68
5.3. <i>Összefoglalás, részkövetkeztetések</i>	70
6. SPANYOLORSZÁG, MADRID TURIZMUSBIZTONSÁGA (ESETTANULMÁNY)	71
6.1. <i>A biztonság szerepe</i>	72
6.2. <i>Kommunikáció egyenlő biztonság</i>	73
6.3. <i>Közbiztonság és a turizmus veszélyforrásai</i>	74
6.4. <i>Katalónia</i>	76
6.5. <i>Madrid</i>	78
6.6. <i>Konzuli Hivatal Madrid</i>	81
6.6.1. <i>Konzuli segítségnyújtás</i>	82
6.6.2. <i>Sértett vagy elkövető</i>	83
6.6.3. <i>Egészség- és közlekedésbiztonság</i>	83
6.6.4. <i>Kapcsolat a spanyol rendészeti szervekkel</i>	84
6.7. <i>Összefoglalás, részkövetkeztetések</i>	84
7. TURIZMUS – TERRORIZMUS	86
7.1. <i>A terrorizmus fogalmi meghatározása</i>	87
7.2. <i>Adatok, trendek</i>	88
7.2.1. <i>A terrorcselekmények trendjei, lokalitása</i>	88
7.2.2. <i>A globális turizmus trendje</i>	90
7.2.3. <i>Terrorcselekmények és a turizmus trendjének összevetése</i>	92
7.3. <i>A terrorizmus és a turizmus adatainak vizsgálata néhány országban</i>	93
7.3.1. <i>Egyiptom</i>	93
7.3.2. <i>Izrael</i>	96
7.3.3. <i>Törökország</i>	98
7.4. <i>Összefoglalás, részkövetkeztetések</i>	101
8. A MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZŐ KÜLFÖLDIEK TURIZMUSBIZTONSÁGGAL KAPCSOLATOS PERCEPCIÓI	103
8.1. <i>Fókuszban a biztonság</i>	104
8.2. <i>A minta általános jellemzői</i>	107
8.3. <i>A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak eredményei</i>	110
8.3.1. <i>Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata (klasztercsoportok és a biztonsági tényezők kapcsolódásai)</i>	110
8.3.2. <i>Biztonsági tényezők két dimenziója</i>	113
8.3.3. <i>Az észlelt kockázat dimenziója</i>	115
8.3.4. <i>Turizmusbiztonsági tényezők kockázatának értékelése</i>	116

8.3.5. Alhipotézisek tesztelése.....	117
8.4. Összefoglalás, részkövetkeztetések.....	120
9. A BELFÖLDI TURISTÁK BIZTONSÁGÉRZETÉNEK DIMENZIÓI.....	124
9.1. A kockázatészlelés szerepe.....	125
9.2. Magyarország biztonsági helyzete – a turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai.....	126
9.3. A minta általános jellemzői.....	131
9.4. A belföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak eredményei.....	134
9.4.1. Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata (klasztercsoportok és a közbiztonsági tényezők kapcsolódásai).....	134
9.4.2. Biztonsági tényezők dimenziója.....	137
9.4.3. Az észlelt közbiztonsági kockázat dimenziója.....	139
9.4.4. A további kockázatészlelés értékelése.....	140
9.4.5. A kockázatészlelés területeinek összehasonlítása.....	142
9.5. Összefoglalás, részkövetkeztetések.....	143
10. A TURIZMUSBIZTONSÁG TÉMAKÖRBE VÉGZETT RENDŐRI VEZETŐI INTERJÚK.....	146
10.1. A rendőri vezetői interjúk elemzésének módszertana.....	148
10.2. Út a vezetéselmélettől a turizmusig.....	149
10.2.1. Vezetéselmélet.....	151
10.2.2. Vezetői típusok.....	154
10.2.3. Felkészülés/készenlét.....	157
10.2.4. Szezonalitás.....	161
10.2.5. Jelenlét, láthatóság, szubjektív biztonságérzet.....	164
10.2.6. Kooperáció.....	166
10.2.7. Új nézőpont: „turista, mint elkövető”.....	169
10.2.8. Kockázati tényezők.....	171
10.2.9. „Rendőrök turista szerepben”.....	174
10.2.10. Intézkedési terv.....	176
10.2.11. Empátia, félelemérzet.....	178
10.2.12. Benchmark.....	179
10.3. Összefoglalás, részkövetkeztetések.....	181
11. A RENDKÍVÜLI HELYZETEK RENDÉSZETI KÉRDÉSEI KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TURIZMUSBIZTONSÁGRA.....	183
11.1. Rendészeti kihívások és feladatok.....	184
11.1.1. A múltbeli járványok idején.....	184
11.1.2. Járványügyi intézkedések hazánkban.....	185
11.1.3. Egyes regisztrált bűncselekmények számának alakulása.....	188
11.1.4. A települési biztonság garantálása, kijárási korlátozás ellenőrzése hazánkban.....	191

11.1.5. Lokális megmozdulások, tüntetések.....	193
11.1.6. A COVID-19 utáni szabályozás.....	195
11.2. Veszélyhelyzet 2.0, avagy a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet	196
11.3. Turizmus és/vagy biztonság.....	198
11.4. Összefoglalás, részkövetkeztetések, javaslatok.....	200
12. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA, KONKLÚZIÓ, AJÁNLÁSOK....	202
12.1. Új tudományos eredmények és fontosabb megállapítások.....	203
12.2. A kutatás gyakorlati relevanciája, ajánlások	207
FELHASZNÁLT IRODALOM	210
<i>A nemzetközi turizmusbiztonságot is szabályozó jogszabályok listája</i>	<i>228</i>
<i>A hazai turizmusbiztonságot is szabályozó jogszabályok listája.....</i>	<i>229</i>
<i>További a témakört érintő jogszabályok listája</i>	<i>230</i>
A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN MEGJELENT SAJÁT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE....	232
MELLÉKLETEK.....	234
1. sz. melléklet: Táblázatok jegyzéke.....	234
18. számú táblázat: 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtó feldolgozása	235
2. sz. melléklet: Ábrák – Képek – Térképek jegyzéke	238
3. sz. melléklet: A külföldi turistákra vonatkozó kérdőív	240
4. sz. melléklet: A belföldi turistákra vonatkozó kérdőív.....	248
5. sz. melléklet: Turizmusbiztonság fókuszú interjúkérdések.....	255
6. sz. melléklet: A turizmusbiztonság témakörben végzett rendőri vezetői interjúk időpontjai.....	257
7. sz. melléklet: Turizmus – terrorizmus (Egyiptom, Izrael, Törökország adatai).....	258
8. sz. melléklet: A kereskedelmi szálláshelyek külföldi és belföldi vendégforgalma (vendégek, vendégéjszakák száma)	260
9. sz. melléklet: A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák és vendégforgalom száma turisztikai régióként.....	261
10. sz. melléklet: A Magyarországra tett külföldi többnapos utazások megoszlása a felkeresett turisztikai régió és országok szerint 2019	262
11. sz. melléklet: Munkáltatói nyilatkozat	264
12. sz. melléklet: Köszönetnyilvánítás	265

1. BEVEZETÉS

„Ha meg akarunk érteni egy tudományt, először nem az elméleteit vagy az eredményeit kell megtekintenünk, és egészen biztosan nem azt, amit hívei mondanak róla, hanem azt kell megnéznünk, amit azok csinálnak, akik a gyakorlatban művelik.”

(Geertz, 1994, 172.)

1.1. A témaválasztás indoklása, a kutatási téma meghatározása

A globalizáció, az adatátviteli forradalom és a digitalizáció egyik legnagyobb nyertese a turizmus. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy a turizmus pozitív rendeltetése mellett egyaránt magában rejt veszélyeket és kockázatokat. Ennek megelőzésében, elhárításában és az eredeti állapot visszaállításában jelentős szerep hárul a rendészet szereplőire, kiemelten a rendőrségre. Ezáltal a turizmusbiztonság rendészettudományba való beillesztése megkerülhetetlen. A rendészettudomány, ahogy Finszter (2018, 432) megfogalmazza *„az állam- és jogtudományoknak azon ága, amelyik a rendészet jogának, a rendészet szervezetének és a rendészet működésének törvényszerűségeit kutatja a társadalomtudományok általános, az állam és jogtudományok különös és a rendészeti igazgatás természetéhez illeszkedő egyedi módszereivel”*. A rendészet elméleti alapjai által a turizmus biztonsági aspektusainak vizsgálata során, különös tekintettel voltam a rendőrség, a rendőri vezetők szerepére. A téma rendészettudományhoz való illesztését bizonyítja, hogy a rendészet elméleti feltárása mellett, a kutatási célok szem előtt tartásával kívántam változásokat kezdeményezni, elősegíteni, hogy a turizmusbiztonság témája a rendészetben, a rendőrségen belül is előtérbe kerüljön, a kutatási eredményeim a gyakorlatban közvetlenül alkalmazhatók legyenek, hiszen a rendészet teljesítménye a közbiztonság, jelen esetben a turizmusbiztonság (például a turisták biztonságérzetének) szintje által mérhető. Maga a turizmusbiztonság témája mindemellett több határterületet, tudományterületet is érint, mint például a kriminálgeográfia, a vezetés- és szervezéstudomány, amelyeket értekezésemben is tárgyaltam.

A globalizációnak köszönhetően, avagy annak okán a 21. században új jelenségek, kihívások jelentkeztek a rendészet, a bűnüldözés területén is. A rendészeti kihívások, veszélyek között jelent meg

- az egyre elterjedtebb szervezett bűnözés (értve ez alatt az online világban történő felerősödését is);
- a migráció (amelyhez kapcsolódnak más bűncselekmények, mint például az embercsempészet, prostitúció, szervezett bűnözés stb.);

- az egyes ipari-technológiai termékek hamisítása (termékek, okmányok, élelmiszerek, gyógyszerek stb.);
- a globális felmelegedés hatására bekövetkező veszélyhelyzetek, katasztrófák (élelmiszerhiány, vízhiány, árvizek, de ennek okán a migráció is);
- ehhez kapcsolódóan a környezeti ártalmak fokozódása;
- továbbá a határokon átívelő terrorista akciók;
- a túlnépesedés által a szegénység fókuszba kerülése;
- valamint a transznacionális vállalatok világszintű tevékenysége (Sallai, 2013).

Mindezekre a veszélyforrásokra szükséges reagálni a rendőrségnek is, felhívva a figyelmet a globalizációs veszélyekre. A rendőrségnek, többek között a bűnmegelőzés területének nagy szerepe van a felvilágosító munkák elvégzésében, hiszen sokan válnak még ma is az adathalászok áldozataivá, vásárolnak hamisított termékeket, vagy eléri őket a szervezett bűnözés hálója. Az internetnek köszönhetően kinyílt előttünk a világ, ma már szinte mindent elérhetünk, megtudhatunk néhány kattintással. De ennek a fajta modern szabadságnak megvan a maga hátulütője is. Óvatlanokká váltunk, azt gondoljuk, hogy velünk nem történhet meg az, hogy például a bankkártyánk adatait önként átadva veszítjük el megspórolt pénzünket, vagy bár gyanúsnak tűnt egy részünkre kínált termék, mégis megvásároljuk. Sokáig tudnánk ilyen és ehhez hasonló példák garmadát felsorolni. Ezek a kihívások és veszélyek viszont ugyanúgy érintik, sőt hatással vannak a turizmusra is, az egyes turisták biztonságára, biztonságérzetére. Ezáltal is kézzel fogható a kapcsolat a turizmus, a biztonság és a rendészet között, így a turizmus fókuszú témaválasztásom kapcsolódik a rendészethez.

A turisztikai desztináció biztonsági helyzete hangsúlyos tényező egy utazási döntés meghozatalakor, mivel az a turizmus összetett rendszerének fontos alapja. A turista felelős azért, hogy minden releváns információval rendelkezzen a felkeresni szándékozott úti célt illetően, a felkeresett desztináció feladata pedig, hogy biztosítsa ezeket az információkat. Azonban a világban zajló események nemcsak a turistákat, hanem a rendészeti szerveket is fokozott felkészülésre sarkallják, ahogyan ezt a globalizált világ kihívásai is indokolják.

A biztonság a turizmus egyik meghatározó tényezője, az otthonát elhagyó turista számára az általa felkeresett célterület (közrend)biztonságáért felelős rendészeti szervek jelentik az első számú garanciát a potenciálisan felmerülő veszélyek elhárítására. Mivel a turista az átmeneti tartózkodását jelentő környezetben számtalan veszélynek van kitéve, ezek kiküszöbölésében, áldozattá válását követően pedig az eljárás lefolytatásában az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnek (értve ez alatt a 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról 1. §

(1) bekezdés a) pontjában foglaltakra tekintettel; a továbbiakban: rendőrség) is kitüntetett szerepe van. A rendőri állományon belül a turistákhoz való hozzáállás jelentős mértékben függ a vezető, a parancsnok személyétől, azonban az teljes mértékben fehér foltnak számít a vezetéstudomány területén, hogy milyen személyes tulajdonságokkal, képességekkel és készségekkel, tapasztalatokkal rendelkező vezető képes a turizmusbiztonság hatékony(abb) megteremtésére.

Az általam elvégzett PhD kutatás komplex módon kívánja feltárni a különböző területi szintű (funkcionális megközelítésű – például vízparti, nagyvárosi, fürdővárosi, határmenti) rendőrség szerepét a turisták biztonságának garantálásában Magyarországon. Ehhez elsődlegesen ismerni kell a Magyarország területén hosszabb-rövidebb ideig tartózkodó turisták (külföldi és hazai egyaránt) utazási magatartását, a szubjektív biztonságérzetükre ható tényezőket, mivel csak az erre vonatkozó információk birtokában tud a rendőrség és a biztonság garantálására hivatott egyéb szervezetek hatékonyan együttműködni (Michalkó, 2020a). A kutatási témában megfogalmazott probléma relevanciája az elvégzett vizsgálatok és az azok eredményét bemutató disszertáció szempontjából az, hogy a turizmus a világ számos országában a gazdaság meghatározó ágazata, Magyarországon kifejezetten húzóágazatnak számít, ami a 8-10%-os GDP hozzájárulásban és a hasonló arányú foglalkoztatásban jelenik meg (Hinek, 2020). Az ebben rejlő potenciál okán a biztonságos utazás és tartózkodás garantálása már nem csupán helyi, hanem állami érdeké is vált (Bujdosó, 2010). Napjainkban komoly mértékben részese életünknek a biztonságunkért való aggodás. Annak tudata, hogy bekövetkezhet egy támadás vagy „valami” olyan tényező, ami a biztonságunkat veszélyeztetheti, érdemben befolyásolja viselkedésünket és így természetesen az utazási és fogyasztási szokásainkat is (Németh–Tokodi, 2016). Ma már sokkal több veszélyforrással találkozunk, s ez által a biztonság, főként a szubjektív biztonságérzetünk igen gyorsan megváltozhat.

A Magyarországra érkező külföldiek, legyenek azok átutazók, kirándulók vagy itt éjszakázó turisták, biztonságának garantálásában a rendőrség szerepe meghatározó. A rendőri jelenlét volumene, az intézkedések minősége, az ügykezelés stb. a turizmus szempontjából versenyképességi tényezőnek számít, amelynek befolyásolásában a vezetőkre kulcsfontosságú felelősség hárul (Sziva–Michalkó, 2020).

1.2. A kutatási kérdések és hipotézisek

Az előfeltevéseimet¹ több tényezőre alapozva állítottam össze. A szakirodalmi, elméleti áttekintés volt a kezdő lépés, amelyet a *dolgozat elméleti keretében* fejtettem ki. Majd mint a rendőrség jogász alapvégzettségű hivatásos állományú tagja terepi munkát végeztem. 2016 és 2018 között rendőrszakmai képzésen vettem részt, mely során közlekedésrendészeti és közrendvédelmi szakmai gyakorlatot teljesítettem több héten keresztül. Ennek során a nyári, turisztikai időnyben Keszthelyen töltöttem a közlekedésrendészeti szakmai gyakorlatomat, majd az őszi időszakban Szentendrén voltam közrendvédelmi szakmai gyakorlaton. Mindkét terület turisztikailag frekventált, így a közvetlen vezetőimmel és a kapitányságvezetőkkel a kutatási témám vonatkozásában is volt lehetőségem előzetesen egyeztetni, kikérni szakmai álláspontjukat. Továbbá előzetes szakmai egyeztetéseket folytattam a turizmusbiztonság témakörében érdekelt vezetőkkel különböző konferenciákon, mint például a Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia-sorozat, ahol előadóként többször is részt vettem. A konferencián évről évre egyre több, a rendőrséget képviselő kolléga és rendőri vezető vett részt és előadásaikkal bizonyítják a téma fontosságát. A konferenciákon kívül egyéb szakmai fórumokon (például éwertékelő üléseken), belső megbeszéléseken is érdeklődtem vezetőimnél a témakört illetően, javaslataikat mindig szívesen fogadtam.

A fentiekre tekintettel állítottam össze és véglegesítettem előfeltevéseimet. A disszertációmban felállított fő hipotézisek mellett a Magyarországra érkező külföldi és belföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak vizsgálatai során további alhipotéziseket is megfogalmaztam. Az ezekre kapott eredmények is segítették a fő feltevéseim megválaszolását. Az alhipotézisek vizsgálatai során azonosítottam a turisták biztonságérzetének dimenzióit, az utazás során felmerülő kockázati tényezőket, a közbiztonsági és az általános biztonsági állítások szerinti fontossági sorrendben.

A megfogalmazott (fő)hipotézisek és indoklásuk az alábbiak:

Az első hipotézis:

A szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolata: összefüggés van a közbiztonság, vagy annak hiánya, a turizmus volumene és gazdaságélénkítő hatása között.

¹ A PhD kutatás során a hipotézis és az előfeltevés kifejezéseket egymás szinonímájaként használom. A módszertani szakirodalomban máig vita folyik arról, hogy lehet-e a kvalitatív kutatásokban hipotézist megfogalmazni vagy az kizárólag a kvantitatív kutatók privilégiuma (Sántha 2006).

A második hipotézis:

A magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási (hivatalos és/vagy személyes) tapasztalatai befolyásolhatják az általuk irányított szervezet illetékességi, felelősségi területének turizmusbiztonságát.

A harmadik hipotézis:

Azokban a turisztikai desztinációkban, amelyekben a rendőrség megfelelő attitűddel és empátiával kezeli a turizmusbiztonság problematikáját, kedvezőbbek lesznek a turistákat érintő közbiztonság mutatói.

A negyedik hipotézis:

A települések funkciója összefüggésben van a turizmusbiztonság garantálásával. Azokon a településeken, amelyek gazdasági-társadalmi életében a turizmus elsődleges, nagyobb hangsúly helyeződik a látogatókat fenyegető veszélyek kiküszöbölésére, mint ott, ahol ugyan jelen van a turizmus, de nem ez a meghatározó ágazat.

Az ötödik hipotézis:

A turisták jelenléte és annak mértéke érdemlegesen befolyásolja a magyar bűnügyi statisztikai adatokat.

A hipotézisek felállításakor számba vettem azokat a tényezőket, funkciókat és rendszereket, amelyek a rendőrség és a turizmusbiztonság kérdéskörébe tartozhatnak. A kutatásom alapvetően összefüggés-feltáró jellegű, amelynek során vizsgáltam a szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolatát. Ismert, hogy az élet és vagyonbiztonság, a közlekedésbiztonság, a terrorista akciók stb. befolyásolják a turizmus volumenét, egy adott térség látogatottságát (Mansfeld–Pizam, 2006). Az emberek alapvetően oda mennek, ahol szerintük biztonság van. (Ennek természetesen ellentmond a katasztrófaturizmus, bár Magyarországon ez a jelenség nem jellemző.) Az előbbieket garantálásához nagymértékben hozzájárul a rendőrség, a nyelveket beszélő, jól felszerelt rendőr, a reagáló vezető is.

Azok a vezetők, parancsnokok, akik turistaszerepben maguk is szembesültek az általuk felkeresett turisztikai desztinációk kockázataival, megtapasztalták a védtelenségből fakadó nehézségeket, hipotézisem szerint vezetőként körültekintőbben, nagyobb empátiával kezelik a körzetükbe érkező turistákat és ez a szemléletmód a beosztottjaik hozzáállásában is megmutatkozik. Ennek feltárása nehézségekbe ütközhet, hiszen alapjába véve szubjektív adatok, egyedi jelenségek állhatnak rendelkezésre, melyekből általánosítani, összefüggéseket

bemutatni körülményes, így végeredményben csak feltételezéseket vonhatunk le belőle. Az, hogy a rendőrség miként áll a turizmusbiztonság kérdéséhez, befolyással lehet annak mutatóira. Azok a vezetők, parancsnokok, akik az adott körzet turizmusában a gazdasági-társadalmi fejlődés lehetőségét látják, ennek megfelelően hatékonyabb segíthetik a bűnmegelőzést és a jogsértések kezelését, eredményesebbek lehetnek a közbiztonság területein.

A turizmusbiztonság szempontjából értelemszerűen nem lehet azonosan megítélni egy szezonálisan csúcsra járatott települést (például fesztiválközpont), ahol a piaci szegmens (például fiatalok) fogyasztási sajátosságai generálják a kockázatokat, egy olyan, amely egész évben viszonylag egyenletes forgalmat (például fürdőváros) és a veszélyeknek kevésbé kitett keresletet (például idősebbek) produkál. Ennek bizonyítására a disszertációban – az adott rendőr(fő)kapitánysággal együttműködve – Magyarország turizmusbiztonság szempontjából releváns térségeinek kijelölésére került sor.

Az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Statisztika (a továbbiakban: ENyÜBS) jelenleg nincs tekintettel arra, hogy az adott településen, területen időszakosan hányan, kik tartózkodnak. A vizsgálataim során e hiányosságot, torzító hatást is igyekeztem figyelembe venni. Az időszakos bűnügyi statisztikai és ügyforgalmi adatok elemzésével az adott turisztikai desztinációkban megtervezhető a rendőrség rendelkezésére álló erők és eszközök optimális felhasználása a bűncselekmények megelőzése és visszaszorítása érdekében. Általában a turisták sérelmére hasonló típusú bűncselekményeket követnek el, melyek helyszíne, módszere, az elkövetői köre jól behatárolható. A bűnügyi elemzés rendelkezésre álló módszereivel az érintett területek rendészeti vezetői a járőr útvonalak megtervezésével, az erők és eszközök megfelelő csoportosításával a lakosság körében végzett felvilágosító tevékenységgel, a turisták számára készített többnyelvű tájékoztató anyagok felhasználásával a bűncselekmények száma számottevően csökkenthető. Mindamellet, hogy a rendőri vezetők külföldön szerzett, hivatalos vagy személyes tapasztalatai felhasználásának a módszertanba építésével befolyásolhatja az általuk irányított szervezeti egység ez irányú tevékenységét, elősegítheti a turizmus biztonságosabbá tételét és közvetett módon befolyásolhatja a bűnügyi statisztikai adatok alakulását.

Napjainkban Magyarország számos térsége, tájegysége vonzó turisztikai célpont mind a hazai, mind a külföldi látogatók számára. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján országosan a vendégéjszakák száma hosszú ideje emelkedik, amely 2019-ben már meghaladta a harminc millió². Ezen emelkedés révén a jelentős számú turista könnyen célpontjává válik

² KSH https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/2020/helyzetkep_turizmus_2020.pdf (letöltve: 2022.12.15)

bűnözőknek, bűnözői csoportoknak. Ez sok esetben azért is következhet be, mert a turisták gyakorlatilag nincsenek tisztában a helyi viszonyokkal, így könnyebben válhatnak bűncselekmények áldozatává. Ami azzal a negatív hatással járhat, ahogyan az első hipotézisemben is leírtam, hogy ahol biztonság van, az emberek oda fognak menni. A turista egy „idegen” helyre, országba történő látogatásra során – legyen az csak rövid ideig tartó – az élményeket keresi, pihenni, szórakozni vágyik. A turistákra leselkedő veszélyek elhárítását, annak megelőzését szükséges szavatolni a rendőrségnek a közbiztonság, a közlekedésbiztonság garantálásával, gyors, hatékony és szakszerű intézkedések végrehajtásával, emberközpontú hozzáállásával.

A turizmussal kapcsolatos menedzselési feladatok leginkább tájegységeket (például Dunakanyar), turisztikai térségeket (például Balaton), turistavárosokat (például Hévíz) ölelnek fel, néhány esetben kisebb településeket (például Mohács) érintenek. A rendőrség ezeket a feladatokat komplexen kívánja segíteni. A felmerülő kihívások kezelése érdekében a jelentkező közrendvédelmi, bűnügyi, bűn- és balesetmegelőzési, valamint kommunikációs feladatokat koordináltan, a területi és helyi erők bevonásával hajtják végre. Magyarország biztonságos országnak tekinthető, így a biztonság mint a turista szempontjából elsődleges kritérium adottságként rendelkezésre áll. A közbiztonsági mutatók ez irányú további fejlődését, a turistákat érintő, avagy általuk elkövetett jogsértések számának a további csökkentése, akár a nullára redukálása a közép, illetve hosszú távú cél.

2. A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A kutatás megvalósításánál induktív stratégiát alkalmaztam, amelynek megfelelően, empirikus vizsgálatokat valósítottam meg és az egyedi jelenségek feltárására építve próbáltam meg az általánosítható összefüggéseket bemutatni. A kutatás alapvetően összefüggés-feltáró jellegű, amelynek során két markáns tényező, a rendőri vezetés és gyakorlat sajátosságai, valamint a jogsértések közötti kapcsolatok bemutatására helyeződik a hangsúly. A kutatás során a szakirodalom, szaksajtó feldolgozása, az online lekérdezések és a mintaterületek rendőri vezetőivel lefolytatott interjúk alapján a megfogalmazott hipotéziseket kívánom megerősíteni vagy elvetni.

A disszertációban a témakör feltárásához a szakirodalom, a szaksajtó feldolgozását, elemzését (1. számú melléklet 18. számú táblázata alapján), az egyes résztémakörök feltárását végeztem el. Az értekezés 225 irodalmi hivatkozást és további nagyszámú internetes honlapot, online elérhető adatot és jogforrásokat tartalmaz. Ezek feldolgozása, az egyes témaköröket illető rendszerezése megtörtént. A fentiek értelmében az értekezésnek van egy általános stratégiai módszertana és ahhoz kapcsolódó irodalma, amelyet az egyes fejezeteket alkotó vizsgálatok kapcsán specifikusan kibővítettem és részletesen bemutattam (1. számú ábra).

1. számú ábra

A módszertani elemek összesítése

<i>Mit?</i>	<i>Mikor?</i>	<i>Milyen módszerrel?</i>
<i>külföldi esettanulmány (Spanyolország, Madrid)</i>	<i>2018. július 1-13.</i>	<i>meghatározott megfigyelési szempontok szerint + személyes interjú</i>
<i>adatgyűjtés</i>	<i>2018-2022 között</i>	<i>ENyÜBS (BSR); Global Terrorism Database (GTD); UNWTO; KSH; hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtó/ szakirodalom áttekintése adatbázisokban; jogforrások - irányelvek</i>
<i>kvantitatív eljárás</i>	<i>2019. november-december között</i>	<i>online kérdőíves lekérdezés (1002 fő külföldi turista + 500 fő magyarországi lakos)</i>
<i>kvalitatív eljárás</i>	<i>2020. június – 2022. december között</i>	<i>strukturált interjúk (12 fő rendőri vezetővel)</i>

Forrás: a szerző általi szerkesztés, 2023

2.1. Az adatgyűjtés és az adatelemzés módszerei

Az adatgyűjtés hibrid módszerrel került megvalósításra, amely a kvantitatív és a kvalitatív eljárások egymás melletti, egymást kölcsönösen segítő alkalmazását jelenti (Neulinger, 2016). A rendőri vezetőkkel strukturált interjúkat készítettem, a külföldi és belföldi turisták szubjektív biztonságérzetének feltárása online kérdőíves lekérdezéssel valósult meg. A lekérdezésben 1002 fő külföldi és 500 fő belföldi turista vett részt. Az adatbázis összeállításában a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. volt segítségemre, amely a Turizmusbiztonság Alprojektjével lehetőséget biztosított a turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdök mélyreható vizsgálatára. A kérdőíves lekérdezés eredményeinek a feldolgozása során alhipotéziseket állítottam fel, amelyekre kapott válaszok, s ezáltal a vizsgálatok részletes eredményei az első fő hipotézisben megfogalmazottak, vagyis a szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolatának, a közbiztonsággal való összefüggésének az alátámasztására irányultak, valamint a látogatókat fenyegető veszélyek elsődleges azonosítása a szubjektív biztonságérzetük szempontjából is a további hipotéziseim (4. és 5. fő hipotézis) igazolását szolgálják.

E primer források mellett hasznosított szekunder adatbázisok között az ENyÜBS-t tekintetem át a közbiztonsági mutatók értékeléséhez. Az ENyÜBS a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség közös adatgyűjtése, amely statisztika egységes elvek szerint gyűjti a büntetőeljárások, a büntetőeljárások alapjául szolgáló cselekmények, az elkövetők és a sértettek (a továbbiakban: megfigyelési egységek) statisztikai adatait.³ 2018. július 1-jével az adatgyűjtő rendszer frissítése történt és új Bűnügyi Statisztikai Rendszer (BSR) néven folytatja működését az ORFK, a NAV és az Ügyészség adataival.

A külföldi kitekintések során (Egyiptom, Izrael, Törökország) a turizmus és a terrorizmus kapcsolatának feltárásáról szóló fejezetben kifejtett trendek grafikonjai a Global Terrorism Database⁴ (GTD) adatbázisából kigyűjtött adatok (7. számú melléklet) alapján készült, ugyanis ez a leghosszabb időintervallumot és a legtöbb részinformációt tartalmazó adatbázis.

A skálákat tartalmazó kérdőívek rögzítése és feldolgozása SPSS szoftver segítségével történt, amelynek során egyszerű és összetett matematikai statisztikai módszereket alkalmaztam:

³ 12/2018. (VI. 7.) BM rendelet az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszerről, az adatgyűjtés és -feldolgozás részletes szabályairól 1. § (1)

⁴ <https://www.start.umd.edu/gtd/> (letöltve: 2022.11.29.)

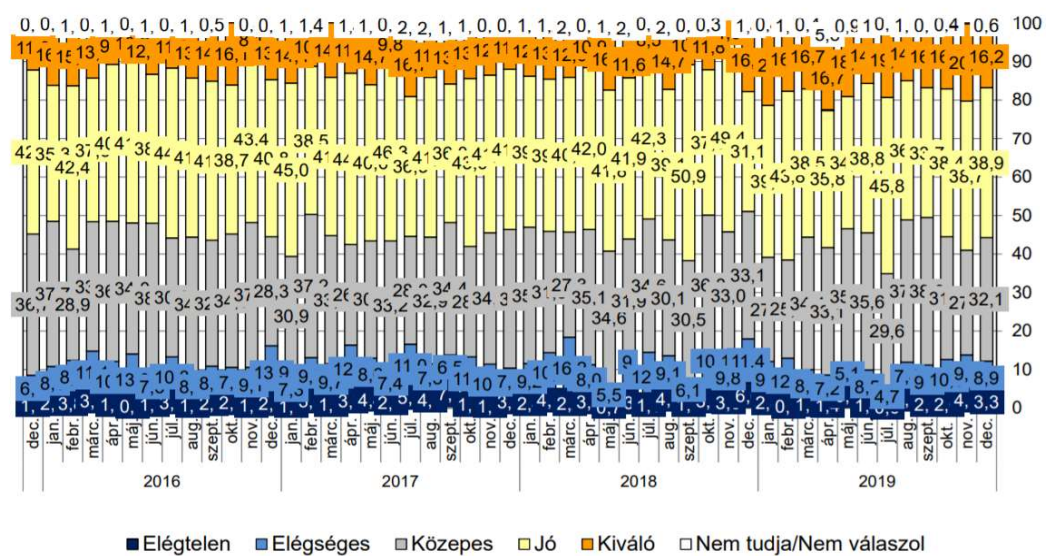
- hierarchikus klaszterelemzés Ward-módszer alapján,
- csoportok létrehozása a biztonsági jellemzők mentén,
- páros/ Egymintás t-próba a dimenziók átlagai közötti vizsgálatra,
- varianciaanalízis a csoportok közötti különbségek vizsgálatára,
- pearson-féle korrelációanalízis a dimenziók közötti kapcsolatok vizsgálatára,
- alapstatisztikák: átlag, szórás, megoszlás, Chi-négyzet teszt (demográfiaiban).

A rendőri vezetőkkel történt interjúk lefolytatása előtt az elméleti tudás megszerzése mellett több, a rendőrség munkájára, a szubjektív biztonságérzetre vonatkozó kutatás eredményeit is áttekintettem, amely adatok kellő alapot adtak ahhoz, hogy teljeskörűen értékelni tudjam az egyes interjúalanyok által adott válaszokat.

2. számú ábra

Rendvédelem és közbiztonság 2019

Kérem, értékelje általánosságban a Magyar Rendőrség munkáját! (%)

Forrás: Századvég Alapítvány Kutatási Gyorsjelentés 4. p., 2019

Ennek egyik példája a 2. számú ábrán látható diagram sor értékelése. A téma ennek megfelelően komplex, annak megértése és kapcsolódása a szubjektív biztonságérzettel nem egydimenziós, ugyanis számos faktor befolyásolhatja.

A mélyinterjúk feldolgozása a kvalitatív kutatási módszertan szerint a szövegek tartalomelemzésével történt, amely által feltételezéseket, tendenciákat határoztam meg (Horváth–Mitev, 2015). A szubjektív biztonságérzetre vonatkozó feltételezés mérésének vizsgálati módszertana pedig pszichológiai szempontú mérésen alapult.

2.2. A mintaválasztás

Az interjúkhoz Magyarország turisztikailag releváns térségeinek rendőri szervezetei képezték a mintát, alsóbb és felsőbb vezetői szinten zajlott a felmérés. A rendőri vezetők között volt rendőrfőkapitány, rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, kapitányságvezető, hivatalvezető, közrendvédelmi osztályvezető és őrsparancsnok is. Az illetékességi területek pontos közreadására adatvédelmi okokból nem kerülhet sor. A vezetői interjúk elemzésére hivatott fejezetben Magyarország térképén jelölésre kerültek azon megyék, ahol valamely területi illetékességű vezetővel interjút folytattam.

A doktori tanulmányaim megkezdésekor négy mintaterületet határoztam meg a szerint, hogy a kijelölt területek statisztikailag bizonyítottan magas vendégéjszakaszámot mutatnak. A mintaterületek az alábbiak:

- Budapest,
- Balaton régió,
- fürdővárosok,
- határ menti települések.

A belföldi és külföldi turisták körében végzett felmérésben 1002 fő külföldi turista és 500 fő magyarországi lakos vett részt, akik online panelen keresztül (adatbázison) vállalták, hogy a turizmusbiztonság témájú lekérdezésben közreműködnek. A vizsgálatba 18. életévét betöltött személyek kerültek bevonásra. A válaszadókkal kapcsolatos információkat, mint a korosztály, végzettség, foglalkoztatási adatok, valamint a kutatásom szempontjából vizsgált kérdéskörök eredményeit a *8. és a 9. számú fejezetek* részleteiben tartalmazzák.

Időintervallum

2017. augusztus 1. és 2018. október 31. között kutatói státuszban részt vettem a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című kiemelt projektben, ahol a „Turizmusbiztonság és versenyképesség: az állami szerepvállalás interdiszciplináris dimenziói” című Államtudományi Műhely kutatási tervének megvalósításában aktívan közreműködtem. A kutatói munkám során vizsgáltam a turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi és hazai szabályozást, amelyre alapozva külön fejezetben tárgyalom az erre vonatkozó kutatásaim eredményeit.

A kérdőíves lekérdezés 2019. november – december hónapokban zajlott. A kutatási eredmények szempontjából fontos, hogy az online lekérdezés a turizmusbiztonság szempontjából egy viszonylag semleges (terrortámadásoktól, vírushelyzettől „mentes”)

időszakban zajlott. Az interjúkat – részben a koronavírus-világjárványra tekintettel – több ütemben, 2020 júniusától 2022. december közepéig bonyolítottam le a különböző beosztású, területi kötődésű rendőri vezetőkkel.

Külföldi terepkutatás

2018. július 1-13. között közel kettő hetet töltöttem Spanyolországban, Madridban. A kiutazásomat megelőzően egyeztetést folytattam a madridi magyar konzulhellyel, hogy szeretnék egy személyes interjút lefolytatni vele. Az interjúra 2018. július 11-én került sor, így kellő időm volt előre meghatározott megfigyelési szempontok begyűjtésére, Madrid turizmusbiztonságának eredményes vizsgálatára. A konzulhellyel lefolytatott interjút előre megírt kérdéseim segítették. Az esettanulmányom részleteit a disszertációm nemzetközi kitekintéseként dolgoztam fel.

3. AZ ÉRTEKEZÉS ELMÉLETI KERETEI – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

3.1. A rendvédelmi szervek vezetés- és szervezéstudományától a turizmusbiztonság fogalmáig

A **vezetés** klasszikus értelemben az emberek tevékenységének az irányítását jelenti, míg „*a tudományos vezetés a vezetési problémák olyan objektív megközelítése, amelyben a megoldásokat és a döntéseket megfigyelésre és mérésre alapozzák (Horváth–Kovács, 2014, 11).*” A **vezetéselmélet** tárgya „*a társadalmi szervezetek működésének vezetéselméleti szempontból történő vizsgálata, a szervezetek működési törvényeinek, a vezetés törvényszerűségeinek feltárása (Kovács, 2018, 13).*” A vezetésstudomány a Magyar Tudományos Akadémia tudományterületi felosztása alapján a társadalomtudományok, azon belül pedig a gazdálkodás- és szervezéstudományok körében helyezkedik el (Fórizs, 2014). A vezetés- és szervezéstudomány ennek ágaként fejlődött önálló diszciplinává.

A vezetéselmélet, a vezetésstudomány kimagasló képviselői között van Frederick Winslow Taylor (1856–1915), Henri Fayol (1841–1925), Max Weber (1864–1920), Henry Ford (1863–1947) és Elton Mayo (1880–1949). A vezetéselmélet jeles képviselői megfogalmazták a szervezetekkel szemben támasztott követelményeket, melyek a mai napig helytállóan bizonyultak. Vizsgálták továbbá a vezetési folyamat szakaszait, részfeladatait. Ford gyakorlati emberként alkalmazta az elméleti megközelítéseket a termelés megszervezésében, míg Weber elemezte a vezetés rendszerét, bürokráciáját, a vezető személyét, Fayol pedig meghatározta a vezetés 14 elvét⁵ (Horváth–Kovács, 2014). Taylor a vezetés tanulásának szükségességét vallotta, Mayo az emberi viselkedést tanulmányozta a vezetési irányzattal kapcsolatos tudományos kísérletsorozatában.

A **vezetéselméleti irányzatok** szerinti felosztás Kovács (2018) munkássága alapján a következőképp sorolja be a fenti képviselőket, kiegészítve természetesen további neves képviselőkkel a felsoroltakat.

- A klasszikus vezetéselméleti irányzat tagja Taylor és Ford. Taylor főbb alapelvei szerint a fizikai és szellemi munkavégzést szétválasztotta, adott munkás adott munkafeladatot lát el, egyéni teljesítményértékelést kell végezni és lehetőleg a munkafolyamatokat egységesíteni. Henry Ford, a híres „T” modell előállítója autógyárában alkalmazta a

⁵ Ez a munka megosztása, hatáskör és felelősség, fegyelem, egyszemélyi vezetés, egységes irányú vezetés, alárendeltség a közös érdekeknek, megfelelő anyagi elismerés, centralizáció, ranglétra, rend (szabályok), egyenlőség (igazságosság), stabilitás, kezdeményezés, testületi (csoport) szellem.

Taylor-féle munkaszervezési módszereket, bevezetve a futószalagon történő gyártási folyamatokat.

- Az adminisztrációs vezetéselméleti irányzatot képviseli Henry Fayol, aki a felső szintű vezetés kérdéseit tanulmányozta. Elsőként foglalta össze a vezetési funkciókat és a vezetési elveket (lásd fentebb hivatkozva). A szakirodalomban a vezetés fayoli összetevőit, elemeit a vezetés részfunkcióinak nevezték el.
- A bürokratikus vezetési rendszerhez tartozik Max Weber, aki szerint a bürokratikus szervezet egy ideáltípus, alapelve a legitim uralom és a rend. A weberi szervezet főbb jellemzői: a munkamegosztás, a szabályozottság, a hierarchia, az írásbeliség, a szakmai hozzáértés és a személytelenség, tárgyilagosság.
- Az emberközpontú vezetési irányzatok a tudományos vezetéselméleti modellek mellett jelentek meg, egyfajta hiányt betöltve, a vizsgálatok középpontjába az embert helyezve. Az Elton Mayo-féle magatartási irányzat legfőbb eredményei azt bizonyítják, hogy az emberek teljesítményére hatással vannak a munkahelyi kapcsolatok, az egyéni motiváció, a számonkérés módszere, az egyes egyén érzelmi szintje, a csoporton belüli szerep és a munkacsoport felépítése, állapota.

A szervezeti magatartás irányzat képviselője Kurt Lewin (1890–1947), aki a szervezetek tagjainak magatartását vizsgálta meg egyéni, csoportos és strukturális szinten, melyet véleménye szerint lényegesen befolyásol a vezető vezetési stílusa. A vezetési stílust három kategóriába sorolta:

- autokrata (autoriter) szigorú vezető;
- demokratikus, csapatjátékos vezető;
- laissez faire vezető, aki által a munkavégzés nincs központilag irányítva.

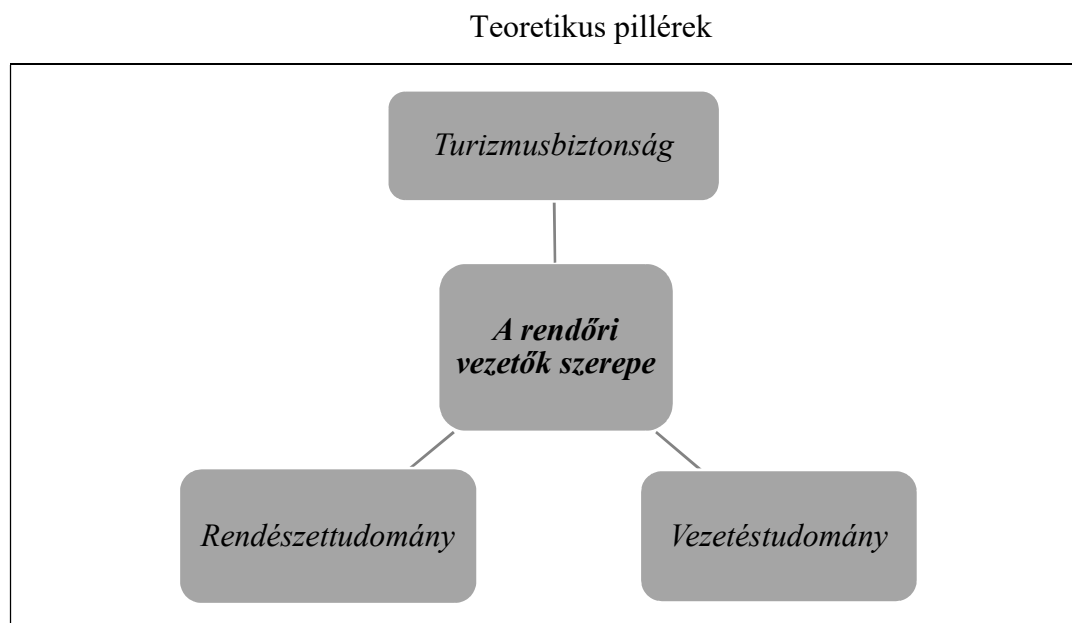
Az emberközpontú vezetési irányzathoz tartozik Douglas McGregor (1906–1964) X-Y elmélete, mely a vezetőnek a beosztottjaival való viselkedését elemzi az alapján, ahogyan a vezető az emberek munkához való viszonyát megítéli. Az X-elmélet szerint a dolgozók személyes céljai és a szervezet céljai szétválnak, így az ellenőrzés elkerülhetetlen. Az Y-elmélet mondhatni az X-elmélet ellenkezője, amennyiben az emberek azonosulni tudnak a szervezeti célokkal, mert ebben az esetben a munkavégzés hatékonyá válik.

Az utolsó bemutatott vezetéselméleti irányzat az *integrált vezetési irányzat*, mely alapvetően a korábbi irányzatokra épít, azok eredményeit hasznosítja. Ludwig von Bertalanffy (1901–1972) rendszerelmélete erre épít, mely szerint nyílt rendszerről beszélhetünk, amely a

rendszereket alkotó elemek közötti kölcsönhatáson alapul. Ezek nem feltétlenül emberek, nem is állatok, de lehetnek számítógépek, idegsejtek vagy sejtek is, tehát sok más lehetőség között teremt kölcsönhatást.

A rendőrség vezetésének alapja a törvények, az állam(köz)igazgatás egyéb jogi eszközei által kiadott, valamint országos és vármegyei szintű normák, belső szabályozók. A szervezet vezetését statikus és dinamikus vezetési folyamatok jellemzik. A statikus vezetési folyamat előre tervezhető, szervezhető, míg egy dinamikus vezetői munkára ez nem jellemző, az leginkább ad hoc jellegű (Kovács, 2018). A rendvédelmi szervezetek megjelenésük hajnalán is azzal a céllal szerveződtek, hogy a társadalmi igényeket kielégítsék, esetünkben ez a cél a turizmusbiztonság megteremtése. A vezetéstudomány, a rendészettudomány és a kutatás vizsgálatának középpontjában álló turizmusbiztonság témaköre esetemben a rendőrség, a rendőri vezetők szerepében összpontosul (3. számú ábra).

3. számú ábra

Forrás: szerző saját szerkesztése, 2023

A rendészeti vezetői, parancsnoki feladatok ellátásához szükséges ismeretek, azok rendszerezése, gyakoroltatása, a vezetői (parancsnoki) szemléletmód és alkalmazási készség megalapozását adja közre Horváth–Kovács (2014) tanulmánya. A vezetői magatartást kutatta Robert Blake és Jane Mouton (1978), akik a '70-es években ötféle vezetési stílust különböztettek meg (1. beavatkozás kerülő vagy „fél” -vezetés, 2. hajtós vezetés, 3. emberközpontú vezetés, 4. csoportközpontú vezetés, 5. szervezeti ember vagy kompromisszumos vezetés) (lásd még Bakacsi, 2011; Gyökér et al., 2014). Ezt az öt magatartási

stílust egészítette ki Blake és Adams McCanse (1991) a paternalizmus/maternalizmus és az opportunizmus mint vezetőre jellemző magatartásmóddal.

A szervezeti magatartás témaköreit, mind elméleti és azok gyakorlati vonatkozásait veszi sorra kötetében Bakacsi (1996, 1998, 2010) a külföldi szakirodalmi kutatások mellett párhuzamosan a hazai megjelenési formák, valamint a problémamegoldások levezetésén keresztül. „*A vezetési folyamat szervezeti szinten egy soha véget nem érő körfolyamatot alkot. (Kovács, 2017, 287)*” Ahhoz, hogy egy feladat végrehajtása sikeres legyen alapfeltétel, hogy konszenzus legyen a vezető szervezetek és a végrehajtói állomány között. Ez a szervezeten belüli (belső) együttműködés, azonban ez nem minden esetben elegendő, így beszélhetünk szervezeten kívüli (külső) együttműködésről is (Ritecz–Sallai, 2016). A rendőrségen belül az alá-főlérendeltségi viszony egyértelmű, azonban a szervezeten kívüli együttműködés sikere nagyban függ a vezetői munkától, mindkét fél részéről a problémamegoldásra törekvéstől. Szemléltetve az utóbbit, például egy-egy fesztivál biztonsága, az ott szórakozó tömegek zavartalan időtöltésének biztosítása a turizmus szempontjából elengedhetetlen. Ha egy-egy ilyen rendezvényről évről évre negatív információk jutnak napvilágra, az hátrányosan érinti az adott rendezvényt és annak helyszínét, legyen az egy nagyobb város, vagy vidéki község. Ez turisztikai szempontból és a bűnügyi statisztikát tekintve is kedvezőtlen. Ahhoz, hogy egy, a példánál maradva, fesztivál biztonságos legyen, nagy szerepe van a rendőrségnek és a magánbiztonsági cégeknek, mivel a fesztivál területén belül alapvetően a magánbiztonsági cégek feladata, hogy a biztonságot garantálják. Természetesen más szervezetek munkája is közre játszik, azonban jelen példaként a kiemelt szervezetek körét tekintem alapnak.

Mindezek tehát arra következtetnek, hogy a turizmus és a biztonság szereplői között létfontosságú az együttműködés, a közös érdekek képviselése. Az ebben érintett vezetőnek fel kell ismerni, hogy a „best practice” önmagában nem helytálló, mivel a szakmailag is „jó gyakorlat” tudományos kutatás által megszerzett tudás nélkül nem alakulhat ki (Németh, 2016).

3.2. A turizmusbiztonság kérdésköre

Mára a turizmus biztonsága meghatározó jelentőségűvé vált, mindamelllett, hogy a turizmus biztonságát egy nemzet sem tudja önmagában garantálni, ahhoz helyi és nemzetközi szintű együttműködés szükséges (Keller, 2004). A 21. század kihívásainak csak a felkészült, tudományos támogatottságú szervezetek tudnak megfelelni (Németh, 2017), így a

turizmusbiztonságban érintett szervek vezetőinek munkájában is fontos szerepe van a tudományosan megalapozott vezetési ismereteknek.

A turizmusbiztonság tárgyalásához, a holisztikus látásmód kialakításához szükségszerű az alapvető fogalmak tisztázása mellett kontextusba helyezni a problémákat, bemutatni a turizmusbiztonság rendszerében legjellemzőbb kockázati tényezőket.

A turizmusbiztonság kérdéskörének feldolgozása gyermekcipőben jár a hazai szakirodalomban, a nemzetközi források ugyan gazdagabbak, de a rendőrség szerepvállalásának értékelése abban is fehér foltnak számít. A turizmusbiztonság transzdiszciplináris megközelítésére való törekvés elsőként Michalkó (2012) munkájában jelent meg, aki korábban a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények területi sajátosságait vizsgálta (Michalkó 1996, 2002, 2004). Egyúttal Turizmológia című monográfiájában a turizmus elméleti, tudományos kérdéskörének bemutatása során a turizmus rendszerének, tervezésének és irányításának összefoglalása mellett felhívja a figyelmet arra, hogy a biztonság ma már olyan szinten meghatározó egy turisztikai célterület működése során, hogy ez által a turizmus alapvető biztonsági faktoraként értelmezhető (Michalkó, 2012).

A turizmusbiztonság szókapcsolat egy grammatikai-logikai viszonyt feltételez, mely a tagokat egymáshoz köti. A fogalom meghatározása során első körben szükséges a szóösszetétel szétválasztása, annak külön-külön történő tisztázása. A turizmus fogalmának meghatározására sok kutató törekedett (többek között Glücksmann, Schwink, Norwal, Hunziker-Krapf, Kolacsek András, Leiper) és több nemzetközi szintű meghatározás (ENSZ konferencia 1963 Róma, Manilai Nyilatkozat 1980) is megjelent a fogalom kialakulása, fejlődése során a kezdetektől egészen a korszerű turizmus szemlélet ma is használatos definícióig (Michalkó, 2007).

Lengyel Márton **turizmus definíciója** –*"Turizmus alatt egyrészt az ember állandó életvitelén és munkarendjén (lakásán és munkahelyén) kívüli valamennyi helyváltoztatást és tevékenységet értjük, bármi legyen azok konkrét indítéka, időtartam és célterülete. A turizmus másrészt az ezzel kapcsolatos igények kielégítésére létrehozott anyagi-technikai és szervezeti feltételek, valamint szolgáltatások együttese."*⁶ – képezte az alapját a Turisztikai Világszervezet (angolul: World Tourism Organization, rövidítve: UNWTO, a továbbiakban: UNWTO) és az Interparlamentáris Unió 1989-ben elfogadott Hágai Nyilatkozatában leírtaknak (Lengyel, 1997). „*A turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott*

⁶ Lengyel Márton (1986) meghatározása.

szolgáltatásokat.”⁷ Michalkó a turizmus meghatározását abban látta, hogy lényege a szolgáltatások igénybevételével párosuló átmeneti környezetváltozás, amelynek legfőbb eredője az élményszerzés (Michalkó, 2012). Kutatásom szempontjából a Michalkó által kifejtett értelmezést használom.

A **biztonság** szó definiálása a turizmusnál jóval nehezebb. Ugyan minden társadalom alapvető szükséglete, de annak értelmezése koronként változik, így jelenleg nem rendelkezünk olyan biztonságdefinícióval, amely általánosan elfogadott lenne. Szakirodalmi szinten számtalan biztonságfogalmat találhatunk, a Gazdag–Remek szerzőpáros a fogalom tisztázása érdekében elsőként az etimológiához fordult, visszanyúlva a biztonság szó latin alakjához. „(...) a latin kifejezés egy félelem vagy aggodalom nélküli állapot kifejezésére szolgál (Gazdag–Remek, 2018, 17).” Minden esetben széles terjedelmű fogalom, mivel egyaránt vonatkozhat egyénekre, közösségekre, országokra, nemzetközi rendszerekre is és különbséget tehetünk a biztonság szubjektív (vélelmezett, avagy percipiált) és objektív (reális fenyegetettség) dimenziói között (Gazdag–Remek, 2018).

A biztonságfogalom turizmuskutatásba való eredményes integrálása érdekében az alábbiakban további definíciókat mutatok be. A Rendészettudományi szaklexikon szerint a biztonság: „(1) a ~ többtényezős, komplex fogalom, amely az → állam és társadalom érdekeinek, értékeinek, az ország területének és lakosságának külső és belső veszélyektől, fenyegetéstől mentes állapotát fejezi ki. (2) A létezés és a működés káros befolyásoló hatásaitól és a veszélytényezőktől kellően mentesített, védett állapot. (...) (Boda, 2019, 66)”.

A biztonságfogalom tisztázása érdekében tett kutatásaim során eljutottam Sallai János és Ritecz György biztonság fogalom leíratahoz, amely szerint a biztonság „háborúmentes állapot, azaz a dolgoknak, életviszonyoknak olyan rendje, állapota, mely lehetővé teszi egy adott ország, nemzet számára a békés alkotómunkát, a társadalmi, szellemi és anyagi fejlődést (Sallai–Ritecz, 1999)”.

Barry Buzan és Ken Booth (1991, 35) brit politológusok szerint „a biztonság az, amivé tesszük.”, „... a biztonság a túlélés és a fennmaradás lehetősége és képessége a létet fenyegető veszélyekkel szemben”. Booth meghatározása a biztonságot szubjektív dimenzióba helyezi, annak tágabb értelemben vett megközelítéséről vall, míg Buzan megfogalmazása ettől szélesebb körű, további kérdéseket vet fel.

⁷ Hágai Nyilatkozat 1989.

Végezetül a Maslow-féle (2003) szükséglet-hierarchia elméletét vettem számba, mely a fiziológiai szükségletek után a biztonság iránti szükségletet tartja az emberek számára a legfontosabbnak, melyre a legjobb példa a biztonság, a rend, az állandóság és a kiszámíthatóság.

Mindezek alapján a **turizmusbiztonság** szóösszetétel interpretálására a Michalkó által leírtakkal értek egyet. „*A turizmusbiztonság a turizmus piacának eredményes működését és fejlődését gátló veszélyforrások hiánya. A turizmusbiztonság az utazásból és az átmeneti tartózkodásból fakadó, az utazót és a desztinációt egyaránt fenyegető kockázatok csökkentése, illetve kizárása (Michalkó, 2020a, 11)*”.

Összegezve a fentieket a biztonság konceptualizálása kihívások elé állítja a kutatókat, mivel az a köznyelvben is számos szóösszetételben fordul elő⁸, ahogy azt jelen esetben is bizonyítottam. A biztonság ugyanakkor nemcsak egy állam biztonságának értelmében fogalmazható meg, hanem akár a technológia, a közlekedés, az egészségügy és sok más rendszer felfogásában is. Így az értekezésem, a turizmus témaköre szempontjából mindenképp értelmezni kell az objektív és a szubjektív biztonság fogalmát is. A szubjektív biztonság „*a biztonság elégedettség, elégedetlenség érzése. Az egyén egyedi tapasztalat szerint érzékeli, és értékeli az állapotot, amelyet biztonságnak, illetve bizonytalanságnak fogalmaz meg. Sok tényező együttes hatására alakul, változik az egyének és általuk a társadalom egészének biztonságérzete. A szubjektív biztonság, mint állapot sokkal nehezebben mérhető, mérésére nincsenek egzakt módszerek, meggyőző adatok. (Boda, 2019, 544)*” Ami jelen kutatás esetében is nehézséget okozott, lévén az utazási döntések vizsgálata során sokkal inkább a szubjektív biztonság a meghatározó, mintsem az objektív, annak ellenére, hogy kölcsönhatásban vannak egymással, befolyással bírnak a desztinációválasztás során (Karl, 2018). A szubjektív biztonságérzetet így esetemben is különböző kérdések által igyekeztem feltárni, annak hatásait megjeleníteni és a turizmusbiztonság témakörének feldolgozása során elhelyezni.

Objektív biztonságról „*akkor beszélünk, ha az eseményekről (például bűncselekményekről, szabálysértésekről) összegyűjtött adatokat osztályozzák és statisztikai eszközökkel elemzik (Boda, 2019, 423)*”. Azonban ez önmagában kevés, hiszen a biztonságnak csak egy területét képes leírni – bár az egységes mérőrendszer kialakítása itt sem egyértelmű – , így szükségsszerű kiegészíteni az egyén személyes biztonságérzetével (Mátyás–Sallai, 2015). A közbiztonsági helyzet számszerű értékelése ad egyfajta visszajelzést a turisták számára, ami

⁸ közbiztonság, biztonságtechnika, forgalombiztonság, élelmiszerbiztonság, egészségügyi biztonság, biztonságvédelem, biztonság tudatosság stb.

visszatartó hatással is bír (mint például a lopások száma, a gépjárműlopás és feltörés), de mindehhez hozzáadódik az egyén egyedi tapasztalata is, amit a globalizáció, az adatátviteli forradalom, a média kiterjedt világa csak felgyorsított és felfokozott. Ma már szinte minden híradás arról szól, hogy milyen tragédiák történtek a világban, kit gyilkoltak meg, hol történtek robbantások, támadások, terrorista cselekmények, természeti katasztrófák. Ezek a hírek akarva-akaratlanul is eljutnak mindenkihez, befolyásolva, egyes esetekben pedig manipulálva az emberek szubjektív biztonságérzetét. Mindezek a turizmus főszereplőire, a turistákra is hatást gyakorolnak.

A biztonság szerepének meghatározása a fent leírtaknak megfelelően a turizmusbiztonság-kutatókat folyamatosan foglalkoztatja. A biztonság létünk alapfeltétele, így a Gönczöl (1999) által leírtak, miszerint a (köz-)biztonsághoz való jog állampolgári jog, abszolút helytálló. Ahogyan az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának – 1993. évi XXXI. törvény – 3. cikkelye is kimondja, „*minden személynek joga van az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz*”.⁹ Így a vizsgálatom során és a szakirodalmi kutatások középpontjában is az ember áll, az emberek szubjektív biztonságérzete. Boda (2019, 66.) megfogalmazása szerint a 21. században a biztonság mérőfoka az emberek szubjektív biztonságérzetében rejlik, amely az egyénhez fűződik, és „*jelentősen befolyásolja az emberi magatartást és viselkedést*”. Ilyen, biztonságot befolyásoló tényező lehet a lakókörnyezet, a munkahely, az utazások során felmerülő biztonsági kockázatok, amelyeket az egyén vagy saját maga tapasztal meg, vagy mások elmondásai alapján ítél meg előzetesen. A közbiztonság fokozása a biztonságérzet növelésével, ezáltal a szubjektív biztonságérzet növekedésével is jár (Balla, 2013a). A szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolata így abban is rejlik, hogy maga a turizmus is lehet egyfajta biztonságerősítő tényező.

De mit is jelent ez a gyakorlatban? A turizmus alapja a lakókörnyezetünktől eltérő, új, ismeretlen helyek felfedezése, legyenek azok belföldön vagy külföldön. Mivel a biztonságérzetünket alapvetően befolyásolja az ismerentől való félelem, az ismeretlen megtapasztalása (vagyis a turisztikai felfedezés is) növelheti szubjektív biztonságérzetünket. Összességében tehát a mobilitás, a turizmus és a biztonság kapcsolata kimutathatóvá válik (Bódis–Michalkó, 2017; Molnár–Remenyik, 2019).

Rátz (1999) disszertációjában a turizmusnak a biztonságra, közbiztonságra gyakorolt hatásaival foglalkozik, azonban a turizmusnak a közbiztonságra gyakorolt hatása mellett fontos

⁹ <https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (letöltve: 2022.10.16.)

a biztonságuk a turizmusra gyakorolt hatásait is megvizsgálni, hiszen a biztonság javulása, fejlődése pozitív hatással van a turizmusra is (Horváth, 2013). A turisztikai kereslet jelentős kihívás elé állítja a desztinációk irányítóit, a turizmusbiztonságért felelős szervezeteket (Jacobsen, 2000). Fontosak a fizikai biztonsággal kapcsolatos, kézzelfogható intézkedések végrehajtása. Ez megnövekedett rendőri jelenlét, biztonsági őrk, személyazonossági ellenőrzések, határőrizetek, ellenőrző pontok formájában is történhet (Doherty et al., 2008), ahogyan a COVID-19 alatt is történt. Mivel egy-egy turisztikai desztináció helyi hatóságai szigorú intézkedéseket vezethetnek be a turisták biztonsága érdekében (például maszkhasználat, ruházat és csomagátvizsgálás), ez segíthet megváltoztatni az adott turisztikai célpont turisztikai felfogását (Chon, 1991). A turisztikai célpontok képe a turisták szemében elengedhetetlen, mivel tükrözi az egyénnek az adott helyről és az országról alkotott képét (Sun et al., 2013; Molina et al., 2013). Ami pozitív visszatükröződés esetén versenyelőnyt jelenthet. A biztonság ma már olyan szinten meghatározó egy turisztikai célterület működése során, hogy ezáltal a turizmus alapvető biztonsági faktoraként értelmezhető (Michalkó, 2012). A biztonsági kihívásokra nem egyértelmű tehát a válasz, mivel taxatívum nem lehet felsorolni azokat a tényezőket, amelyekre rendőrségi szinten fel lehet készülni. Ugyan több rendőri vezető tartja számon a klasszikus kriminális kockázati tényezőket, melyek a közbiztonságra jellemzőek, de ezeknek a szubjektív biztonságérzettel való kapcsolata nincs egyenes arányban, ahogyan ezt alátámasztották a rendőri vezetőkkel folytatott interjúim is.

3.3. A turizmusbiztonságot érintő kockázati tényezők, veszélyforrások

A **turizmusbiztonság** rendszerében legjellemzőbb **kockázati tényezők, veszélyforrások** azonosítása indokolt a témakör megismeréséhez. Ezek között is elsődlegesen azokkal érdemes foglalkozni, amelyek – a kutatásomra vonatkozó – kivédésére az állam, jelen esetben a rendvédelmi szervek is hivatottak.

A turizmusbiztonság tényezői napjainkban már túlmutatnak a turistákat érintő, avagy általuk elkövetett jogsértésekre való fókuszáláson. A biztonsági kockázatok jelentős része ugyan továbbra is kriminogén jellegű (például bűncselekmények, szabálysértési eljárások), azonban ez már kibővült és átfedésben van más rendszerekkel, így az egészségüggyel, infrastruktúrával, környezetvédelemmel, migrációval, terrorizmussal és még további rendszerekkel. Nemcsak az utazóra, a turistára leselkednek „veszélyek” (lopás, rablás és kifosztás, testi sértés, csalás, szexuális erőszak, a fogyasztók érdekeit sértő bűncselekmények, közlekedési balesetek, bankkártyával kapcsolatos jogsértések, terrorcselekmények, természeti

veszélyek stb.), hanem ő maga is lehet veszélyforrás (leggyakrabban és a legnagyobb valószínűséggel: kábítószer-kereskedelem, kábítószer birtoklás; nemi erkölcs elleni bűncselekmények; közlekedési bűncselekmények; a természet- és a környezetvédelemmel kapcsolatos jogsértések; garázdaság, testi sértés; lopás, okirat-hamisítás), egy-egy adott desztinációban, közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhat a turizmusbiztonság gyengítéséhez.

A turizmus biztonságának a kérdése a 20. század második felében már nemzetközi szinten is megjelent, a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) 1989-es Hágai Nyilatkozata a fejlődés alappilléreként rögzítette a turisták biztonságának és védelmének hangsúlyozását. A turizmusbiztonság fontos tényezői, egyfajta alappillérei – a közbiztonság, az egészségbiztonság, a fogyasztás biztonsága, a természeti környezet biztonsága, a műszaki biztonság, a közlekedés biztonsága és az eligazodás/tájékozódás biztonsága – közül a legfontosabbnak a közbiztonság tekintendő (Mansfeld–Pizam, 2006, Bujdosó–Remenyik, 2008; Dávid et al., 2008;). A turizmusbiztonság témakörét az elmúlt évtizedekben számos összefüggésben vizsgálták, többek között kapcsolódását a terrorizmussal, a mobilitással, a szervezett bűnözéssel és a fent említett alappillérek mindegyikével (Hall et al., 2004; Mansfeld–Pizam, 2006; Michalkó, 2012; Tarlow, 2014; Van Nieker–Pizam, 2015; Birkner et al., 2018;). A közbiztonság fenntartása a rendőrség alapfeladata. Az egészségbiztonság magas szintje az adott ország teljesítésétől is függ, melyet a jogszabályok betartása mellett, szigorú ellenőrzések által lehet csak maximális szinten tartani. A fogyasztásbiztonság a szolgáltatók és a szolgáltatás „ördögi köre”, amely egyaránt érinti a turistákat és a helyi lakosságot. A műszaki biztonság alatt az infrastrukturális létesítmények és szolgáltató egységeket érintő veszélyeket értjük. Az eligazodás-biztonság pedig gyakorlatilag az úticélok elérését, a tájékozódást és a helyi szokások kiismerését jelenti.

Látható, hogy a turizmusbiztonság problémáját számtalan oldalról lehet vizsgálni, amit a 2020-ban megjelent Turizmusbiztonság (Michalkó et al., 2020) című monográfia is alátámaszt, amelyben Németh (2020a) arra a kérdésre keresi a választ, hogy a külföldi és a belföldi turista szempontjából biztonságos helynek tekinthető-e Magyarország. Így e tanulmány megelőlegezte jelen kutatás relevanciáját is. A vizsgálat módszertana a Dwyer-Kim modellt veszi alapul, így külső és belső biztonsági faktorok mentén történik az elemzés. A külső biztonsági faktorok közül a politikai kockázatok, a terrorista akciók és a természeti katasztrófák, míg a belső biztonsági faktorok esetében a közlekedés, a higiénia-egészségügy és a biztonságvédelem kockázata került górcső alá, a bűnügyi tényezők elemzésével kiegészítve (Németh, 2020a). E kockázati tényezők (külső-belső biztonsági faktorok) egy része előre tervezhető, míg másokat nem láthatunk előre, azokat elkerülni nem tudjuk. „A biztonság általános

szempontjából továbbra is a legfontosabb feladat az, hogy azonosítsuk a releváns veszélyeket, s a megfelelő szabályozással megelőzzük azt, illetve enyhítsük a károkat. (Tokodi–Ritecz, 2020b, 154).” Így a kutatásom szempontjából is fontosnak tartottam, hogy áttekintsem a turizmust érintő nemzetközi-hazai szintű jogi szabályozást, különös tekintettel a turisták biztonságát védő intézkedésekre, illetve a turisták utazásai során érintett országok – így az ott tartózkodók – biztonságát érintő normatívákra.

A jelen PhD disszertáció szempontjából nemzetközi szintéren Pizam és Mansfeld (2011) munkássága tekinthető meghatározónak, akik esettanulmányokon keresztül igyekeznek megismertetni a turizmusbiztonság kérdés összetettségét. Pizam és Mansfeld (1996) lefektette, hogy a turizmusipar kialakulásának és eredményes fejlődésének alapfeltétele a biztonság. Pizam (1999) mellett Sönmez (1999), Hall (2004) és Scott (2008) munkáiban is az fogalmazódik meg, hogy ahol a közbiztonság és az egészségbiztonság nem megfelelő, ott a turizmus kialakulni sem tud. E tényezők megszüntetéséhez szükséges a köz- és a magánszféra összefogása, megfelelő pénzügyi támogatás mellett, tudatos stratégiával. Pizam és Mansfeld 2006-os művükben pont arra világítanak rá, hogy ha a biztonság nincs megfelelően garantálva, az közép- vagy hosszútávon jelentős befolyással bír, befolyásolva az utazási döntést, a fogyasztói magatartást.

A téma legelismertebb nemzetközi szakértőivel (Pizam–Mansfeld) értenek egyet a hazai turisztikai szakirodalom alapműveinek számontartott Lengyel (2004) és Michalkó (2012) fémjelezte turizmuselméleti kötetek is, elismerve a biztonság mint a turizmus alapfeltételét. A turizmusbiztonság menedzsment kérdéseivel foglalkozik Tarlow (2014), aki a desztinációs feladatokat elemzi művében. A városi fogadóterületeken természetesen a biztonsági kockázat is magasabb. Mivel a turizmus ma már az élményszerzést feltételezi, így maga a turista is felszabadultabb, élvezni kívánja egy-egy ismeretlen helyszín adta szabadságérzetet. Ez azonban sok esetben a reális kockázateszlelést tompíthatja, melyről a kockázatvállalás és a felelőtlenség visszatükröződik.

További empirikus kutatásokat folytattak a turizmust érintő kockázati tényezők elméleti megértése érdekében, mind racionalista, mind konstruktivista megközelítésből (az egyéntől az állami döntéshozók szerepéig Williams–Baláz, 2014). A téma kutatói összefüggést kerestek továbbá az egyének mindennapi viselkedése és a turistaként betöltött szerepe között, ezáltal feltárva a kockázattűrő képességüket. Teitler-Regev–Tavor (2018) izraeli hallgatók körében végzett kutatási eredményei azt bizonyították, hogy a magasabb általános kockázatkerülő képességgel rendelkező egyének turistaként is magasabb kockázatkerülő képességgel bírnak.

Nugraha és szerzőtársai (2016) tanulmányukban széles körben vizsgálták a kockázatkerülés hatását a turisták úti célokra vonatkozó döntéseire, különösen az egyének szabadidős és gyógyturisztikai desztinációit érintően. Kimutatták, hogy a kockázatkerülés mértéke jelentősen megkülönbözteti a turisták úti célokra vonatkozó döntéseit, amelyre hatással van az előzetes tapasztalatszerzés is. Összefoglalva tehát az ilyen jellegű kutatási eredmények – különösen országspecifikusan végezve – betekintést tudnak nyújtani a turisztikai szektorban dolgozóknak abba, hogy a turisták hogyan hozzák meg döntéseiket, így lehetővé téve számukra, hogy a turisták kockázattűrő képességeinek, elvárt utazási élményeinek megfelelő úti célokat kínáljanak.

A turizmusbiztonságot érintő veszélyforrások között ugyan a kutatásom során külön nem vizsgáltam a természeti és a civilizációs veszélyforrásokat, azonban egy gondolat erejéig mégis érdemes szólni róla. Ha e veszélyforrásokat nézzük, egyszerre két végletben gondolkodhatunk. Egyrészt a turisták egészségére káros lehet, másrészt pedig a katasztrófaturistákat vonzza, illetve plusz egy elemként megemlítve direkt módon érintik a látogatókat az adott célterület felkeresése során. Az első két esetnek abszolút megfelel Csernobil példája, hiszen az ott bekövetkezett atomreaktor-robbanás továbbra is egészségügyi következményeket okozhat, de ennek ellenére egyre többen kíváncsiak a szörnyű események helyszínére, így utazási irodák is szerveznek különböző túrákat, de sokan egyénileg is megközelítik a helyszínt (Németh, 2020b). A természeti és a civilizációs veszélyforrások direkt módon történő érintése pedig megtörténhet akár egy szervezett utazás során beiktatott programként, mint például Pompeii felkeresése, amelyet a Vezúv kitörése temetett maga alá, vagy egy légi katasztrófa helyszínének a megismerése.

3.4. A rendőrség turizmusbiztonságban játszott szerepe

A fent kifejtettek alapján összességében a turizmusmenedzsment, a rendészettudomány, valamint a szervezet- és vezetélmélet képezik azokat a teoretikus pilléreket, amelyek segítették a kutatás céljából lefolytatott rendőri vezetői interjúk kérdésfeltevéseinek alapjait. A turizmus fejlődéstörténetében a 2000-es évekre – átlépve a globális szakaszt - eljutottunk a totális turizmus időszakába, amikor a turisztikai kereslet vertikálisan és horizontálisan is teljes mértékben kiteljesedett és elkezdte pusztítani azt a környezetet, amely a célterület kiválasztásában közrejátszott, felütötte fejét a nemkívánatos mértékű turizmus (overtourism) jelensége (Timothy et al., 2022). A turisztikailag frekventált területek rendőri vezetésére, elsősorban egy-egy település vagy térség biztonságaért felelős vezetőkre az eddigieknél is

nagyobb felelősség hárul, így az ő szerepük komplex feltárása a tudomány és a praxis vonatkozásában is kívánatos. A turisztikai kereslet jelentős kihívás elé állítja a desztinációk irányítóit, a turizmusbiztonságért felelős szervezeteket (Jacobsen, 2000). Fontos a fizikai biztonsággal kapcsolatos, kézzelfogható intézkedések végrehajtása. Ez megnövekedett rendőri jelenlét, biztonsági őrk, személyazonossági ellenőrzések, határőrizetek, ellenőrző pontok formájában is történhet (Doherty et al., 2008). Mivel egy-egy turisztikai desztináció helyi hatóságai szigorú intézkedéseket vezethetnek be a turisták biztonsága érdekében, ez segíthet megváltoztatni az adott turisztikai célpont turisztikai felfogását (Chon, 1991). A turisztikai célpontok képe a turisták szemében elengedhetetlen, mivel tükrözi az egyénnek az adott helyről és az országról alkotott képét (Sun et al., 2013; Molina et al., 2013). Ami pozitív visszatükröződés esetén versenyelőnyt jelenthet.

A rendőrség turizmusbiztonságban játszott szerepére fókuszáló kutatás témaköre ennek megfelelően aktuális, ilyen megközelítésben még feltáratlan, ez idáig kevésbé vizsgált jelenség. A tématerület – a rendőrség és különös tekintettel a rendőri vezetők szerepe – jól lehatárolt. A témakör megértéséhez és feldolgozásához elengedhetetlen volt a vezetés- és szervezélméleti fogalomkörök, a turizmus és biztonság témakörében való jártasság, mint minden tudományos igényű esszé készítése során (Hüse, 2016).

A kutatás módszertana alapján elvégzett interjúk lefolytatását segítette tehát, hogy Magyarország országhéjét és a turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdöket korábban már empirikus vizsgálat alá vonták. Rác (2019, 41) tanulmánya szerint „*A turizmus alapvetően bizalmi iparág, komplex rendszerének egyik legfontosabb alapja a biztonság. A biztonság problematikája rendkívül sokrétű, a természeti katasztrófáktól a pénzügyi folyamatokon és a terrorizmuson át egészen a szálláshely-szolgáltatás, a környezet, az élelmiszerek, az egészség vagy a közlekedés biztonságáig terjed. A turizmus rendszerében minden biztonságot befolyásoló tényező hat az utazási döntésre is, így egy-egy desztináció meghatározó elemei a prekonceptió és a tapasztalat.*” A tanulmány célul tűzte ki annak bemutatását, hogy a biztonságérzettel kapcsolatos prekonceptiók és tapasztalatok miként alakultak Magyarországgal kapcsolatban a hazai rendezvények résztvevőinek körében.

További szakirodalmi kutatásokban, így Namaz és kutatótársai (2018) tanulmányukban a Budapesti márkahűséget vizsgálták, melyhez a városban élő külföldiek látásmódjának a megértését vallották kulcsfontosságúnak a kutatás során. Így Budapesten élő külföldiekkel folytattak mélyinterjúkat, előre meghatározott vezérfonal mentén, hogy feltárják a városi márká iránti lojalitásukat. A megkérdezettek száma összesen 6 fő volt (3 nő és 3 férfi). Az általam is alkalmazott módszer itt is visszatükröződik, hiszen a kutatók a kérdéseket az interjúk

lefolytatását megelőzően ismertették az interjúalanyokkal, akiknek így volt idejük átgondoltan válaszolni az adott kérdésekre. Nézeteik megértését azért is tartották fontosnak, mert „*magukban foglalják a helyi lakosok perspektíváját is*” (Namaz et al., 2018, 7.) Megállapították, hogy amit a turisták a turisztikai desztinációkban tapasztalnak, az jelentős hatást gyakorol a jövőbeni viselkedésükre a turisztikai helyszín márkájával kapcsolatban. Ahogyan ezt Kim (2014) korábbi kutatása is igazolta a pozitív élmény tapasztalatának fontosságáról. Fontos, elégedettséget befolyásoló tényező a biztonság érzete (Bialowolska, 2016), melyről az interjúalanyok Budapestet tekintve pozitívan nyilatkoztak, az egyik legbiztonságosabb városként említve.

Rendészeti területen, kvalitatív módszertannal foglalkozó igencsak friss tanulmány Christián és Erdős (2022) írása, „A rendőri jogalkalmazás társadalmi értékelésének netnográfiai vizsgálata” címmel. A szerzőknek a netnográfia¹⁰ alkalmazva újszerű lehetőségük volt a rendőrség, a rendőrökhöz való társadalmi viszonyulás, a hatósággal és annak tagjaival kapcsolatos vélemények tanulmányozására. A tanulmány egy konkrét, 2020. májusi rendőri intézkedést követően a közösségi médiában zajlott vélemények alapján kereste a választ arra, hogy az állampolgárok miként vélekednek a rendőri intézkedésekről, a rendőrségről. Az eredmények részletezése nélkül összességében a kutatók nagy bizonyossággal megállapították, hogy a rendőrséghez vagy a rendőri jogalkalmazáshoz való viszonyulást nem képes jelentősen befolyásolni egy-egy sajtóhír (bármennyire tényszerű is az) (Christián–Erdős, 2022).

Southwick és Charney (2012) és Detréné (2015) a rendészet területén vizsgálta a reziliencia, mint a személyiség rugalmas ellenálló képességét a dolgozók mindennapjaiban jelenlévő, sok esetben kiszámíthatatlan munkakörnyezet és stresszhelyzet okán. A kutatások során civil és hivatásos állomány körében végzett interjúkkal azonosították a rezilienciát támogató faktorokat, többek között a félelemmel való szembenézést, mint adaptív választ; a vallás és spiritualitás fontosságát; a szociális támaszt; a fizikai tréninget és a mentális erőnlét/állóképesség faktorát.

Malét és szerzőtársai (2018) kvalitatív és kvantitatív módszertannal egyaránt vizsgálta a rendőri alapkompenciákat, akik a hazai és nemzetközi elméleti ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra alapozva strukturált interjúkat vettek fel kijelölt közigazgatási és rendészeti vezetőkkel (szakértői mintavételt alkalmazva 115 fővel), törekedve arra, hogy elsősorban személyes tapasztalatokra fókuszáljanak. Az interjúk szó szerinti legépelése révén kapott szövegek tartalomelemzésének eredményeire építve, egy 19 elemű kompetencia lista

¹⁰ Nyilvános online tereket használ adatforrásként.

kialakításával pedig egy online kérdőívet állítottak össze, melyet 1443 fő töltötte ki, közöttük 378 fő rendőri vezető is. Az így kapott eredmények alapján meghatározták, „hogymiben és milyen mértékben térnek el a rendőrökkel szembeni elvárások a közszolgálat egészében jellemző elvárásoktól”. Az interjúk eredményei egyértelműen alátámasztották, hogy az alapkompenciák meghatározása elengedhetetlen feladat a képzés és a gyakorlat számára. Az online kérdőívek eredményeiből pedig leszűrhető volt a 11 legfontosabb alapkompencia¹¹ is. Azonban a kezdeti előfeltevés megdőlt, hogy mindenképpen szükséges lenne specifikus közigazgatási és rendészeti kompetenciák meghatározása egységes közszolgálati alapkompenciák helyett.

Fekete és szerzőtársai (2022) írásukban a rendészet területén a magatartástudomány feladatait elemezték, jó gyakorlatokkal rámutatva a kompetenciafejlesztés lehetséges útjaira. Módszertanuk szerint szakirodalmi elemzéseket követően 10 fő oktatóval félig strukturált interjúkat készítettek, valamint óramegfigyelések által megvizsgálták, hogy milyen jó gyakorlatok léteznek a rendészeti felsőoktatásban a kompetenciafejlesztéssel kapcsolatban. Megállapításaik szerint az oktatók ugyan reagálnak a változásokra, az egyéni igényekre, azonban a pedagógiai tudás hiányát, a hallgatók specifikumait nehézségként fogalmazzák meg. A jó gyakorlatok elemzése során az interaktivitás és a tapasztalati (gyakorlati) tanulás, mint közös elem jelent meg. Ezáltal kirajzolódott, hogy melyek azok a fejlesztendő területek és megjelenő hiátusok, amelyekre megoldást kell találni a későbbiekben, hogy a rendészeti felsőoktatás teljeskörűvé tudjon válni.

Viszont a témakörömben, a turizmusbiztonságra való tekintettel rendőri vezetői körben, hazai szinten nem folytak kutatások, ilyen és ehhez hasonló kvantitatív és kvalitatív mérések nem történtek. Természetesen évente kérnek több, különböző témában interjúkat a rendőrség részéről, a rendőri vezetőktől, de ezek irányultsága eltérő, mint ahogy a fenti példák is jól mutatják. Fellelhetőek a közlekedésbiztonságot, az egészségügyi biztonságot, a bűnügyi statisztikát elemző-értékelő vezetői beszámolók, strukturált interjúk is. Sok esetben azonban a nyers statisztikai adatok feltárása volt a cél, levetítve azt az adott térségre, akár egy-egy éves területi beszámoló folyamán. A kutatási témám vonatkozásában azonban továbbra is szegényes hazai szakirodalommal, az empirikus vizsgálatok hiányával találkozhatunk.

¹¹ 1. Döntési képesség 2. Problémamegoldó képesség 3. Felelősségvállalás 4. Szabálytudat, fegyelmezetttség 5. Együttműködési készség 6. Helyzetfelismerés, lényeglátás 7. Pszichés terhelhetőség 8. Kommunikációs készség 9. Konfliktuskezelés 10. Önállóság 11. Minőségre törekvés (Malét-Szabó, Erika; Hegyi, Hella; Hegedűs, Judit; Szeles, Erika; Ivaskevics, Krisztián (2018): Rendőri alapkompenciák az egységes közszolgálati alapkompenciák tükrében. Rendőrségi Tanulmányok 1:1 50.

3.5. A pandémia okozta válsághelyzet hatásai

A COVID-19 okozta pandémia alatt a rendvédelmi szervek feladatai között szerepelt a kormányzati és a közegészségügyi intézkedések betartatása, ezáltal a terjedés visszaszorítása, mindez alapfeladataik ellátása mellett. A rendvédelmi szervek dolgozói így fokozottan ki voltak téve a fertőzésnek a lakossággal való szoros kapcsolat miatt (Jennings et al., 2020). A legtöbb ország hasonló lépéseket tett, így például intézkedéseket hoztak az iskolák bezárására, a munkahelyek lezárására, átállva az otthoni munkavégzésre, a különböző rendezvényeket eltörölték, a gyülekezések létszámát, a közösségi közlekedést és az utazásokat egyaránt korlátozták és egyúttal a kijárást is időszakosan korlátozták. A rendvédelmi szervek feladatai között jelent meg 2020 tavaszától ezen intézkedések végrehajtása, annak ellenőrzése. A rendvédelmi szervek közterületi fokozott jelenléte hivatott volt megakadályozni a tömeges összejöveteleket, megelőzve a vírus közösségben történő gyors elterjedését (Leung et al., 2004).

Az eltelt két év bizonyította, hogy a járvány ugyanúgy hatással van a rendvédelmi szervek működésére, a szolgálat szervezésre, mint a gazdasági, társadalmi és egészségügyi helyzetre (Brito et al., 2009). A vírus agresszív terjedésekor az országok a határok lezárásával izolálódtak, korlátozták a belépést – az áruk szabad mozgásának kivételével –, később az oltóanyag tömeges megjelenésével, az oltottsági szint emelkedésével, kétoldalú megállapodások aláírásával segítették a beutazások megkönnyítését, ezáltal a turizmus újraéledését is (Michalkó et al., 2021).

Egy turisztikai célterület általános közegészségügyi helyzete alapvető fontossággal bír egy utazási döntés meghozatalakor. Az egészségügyi biztonság magas szintje az adott ország teljesítésétől is függ, amelyet a jogszabályok betartása mellett, szigorú ellenőrzések által lehet csak maximális szinten tartani. A COVID-19 rámutatott e szabályozások fontosságára, hiszen egy világméretű járvány nagyban visszaveti, avagy korlátozza az utazások lehetőségét. A koronavírus-járvány hullámainak lecsengése sem jelenti azt, hogy teljes mértékben felszabadulhatunk, továbbra is fontos globális szinten figyelemmel követni a járványügyi szervek figyelmeztetéseit, ajánlásait, amelyek betartása csökkenheti a kockázatokat, egy esetleges újabb hullám bekövetkezését.

A totális turizmus¹² korszakában jelentősen megnőtt annak az esélye, hogy egy országban kezdődő járvány pandémiává alakuljon, ezt támasztotta alá a koronavírus-járvány

¹² Fogalma: „1. a teljes földfelszín (510 millió km²) turisztikai desztinációként értelmezhetjük; 2. a népesség legnagyobb része utazóként vagy a fogadó területek lakosságaként érintett az áramlásokban; 3. az államok, az önkormányzatok, az integrációk, de az egyének is törekszenek az erőforrásaik minél jelentősebb hányadát a turizmusban való hasznosulásra fordítani.” (Michalkó 2020b,75)

világszintű megjelenése is. A járvány elleni védekezés felöleli az élet minden területét, a vírus általi fenyegetettség pedig a szubjektív biztonságérzetünket befolyásolja, így mint biztonsági veszélytényező hatást gyakorol. A biztonság tágabb értelmezése esetén a járvány a biztonsági kockázatok és fenyegetések közzé sorolható, bár jelen állás szerint a kutatók, szakértők nincsenek e tekintetben azonos állásponton. Az azonban egyértelműen megállapítható, hogy nem csak egyéni, közösségi szinten, hanem nemzeti és nemzetközi szinten is hatása van a vírusnak, lévén a társadalmi, egészségügyi, gazdasági, politikai következmények közvetetten ugyan, de elkerülhetetlenek. A nemzetek által elrendelt intézkedések érezhetően átalakították az egyes országok közötti kapcsolatot. A vírus magas szintű tombolásakor a határok lezárásával az országok bezárkóztak, korlátozták a belépést – az áruk szabad mozgásának kivételével –, az oltóanyag tömeges megjelenésével, az oltottsági adatok emelkedésével, kétoldalú megállapodások aláírásával segítették a beutazások megkönnyítését, ami a turizmus újraéledését is szolgálta.

A koronavírus-járvány következményei ugyan még nem egyértelműek, azonban már most kijelenthető, hogy annak hatásai a jövő biztonságára komplex, átfogó változásokat hoznak. A közvetlen hatásokat pedig csak a járvány lezajlását követően lehet széleskörűen megállapítani.

A pandémia általános jellemzőjeként jelent meg a bizonytalanság, amely nehezítette a megfelelő intézkedések meghozatalát is. Ez a hatás megmutatkozott intézményi és egyéni szinten is. Kihívást jelentve kormányzati szinten, hogy melyek a szükséges intézkedések és azokat meddig szükséges fenntartani (Katona–Petrovics, 2021).

A turizmusbiztonságra tekintettel az eddig fennálló biztonsági folyamatok módosulnak/módosultak. A Turisztikai Világszervezet (UNWTO, 2020) tájékoztatása szerint a bevezetett utazási korlátozások enyhítéséhez differenciált kockázatalapú elemzéseket (egészségügyi és higiéniai mutatók, környezeti teljesítmény indexe) végzett egyre több desztináció.

A világjárvány kezdete óta számos ország a légi közlekedés és az utazások korlátozásával lépett fel a vírus ellen. Ugyan a légiközlekedés újra indult, azonban az utasokat továbbra is a biztonsággal és a higiéniával kapcsolatos aggályok tántoríthatják el az utazástól. A PCR tesztek, a gyorstesztek előírása, a védettségi igazolványok bevezetése és a fokozott higiénias szabályok betartása nagyban segítette a turizmus fellendítését bel- és külföldön egyaránt, de ezen intézkedések csak hosszú távon fejtik ki társadalmi, gazdasági hatásukat. Az utazások korlátozásának feloldását követően a biztonságos utazásokra kell kiemelt figyelmet fordítani, ösztönözve ez által az utazási hajlandóságot, hiszen, ha az államhatárok átjárhatók,

és a turista szabadon közlekedhet, akkor az élmények megszerzését nem veszélyezteti semmi (Németh, 2020b).

3.6. A 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtó elsődleges feldolgozása strukturált adatbázisban

Egy-egy desztináció meghatározó eleme a biztonságérzettel kapcsolatos preconcepció és a tapasztalat. A 2016-2018 közötti éveket áttekintve (lásd *1. számú melléklet 18. számú táblázata*) Európa a biztonsági kockázatbecslés eredményei alapján a világ legbékésebb földrajzi régiójának számított. Ugyan egy-egy, főként terrorista jellegű cselekmény (például Brüsszel Zaventem repülőtér 2016, Barcelona Rambla sétány 2017) időszakosan befolyásolta a turistaforgalmat, de ez inkább a turisztikai desztinációk regionális átrendeződésében jelentett változást.

A turizmusbiztonság kutatási területe széles spektrumban figyelhető meg, főként a nemzetközi szaksajtóban. Hazai szinten a kutatások, kutatóműhelyek segítik a holisztikus látásmód kialakítását, kontextusba helyezik a problémákat, megoldási javaslatokat fogalmaznak meg. A biztonság konceptualizálása kihívások elé állítja a kutatókat, mivel az a köznyelvben is számos szóösszetételben fordul elő, melyet megerősített az általam áttekintett szaksajtókban megjelent, turizmusbiztonságot átölelő témakörök sokasága is.

A dokumentumok elemzése során a 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtót, az online elérhető, magyar és angol nyelvű kiadványokat tekintetem át. A turizmusbiztonság tématerületéhez köthető strukturált adatbázist több mint 60 elemzésre alkalmas információtartalommal hoztam létre (lásd *1. számú melléklet 18. számú táblázat: 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szaksajtó feldolgozása*). Az adatbázis alapján leszűrhetővé vált, hogy a turizmusbiztonságot érintő kérdéskörök a szaksajtóban többségében az egyénhez fűződő (például szállodai biztonság kialakítása, rendezvények biztonsága, adatvédelem) szubjektív biztonságérzetet elemzik – ami alátámasztja a további kutatásaimat is –, mindamelllett, hogy a terrorizmus hatása a turizmusra és a válsághelyzeteket követő kríziskommunikáció-menedzsment is folyamatos elemzés alatt áll.

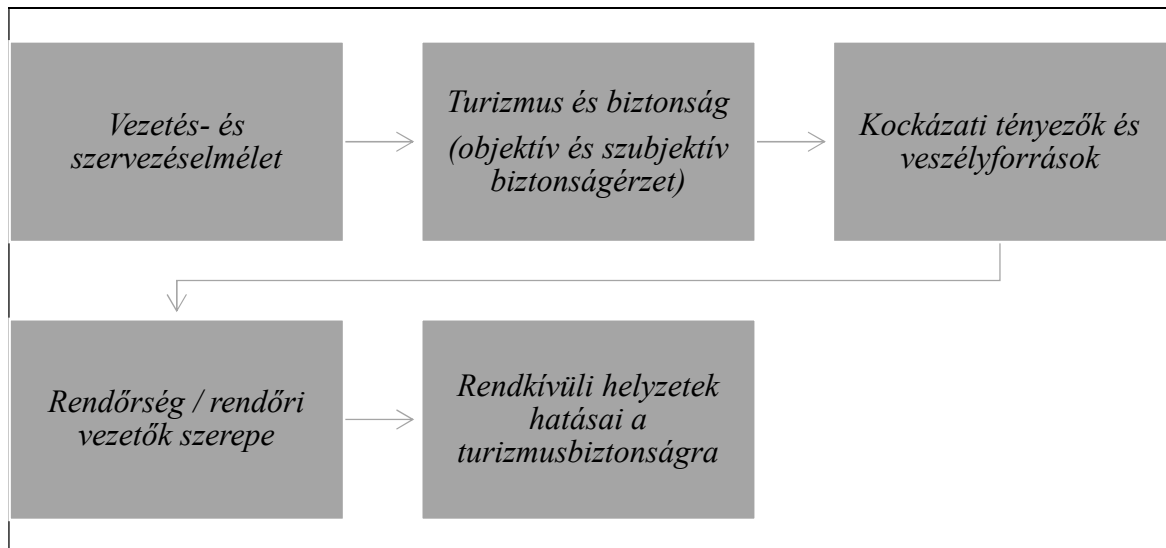
Az empirikus kutatás során összeállított strukturált adatbázis fontos alátámasztása volt annak, hogy mely, a turizmusbiztonságot érintő témakörök foglalkoztatták 2016-2018 között a szaksajtót, így kellő alapot biztosítottak a külföldi és a belföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak vizsgálatához.

3.7. Összefoglalás, részkövetkeztetések

Ahogy az elméleti keret folyamatábrája (4. számú ábra) is mutatja, a kutatásom szempontjából több témakör, több tárgykör kellő alaposágú áttekintésére volt szükség ugyanis egy ez idáig kevésbé fókuszba kerülő jelenséget választottam témául. Ennek megfelelően a kutatás vezérfonala, a főbb tématerületei lehatárolásra kerültek.

4. számú ábra

Az elméleti keret folyamatábrája

Forrás: szerző szerkesztése, 2023

A disszertációm szakirodalmi feldolgozása során szükséges volt elmerülni a rendészettudományi ismereteken túl a vezetés- és szervezéselméleti fogalomkörökben, valamint a turizmus témakörében, kapcsolódást keresve a biztonság témájával. A feltárt témakörök, összefüggésrendszerek a turizmusbiztonság témaköreinek szerteágazó kérdéskörének egy kiemelt szempontú vizsgálatának a feltárására irányult, jelen kutatásban a magyarországi turisztikai célterületek biztonsági aspektusainak a vizsgálatára, különös tekintettel a rendőrség szerepére.

4. A TURIZMUSBIZTONSÁGGAL ÖSSZEFÜGGŐ NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁS

A turizmus a világ szinte minden jelenségéhez kapcsolódik, világméretű társadalmi jelenség. Az emberek jobbra az áldásos hatását élvezik, egyes esetekben viszont romboló hatását szenvedik el. Hogy ez utóbbi hatás ne érvényesüljön, illetve minimalizálódjon, s a turizmus pozitív szerepe fennmaradjon, a turizmus és környezetének rendszerét nemzetközileg és hazai szinten is szabályozni kell. E fejezet célja, hogy bemutassa a turizmust érintő nemzetközi jogi szabályozást, különös tekintettel a turisták biztonságát szavatoló intézkedésekre, illetve a turisták utazásai során érintett országok – így az ott tartózkodók – biztonságát érintő normatívákra. E rész alaptémája a turizmus és a biztonság szabályozásának bemutatása. A biztonság és a védelem minden ember számára alapvető igény, és ez hatványozottan igaz akkor is, ha valaki pihenés, kikapcsolódás vagy esetleg épp üzleti okokból utazik egy idegen országba. A turizmus a gazdaság egyik fontos szegmense, egyben a társadalom tevékenysége is, a szabadidő eltöltésének hasznos módja, az életvitel, életmód szerves része. A turizmusbiztonság nemzetközi szabályozásának bemutatása előtt szükséges a turizmus néhány fogalmi alapjának egyértelmű meghatározása, csoportosítása.

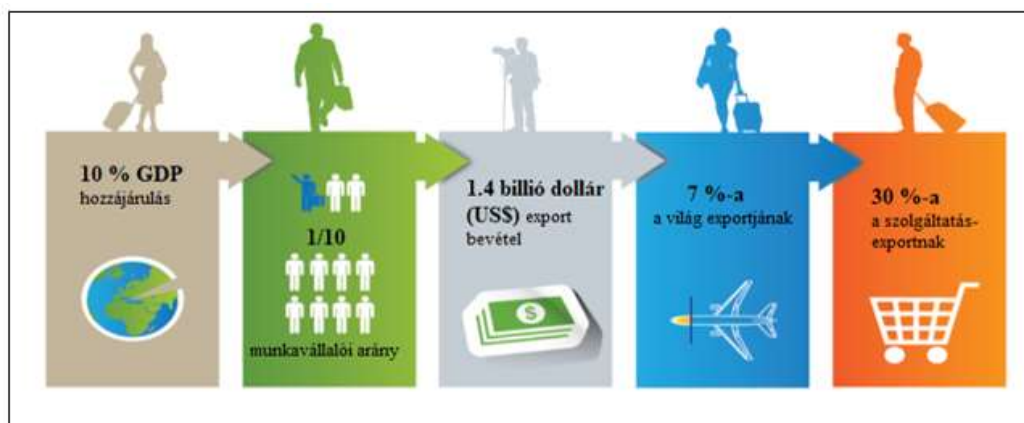
4.1. A turizmus alapjai

4.1.1. A turizmus lényege, jelentősége, csoportosítása

Miért is fontos a turizmus? Teszi fel a költői kérdést a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) 2017 júliusában megjelent kiadványában. A kérdésre mindenképp választ ad a 5. számú ábra, ami szemléletesen tárja elénk napjaink legfontosabb turizmussal kapcsolatos mérőszámait.

5. számú ábra

A világ turizmusának mérőszámai

Ez alapján a turizmus jelentőségét mutatja, hogy 2017. évi adatok szerint a világon megtermelt GDP-nek közel 10%-a a turizusból származott és minden tizedik ember foglalkoztatását biztosította. Továbbá a világ exportjának a 7%-át tette ki, ami összességében 1,4 billió dollár export bevételt jelentett. Ahogyan az ábra utolsó mérőszáma is mutatja, az export tárgya mind gyakrabban a szolgáltatásnyújtás, jelen esetben ez 30%-át teszi ki a világ turizmusának.

A turizmus lényegét sokoldalúan lehet megközelíteni, csoportosításának alapját képezheti az utazásban az állami (politikai) országhatár átlépésének a viszonylata is. Ez alapján két turizmus típust különböztettem meg:

a) Nemzetközi turizmus

A nemzetközi turizmus csoportosításába tartozik, ha egy látogató átlép egy országhatárt, s ez irányú tevékenységét a célországba turisztikai céllal teszi. A nemzetközi jogszabályok szerint az Európai Unió tagállamai közötti ilyen célú utazások is ide sorolhatók.

b) Belföldi turizmus

A belföldi turizmus alapját az ország lakosságának az országhatáron belüli utazásai, turisztikai tevékenységei adják.

A nemzetközi és belföldi turisztikai tevékenység egyúttal magában foglalja a szállás- és vendéglátóhelyek működtetését, szolgáltatási tevékenységeit, az utazás szervezését, közvetítését, PR- és marketingtevékenységet, a kultúra, sport, egészség turisztikai igényeivel kapcsolatos szolgáltatásokat egyaránt.

4.1.2. *A turista fogalma*

A legtágabban, legáltalánosabban értelmezett turizmus alapfogalom a turizmus szereplőjére vonatkozik. „A. J. Norval 1936-ban írt tanulmánya szerint a turista egy olyan személy, aki ideiglenes jelleggel idegen országba látogat, azaz ott nem telepszik le állandó jelleggel és nem folytat rendszeres üzleti tevékenységet, az adott országban máshol megkeresett jövedelmet költ el.” (Fekete, 2006, 11).

¹³ <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419029> (letöltve: 2018.08.02.)

Az 1954. június 4-én New Yorkban kelt egyezmény a turistaforgalom vámkönnyítéseiről az alábbiakban határozta meg a turista fogalmát. „*Minden olyan személy, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra tekintet nélkül, aki egy másik külföldi állam területére lép be, mint ahol állandó lakóhelye van és ugyanazon 12 hónapos időszak folyamán ott legkevesebb 24 órát, és legalább 6 hónapot tartózkodik, ha utazásának a célja nem bevándorlás, hanem túrázás, szórakozás, sport, egészségi-, családi ok, tanulmány, vallásos zarándoklat vagy üzleti ügy.*”¹⁴

Az 1963-as Rómában¹⁵ megrendezett ENSZ konferencia meghatározásokat adott a turizmus alanyára, nevezetesen:

- „*látogató minden olyan személy, aki bármely célból, kivéve a kereső foglalkozást, állandó lakóhelyén kívül más országba utazik.*”
- „*turista olyan időszakos látogató, aki legalább 24 órát tölt a meglátogatott országban, miközben utazásának célja kapcsolatban állhat szabadidős tevékenységekkel, családdal, vallással, egészséggel, üzlettel, hivatással stb.*”
- „*kiránduló szintén időszakos látogató, azonban 24 óránál kevesebbet tartózkodik a felkeresett helyen*” (Kovács–Takács, 1966).

Továbbá az országok nemzetközi statisztikákhoz használt turistafogalma is többnyire az 1963-ban meghatározott WTO/ENSZ turista fogalmat veszi figyelembe, amely azokból a személyekből indul ki, „*akik egy olyan országba legalább 24 órára beutaznak, amelyik nem a szokásos tartózkodási országuk*” (Fekete, 2006, 80). A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak vizsgálata során én is ezt az elvet vettem alapul.

Mindezek alapján a turista egyben látogató és kiránduló is lehet, aki az állandó lakóhelyén kívül a meglátogatott helyen a keresőtevékenységet kivéve, bármely más célból tartózkodik. Azonban pont a globalizáció és a nemzetközi integráció olyan új helyzetet eredményezett, amely miatt a fenti 1936-os és az 1963-as fogalmak újraértelmezésre szorulnak. A turista látogató és kiránduló személy is lehet, aki állandó lakóhelyét elhagyja, azonban nem minden utazó látogató és kiránduló. Ha a statisztikát vesszük alapul, akkor a turisztikai szektor adatai között nem szerepelnek az ingázók, határmenti dolgozók, az elvándorlók, menekültek, vendégmunkások/idénymunkások, tranzitutasok, tanulási, vásárlási,

¹⁴ 1964. évi 2. számú törvényerejű rendelet a turistaforgalom vámkönnyítéséről szóló, New Yorkban 1954. június 4-én kelt Egyezmény, valamint az Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről. Törvények és Rendelet Hivatalos Gyűjteménye, 1964. 72.

¹⁵ 1963-ban az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa által szervezett római idegenforgalmi konferencia statisztikai megközelítésű meghatározást fogadott el.

gyógykezelési céllal utazók és társaik. Magyarország területére is sok külföldi jár különböző gyógyászati kezelésekre, mint például fogászat, medical wellness és hasonló kezelés céljából.

A jelenleg érvényes fogalmak alapján a turista számára a látogatás, az utazás a fő cél, tehát a turisztikai jelleg dominál. Azonban ahogy a fenti felsorolás is mutatja, nem minden utazás turisztikai célú, így az utazási cél szerint is szegmentálnunk kell. Viszont itt több esetben is kapcsolódási pontokkal találkozunk, hiszen például egy gyógykezelésre érkező külföldi akár több napot is eltölt hazánkban és a szabadidejében turista szerepben felkeresi a látnivalókat, vagy egy hazánkban erasmus programban tanuló külföldi diák is lehet kiránduló személy is egyben. Ennek megfelelően maga a turista fogalmának meghatározása is egy új kihívás, szükséges annak újraértelmezése. Jelen értekezés szempontjából, a módszertan alapján a turista alatt azon személyeket értettem, akik legalább 24 órát eltöltöttek Magyarországon, így minimum egy vendégéjszakára meg is szálltak.

4.2. Közbiztonság – a turisták biztonsága

A biztonság, de leginkább annak hiánya a turizmus összetett és egyre inkább kiszélesedő akadályává vált napjainkra (Friedman, 2006). A turista általában a megfelelő biztonságérzetet szem előtt tartva, rengeteg külső és belső tényezőtől befolyásolva, olyan célterületet részesít előnyben, amely közbiztonsága kedvező, terrortámadástól nem fenyegetett,¹⁶ ahol a személy elleni támadások száma alacsony. Ez érzékelhető például Berlin városban is, mint Németország elsőszámú turisztikai célpontjában, mely vonatkozásban a külföldiek sérelmére, illetve a külföldiek által elkövetett bűncselekményeket dolgozza fel publikációjában Fórizs (2016). Másik oldalról az Oroszországi Föderáció Föderatív Biztonsági Szolgálatának határőrizeti és nemzetbiztonsági szervei is mindent megtesznek az országot egyre nagyobb számban látogató turisták biztonságáért (Deák, 2015).

A közbiztonság fontos része a biztonság komplex értelmezésének, mivel „*A közbiztonság jogilag szabályozott olyan közállapot, a társadalmi együttélésnek olyan tényleges helyzete, amelyben biztosított, hogy az állampolgárok, állampolgári közösségének életét, testi épségét, működését és vagyonát ne érhesse jogosulatlan támadás. (Havasi, 2003, 66)*”. Mindemellett hatását az állampolgárok szubjektív érzetére is fontos megemlíteni, amelyet alapvetően objektív események és állapotok határoznak meg. Ugyanakkor ennek hatását számszerűen kimutatni lehetetlen. A közbiztonság alatt értjük továbbá a közrendet, az élet- és vagyonbiztonságot, a belső biztonságpolitikai stabilitást, a társadalom erkölcsi normáihoz

¹⁶ Lásd: 11. A Turizmus- terrorizmus című fejezetet.

történő alkalmazkodást is (Bujdosó–Györki, 2011). Ugyanakkor olyan állapotot is takar, amely az állampolgár biztonságérzetének meglétét jelenti, fő célja a közveszély elkerülése (Shaw, 2000). A közbiztonsági helyzet változásai ennek okán folyamatosan hatnak az emberek szubjektív biztonságérzetére.

A közbiztonság ennek ellenére a biztonságnak csak egyik szegmense, de ezzel kapcsolatosan érzékelhető a legtöbb hiány- és kérdőjel (Cserép, 2006). A közbiztonság megjelenik egy ország, kistérség, település és főként az egyén életében. A Turisztikai Világszervezet (UNWTO) elsőrangú kérdésnek tekinti a turisták biztonságával kapcsolatos problémák megoldását. Így kidolgozott egy intézkedési tervet, amely az alábbi fontos elemeket emeli ki:

- a biztonsággal kapcsolatos szolgáltatások és intézkedések fejlesztése;
- a biztonsági óvintézkedések;
- és a turisták bizalmának visszanyerése a biztonságérzet növelésével (például rendőri jelenlét fokozása).

Ezek minden ország esetében prioritást kell, hogy élvezzenek.

4.3. A nemzetközi mobilitás, a szervezett bűnözés és biztonság turisztikai vonatkozásai

A globalizálódó világunkban viszont megváltoztak a nagyságrendek, a trendek és így a viszonyrendszerek is, ezért célszerű megvizsgálni a mobilitás változásait, illetve a biztonság egyes aspektusait és ezek kölcsönhatásait, annak érdekében, hogy a mobilitás és annak egyes szegmensei kezelhetők legyenek, illetve, hogy a biztonság objektív és szubjektív oldala egyaránt magasabb szintre léphessen (vagy legalább ne csökkenjen). Hogyan is kapcsolódik a mobilitás és a biztonság egymáshoz és a turizmushoz? Ehhez az ember pszichéjéhez, a jól ismert Mashlow-i szükséglet piramishoz kell visszatérnünk (Maslow, 1943). A mobilizáció – szükséglet megközelítésből – tehát nem más, mint az ember mozgása a térben annak érdekében, hogy szükségletei minél nagyobb mértékben kielégülhessenek. Természetes módon a mobilitásnak, így ezen belül a migrációnak és a turizmusnak is nem csak jó, vagy csak rossz hatásai vannak, nem lehet tisztán fekete vagy fehér, ennél jóval árnyaltabb a kép. Célszerű megvizsgálni a származási-, a tranzit- és a célországra gyakorolt hatásokat, illetve magát a turistát és a migránst ért hatásokat is (Ritecz, 2017). A globalizáció kapcsán mind a turizmus, mind a migráció vonatkozásában kockázatok merülhetnek fel. Ezen kockázatok megismerése, megelőzése, illetve az esetlegesen keletkezett károk enyhítése, vagyis a kockázatok kezelése nem egyszerű feladat, mely csak egy komplex rendszerben lehetséges. Ez a komplex rendszer

lehet a Schengen Aquis Rendszer (SAS). E bonyolultnak tűnő, szerveken-, országon belüli és nemzetközi¹⁷ együttműködést is kívánó és a gyakorlatban döntő részben már működő rendszer képes lehet arra, hogy nem csak az érintett országok, hanem a rajta keresztül, vagy oda utazó turistáknak, migránsoknak és valamennyi polgár biztonságát, ha nem is garantálja, de jelentős mértékben hozzájáruljon ahhoz, illetve elősegítheti, hogy a mobilitásból eredő kedvező lehetőségek minél nagyobb mértékben kihasználásra kerülhessenek (Zsigovits, 2014).

A globalizáció egyértelmű „kedvezményezettje” a turizmus, de a globalizálódás a szervezett bűnözés és a nemzetközi szervezett bűnözés katalizátora is egyben. E két jelenség elvileg egymástól teljesen függetlenként létezik, mégis a nemzetközi mozgás és nem utolsósorban a turizmus kapcsán jelenlévő gazdasági potenciál azt eredményezi, hogy a két jelenség, illetve annak elemei nem ritkán „érintkezésbe” lépnek, amely elsősorban azt jelenti, hogy a turisták, mint a szervezett bűnözés sértettjei, áldozatai jelennek meg, de akár az is előfordulhat, hogy a bűnszervezet részesei is lehetnek, illetve azzá válhatnak. A probléma súlyát jól érzékelteti, hogy *„Az unió polgárainak négyötödét a szervezett bűnözés, a terrorizmus és drogkereskedelem elleni küzdelem foglalkoztatja legjobban.”*¹⁸ A szervezett bűnözés és annak tevékenysége sokkal összetettebb, mint elsőre gondolnánk. A globalizációnak, az adatátviteli forradalomnak és a közlekedési eszközök fejlődésének köszönhetően a bűnszervezetek tevékenysége nemcsak országokon, de kontinenseken is átível. Többek között ennek köszönhetően az európai turista Európán és Észak-Amerikán kívül alig talál olyan térséget, ahol közvetlen, vagy közvetett formában ne találkozna a bűnszervezetekkel, így a biztonsága érdekében ezen országokba erősen megfontolandó a kiutazás.

4.4. Európai turisztikai jog

A Lisszaboni szerződésnek¹⁹ köszönhetően a turizmus szabályozásának már megvan a jogi alapja, bár a szerződés nem változtatta meg az Európai Unió hatáskörét ezen a téren. A hatáskörök továbbra is a tagállamok tevékenységének (jogalkotásának és végrehajtásának) támogatása, koordinálása és kiegészítése. Megvan a lehetőség a közös politika kialakításának. Most is léteznek európai szabályok, ezek nagy része szektorsemleges (például fogyasztóvédelem), más része kifejezetten a turisztikai, utazási szolgáltatásokhoz kapcsolódik (tagállamok szabályozásának kiegészítése Bánhegyi, 2014).

¹⁷ Intra-, Inter-, International Cooperation.

¹⁸ http://archiv.nbi.uni-nke.hu/uploads/media_items/jasenszky-nandor-szervezett-bunozes.original.pdf (letöltve: 2018.02.22.)

¹⁹ Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról (HL C 306., 2007.12.17.), mely 2009. december 1-jén lépett hatályba.

Az európai kötelező jogszabályok (lásd *Felhasznált források, irányelvek*), melyek a turizmusra vonatkozóan is fektetnek le szabályokat – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak:

- Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés I. cím 6. cikkelye („Az Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására. Ezek az intézkedések európai szinten kiterjednek az idegenforgalomra is”²⁰);
- Az Európai Parlament és a Tanács 852/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az élelmiszer-higiéniáról;
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról;
- A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK irányelv (2005. május 11.);
- A belső piaci szolgáltatásokról szóló 123/2006/EK irányelv (2006. december 12.);
- Közösségi vízumkódex (Az Európai Parlament és a Tanács 810/2009/EK rendelete /2009. július 13./ a Közösségi Vízumkódex létrehozásáról);
- A Bizottság (EU) 2015/1998 végrehajtási rendelete (2015. november 5.) a közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges részletes intézkedések meghatározásáról;
- A Bizottság (EU) 2017/815 végrehajtási rendelete (2017. május 12.) az (EU) 2015/1998 végrehajtási rendeletnek egyes egyedi légiközlekedés-védelmi intézkedések egyértelműsítése, összehangolása és egyszerűsítése érdekében történő módosításáról;
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2302 irányelve (2015. november 25.) az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásösszetésekről;
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határellenőrzési kódex).

Az alábbiakban egy klasszikussá vált jogesetet elevenítünk fel, melyben lényeges szerepet játszott az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölése a szolgáltatások kedvezményezettjeinél.

²⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT> (letöltve: 2017.11.19.)

Cowan kontra Államkincstár ügy (186/87 Ian William Cowan v Trésor public (1989) EBHT 0195): A jogeset szerint Párizsban egy metrómegálló közelében kiraboltak egy brit turistát, aki sérülést is szenvedett a támadás miatt. A rabló elmenekült, nem lehetett azonosítani, Cowan pedig kártérítést kért az államtól a francia büntetőeljárás jog alapján. (Ha az áldozat meghatározott sérüléseket szenved és semmilyen más forrásból nem tehet szert méltányos fájdalomdíjra, kártérítést kaphat.) A francia jog szerint az állami kártalanítás azonban csak a francia állampolgárokat és a letelepedetteket illette meg, ezért a turista bírósághoz fordult. A bíróság szerint itt egy szolgáltatást igénybe vevővel (turista) szemben sérült az egyenlő bánásmód követelménye. Az a személy, aki, mint turista (tehát a turisztikai szolgáltatások igénybe vevője) a közösségi jog védelme alatt áll, jogosult az egyenlő elbánásra minden olyan ügyben, amely bármilyen módon befolyásolhatja szabadságát, az idegenforgalmi szolgáltatások fogadására, használatára.

A bíróság azonban ezt nem az EGK-Szerződés 59. (jelenleg EUMSZ 56.) cikke, hanem az EGK-Szerződés 6. (jelenleg EUMSZ 18.) cikkére alapította, amely általában tiltja a szerződés hatókörében az állampolgárságon alapuló megkülönböztetést. Ez arra enged következtetni, hogy a bíróság a felperes kártalanításhoz való jogát nem a szolgáltatás igénybevételéhez kötötte, mint járulékos jogot (Blutman, 2014).

A Cowan-ítéletet²¹ mindezeket figyelembe véve mérföldkőnek tartják, mivel különösen nagy hatással volt a későbbi joggyakorlatra amiatt, ahogyan a diszkrimináció tilalmát a szabad mozgás elvével együttesen értelmezte. Így tehát a nemzeti büntető rendelkezések sem alkalmazhatnak hátrányos megkülönböztetést azokkal szemben, akiknek a közösségi jog megadja az egyenlő bánásmód jogát, illetve nem korlátozhatják a közösségi jog által védelt alapvető szabadságjogokat sem. A közösségi polgárnak, mint egy szolgáltatás igénybe vevőjének teljes mértékben egyenlő bánásmódban kell részesülnie egy másik tagállamban a védelem területén is. A közösségi jog tehát olyan területeken is korlátozhatja a tagállamok hatásköreit, ahol még mindig kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek (Jacqueson, 2002).

²¹ A 186/87. sz. Ian Willaim Cowan kontra Tresor public ügyben 1989. február 2-án hozott ítélet (EBHT 1989., 195. o.) 17. pontja: „Amikor a közösségi jog egy természetes személy számára biztosítja azt a szabadságot, hogy egy másik tagállamba utazzon, e szabad mozgás következményét jelenti e személy integritásának a szóban forgó tagállamban való ugyanolyan védelme, mint az állampolgárok és az ott lakóhellyel rendelkező személyek védelme. Ebből következik, hogy a megkülönböztetésmentesség elve vonatkozik a Szerződés értelmében vett szolgáltatást igénybe vevőkre, ami az erőszakos cselekmények elleni védelmüket, illetve ilyen cselekmény bekövetkezése esetén a nemzeti jogban előírt pénzügyi kompenzációhoz való jogukat érinti. Az a tény, hogy a kérdéses kártérítést a Trésor public fedezi, nem módosíthatja a Szerződés által biztosított jogok védelmének rendszerét.”

4.5. A schengeni rendszer

A schengeni térség és együttműködés alapját az 1985-ös schengeni megállapodás jelenti. 1990. június 19-én a luxemburgi Schengenben írták alá a schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló egyezményt (SVE²²), mely 1993-ban lépett hatályba. Alkalmazni azonban csak az 1995-től kezdték. Elsődleges célkitűzése a tagállamok határain a határ-forgalom ellenőrzés megszüntetése (meghagyva a visszaállítás jogát), melyhez elengedhetetlen, hogy a tagállamok a külső határok ellenőrzését összehangolják, azok átlépését azonos feltételek mellett tegyék lehetővé (Kovács, 2001). Így közös szabályok vonatkoznak tehát a vízumokra, a külső határok ellenőrzésére, a menedékjogra, ami egyúttal biztosítja a személyek szabad mozgását az aláíró államokban.

Az Európai Uniót létrehozó Maastrichti szerződésben megfogalmazott közös célok megvalósításának óriási lépését jelentette az Amszterdami szerződés (1999. május 1-jén lépett hatályba), ami az Európai Unió I. pillérébe olvasztotta – jogi keretet adva – a schengeni végrehajtási egyezmény jelentős részét. Amely tagállam tehát teljes jogú schengeni taggá akar válni, már nem csak az egyezményhez kellett csatlakozni, hanem a schengeni normákat kell átültetnie a nemzeti jogba vagy közvetlenül alkalmazni azt.²³ A schengeni térség biztonsága érdekében fokozták a rendőri szervek és az igazságügyi hatóságok közötti együttműködést és koordinációt (Ritecz, 2003; Ritecz, 2004). Erre tekintettel felállították a Schengeni Információs Rendszert (SIS).

A Schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény tartalmi elemei (1-5. fejezet) a schengeni normák releváns részét képezik, melyeket a tagállamok, így Magyarország is átültetett a nemzeti jogban. Ezen tartalmi elemek között megtalálható a belső és külső határok átlépésével, a vízumokra vonatkozó szabályokkal, a külföldiek mozgásának feltételeiről, valamint a tartózkodási engedély és a beléptetési tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzéssel kapcsolatos szabályok és elvárások.

Mindezen tartalmi elemeken túl fontos megemlíteni, hogy az *SVE III. címe* kifejezetten a *rendőrség és biztonság szerepe* által biztosítja az egyezményt ratifikáló országok számára az együttműködést. Egy átfogó, komplex szabályrendszert próbál nyújtani a határmenti és a

²² Pontosabban: Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió Államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről 1985. június 14-én kötött Schengeni megállapodás végrehajtásáról

²³ További feltétel: az érintett állam ún. schengeni értékelő ellenőrzésen essen át a határellenőrzés, az adatvédelem, a vízumkiadás, a rendőri együttműködés és a Schengeni Információs Rendszer területén.

határokon átnyúló rendészeti, rendőrségi együttműködés valamennyi területére.²⁴ A nemzeti együttműködés során az országok a bűnügyi információkat egymásnak rendelkezésre bocsátják, így tehát a nemzeti szervek nemzetközi szinten megvalósítják az információk cseréjét. Az információ cserét elősegíti, illetve technikailag is megalapozza a Schengeni Információs Rendszert (SIS) és a háttértámogató SIRENE rendszert (Masika–Harmati 1999). (A SIS-t az Egyezmény IV. címe ismerteti.) A SIS rendszer segítségével a szerződő államok rendőrségei és illetékes hatóságai adatokat kaphatnak személyekről, elloptott, elveszett tárgyokról, járművekről. A SIS részét képezi továbbá a schengeni tiltólista (96. cikk) a biztonsági szempontból aggályos személyekről (Laukó, 2004).

A SIS rendszerhez helyi szinten minden rendőr, valamint egyéb bűnüldöző hatóság és tisztviselői férhetnek hozzá. A rendszert támogató SIRENE irodák a bűnügyi együttműködés szempontjából fontos adatok cseréjét bonyolítják, illetőleg koordinálják a határokon átnyúló műveleteket.

A 2013. április 9-étől működő *második generációs rendszerben (SIS II²⁵)* már lehetőség nyílik biometrikus adatok (ujjlenyomat, fénykép) kezelésére, és a lopott légi járművek, hajók, konténerek, értékpapírokkal kapcsolatos információk megosztására, egyes jelzések összekapcsolására (például személyek és járművek) és az európai elfogató parancs megosztására. Ennek hazai jogalapját az 1987/2006/EK rendelet átültetésével a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a 2012. évi CLXXXI. törvény a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról²⁶ és a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcsere részletes szabályairól, valamint az egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról szóló 15/2013. (I. 28.) Korm. rendelet, illetve a 22/2018. (VI. 12.) ORFK utasítás a Schengeni Információs Rendszerben elért találat esetén követendő eljárásról adja. A SIS II adatvédelmi szabályainak betartását az Európai Adatvédelmi Biztos – Magyarországon a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság – ellenőrzi. A SIS II-ben tárolt adatokhoz a nemzeti bűnüldöző, igazságügyi és közigazgatási hatóságok férhetnek hozzá.²⁷

²⁴ A rendszer átfogó ismertetését lásd: Ritecz György-Sallai János (2016): *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0* – Hanns Seidel Alapítvány, Budaörs című könyv SAS fejezetében.

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról.

²⁶ 2012. évi CLXXXI. törvény a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról

²⁷ <https://naih.hu/schengeni-informacios-rendszer.html> (letöltve: 2017.11.21.)

A SIS II egyszóval tájékoztatást nyújt azokról a személyekről, akik nem jogosultak a schengeni térségbe beutazni, ott tartózkodni, illetve akik ellen bűncselekmény miatt körözés van érvényben. A rendszer emellett figyelmeztető jelzést ad eltűnt személyekről, védelemre szoruló egyénekről.²⁸ A SIS II rendszer így voltaképpen a legnagyobb olyan információcsere-rendszer napjainkban, amely támogatja a külső határellenőrzést és a bűnüldözési együttműködést a schengeni térségben, így hatékonyabb és eredményesebb a fellépés a közrend, a közbiztonság, a határbiztonság védelme, valamint az illegális migráció területén.

Fontos ugyanakkor a téma szempontjából is megemlíteni az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséget (FRONTEX), amely feladatául „*segítséget nyújt az uniós és a schengeni országoknak az EU külső határainak igazgatásához és a nemzetközi bűnüldözés elleni küzdelemhez*”.²⁹ Mivel éves szinten több százmillióan utaznak a schengeni térségbe, így a bűncselekmények gyors felderítése létfontosságú.

A turizmusbiztonsággal összefüggő hazai szabályozás című fejezet (Úti okmányok, vízumkérdések címszó alatt) további információkat tartalmaz a schengeni térség közös szabályairól.

A 2017-es évben egyfajta új szigorítással szembesültek a határátlépők, így a turisták is. A szisztematikus ellenőrzés³⁰ a releváns adatbázisok lekérdezésével mindenkit átvizsgáló határellenőrzés, amelynek értelmében minden uniós és harmadik országbeli állampolgár (és családtagjai) adatait kötelezően ellenőrizni kell a schengeni határokon való ki- és belépésnél. (Kovács, 2016b). Az ellenőrzés célja, hogy kiszűrje azokat a személyeket, akik veszélyt jelentenek a közrendre és a belső biztonságra. Ehhez elengedhetetlen a megbízható személyazonosítás végrehajtása (Balla, 2013a). Mindez alapvetően azért kerül bevezetésre, mivel nemzetközi erőknél sikerült az ún. Iszlám Államot visszaszorítani, illetve lassan megsemmisíteni, mely viszont katonái között tudhatott több ezer európai polgárt is, akik visszatérésével számolni lehet. Ez az ellenőrzés típus azonban a határátkelőhelyen fennakadásokat okozhat, melynek könnyítésére a tagállamok számára engedélyezett a célzott határellenőrzés, feltéve, ha az ellenőrzés könnyítése nem okozna biztonsági kockázatot. Itt lép

²⁸<http://konzuliszolgalat.kormany.hu/download/d/a8/60000/HOMESIS%20IILeafletV10HU.pdf>
(letöltve: 2017.11.21)

²⁹https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_hu (letöltve: 2023.04.21.)

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/458 rendelete (2017. március 15.) az (EU) 2016/399 rendeletnek a külső határokon a releváns adatbázisok lekérdezésével végzett ellenőrzések megerősítése tekintetében történő módosításáról.

előre a szervezett turizmus előnye, egy-egy utazásszervező iroda által szervezett utazás. Az utazási iroda által minden információt megkapunk az útlevel, személyazonosító igazolvány érvényességére vonatkozóan, avagy a vízumkötelezettséget illetően, amelyre egyéni utazás esetén nem mindig vagyunk kellő figyelemmel. Továbbá például busszal történő határátlépés során külön sávot tartanak fenn az autóbuszok részére, így az utazók papírjait a csoportkísérő egyszerre adja át ellenőrzésre.

Magyarországon a 1255/2017. (V. 9.) Korm. határozat a szisztematikus határellenőrzés bevezetése következtében Magyarország határain kialakult helyzet megoldásáról mondta ki, hogy a határforgalom aránytalan lassulásával járó elfogadhatatlan helyzetre való tekintettel a szisztematikus ellenőrzést ideiglenesen felfüggesztik, és helyette célzott határellenőrzést tartanak fenn. 2017 novemberében visszavonták ezt a kormányhatározatot is, így a 1789/2017. (XI.8.) Korm. határozattal³¹ visszaállították a szisztematikus ellenőrzést.³²

Itt jegyezném meg, hogy egy belső határellenőrzés nélküli térségben a belső határellenőrzés ideiglenes visszaállítása³³ csak kivételes körülmények között (a közrendet vagy a közbiztonságot érintő veszélyek kezelése érdekében) rendelhető el.³⁴ Ilyen példa a 2015-ben az Európai Unióban tapasztalt a kelet-mediterrán útvonalon érkező tömeges irreguláris migrációs hullám volt³⁵ vagy a 2020-ban elterjedt koronavírus-világjárvány³⁶.

A szisztematikus ellenőrzés mellett tehát nem szabad megfélekedni a határforgalom szelektív ellenőrzéséről sem, ahogyan a COVID-19 idején különböző határzár és határforgalom ellenőrzési gyakorlatáról sem. A schengeni szabályok az uniós védettségi igazolvány megjelenéséig nem rögzítették, hogy pontosan milyen típusú védőoltást vagy tesztelést követően lehet belépni, így a gyakorlatban az egyes országok különböző feltételeket szabtak. Így például a szomszédos Ausztria esetében többször is változtattak a gyakorlaton: 3G-szabály (oltott/felgyógyult/tesztelt igazolás), PCR-tesztek, antigén-tesztek, karanténkötelezettség vagy a diákok esetében az iskolában kapott tesztingazolás birtokában utazhattak be az ország

³¹ 1789/2017. (XI. 8.) Korm. határozat a szisztematikus határellenőrzés bevezetése következtében Magyarország határain kialakult helyzet megoldásáról szóló 1255/2017. (V. 9.) Korm. határozat visszavonásáról

³² Amit a 9/2018. (V. 4) BM utasítás ismét felülírt.

³³ A határellenőrzés visszaállításának feltételrendszerét kutatja Balla József (2017): Magyarország schengeni belső határain a határellenőrzés ideiglenes visszaállítási feltételeinek kutatása, In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig*, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIX, Pécs, 319-327.

³⁴ Elrendeléseket értő viszonylatokat és időintervallumokat lásd: Ritecz György-Sallai János (2016): *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0* című könyv 12. sz. mellékletében.

³⁵ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK a schengeni rendszer fenntartásáról és megerősítéséről COM/2017/0570 final <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:52017DC0570> (letöltve: 2017. 11. 29.)

³⁶ Lásd A rendkívüli helyzetek rendészeti kérdései különös tekintettel a turizmusbiztonságra című fejezetet.

területére.³⁷ Ezek a feltételek hatással voltak mind az egyéni utazókra, mind a szervezett turistacsoportokra, visszatartva az adott országba történő utazástól.

Így például Szputnyik V oltással rendelkező magyar turisták 2021 novemberében még biztosan nem léphettek be az Egyesült Államok területére, mivel az az USA által nem elfogadott oltóanyagok közé tartozott, a WHO által nem volt rendszeresítve.³⁸ Így rengeteg turista esett abba a csapdába, hogy ugyan hazánkban érvényes védőoltással rendelkezett, ellenben az utazási célország még nem fogadta el azt a típusú vakcinát.

4.6. Közlekedésbiztonság

A biztonság minden ágazatban fontos, így a közlekedés területén is, mely a turizmus rendszerének integráns részét alkotja. A közlekedésbiztonság szabályozásának ki kell terjednie a közlekedési rendszer minden elemére, így tehát az emberre, a járműre, a pályára és egyéb berendezésekre egyaránt. A szükséges intézkedések meghozatala során figyelembe kell venni a statisztikákat, a műszaki kutatási eredményeket, a biztonságot fokozó termékeket egyaránt. A biztonsági intézkedések azonban elsősorban a közlekedésben résztvevő emberre kell, hogy irányuljanak.

Jelen értekezésben kiemelten a repülés biztonságát védő intézkedéseket mutatom be, mivel vitathatatlan tény, hogy maga a légi közlekedés az, ami a világ legnagyobb részét megnyitotta a turizmus számára, így lökést adott a tömeges nemzetközi turizmusnak.

4.6.1. A repülés biztonságát védő intézkedések

A biztonság kérdése az utazóközönség számára leginkább az utóbbi néhány évtizedben vált kiemelten fontossá, azonban korábban sem volt elhanyagolható. Egy-egy utazás megtervezésénél, megszervezésénél fontos szempont a biztonság, melynek egyik jelentős faktora a repülés biztonsága. A turistákban – feltéve, ha repülőgéppel utaznak -, hatást vált ki az adott repülőtér, ami ezáltal nagyban befolyásolhatja az adott országról kialakított véleményt. Így például a nagymértékű rendőri jelenlét az objektum területén, növelheti a biztonságérzetet, vagy éppen azt érezteti, hogy valami nincs rendben, tehát nem biztonságos a helyzet és pont azért van sok rendőr, katona az adott helyen. Továbbá valamilyen atrocitás is – például egy

³⁷ <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/covid-19-utazasi-informaciok/ausztriaba-utazok-figyelmebe> (letöltve: 2021.11.30.)

³⁸ <https://hu.euronews.com/2021/11/07/nem-lephetnek-az-usa-teruletere-azok-akiket-szputnyik-v-vel-oltottak> (letöltve: 2021.11.30.)

esetleges megalázó ruházat- és/vagy csomagátvizsgálás, mert gyanús személynek találják – negatív érzetet hagy a turistában, amit a (számára) nem megfelelő mértékű rendőri jelenlét is fokozhat (Horváth, 2013).

A repülés biztonságát védő intézkedéseket szolgálja, hogy a szigorított védelmi területeken (SRA) és a nyilvánosság elől elzárt területen (légi oldal) csak ellenőrzött mozgás lehetséges, így csak külön azonosító okmány (kártya) teszi lehetővé a közlekedést ezeken a területeken. A nyilvános területen, a termináletterületeken (földi oldal), mely a nagyközönség előtt nyitva áll, folyamatos ellenőrzést kell biztosítani, beleértve az utasbeléptető rendszereket. Természetesen ezeken az általános védelmi intézkedéseken túl további ellenőrzések folynak, megfelelő rendőri jelenlét mellett. Többek között a személyzet, a személyzetnél lévő tárgyak és a járművek átvizsgálása is az objektum védelmét szolgálja (Bánhegyi, 2014).

4.6.2. Utasbiztonsági ellenőrzés

A légi járművek, így egyúttal az utazók biztonságát szolgálja az, hogy a repülésbiztonsággal kapcsolatos intézkedések folyamatosan szigorodtak, bővült a „tiltott tárgyak” listája, melyeket sem a szigorított védelmi területre, sem a fedélzetre nem vihet az utas. A közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges részletes intézkedések meghatározásáról szóló a Bizottság (EU) 2015/1998 Végrehajtási Rendelete (2015. november 5.)³⁹ 4-C. függeléke alapján az EU tagállamaiban, így Magyarországon is az utasok nem tarthatnak maguknál és a kézipoggyászukban az alábbi tárgyakat:

- lőfegyvert és egyéb fegyver (beleértve a játék pisztolyt, a lőfegyverutánzatot, a lőfegyver alakú öngyújtót, de a csúzlit sem),
- elkábító eszközök (például elektromos sokkoló-pisztoly, sokkoló lövedéket kilövő fegyver),
- szűrő- és vágófegyverek, éles tárgyak (például 6 cm-nél hosszabb pengéjű kés, borotvapenge, kard, szablya stb.),
- kéziszerszámok (például feszítővas, fűrész, fűrés, forrasztólámpa stb.),
- tompa eszközök (például baseballütő, evező, gördeszka, horgászbot stb.),
- robbanó- és gyúlékony anyag (különösen lőszer, gyutacs, tűzijáték és más pirotechnikai eszközök stb.),
- vegyi- és toxikus anyagok.

³⁹ Ezt a rendeletet 2016. február 1-jétől kell alkalmazni. A korábbi 185/2010/EU rendeletet hatályon kívül helyezte.

A „tiltott tárgyak” listáján szerepelnek a folyadékok is, azonban a szabályok több esetben kivételt képeznek. Így kivételt jelent, ha legfeljebb 100 ml űrtartalmú különálló tartályokban vannak vagy kiszerezésük ennek megfelelő és egyetlen, legfeljebb 1 liter űrtartalmú újra zárható, átlátszó műanyag zacskóban vannak elhelyezve. A műanyag zacskó tartalmának kényelmesen el kell férnie a zacskóban, a zacskót teljes mértékben le kell zárni. További kivétel: utazás ideje alatt egészségügyi célból vagy speciális táplálkozási szükségletek kielégítésére kívánják felhasználni, ideértve a bébiételeket is, vagy a légi oldalon, a beszállókártya-ellenőrzési ponton túl, vagy a szigorított védelmi területen belül vásárolták olyan üzletben, amely a repülőtér-védelmi program keretében jóváhagyott védelmi eljárások hatálya alá tartozik.⁴⁰

1. számú kép

Csomagátvizsgálás a repülőtéren

Forrás: szerző saját felvétele, 2023

Az utazók biztonsága érdekében történik a kézipoggyászok átvizsgálása, átvilágítása is (*1. számú kép*). Ez esetben a benne található minden folyadékot be kell mutatni, melyek természetesen a fenti kivételek valamelyike közé tartoznak. Az átvizsgálás megkezdése előtt a hordozható számítógépeket és más elektronikus eszközöket (például tabletek, telefonok, powerbank) a kézipoggyászból ki kell venni és külön kell átvizsgálásra átadni. A Budapest

⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32015R1998> (letöltve: 2017.11.19.)

Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér a régióban elsőként vezette be a legújabb technológiát, aminek köszönhetően ma már maradhat a táskában a laptop, a tablet, a fényképező és minden más elektronikus eszköz is, ezzel gyorsítva és egyszerűsítve az áthaladást. Ez a fejlesztés egyúttal a kényelmesebb utasélményt is szolgálja. A kézipoggyászok átvizsgálásával párhuzamosan a személyek ellenőrzése is megtörténik, korszerű röntgenkészülékkel, valamint egyes esetekben, avagy szűrőpróba szerű ruházat-átvizsgálással. (Bánhegyi, 2014).

4.7. Összefoglalás, részkövetkeztetések

A turizmusbiztonság nemzetközi szintű szabályozásának megteremtése és betartatása – ahogy maga a turizmussal kapcsolatos biztonság is – sokszereplős feladat. Az Európai Unióban, illetve a Schengen térségben is alapvetően az EU és a Schengen Acquis normái érvényesülnek, így a turistának ezeket kell ismernie és betartania.

A biztonság általános szempontjából továbbra is az a legfontosabb feladat, hogy azonosítsuk a releváns veszélyeket, s a megfelelő szabályozással megelőzzük azt, illetve enyhítsük a károkat. A szabályozást a legalacsonyabb szinttől kezdve (úti okmányok, vízum beszerzése, csomagátvizsgálás), egészen az ország fizikai határain való átlépésig (így például a szisztematikus határellenőrzés) jogszabályi keretek közé kell vonni.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy alapvető különbségek és ebből fakadó kockázatok vannak az egyes országok, kultúrák jogi környezetében is. Magyarországon a Konzuli Szolgálat elektronikus weboldala, nemzetközi szinten pedig akár az Egyesült Államokban működő Információs Program oldala szolgálhat információval, melynek keretében egy weblapon (travel.state.gov) tájékoztatják az állampolgárokat az egyes országok, térségek biztonsági helyzetéről, információkat szolgáltatnak az úti célról, így országspecifikusan kereshetünk rá a minket érdeklő országokra. Természetesen utazási riasztásokat és figyelmeztetéseket is közzétesznek ugyanitt. Érdemes utazás előtt ezeket a felületeket felkeresni, hogy minden releváns információval rendelkezünk, tudjuk azt, hogy probléma esetén (például úti okmányok elvesztése, lopás stb.) hova fordulhatunk.

A repülés biztonságát védő intézkedések, az utasbiztonsági ellenőrzések szigorítása is jól szemléltetik a 9/11 utáni helyzetet és annak hatását a turizmusra. A nagyfokú repülő és utasbiztonsági ellenőrzések célja egyértelmű, azonban ennek hatására megnövekedett az utazási idő. Jóval előbb szükséges a járat indulásához képest kiérni a repülőtér területére, hogy átessünk a biztonsági ellenőrzésen. Ez akár 1-1,5 órát is jelenthet pluszban, hiszen sokszor kiszámíthatatlan, hogy mely időpontokban torlódik fel a sor, várakozva az ellenőrzésre, ami

feszültséget okozhat, rányomhatja a bélyegét a turista hangulatára. Egyfajta kötelező rosszként fogva fel, amin „muszaj” átesni. Személyes tapasztalatként éltem meg egy csomagátvizsgálás során a szigorú biztonsági intézkedéseket, mivel a csomagom átvizsgálásakor a nesseszeremben maradt körömrészelő a hosszúsága miatt „fennakadt” az ellenőrzésen. A körömrészelő méretét ellenőrizve a biztonsági személyzet tájékoztatott, hogy ez sajnos már az élet kioltására alkalmas eszközbe sorolható, így el kell, hogy kobozzák tőlem. Az intézkedő személy normális hangnemben, megnyugtató módon tájékoztatott erről, így esetemben kellemetlen élményt nem okozott, inkább tanulópénz volt, hogy mi mindenre kell figyelnem, amennyiben repülőgéppel kívánok utazni. Nem mellesleg turizmusbiztonság-kutatóként érdeklődő szemmel is figyeltem a helyzet alakulását.

5. A TURIZMUSBIZTONSÁGGAL ÖSSZEFÜGGŐ HAZAI SZABÁLYOZÁS

„A turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi szabályozás” című fejezettel szoros összefüggésben a turizmus hazai szintű szabályozási rendszerét taglalom, bemutatva a turizmus biztonságát érintő legfőbb normatívákat. Mivel Magyarország az Európai Unió és egyúttal a Schengeni térség tagja, így alapvetően az előző fejezetben bemutatott uniós és schengeni normák ismerete és betartása vonatkozik az utazókra és a turistákra, ennél fogva ezeket a szabályokat itt külön nem részletezem, azonban a nemzetközi szabályozási szinten is működő úti okmányok, vízumkérdések körével ebben a fejezetben foglalkozom.

5.1. A turizmus hazai jogi szabályozása

A turizmus pozitív szerepének érvényesüléséhez megfelelő társadalmi- szociálpolitikai, kereskedelmi jogszabályok, intézkedések szükségesek. A jogi környezet kialakításában fontos szerepet játszik az utazás adminisztratív szabályozása, valamint a szolgáltatók/vállalkozók működését meghatározó keretek kialakítása. A hatályos hazai jog többszintű és széttagolt. A jogalkotás törvény, kormányrendelet, kormányhatározat, miniszteri rendelet útján történik.

A hazai jogszabályok (lásd *Felhasznált irodalom: Felhasznált jogforrások, irányelvek*), melyek a turizmust, illetve annak biztonságát érintik – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak:

- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről;
- 1995. évi XCVII. törvény a légit közlekedésről;
- 213/1996. (XII. 23.) Korm. rendelet az utazásszervező és – közvetítő tevékenységről;
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről (általános szabályok fogyasztókra vonatkozó jogviszonyokra, árfeltüntetés, fogyasztóvédelmi hatóságok jogköre);
- 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról;
- 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről;
- 17/2001 (XI.15.) KüM rendelet a konzuli védelem részletes szabályairól;
- 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről;
- 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról;
- 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról;
- 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról (tájékoztatás, hatósági jogkörök rendezése);

- 472/2017 (XII.28.) Korm. rendelet az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatásegyüttesre vonatkozó szerződésekről;
- 1087/2011. (IV. 12.) kormányhatározat a Nemzeti Bünmegelőzési Tanácsról;
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (alapvető és általános polgári jogi szerződéses feltételek /elállás, felelősség stb./ utazási szerződés fogalma);
- 2016. évi CLVI. törvény a turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatairól;
- 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról⁴¹;
- 429/2020. (IX.14.) Korm. rendelet a turisztikai térségek meghatározásáról.

5.1.1. A rendőrség és az Alkotmányvédelmi Hivatal feladatai, jogköre a turizmusbiztonságban

A biztonság sarokpontjai ugyan megváltoztak, azonban a legfontosabb kérdés továbbra is változatlan: az állam erre felhatalmazott szervezetei milyen gyorsan képesek egyrészt azonosítani a releváns veszélyeket, másrészt a döntéshozó szabályozással követni azt.⁴²

A bűncselekmények és a szabálysértések elkövetésének a turisztikai szempontból frekvenciát helyeken, valamint az ország idegenforgalmi szempontból jelentős területein történő megelőzése, felderítése, valamint a rendőri feladatok egységes, hatékony és szakszerű végrehajtása érdekében lépett hatályba az országos rendőrfőkapitány 11/2018. (V.4.) ORFK utasítása a turisztikai idegen rendőri feladatainak végrehajtásáról.

Jellemzői főként:

- fokozott tájékoztató tevékenység (bűn- és balesetmegelőzési tanácsok);
- a fokozott közterületi jelenlét biztosítása (tömegközlekedési eszközökön szintén);
- tájékoztató tevékenység (idegen nyelven is);
- külföldi rendőrök bevonása;
- rendőrtanulók, rendőrhallgatók bevonása a végrehajtásba;
- fokozott ellenőrzés (összehangoltan a fogyasztóvédelmi-, munkaügyi-, munkavédelmi felügyelőséggel, a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal, BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal stb.);
- 24 órás idegen nyelvű panaszfelvételi helyek létrehozása.

⁴¹ Ez a rendelet 2023. március 7-én hatályát veszítette.

⁴² Rendőrség és Rendészet: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf 1. (letölve: 2017.11.21)

Az ORFK utasítás alapján a turisztikai idény minden év június 1-jétől augusztus 31-ig terjedő időszak, kivéve a fővárost, ahol június 1-jétől szeptember 30-ig tart, azonban a turizmus biztonságát érintő feladatokat nem korlátozhatjuk le időszakosan. Hiszen például a karácsonyt megelőző hetekben – mely tehát az utasítás alapján nem tartozik a turisztikai idényhez – a nagyobb városokban, és főként Budapest belvárosában civil ruhás rendőrök és a rendőrség által telepített betonakadályok („beton terelőelemek”) kihelyezésével és forgalomkorlátozással biztosították a karácsonyi vásárok és közvetlen környezetük biztonságát, a közrend, közbiztonság fenntartását. Nyugat- Európában szintén alkalmaz a rendőrség betonakadályokat, de olyan is előfordul, hogy az ünnepek közeledtével az utakadályokba karácsonyfákat ültetnek.

2. számú kép

Behajtást megakadályozó sorompó és beton virágláda a budapesti Városligetben

Forrás: szerző saját felvétele, 2022

Ezek a fizikai akadályok (2. sz. kép) célja, hogy megakadályozza a tömegbe való behajtást, mivel ilyen típusú terrorakciók – az úgynevezett ramming – az elmúlt 1-2 években ijesztő mértékben megnövekedtek. Ezek a támadások elsősorban a tömegrendezvényeken lehetnek a legpusztítóbbak, mint például a vásárokon. Az ilyen eseteket célozza kivédeni egy jól elhelyezett fizikai akadályt képező betontömb. Továbbá a vásárokon járőröző egyenruhás rendőrök is emelik a vásárokon érkezők szubjektív biztonságérzetét.

A rendőrség kiemelt szerepet játszik a társadalmi bűnmegelőzésben is. Az idegenforgalom számára fontos a rendőrség aktív munkája, melynek célja, hogy a turisták biztonságérzetét megadja. A biztonságérzet kialakításához azonban szükség van a különböző turisztikai szervezetekkel, önkormányzatokkal való együttműködésre, a nyelveket beszélő fiatalok bevonására, melyek együttes célja a bűnmegelőzés, a bűnesetek áldozatainak segítése, a

teljes körű tanácsadás (Bujdosó–Györki, 2011). Ezt szolgálja a Tourist Police program, melynek fő célja a turizmus szempontjából frekventált településeken – általában a nyári főszezonban – a közbiztonság megszilárdítása, a bűnözés elleni hatékony fellépés, valamint a hazai és külföldi turisták személy- és vagyonbiztonságának biztosítása.

Itt fontos megjegyezni, hogy a horvát és a magyar rendészeti szervek minisztereinek megállapodása alapján 2006 óta a magyar rendőrség a horvát tengerpartra (főként Zadar térségébe) látogató magyar turistákkal kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásában közreműködik. A magyar rendőrök feladata elsősorban az Adrián nyaraló magyar állampolgárok biztonságérzetének javítása, a magyar turisták és a helyi rendőri szervek közötti kommunikáció segítése. A magyar rendőrök a horvát rendőrség tagjait segítő személynek minősülnek, azonban önálló intézkedési joggal nem rendelkeznek.

A biztonságpolitika egyik fontos tényezője tehát a hatóságok – így a rendőrség, a honvédség, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, a Terrorelhárítási Központ, az Alkotmányvédelmi Hivatal és az Információs Hivatal – kiemelt munkája. Az állami szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok egymás munkáját kölcsönösen segítik.⁴³

Az *Alkotmányvédelmi Hivatal* feladatai között megtaláljuk a Magyarország függetlenségét, politikai, gazdasági, védelmi vagy más fontos érdekét sértő, vagy veszélyeztető külföldi titkosszolgálati törekvéseket és tevékenységek felderítését elhárítását. Továbbá feladatai között szerepel a letelepedett jogállást igazoló okmányt kérelmező, továbbá a menekültkénti elismerését kérő, illetőleg a magyar állampolgárságért folyamodó, valamint – az állami függetlenség és a törvényes rend védelméhez kötődően – a vízumkérelmet benyújtott személyek ellenőrzése és az ezzel kapcsolatos feladatokat végzése.⁴⁴

5.1.2. További szervek részvétele a turizmusbiztonságban (magánbiztonsági vállalkozások, önkormányzati rendészeti szervek, polgárőrség)

Magyarországon mindenkinek joga van személyének és javainak biztonságához, ennek teljesülését azonban az állam nem tudja maradéktalanul biztosítani. A magánbiztonság közjogi alapjait alkotmányos keretek között deklarált jogosultságok és kötelezettségek alkotják, amelyek lehetővé teszik a jogalanyoknak – mint magántulajdonosoknak – az alternatív védelmi lehetőségek igénybe vételét (Christián, 2014). „*A közrend, közbiztonság feladata ugyan a rendőrség feladata, azonban a civil szféra, maga is törekszik a biztonság megteremtésében, a*

⁴³ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 28. § (2)

⁴⁴ 1995. évi CXXV. tv. 5. § a), g)

közbiztonság javításában, az állampolgárok biztonságának garantálásában. A jogalkotó szabályozza, az állam felügyeli és ellenőrzi, ilyenformán az állam elfogadja ezeket a közbiztonságot erősítő tevékenységeket és szervezeteket” (Christián–Szabó, 2016, 19).

A magánbiztonsági vállalkozások⁴⁵, úgy, mint személy- és vagyónvédelmi cégek főként a nagy nyilvánosság által látogatott sport és egyéb rendezvények, fesztiválok, turistalátványosságok, kulturális rendezvények és érték (például múzeumok, műemlékek, kiállítóhelyek) helyszíneinek biztosításában vállalnak szerepet. Az ilyen cégek által foglalkoztatott személyek munkáját az elektronikus biztonságtechnika fejlődése nagyban segíti, kiegészíti (mint például behatolást jelző rendszerek, kültéri és kerítésvédelmi rendszerek, videó megfigyelő rendszerek, beléptető és parkoló rendszerek, csomagvizsgáló és átvilágító rendszerek, tűzjelző rendszerek) (Christián–Szabó, 2016).

Az önkormányzati rendészeti szervek az egyes önkormányzatok irányítása alá tartozó közigazgatási szervezeti egységek, melyek számos rendészeti feladaton túl (úgy, mint a közrend, közbiztonság, a közterület rendjének a fenntartása, köztisztaság megteremtése) a helyi lakosság mellett a turisták biztonságérzetének növelésében, a magánbiztonsági vállalkozásokkal karöltve, a turisztikai szempontból jelentős helyszínek biztosításában is részt vesznek (Christián, 2015). Az önkormányzati rendészet a rendőrségénél szűkebb jogosítványokkal rendelkezik. Jogalapot a 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól, valamint az 1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről ad. Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységét, ideértve az önkormányzati rendészetben tevékenykedő személyeket is a 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról elfogadásával szabályozta a jogalkotó (Christián–Szabó, 2016).

Az ország közrendjének és közbiztonságának fenntartásában aktívan részt vesz a *polgárőrség* is. „*A polgárőrség szerepet vállal a városok, mint kiemelt turisztikai célpontok és az egyéb idegenforgalmi „csomópontok” biztosításában. A polgárőrség kiemelt feladatnak tekinti a turistákat érő vagyon elleni bűncselekmények megelőzését, ezért fokozottan jelen vannak a szórakozóhelyek és látványosságok környékén, strandokon, turisztikai rendezvényeken, ahol jelenlétükkel erősítik a biztonság megteremtését és tájékoztatókkal, szórólappal hívják fel a látogatók figyelmét a rájuk leselkedő veszélyekre”* (Christián–Szabó, 2016, 22). A polgárőrök a turistaforgalom által érintett területeken, így például közterületeken,

⁴⁵ Jogszabályi háttere: 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyónvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

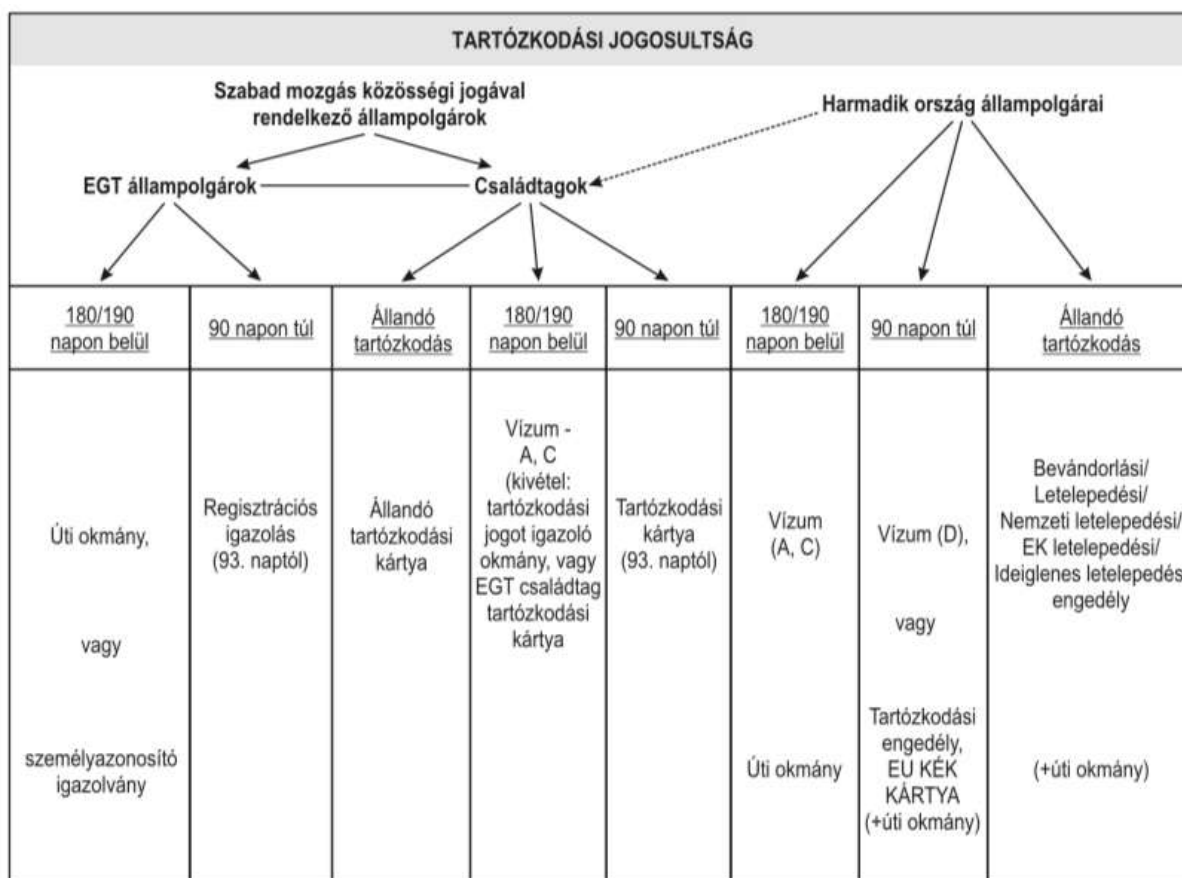
tömegközlekedési eszközökön, sportolásra és fürdőzésre alkalmas szabad vizeken, kiemelt szolgálatot látnak el az együttműködő szervekkel (Christián–Szabó, 2016).

5.2. Úti okmányok, vízumkérdések

Hazánk 2004. május 1-jén az Európai Unió és annak folyamodványaként a schengeni zóna tagja lett⁴⁶, melynek nem az összes Európai Unió (a továbbiakban: EU) tagállam a tagja (ilyen például Románia és Bulgária), viszont ide tartozik néhány nem EU-s tagállam is úgy, mint Norvégia, Izland, Svájc és Liechtenstein. A schengeni vízum szabályok alapján a magyar állampolgárok vízummentesen utazhatnak be és egyszeri belépéssel 180 naponként 90 napig tartózkodhatnak bármely tagállamban. A hosszabb idejű tartózkodásra vonatkozó szabályozás a tagállamok belső jogkörébe tartozik, melyet nemzeti jogszabályok határoznak meg (lásd *6. számú ábra*). Azonban a 180 naponként 90 napot meghaladó, tartózkodási engedély nélkül történő túltartózkodás esetén pénzbüntetésre, illetve beutazási és tartózkodási tilalom elrendelésére lehet számítani.

⁴⁶ 2007.12.21-el a szárazföldi, míg 2008.03.28-tól a légi határok vonatkozásában „teljes jogú” Schengen taggá vált Magyarország. Lásd: Csatlakozási okmány Alapelvek 3. cikkely <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A12003T%2FTXT> (letöltve: 2017.11.15.)

Tartózkodási jogosultság

Jelmagyarázat:

A típusú vízum - repülőtéri tranzit vízum

B típusú vízum – átutazó vízum

C típusú vízum – rövid tartamú beutazási vízum

D típusú vízum – tartózkodási vízum

Forrás: A 2004/38/EK irányelv, a 2007. évi I. törvény és a 2007. évi II. törvény alapján a szerző által szerkesztett ábra, 2018

Az EU polgárai jogosultak arra, hogy bármely uniós ország területén *szabadon mozogjanak és letelepedjenek*.⁴⁷ A 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról a végrehajtási rendeletekkel együtt ennek az irányelvnek való megfelelést szolgálja. A személyek szabad mozgáshoz való joga az EU egyik alapelve. A 2004/38/EK irányelv meghatározza a szabad mozgáshoz, valamint az (ideiglenes és huzamos) tartózkodáshoz való jog gyakorlására vonatkozó feltételeket az uniós polgárok és családtagjaik számára, valamint e jogok korlátait közrendi, közbiztonsági és közegészségi okokból.⁴⁸

⁴⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról

⁴⁸ 2004/38/EK irányelv 1. cikk

Illusztráció úti okmányokról

Forrás: a szerző saját felvétele, 2018

Az érvényes személyazonosító igazolvány vagy útleveél birtokában (3. számú kép) lévő uniós állampolgárok:

- családtagjaikkal együtt (ideértve a nem uniós ország állampolgárait is) bármely uniós országba beléphetnek anélkül, hogy kiutazási vagy beutazási vízumra lenne szükségük;⁴⁹
- három hónapig tartózkodhatnak valamely más uniós országban;⁵⁰
- három hónapot meghaladóan bizonyos feltételekhez kötött a tartózkodás (a fogadó országban betöltött jogállásuktól függően). A munkavállalóknak és az önálló vállalkozóknak, egyéb feltételeknek nem kell eleget tenniük. A diákoknak és a fizetésben nem részesülőknek (például a nyugdíjasok) rendelkezniük kell elegendő forrásokkal önmaguk és családtagjaik számára ahhoz, hogy ne jelentsenek indokolatlan terhet a fogadó ország szociális segítségnyújtási rendszerére, illetve teljes körű egészségbiztosítással;⁵¹

⁴⁹ 2004/38/EK irányelv 4. cikk (1), 5. cikk (1) ill. 2007. évi I. törvény 3. § (1)-(2)

⁵⁰ 2004/38/EK irányelv 6. cikk, ill. 2007. évi I. törvény 3. §

⁵¹ 2004/38/EK irányelv 7. cikk ill. 2007. évi I. törvény 6. §

- három hónapnál hosszabb tartózkodási idő esetén be kell jelentkezzenek a fogadó ország megfelelő hatóságainál. Amennyiben családtagjaik nem valamely uniós ország állampolgárai, akkor 5 évig érvényes tartózkodási kártyát kell igényelniük;⁵²
- huzamos tartózkodási jogot nyernek, ha öt éven át folyamatosan, jogszerűen tartózkodtak a fogadó országban. Ez a rendelkezés a családtagjaikra is vonatkozik;⁵³
- egyenlő bánásmódban kell részesülniük a fogadó ország állampolgáraival. (A fogadó ország hatóságai azonban nem kötelesek a tartózkodás első három hónapjában szociális segítségnyújtást biztosítani a fizetésben nem részesülő uniós állampolgárok számára.)⁵⁴

Mindemellett az uniós polgárokat, illetve családtagjaikat kiutasíthatják, ha viselkedésükkel komolyan veszélyeztetik a társadalom alapvető érdekeit.⁵⁵

A *harmadik országbeli állampolgárok* beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény a közösségi jogi aktusoknak részleges megfeleltetést ad, így tehát a fenti szempontokat figyelembe véve az alábbiakban tér el:

- a harmadik országbeli állampolgárok három hónapig tartózkodhatnak valamely uniós tagállam területén a Schengeni határ-ellenőrzési kódexben foglaltak szerint;⁵⁶
- három hónapot meghaladóan taxatív felsorolt feltételekhez kötött a tartózkodás (úgy, mint a harmadik országbeli állampolgár tartózkodási, bevándorlási, letelepedési engedéllyel rendelkezik; nem áll kiutasítás vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt stb.);⁵⁷
- a bejelentési kötelezettségek körébe tartozik a szálláshely, a születés, az oktatási intézmények, a személyi okmányokkal kapcsolatos bejelentési kötelezettségek és hatósági intézkedések;⁵⁸
- továbbá a rendészeti szabályok széles köre jellemző. (a beléptetés megtagadása és a visszairányítás a Schengeni határ-ellenőrzési kódex rendelkezései alapján; kiutasítás és önkéntes távozás szabályai /akár bírósági szankcióként/; idegenrendészeti kiutasítás /például jogellenes határátlépés esetén/ és a beutazási és tartózkodási tilalom – /nemzetbiztonságot, közbiztonságot sért vagy veszélyeztet/; őrizet; kitoloncolás).⁵⁹

⁵² 2004/38/EK irányelv 8. cikk ill. 2007. évi I. törvény 21. § (1) és a 22. § (1) alapján legkésőbb a beutazástól számított 93. napon

⁵³ 2004/38/EK irányelv 16. cikk (1) - (2) ill. 2007. évi I. törvény 16. § (1)

⁵⁴ 2004/38/EK irányelv 24. cikk

⁵⁵ 2004/38/EK irányelv 27. cikk (1) ill. a 2007. évi I. törvény 33. §

⁵⁶ 2007. évi II. tv. 6. §

⁵⁷ 2007. évi II. tv. 13. §

⁵⁸ 2007. évi II. tv. VII. fejezet

⁵⁹ 2007. évi II. tv. V. fejezet

A *Schengeni határ-ellenőrzési kódex*⁶⁰ alkalmazandó minden olyan személyre, aki átkel az EU bármely országának külső határán – kivéve az Egyesült Királyságot és Írországot⁶¹, valamint a schengeni térség belső határán. A külső határon történő átkeléskor az EU polgárait és más olyan személyeket, akik az uniós jog szerinti szabad mozgás jogával rendelkeznek (például az uniós polgárok családtagjait) minimum-ellenőrzésnek kell alávetni, melynek célja a személyazonosság megállapítása.⁶² Az EU-n kívüli országok állampolgárait be- és kiutazáskor alapos ellenőrzésnek kell alávetni (SIS és a vízuminformációs rendszer – VIS – segítségével).⁶³

180 napon belül 90 napot meg nem haladó tartózkodás esetén, az EU-n kívüli ország állampolgárának⁶⁴:

- érvényes úti okmánnyal (hazaérkezéstől számított legalább 6 hónapig);
- szükség szerint érvényes vízummal kell rendelkeznie;
- igazolnia kell a tervezett tartózkodás célját, és megfelelő anyagi fedezettel kell rendelkeznie (ide értve a megfelelő biztosítással, bankszámlával való rendelkezést is);
- nem szabad beutazási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzés hatálya alatt állnia a Schengeni Információs Rendszerben (SIS-ben);
- nem szabad veszélyt jelentenie az uniós országok közrendjére, belső biztonságára, közegészségügyére vagy nemzetközi kapcsolataira.

Ha ezek a feltételek nem teljesülnek, meg kell tagadni a területre való beléptetést (mellyel szemben jogorvoslati lehetőséggel élhetnek), kivéve, ha különös rendelkezések alkalmazandók (így például humanitárius okok miatt).

Megjegyezném, hogy a belső határokat bármely személy – állampolgárságtól függetlenül – bármely ponton átlépheti anélkül, hogy személyellenőrzésre kerülne sor.⁶⁵ Ez nem zárja ki azonban annak a lehetőségét, hogy a nemzeti rendőrség hatáskörét gyakorolja akár a belső határ menti területeken (feltéve, hogy a célja nem a határellenőrzés, például közlekedésrendészeti ellenőrzés során).⁶⁶ A rendőrség is jogosult Magyarország egész területén

⁶⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (a továbbiakban: Schengeni kódex)

⁶¹ Schengeni kódex (42) - (43) alapján nem vesz részt ennek a rendeletnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.

⁶² Schengeni kódex 8. cikk (2)

⁶³ Schengeni kódex 8. cikk (3)

⁶⁴ Schengeni kódex 6. cikk

⁶⁵ Schengeni kódex 22. cikk

⁶⁶ Schengeni kódex 23. cikk

a személyazonosságot, állampolgárságot és a tartózkodásra jogosultságot igazoló okmányok meglétét, eredetiségét és érvényességét ellenőrizni.⁶⁷

Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) *a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével* kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról, melynek hazai jogszabályi átültetése a 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról alkalmazásában a tagállamok két esetben dönthetnek úgy, hogy nem alkalmazzák a visszatérési jogot harmadik országbeli állampolgárral⁶⁸ szemben. Egyik esetben, akitől megtagadták a beutazást, vagy akik illegális átlépés okán nem kaptak engedélyt vagy jogot a tartózkodásra. A másik esetben pedig büntetőjogi szankció általi kiutasítás miatt, vagy aki kiadatási eljárás alatt áll.

Mindezek után felmerülhet a kérdés, hogy vajon mi történik akkor, ha valaki (például egy turista) a schengeni zónán belüli (gyakorlati példánkban Magyarország esetét vizsgálva) 90 napos tartózkodást túllépi, a bejelentési kötelezettséget elmulasztja, és nem hagyja el a térséget? A fentieket alapul véve a schengeni belső határokat határellenőrzés nélkül bárki átlépheti, azonban ismételten hangsúlyoznánk, hogy ez nem jelenti azt, hogy a schengeni belső területeken a nemzeti rendőrség ne gyakorolná hatáskörét, vagyis a személyazonosság ellenőrzését, például Magyarország a területén mélységi ellenőrzést⁶⁹ végezzen. Így egy igazoltatás során kiderülhet a túltartózkodás. Ez a legtöbb esetben a külső határon való kilépésre jelentkezéskor kerül felfedésre.⁷⁰ Ebben az esetben az igazoltatást követően az illetőt előállítják, majd idegenrendészeti és szabálysértési eljárást indítanak ellene, ez utóbbi minimum pénzbüntetéssel jár. Az idegenrendészeti eljárás pedig az ország elhagyási kötelezettségével zárul. Magyarország példáját folytatva egy harmadik országbeli állampolgár esetében, ha

⁶⁷A személyazonosítás és az úti okmányok kérdéskörével Balla József (2013a, 2013b, 2016a, 2016b) részletesen foglalkozik tanulmányaiban. (Lásd Felhasznált irodalom)

⁶⁸Az Európai Unió jogának való megfelelést szolgálja a 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról, mely szerint: 3. § Harmadik országbeli állampolgárnak kell tekinteni

a) az ellenkező bizonyításig azt a személyt, aki állampolgársága igazolására harmadik ország által kiállított érvényes úti okmányt használ fel, vagy

b) azt a személyt, aki nem valószínűsíti, hogy külön törvényben meghatározottak szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezik.

⁶⁹30/2011. (IX.22.) BM rendelet a rendőrségi szolgálati szabályzatáról szerinti fogalma 2. § 9. pont: a külföldiek magyarországi tartózkodása jogszerűségének megállapítására irányuló - jellemzően kockázatelemzés alapján, illetve szűrőpróba szerűen végzett - kompenzációs rendőri intézkedés, melynek célja nem határellenőrzés, és amely előkészítésében és végrehajtási módjában egyértelműen eltér a külső határokon történő személyellenőrzéstől.

⁷⁰2017-ben 11 299 ilyen esetet fedtek fel a magyar határrendészek.

Magyarország területén jogszerűen tartózkodni már nem jogosult, az EU tagállamainak területéről is kiutasítják.⁷¹

Az idegenrendészeti kiutasítást elrendelését megalapozza, ha valaki Magyarország területének elhagyására vonatkozó kötelezettségének az előírt határidőn belül nem tett eleget. Továbbá akinek a beutazási vagy a tartózkodási joga nem áll fenn, de aki ennek ellenére a beutazási vagy a tartózkodási joga igazolása céljából az eljáró hatóság előtt hamis adatra vagy valótlan tényre hivatkozott. Valamint az, akinek beutazása vagy tartózkodása valódi, közvetlen és súlyos veszélyt jelent Magyarország közrendjére, köz- vagy nemzetbiztonságára.⁷² Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy az állandó tartózkodási joggal rendelkező EGT- állampolgár vagy családtag – a közvetlen, súlyos veszélyeztetés tényállását kivéve – nem utasítható ki Magyarország területéről.⁷³

Az EU elhagyási kötelezettség tehát arra vonatkozik, hogy az illetőnek az EU tagállamainak területéről kell kilépnie, azonban ez nem jelenti azt, hogy feltétlen a szülőhazájába kell utaznia. Ha az illető később vissza akar térni a schengeni zónába, akkor mindenképp önkéntesen kell az EU-t elhagynia, és nem csak a schengeni zónát. Ha valaki tehát önkéntesen teljesíti ezt a kötelezettségét, akkor joga van a beutazási és tartózkodási tilalom időtartamának lejártát követően (amit legfeljebb 5 évre kell elrendelni; a közrend, közbiztonság vagy a nemzetbiztonság veszélyeztetése okán maximum 10 évre; azonban önálló határozatban elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom esetén maximum 3 évre, amely alkalmanként legfeljebb 3 évvel meghosszabbítható⁷⁴) a visszatérésre, vagyis, hogy legálisan ismét beléphessen a schengeni zónába.

5.2.1. A vízum

A vízum a Közösségi Vízumkódex létrehozásáról szóló, 2009. július 13-i 810/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: Vízumkódex) 2. cikk 2. pontjában meghatározott engedély⁷⁵: „*vízum valamely tagállam által kiadott engedély a következőkre vonatkozóan:*

⁷¹ 2007. évi II. tv. 42. § (1)

⁷² 2007. évi I. tv. 40. § (2)

⁷³ 2007. évi I. tv. 40. § (2)

⁷⁴ 2007. évi II. tv. 44. § (1); 47. § (5)-(6)

⁷⁵ A Vízumkódex 2. cikke alapján: „egységes vízum” a tagállamok teljes területére érvényes vízum; „korlátozott területi érvényességű vízum” egy vagy több – de nem valamennyi – tagállam területére érvényes vízum; „repülőtéri tranzitvízum” olyan vízum, amely egy vagy több tagállami repülőtér nemzetközi tranzitterületén történő áthaladásra érvényes;

a) a tagállamok területén való átutazás vagy a tagállamok területére történő első beutazás napjától számított bármely hat hónapos időszakban három hónapot meg nem haladó, tervezett tartózkodás;

b) a tagállamok nemzetközi repülőtéri tranzitterületén történő áthaladás;”

A vízum tehát egy ország területére való belépésre, ott tartózkodásra, kiutazásra vagy egy ország területén való átutazásra feljogosító engedély. A vízumkiadásra vonatkozó kérelmeket az illetékes hatóságok vizsgálják meg, és döntenek azokról. Ilyen hatóság lehet a konzulátus, a tagállamok külső határain a személyek ellenőrzéséért felelős hatóságok, a tagállamok Európán kívüli tengerentúli területein az érintett tagállam által kijelölt hatóságok, illetve egyéb kijelölt hatóságok is.⁷⁶

„A kérelmek benyújtása érdekében a tagállamok együttműködhetnek kereskedelmi közvetítőkkel is.”⁷⁷ Ilyen közvetítők lehetnek a magánvállalkozások, szervezett turistautazást végző utazásszervező irodák. Az akkreditált kereskedelmi közvetítők jegyzéke nyilvános, arról bárki tájékoztatást kaphat. „A kérelmeket a tervezett látogatás kezdete előtt legfeljebb három hónappal lehet benyújtani. A többszöri beutazásra jogosító vízumok birtokosai a vízum lejártá előtt benyújthatják a kérelmet, amennyiben az legalább hat hónapos időszakra érvényes. A kérelmezőktől megkövetelhetik, hogy a kérelem benyújtására személyes meghallgatást kérjenek,”⁷⁸ ez azonban igazoltan sürgős esetekben el is maradhat, vagy azonnal megtartják. A kérelmező főszabályként személyesen, azonban szervezett utak esetén az akkreditált utazási iroda képviselője által is benyújthatja kérelmét.

A kérelem gyakorlatilag egy vízumkérdőív benyújtása, melyhez a kérelmező úti okmányt mutat be, fényképet nyújt be, szükség esetén ujjlenyomatait felveszik, vízumdíjat fizet, támogató dokumentumokat ad be (ilyen lehet például az utazás célját támogató dokumentum, valamint a szállással kapcsolatos dokumentum, a szállás anyagi fedezete meglétének igazolása vagy akár egy meghívás is), továbbá adott esetben bizonyítja, hogy rendelkezik megfelelő és érvényes utazási egészségbiztosítással.⁷⁹ Az úti okmányok érvényességét illetően fontos megemlíteni, hogy érvényessége legalább három hónappal meg kell haladnia a tagállamok területéről történő tervezett távozás napját.⁸⁰ A kérelmek vizsgálata során meg kell győződni arról, hogy a kérelmező eleget tesz-e a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódexben található beutazási feltételeknek, valamint, hogy nem jelent-e kockázatot az illegális

⁷⁶ Vízumkódex 4. cikk

⁷⁷ Vízumkódex 45. cikk (1)-(2)

⁷⁸ Vízumkódex 9. cikk (1)-(2)

⁷⁹ Vízumkódex 10. cikk (3)

⁸⁰ Vízumkódex 12. cikk a)

bevándorlás vagy a tagállam biztonsága tekintetében. Valamennyi kérelem esetében keresést kell végrehajtani a VIS-ben. A vízumkérelem vizsgálatát követően, amennyiben a kérelem befogadható, a kérelmező úti okmányát lebélyegzik. Kivételt képez ez alól a diplomata-, szolgálati/hivatali és különleges útlevel, melyet nem bélyegeznek le.⁸¹ Elutasítás esetén a kérelmező jogorvoslattal élhet, vagy a vízumeljárás díj ismételt megfizetése mellett bármikor új kérelmet adhat be.

5.2.2. Úti okmányok elvesztése külföldön

Előfordulhat az az eset, hogy külföldi tartózkodás során az útlevel vagy a személyazonosító igazolvány használhatatlanná vált, megrongálódott, lejárt, elveszett vagy eltulajdonították. Ezek tényét haladéktalanul, de legkésőbb a tudomásra jutástól számított 3 munkanapon belül a helyi konzulnál be kell jelenteni. A bejelentés személyesen, jegyzőkönyv felvételével történik, amelyet meg kell előzni az úti okmányok elvesztésének bejelentéséről kiállított rendőrségi igazolás beszerzése. Ebben az esetben hazatérés céljából az utazás időtartamára, de legfeljebb 6 hónapig érvényes ideiglenes magánútlevelet állít ki a helyi konzul. A konzuli költségekről szóló 5/2010. (XII.31.) KüM rendelet 14. §. (1) d) pontja alapján *„mentes a konzuli díj megfizetése alól az ideiglenes magánútlevel kiállítása hazatérés céljából a fogadó állam hatóságának megkeresésére, vagy abban az esetben, ha a kiállítással egyidejűleg a 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről 5. § (2) bekezdés b) és c) pontjai, illetve (3) bekezdése szerint segítségnyújtásra is sor kerül.”* A konzuli törvény hivatkozott pontjai a bajba jutott magyar állampolgárok védelmét hivatott elősegíteni, ami szerint a konzuli szolgálat segítséget és támogatást nyújt a külföldön bajba jutott magyar állampolgár hazatérése érdekében, úgy, mint *„útmutatást és tanácsot ad a rászorultaknak ahhoz, hogy hazatérését saját erejéből megoldhassa”*,⁸² továbbá *„közreműködik abban, hogy a rászorult saját vagy más forrásból anyagi segítséghez jusson.”*⁸³ A hazatérésre szolgáló ideiglenes magánútlevelet a konzul soron kívül kiállítja.

Az ideiglenes magánútlevel kiállítása iránti eljárás illetékmentes, azonban a kérelem benyújtásakor a kérelmezőnek konzuli közreműködői díjat kell fizetni.⁸⁴ A fenti jogszabályi hivatkozások esetében (például, ha hazatérés céljából állítják ki) viszont a kérelmező mentesülhet e díj megfizetése alól is. Az ideiglenes magánútlevelet hazaérkezését követő 5

⁸¹ Vízumkódex 20. cikk. (1)-(2)

⁸² 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről 5.§ (2) b)

⁸³ 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről 5. § (2) c)

⁸⁴A konzuli költségekről szóló 5/2010. (XII.31.) KüM rendelet melléklete alapján

munkanapon belül le kell adnia valamely magyarországi Kormányablakban vagy a jegyzőnél. Ezt követően kiállításra kerülhet az állandó úti okmány.

5.2.3. Kiskorúak be-, illetve kiutazása

Mi történik, ha a kiskorúval nem utazik együtt szülő/nagykorú, vagy elvált szülők gyermeke, aki csak az egyik szülővel utazik külföldre. Szükséges-e valamilyen nyilatkozatot a gyermeknek magánál tartani, illetve a szülőkkel aláíratni? Először is fontos megjegyezni, hogy a gyermek is csak saját érvényes úti okmánnyal (útlevél vagy személyazonosító igazolvány) utazhat külföldre. Amennyiben az útlevél kiállítása mellett döntenek, a kiskorú gyermek útlevéligényének benyújtásakor a szülők (törvényes képviselők) együttes megjelenése szükséges. Az útlevél kiadásához egyidejűleg közös hozzájáruló nyilatkozatot kell tenni. Ha csak az egyik szülő tud személyesen megjelenni, a másik szülő írásos magánokiratba foglalt hozzájáruló nyilatkozata is elegendő. A különélő, elvált szülők esetében a törvényes képviselőnek, aki a szülői felügyeletet is gyakorolja, a gyermek elhelyezéséről szóló eredeti jogerős bírói ítéletet⁸⁵ kell bemutatnia.

A fentieket figyelembe véve amennyiben a kiskorúval nem utazik együtt nagykorú, a határátkelőhelyen csak akkor léphet ki vagy be, ha szülői vagy gyámhatósági hozzájáruló nyilatkozatot tart magánál. A nyilatkozat tartalmazza a hozzájárulók, (az esetek többségében ez a szülő vagy gyámhatósági hozzájárulás) és az utazó kiskorú személyes adatait (születési hely és idő, lakcím, igazolvány száma), a nyilatkozat területi és időbeli hatályát, valamint a hozzájárulók (általában szülők) aláírását. A nyilatkozatnak formai megkötése nincs, azonban javasolt legalább két tanú előtt megtenni és legalább angol nyelvre lefordítani. Ha csak az egyik szülő utazik a gyermekkel, akkor ezt a nyilatkozatot értelemszerűen a másik szülő hagyja jóvá és írja alá. Ez az általános gyakorlat, azonban országonként eltérő lehet, hogy milyen igazolásokkal utazhat egy kiskorú.⁸⁶

⁸⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 4:165. § (2); 4:167. §; 4:169. §

Az új Ptk. hatálybalépését követően a Kúria 1/2014. PJE alapján a hatályát veszített Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelve a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról az új Ptk. normaszövegének értelmezéséhez a továbbiakban is figyelembe vehető.

Nemzetközi ügyekben a 2201/2003/EK rendelet a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról az irányadó.

⁸⁶ <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/gyermekek-kulfoldre-utazasa> (letöltve: 2017.11.16.)

5.2.4. Kedvtelésből tartott állatok utaztatása

A vonatkozó EU jogszabály az Európai Parlament és a Tanács 576/2013/EU rendelete (2013. június 12.) a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgásáról és a 998/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről⁸⁷, melynek a magyar végrehajtási jogszabálya a 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről. Jelen alfejezet kifejezetten a nem kereskedelmi célú mozgás⁸⁸ követelményeit kívánja bemutatni.

4. számú kép

Utazás kutyával

Forrás: szerző saját felvétele, 2018

⁸⁷Végrehajtási rendelete: A Bizottság 577/2013/EU végrehajtási rendelete (2013. június 28.) az 576/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti, a kutyák, macskák és görények nem kereskedelmi célú mozgásához szükséges azonosító okmányok mintájáról, területek és harmadik országok jegyzékének, valamint bizonyos feltételeknek való megfelelést igazoló nyilatkozatok formátumának, külső megjelenésének és nyelvének megállapításáról

⁸⁸576/2013/EU Rendelete 3. cikk a): „nem kereskedelmi célú mozgás”: minden olyan mozgás, amely nem irányul sem a kedvtelésből tartott állat eladására, sem pedig az a feletti tulajdonjog átruházására;

A nem kereskedelmi szállítás szabályai alapján a mozgás nem irányul sem a kedvtelésből tartott állat⁸⁹ eladására, sem pedig az a feletti tulajdonjog átruházására (beleértve például az ajándékozást, az új tulajdonoshoz történő ingyenes elhelyezést). Ilyen eset tehát, amikor saját kis kedvencünkkel tervezzük az utazást külföldre. Az állatok darabszáma maximalizálva van, amely nem haladja meg az ötöt, kivéve néhány esetet, mint például versenyeken, kiállításokon való részvétel céljából.⁹⁰ Tagállamok közötti mozgás esetén az állatot egyedi azonosítóval kell ellátni (ISO 11784, illetve 11785 szabványnak megfelelő transzponder⁹¹; tetoválással, mint egyedi azonosítás kizárólag a 2011. július 3. előtt tetoválással jól olvasható módon megjelölt állatok utaztatása esetén elfogadott). A transzponder behelyezését kizárólag állatorvos végezheti (Magyarországon a 21/2015. (IV.30.) FM rendelet 5. § (3) bekezdése alapján). Az állatnak mindemellett érvényes veszettség elleni oltással kell rendelkeznie az 576/2013/EU Rendelet III. mellékletében foglaltaknak megfelelően, melyet az azonosító okmányban (állatútlevél) is fel kell tüntetni (4. számú kép). A kisállatútlevelet az állatorvosok állítják ki, valamint regisztrálják az adatbázisba.⁹² Az utazást legkorábban az első veszettség elleni oltás dátumától számított 21 nap múlva lehet megkezdeni az Unió irányelvek szerint, azonban néhány tagállam engedélyezi a 3 hónaposnál fiatalabb veszettség ellen oltatlan állatok bevitelét is. (például Ausztria, Dánia, Észtország, Csehország⁹³).

Amennyiben kisállatunkkal Finnországba, az Egyesült Királyságba, Írországra vagy Máltára készülünk utazni, további előírásoknak kell megfelelnünk a 1152/2011/EU bizottsági rendelet⁹⁴ alapján. A tervezett belépés előtt legfeljebb 120 és legalább 24 órával az állatorvos által elvégzett, jóváhagyott féregellenes szerrel történő kezelésnek kell alávetni a kisállatot, melynek tényét az azonosító okmányban (kisállat-útlevélben, harmadik országból történő bevitel esetén a kisállat-útlevélben, vagy az állat-egészségügyi bizonyítványban) rögzíteni kell.⁹⁵ Mindezek mellett fontos megjegyezni, hogy a tagállamok saját nemzeti szabályokat is alkalmazhatnak.⁹⁶

⁸⁹A kedvtelésből tartott állatok fajtái az 576/2013/EU Rendelet I. mellékletében felsorolva

⁹⁰ 576/2013/EU Rendelet 5. cikk (1)-(2)

⁹¹ 576/2013/EU Rendelet 3. cikk e): „transzponder”: egy csak olvasható, passzív, rádiófrekvenciás azonosító eszköz;

⁹² 576/2013/EU Rendelet 6. cikk

⁹³https://ec.europa.eu/food/animals/pet-movement/eu-legislation/young-animals_en (letöltve: 2017.11.28.)

⁹⁴ A bizottság 1152/2011/EU felhatalmazáson alapuló Rendelete (2011. július 14.) a 998/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletnek kutyák *Echinococcus multilocularis* fertőzése elleni védekezést célzó megelőző egészségügyi intézkedések tekintetében történő kiegészítéséről

⁹⁵ 1152/2011/EU Rendelet 7. cikk

⁹⁶ 576/2013/EU Rendelet 2. cikk (2) b)

A harmadik országból, illetve területről történő behozatal esetén is meg kell felelni a fent előírtaknak.⁹⁷ Az elfogadott azonosító okmányok esetében különbséget kell tenni a nem EU tagállamból, illetve területükről történő behozatal és a nem listás harmadik országokból, illetve területükről történő behozatal esetén. A nem listás harmadik országok esetében az állatot állat-egészségügyi bizonyítványnak kell kísérnie, minden más esetben lehet kisállatútlevelet is használni.

5.3. Összefoglalás, részkövetkeztetések

A turizmusbiztonság hazai szintű szabályozásának megteremtése és betartatása az állami szerepvállaláson túl egészen a magánbiztonsági vállalkozásokig terjed. Az egyes országok, kultúrák jogi környezetének alapvető különbségeiből fakadóan a tájékozódás és a tájékoztatás kiemelt szerepet játszik. Magyarországon a Konzuli Szolgálat elektronikus oldalán⁹⁸ országonként tájékozódhatunk a legfontosabb információkról, úgy, mint az adott ország biztonsági besorolása (I-III. biztonsági besorolási kategória⁹⁹), rövid leírást a közbiztonság-közrend helyzetéről, továbbá a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekményekről is.

Tájékoztató adatokat találunk továbbá a beutazási, tartózkodási és munkavállalási feltételekről, valamint hasznos információkat az adott országról, vallási és viselkedési kultúráról, amelyeket jó, ha egy utazó tud, mielőtt egy számára idegen országba ellátogat. Mindezek hozzájárulhatnak a releváns veszélyek megelőzéséhez, elkerüléséhez, ezáltal megteremtve egy biztonságos utazást.

⁹⁷ 576/2013/EU Rendelete 10. cikk

⁹⁸ <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/index> (letölve: 2017.11.28)

⁹⁹ III. (hármás)= legenyhébb biztonsági besorolási kategória

II. (kettes)= a fokozott biztonsági kockázatot rejtő országok és térségek kategóriája

I. (egyes)= az utazásra nem javasolt országok és térségek kategóriája

6. SPANYOLORSZÁG, MADRID TURIZMUSBIZTONSÁGA (ESETTANULMÁNY)

A turizmus a világ számos gazdasági, társadalmi és környezeti jelenségéhez kapcsolódik, napjainkra világméretű szimbiotikus rendszerré vált. A turisztikai desztináció biztonsági helyzete hangsúlyos tényező egy utazási döntés meghozatalakor, mivel az a turizmus komplex rendszerének köztudottan fontos alapja. A turista felelős azért, hogy minden releváns információval rendelkezzen a felkeresni szándékozott úti célt illetően, a felkeresett desztináció pedig, hogy biztosítsa azt a számára. Azonban a világban zajló események nemcsak a turistákat, hanem a rendészeti szerveket is kihívás elé állítják. E fejezet célja, hogy röviden bemutassa Spanyolország, különös tekintettel Madrid turizmusbiztonsági helyzetét, melyet a madridi magyar konzulhelyetttessel 2018 júliusában készített helyszíni interjúm és az ott töltött hetek tapasztalatai egészítenek ki. Rá kívánok mutatni arra, hogy az értekezésemben leírt negatív körülmények ellenére, úgy, mint a tüntetések, zavargások, kommunikációs nehézségek és egyéb turistákat érintő problémák, Spanyolország turizmusának volumene töretlen.

A nemzetközi turizmus 2018-ban 6 százalékos növekedéssel zárta az évet a World Tourism Organization (UNWTO)¹⁰⁰ által regisztrált nemzetközi turistaérkezések száma alapján, ami 1,4 milliárdot meghaladó nemzetközi utazást jelentett világszinten (2017-ben 1,322 milliárd). Ilyen volumenű növekedés mellett a turizmus feltartóztathatatlanul halad a 2030-ra prognosztizált 1,8 milliárdos volumen felé. Európába 2018-ban 713 millió turista érkezett a világ más részeiről, a legnagyobb növekedést Dél-Európa mutatta. A világ leglátogatottabb országai sorában (2018. évi rangsor szerint: Franciaország, Spanyolország, az Egyesült Államok, Olaszország, Kína és Mexikó)¹⁰¹ olyan országokkal találkozhatunk, amelyek (Dombay, 2007; Gyuricza, 2008):

- fejlett infrastruktúrával és magas színvonalú szolgáltatóiparral rendelkeznek;
- képesek garantálni a látogatók biztonságát;
- fürdőzésre alkalmas tengerpartokkal rendelkeznek;
- a legfontosabb küldő területek lakosai számára egzotikusak;
- gazdag és sokszínű kulturális és történelmi kínálatuk van;
- gasztronómiájuk vonzó;

¹⁰⁰ Turisztikai Világszervezet, mely 1975-ben jött létre, mint az ENSZ turizmusra szakosodott szervezete, székhelye Madrid (Palacio de Congresos de la Castellana). Spanyolországnak házigazdaként állandó helye van a szervezet végrehajtó tanácsában.

¹⁰¹ <https://turizmus.com/szabalyozas-orszagmarketing/unwto-a-vilaggazdasag-atlaganal-gyorsabban-no-a-turizmus-1161810> (letöltve: 2019.11.19)

- földrajzi fekvésük kedvező (például jól megközelíthetők, vagy közel vannak a világ jelentősebb küldő országaihoz);
- területükön számottevő számú külföldi él (ami a VFR¹⁰² turizmust gerjeszti);
- világgazdasági potenciáljuk jelentős.

Dél-Európa országaiban a természeti vonzerők mellett az ókori görög és/vagy római műemlékek is nagy számban találhatóak, ami csak fokozza a területeket látogatottságát. Spanyolországban több mint 40 UNESCO által nyilvántartott világörökségi helyszín található. Az őskori emlékektől (altamirai barlang) a mór építészetten át (Alhambra) a római emlékekig (segovia római vízvezeték) igen széles körben találhatóak kulturális emlékek (Balogh, 2004).

6.1. A biztonság szerepe

Ahogy a fenti felsorolásból is következtethető, a biztonság hiánya a turisztikai rangsorok előkelő helyeit elfoglaló országok számára is az egyik legnagyobb kockázati tényező. A biztonság garantálása nélkül nagy volumenű turisztikai növekedést nem tudnának felmutatni. Az utazási döntést befolyásoló preconcepcióhoz tartozik a politikai környezet, a közlekedés biztonsága, a természeti környezet biztonsága és a határokon átívelő terrorizmus (Wilk, 2017), azonban ez nem minden esetben hat negatívan a turizmusra, sőt egyes esetekben növelheti is annak volumenét. Gondoljunk csak az egyre népszerűbb katasztrófaturizmusra. A kutatások azt bizonyítják, hogy az utazások során fontos a célterület biztonsága, valamint az, hogy érdeklődésünknek megfelelő lehetőséget válasszunk. Mára a turizmus biztonsága meghatározó jelentőségűvé vált, mindamelllett, hogy a turizmus biztonságát egy nemzet sem tudja önmagában garantálni, ahhoz helyi és nemzetközi szintű együttműködés szükséges (Keller, 2004). Azok a desztinációk¹⁰³, amelyek az utazók tapasztalatai alapján biztonságos helynek számítanak, előnyükre fordították a világ egyes országainak biztonságpolitikai helyzetében történő változásokat, azonban más célterületek, melyek az utazás szempontjából veszélyesnek bizonyultak, számos turistát vesztek. Megfigyelhető az is, hogy ha a világ több pontján van valamilyen jellegű fenyegetettség – legyen az terrorfenyegetettség, gazdasági válság, vagy természeti katasztrófa, az negatívan hat a turizmus fejlődésére, sőt, egyúttal elősegítheti a

¹⁰² VFR: Visiting Friends and Relatives rokonok, barátok meglátogatására alapuló turisztikai termék.

¹⁰³ „A desztináció egy fizikai helyszín, ahol a turista legalább egy éjszakát tölt el. Tartalmaz turisztikai vonzerőket, termékeket, kapcsolódó szolgáltatásokat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a turista legalább egy napi helyben tartózkodását kielégítsék. A desztinációnak vannak fizikai és adminisztratív határai, amelyek meghatározzák annak menedzsmentjét, illetve rendelkezik imázssal és percepcióval. A desztináció számos érintettet foglal magába, képes a hálózatosodásra, az együttműködésre, és ezáltal arra, hogy nagyobb desztinációvá váljon” (UNWTO 2007, 1.).

turizmus területi átrendeződését is (Péter et al., 2018). De ez nem minden esetben a turisták számának csökkenésében mutatkozik meg, hanem a turizmussal kapcsolatos bevételeket érinti érzékenyebben. A World Economy Forum (rövidítve: WEF)¹⁰⁴ 2007 óta minden évben megjelenteti turisztikai versenyképességi indexét – 2019-ben 140 országra vonatkozóan –, az Utazás és Turizmus Versenyképességi Jelentést¹⁰⁵ (Blanke–Chiesa, 2009), ami külön nevesíti a biztonság és védelem faktort. A WEF minden évben szakértői kutatásában (World Economic Forum’s Executive Opinion Survey) az egyes országok szakemberei által minősíti az adott ország versenyképességét 1-7 Likert skálán.

A biztonságot illető szegmensek az alábbiak szerint épülnek fel (Sziva–Michalkó, 2019. 30):

„1. A vállalkozások bűnözés miatti költségei – Milyen mértékben ró a bűnözés költségeket a vállalkozásokra az adott országban?

2. A rendőrség megbízhatósága – Mennyire megbízható a rendőrség a jogrend szempontjából?

3. A vállalkozások terrorizmus miatti költségei – Milyen mértékben ró a terrorizmus költségeket a vállalkozásokra az adott országban?

4. A terrorista incidensek indexe – A terrorista akciók számossága az adott országban

5. Emberölési ráta – UNODC nevű szervezet adatbázisa alapján”

Spanyolország a versenyképességi index általános rangsora alapján ugyan az első helyen végzett, azonban az egyes indexeket külön-külön áttekintve már más képet kapunk. A turizmus és biztonság témájánál maradván elmondható az, hogy a versenyképességi index alapján több olyan országot is fel lehet sorolni európai szinten, mint például Portugália, Svájc vagy Ausztria, amely megelőzi ebben az értekezésem céljából vizsgálat alá vont országot. A legmagasabb értéket mutató kulturális erőforrások és üzleti utazások indexét csak Franciaország előzi meg, de csak egy hajszállal. Összességében konstatálható, hogy Spanyolország továbbra is a leginkább versenyképes ország a versenyképesség és technológia területén a világban, köszönhetően a gazdag természeti, kulturális és történelmi erőforrásainak, valamint a turisztikai szolgáltatások elsőrangú infrastruktúrájának (Wef, 2019).

6.2. Kommunikáció egyenlő biztonság

A felkeresett célterületnél minden szempontból fontos, hogy megfelelően tudjunk kommunikálni, amit sokszor ugyan közvetítő nyelvek (például az angol nyelv) segítenek, de ez

¹⁰⁴ Világgazdasági Fórum.

¹⁰⁵ Travel and Tourism Competitiveness Report-ot.

sok esetben csak az alapvető szükségletek kielégítésében (például a tájékozódás) segít. A dialektusok sok helyen tovább bonyolítják a helyzetet, az írásbeli információk csak korlátozottan állnak rendelkezésre. Az ebből adódó problémák szerencsés esetben csak egy meghatározott céltól való eltérést jelentik, azonban az általam tanulmányozott ország esetében sajnos halálos kimenetelű esetről is beszámolnak a sajtóorgánumok (nyelvi félreértés okán halt meg egy bungee jumpingoló lány), ami a turizmusra akár hátrányosan hathat.¹⁰⁶ Az idegen nyelvű kommunikációs készségek hiányának elszenvedője alapvetően a turista, ha nem érti meg az átmenti környezetében zajló folyamatokat. Szerencsére az ilyen helyzetek viszonylag ritkák, de külföldön számos esetben lehet szükségünk a kommunikációs zűrzavarokon való túljutásra. Spanyolországban ugyan sokan beszélnek angol nyelven, azonban saját bőrömön kellett megtapasztalnom, hogy ezek az idegen nyelvű csatornák beszűkültek, mert például Madrid egyik kerületének rendőrkapitányságán nem volt olyan kolléga, akivel angolul kommunikálni tudtam volna. Esetemben pedig csak egy jegyzőkönyv felvétele volt a cél.

Itt jegyezném meg, hogy az angol nyelvtudás hiánya abból is következhet, hogy a spanyol nyelv a világon az egyik legelterjedtebb nyelvnek számít az angol, a mandarin és a hindi után. Ha viszont csak az anyanyelvi szinten beszélőket nézzük, akkor pedig a második leggyakrabban beszélt nyelv.¹⁰⁷

6.3. Közbiztonság és a turizmus veszélyforrásai

Madrid turizmus és biztonság szempontú vizsgálatát megelőzően szükséges Spanyolországot illetően egy általános, a közbiztonságot és a turizmust érintő veszélyforrások rövid bemutatására bocsátkozni.

- Zsebtolvajlás: Az ország turisztikailag leglátogatottabb városainak utcáiban és tömegközlekedési eszközein, mint például Madrid, Barcelona és Valencia, gyakoriak a zsebtolvajok, akik a turisták óvatlanságát kihasználva, vagy figyelmüket elterelve lopják el a pénztárcáikat, a mobiltelefonokat, ékszereket és más értéktárgyakat.

¹⁰⁶A rossz angoltudás miatt halt meg egy bungee jumpingoló lány: https://index.hu/kulfold/2017/06/27/a_rossz_angoltudas_miatt_halt_meg_egy_bungee_jumpingolo_lany/ (letöltve: 2019.11.18.)

¹⁰⁷ <https://www.berlitz.com/hu-hu/blog/a-legnepszerubb-nyelvek> (letöltve: 2023.04.05.)

- Természeti katasztrófák: Spanyolország területén számos természeti katasztrófával küzdhet, beleértve a tűzvészeket, árvizeket, erős szellőkéseket. Csaknem évaszkonként előfordul egy-egy természeti veszélyhelyzet¹⁰⁸.
- Terrorizmus: több terrorista akció történt már Spanyolországban, mint például 2004-ben a madridi voantok elleni robbantások, vagy a 2017-es barcelonai ramming típusú elkövetés.
- Erőszakos cselekmények: Számos szexuális erőszak és nemi erőszak történt Spanyolországban, így különös figyelmet kell fordítani nőként az éjszakai életre és a szórakozóhelyekre, mind a helyi lakosoknak, mind a turistáknak¹⁰⁹.
- Közlekedési balesetek: Spanyolországban jelentős számú közlekedési baleset fordul elő évente, különösen az autópályákon¹¹⁰. A közlekedésbiztonság fontossága itt is előtérbe kerül.
- Menekültek, migránsok: Spanyolországban nagyszámú Afrikából és Közép-Amerikából származó menekültek és migránsok élnek, abból adódóan, hogy Spanyolország a migráció déli irányának egyik fő útvonalán helyezkedik el.
- El Camino de Santiago (Szent Jakab út): Spanyolország területén megy végig a híres zarándokút, amely az egész világról vonzza a zarándokturistákat. A helyi rendőrség és polgárőrség is felügyeli az útvonalat. Leginkább egészségügyi kockázatokkal járhat, de jó, ha vigyázunk értékeinkre, illetve óvatosak vagyunk a többi túrázóval.
- +1 Ceuta és Melilla városa: Az utolsó két megmaradt spanyol gyarmat. Sajátos helyzete okán vonzást jelent az észak-afrikai migrációban, így a spanyol hatóságok az illegális bevándorlás visszaszorítására magas kerítést emeltek szögesdróttal és mozgásérzékelővel ellátva, határőrök, katonák, rendőrök felügyeletével. Ennek ellenére a marokkói hatóságok sokszor szándékos engedése okán illegális bevándorlók tízezrei jutnak be a város területére (Manzinger, 2019). Ennek okán kiemelkedik az kábítószer- és az embercsempészet.
- +2 Gibraltár szerepe: Sajátos földrajz szerepe okán érdekesen hat a spanyol turizmusra. Ugyan területileg Spanyolország veszi körül, államfője mégis a brit uralkodó, 2021. január 1-jétől a schengeni övezet része lett. Különlegessége, hogy a világ egyetlen

¹⁰⁸<https://hu.euronews.com/2021/09/03/ket-ev-utan-ismet-az-ar-pusztit-spanyolorzagban>,
<https://hu.euronews.com/2023/03/26/egyelore-nem-tudjak-megfekezni-a-spanyolorzagban-pusztito-erdotuzet>
 (letöltve: 2023.03.26.)

¹⁰⁹ <https://rtl.hu/kulfold/2022/12/29/nok-elleni-eroszak-spanyolorzag-belugyminiszter> (letöltve: 2022.12.30.)

¹¹⁰ 2019-ben egymillió lakosra 36 halálos közúti baleset jutott, ami jóval elmarad az uniós átlagtól. Forrás: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/HU/qanda_20_1004 (letöltve: 2020.07.02.)

autós-gyalogos-repülőgépes kereszteződése itt található, mindamellett, hogy a világ egyik legveszélyesebb repülőtere is itt van¹¹¹.

A fenti felsorolás mellett még meg kell említeni az ETA – Euskadi Ta Askatasuna, vagyis Baszk Haza és Szabadság nevű szervezetet is (amely 2018. május 3-át követően feloszlatta magát¹¹²), hiszen létezésének okán a baszk földre látogató turista nem csak, hogy bűnözőkkel találkozhatott, de akár áldozatukká, akarva, akaratlanul bűntársukká is válhatott. A Schengeni belső határok, a Pireneusok gerince mind-mind a terrorszervezet munkáját segítették működése alatt. A felsoroltak jól mutatják, hogy nem véletlenül, hogy nincs a biztonság és védelem versenyképességi indexe alapján első helyen Spanyolország.

6.4. Katalónia

Spanyolország államformája az 1978. október 31-én elfogadott alkotmányától kezdve királyság. Az alkotmány alapot adott arra, hogy autonóm régiók jöhessenek létre, melyek rendészeti igazgatási hatáskörrel is rendelkeznek a községek és provinciák mellett. A közbiztonság fenntartása állami feladat, az autonóm tartományok helyi rendőri erőkkel rendelkeznek. A 2/1986-os organikus törvényben¹¹³ foglaltak szerint a belügyminisztérium alá kettő rendőrség tartozik, még hozzá a nemzeti rendőrség (Cuerpo Nacional de Policía) és a polgári őrség (Guardia Civil), amely félig katonai, félig rendészeti szerv. Illetve van helyi rendőrség is például Madridban a Policía Local, ami az önkormányzat alá van rendelve. Az autonóm tartományok statútumai alapján Katalónia tartományi gyűlése is létrehozta a regionális rendőrséget (Mossos d'Esquadrat), és saját rendőrséggel rendelkezik Baszkföld és Navarra is, melyekre jellemző, hogy az állami rendőrségtől független hatáskörrel rendelkeznek. Feladatkörük közbiztonsági, igazgatásrendészeti, igazságügyi rendészeti¹¹⁴, peren kívüli eljárásokba való, valamint a helyi hatóságokkal együttműködési megállapodásban szabályozott funkciókból tevődik össze. Munkájukat az önkormányzati és az állami rendőrséggel együttműködve hajtják végre. A közbiztonsági funkciók széles köréhez tartozik a helyi hatósági

¹¹¹<https://infostart.hu/életmod/2022/12/10/gibraltar-a-kulturak-olvasztoteknoje-a-majmokkal-vigyazni-kell#> (letöltve: 2023.04.05.)

¹¹² Feloszlatta magát az ETA nevű terrorszervezet. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20180502-feloszlott-az-eta-terrorszervezet.html> (letöltve: 2019.11.19.)

¹¹³ Organikus törvények: „az alapvető jogok és polgári szabadságjogok alakulásáról, az autonóm közösségek statútumai által elfogadott szabadságjogokról, az általános választási rendszerről szóló organikus törvények, valamint az Alkotmány által előírt organikus törvények.” https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-es-maximizeMS-hu.do?member=1 (letöltve: 2019.11.18.) Elfogadásához, módosításához vagy hatályon kívül helyezéséhez a kongresszus abszolút többsége szükséges.

¹¹⁴ Mely funkciójában a nyomozást és a felderítést jelenti.

épületek, létesítmények, közterületek felügyelete és együttműködés az állami vagy autonóm tartományi rendőrséggel tüntetések és azon események során, amikor nagy tömeg gyűlik össze, vagy annak szükségét látják (Bacsárdi–Christián, 2018). Ilyen feladatokat látott el a regionális rendőrség állománya, amikor 2019. október 18-án egynapos általános sztrájk kezdődött Katalóniában tiltakozásként a függetlenségi vezetőkre kiszabott börtönbüntetések miatt. A munkabeszünetések mellett sokan utcára vonultak, radikális függetlenségi csoport tüntetett a város jelképének számító Sagrada Familia székesegyháznál. Az egynapos általános sztrájkot megelőzően több éjszaka is rendbontásba forduló tüntetéshullámok, gyűjtogatások rázták meg Barcelonát és több más várost. Azonban hasonló jellegű megmozdulások már voltak 2019 első felében, sőt 2018-ban is, amikor több fontos közút forgalmát blokkolták a katalán függetlenségi politikusok szabadon engedéséért tüntetők Katalóniában¹¹⁵. De 2017-ben is volt példa arra, hogy autópályákat és vasúti síneket zártak le a független Katalóniáért tüntetők. A napjainkban egyre erőszakosabbá váló tüntetések miatt Barcelonában a rongálások okozta kár hatalmas, a média visszajelzései alapján a turisták száma csökkent, azonban ez nehezen kimutatható. Időközben a spanyol belügyminisztérium növelte a Katalóniába kihelyezett egységek számát, ennek ellenére a katalán szakadárak folytatják a tömeges demonstrációkat, követelve az autonóm térség függetlenségét¹¹⁶. A tömeges demonstrációk, tüntetéshullámok mind-mind azt mutatják, hogy jogos az ország biztonság és védelem indexében való visszavetés, de ez kimutatható szinten nem szegi kedvét a turistáknak, vagy csak ideiglenes jelleggel néhány hétre, esetleg egy hónapra vezethető vissza minimális csökkenés a turistaérkezések számában. Ez azonban hosszú távon nem jelent igazi kihívást az ország életében.

A független Katalóniáért folyó küzdelmektől függetlenül a barcelonai rendőrség különleges egységet hozott létre 2019 augusztusában a katalán főváros utcáin garázdálkodó bandák miatt, akik között sok a bevándorló, főleg fiatalok személy. A Poliédrico nevű egység feladata, hogy megfékezze a turisták által kiemelten látogatott helyeken megjelenő tolvajokat, akik egyre erőszakosabb módon rabolják ki a turistákat. A helyzet komolyságát bizonyítva az Egyesült Államok barcelonai konzulátusa figyelmeztetést adott ki, amelyben óva inti az amerikai turistákat és felhívja a figyelmüket, hogy ilyen esetben hogyan járjanak el. A biztonsági helyzet romlása a helyieket is aggasztja, akik önkéntes bűnmegelőző csoportokat hoztak létre és a jogszabályok szigorítását követelik. A spanyol törvények alapján a 400 eurónál

¹¹⁵Blokkolt közutak Spanyolországban.

http://turizmusonline.hu/aktualis/cikk/blokkolt_kozutak_spanyolorszagban (letöltve: 2019.11.25.)

¹¹⁶ Egyre erőszakosabbá válnak a katalán tüntetések: <https://hirtv.hu/hirtvkulfold/egyre-eroszakosabba-valnak-a-katalan-tuntetesek-2488997#> (letöltve: 2019.11.13.)

kiseb értékű lopás vétségnek számít, bírság kiszabása mellett. Így egy-egy turista vagy helyi lakos ellen elkövetett kis értékű lopás után könnyen szabadulhatnak az elkövetők. A spanyol rendőrség természetesen figyelemmel követi az önkéntes csoportok tevékenységét is, megelőzve, hogy a rendőrség munkáját átvegyék, és önkényes intézkedésekbe kezdjenek.¹¹⁷

6.5. Madrid

A Katalóniában zajló események hatására a katalán függetlenség támogatóinak tízezrei tüntettek Madridban, 2019 márciusában. A 2017-ben illegálisan megtartott függetlenségi népszavazás és a katalán függetlenségi nyilatkozat elfogadása miatt 12 katalán vezető ügyében zajlik per (jelenleg is) a spanyol legfelsőbb bíróságon. 2019 októberében újabb események fokozták az ország hangulatát. Szigorú biztonsági intézkedések mellett exhumálták Francisco Franco tábornokot (1892-1975), a Madrid melletti Elesettek Völgyében¹¹⁸ található bazilikában. Az Elesettek Völgyét erre az időszakra lezárták a látogatók elől. A diktátor koporsóját a madridi Mingorrubio temetőbe helyezték át. Mindkét helyszínen demonstrációt tartott Franco több száz híve¹¹⁹. A spanyol főváros mindezek ellenére a turisták körében évről évre látogatottabb, 2018-ban is emelkedett a nemzetközi turistaérkezések száma. A negatívumok ellenére belátható, hogy egy-egy esemény csak minimális szinten okoz visszavetést az ország megítélésében, s ez turisztikai szinten alig kimutatható. Ez is azt bizonyítja, hogy a turisták többsége inkább az érdeklődésének megfelelő úticélt választja, az élményszerzés lehetőségét, és a biztonság nem minden esetben játszik elsődleges szerepet. Turisztikai szempontból Madrid előnye Barcelonához képest, hogy rövid autótúra van Toledo és Segovia. Hátránya, hogy nincs tengerpart a közelében. Kulturálisan gazdag, építészeti sokféle, történelmi emlékekben bővelkedik. Ahogy a kommunikációs alfejezetben is kifejtettem, Spanyolországban az angolul beszélők száma nem túl magas, bár Magyarországhoz képest arányaiban jobban állnak. A tömegközlekedése fejlett, vonatok, metrók sora segíti a helyieket és a turistákat. A helyi vonatokon a vasút saját biztonsági szolgálata dolgozik, folyamatos felügyelet alatt tartva a közlekedő vonatokat, utasokat. Tonfa, bilincs, elektromos sokkoló, mint munkaeszköz látható a felszerelésükön. Minden fontosabb csomópontnál,

¹¹⁷ Egyre több bűncselekményt követnek el turisták ellen Barcelonában: <https://hirado.hu/kulfold/cikk/2019/08/27/egyre-tobb-buncselekményt-követnek-el-turisták-ellen-barcelonában> (letöltve: 2019.11.19.)

¹¹⁸ Az Elesettek Völgye (Valle de los Caídos) Madridtól 50 kilométerre található. A több mint 30 ezer idetemetett közül csak Franco és Primo de Rivera nevét tüntették fel. A komplexum fő látványossága a világ legmagasabb, 152 méteres kőkeresztje, de van bazilika és bencés kolostor is. Ezeket részben Franco politikai foglyai építették.

¹¹⁹ Kitétek Franco tábornokot a díszsírhelyéről: https://hvg.hu/vilag/20191024_Kitettek_Franco_tabornokot_a_diszsirhelyerol (letöltve: 2019.11.18.)

látványosság közelében van rendőrségi szolgálati gépkocsi és járőr párok látnak el utcai szolgálatot (5. számú kép). Az egyenruhás rendőrök emelik mind a helyiek, mind a turisták szubjektív biztonságérzetét.

5. számú kép

Rendőri védelem a Prado Múzeumnál

Forrás: szerző saját felvétele, 2018

A közlekedésbiztonságot elősegítve és a korlátozott látással rendelkezőket védve, a kijelölt gyalogos-átkelőhelyeknél a fényjelző berendezés mellett madárhang jelzi a szabad áthaladást (6. számú kép). A külső kertvárosi tartományokban a gyorsajtást megakadályozva a zebrákat lassító küszöbökre helyezték, melyek szinte 100 méterenként vannak elosztva, sok-sok körforgalommal együttesen szabályozva a forgalom rendjét. Saját tapasztalat, hogy 30-40 km/h-tól gyorsabban haladni szándékozó személygépkocsi igencsak nagy ütést kap, ha gyorsabban akar áthaladni ezeken a sebességcsökkentő elemeken.

Kijelölt gyalogos-átkelőhely Európólis tartományban

Forrás: szerző saját felvétel, 2018

A város turisztikailag látogatott terein fizikai akadályok sora hivatott megátolni a tömegbe való behajtást, az úgynevezett ramming típusú terrorakciókat. Az elmúlt néhány évben ijesztő mértékben megnövekedtek az ilyen jellegű elkövetések. 2017. augusztus 17-én Barcelonában, majd augusztus 18-án hajnalban a spanyol tengerparti üdülővárosban, Cambrilsben¹²⁰ hajtottak végre gázolósos terrortámadást gépjárművel. Ezek a támadások megerősítették, hogy Európában is fel kell készülni a gépjárművel elkövetett terrorcselekményekkel szembeni védekezésre, mivel ez az elkövetési forma egyszerűsége és olcsósága miatt a terroristák egyik kedvelt elkövetési módszerévé vált. *„Egy rammingtámadás előkészítésére akár néhány óra is elegendő lehet, az autóbérlést is beleszámítva”* (Rácz–Brestyánszki, 2017, 15).

¹²⁰ „2017. augusztus 17-én 16: 30-kor került sor arra, hogy a 22 éves marokkói származású és a Barcelonától északra fekvő Ripoll városkában lakó Younes Abouyaaqoub a szintén marokkói Driss Oukabir nevén bérelt Fiat Talento kisteherautóval 530 méteren keresztül hajtott végig 80 kilométer/óra sebességgel cikkcakkban Barcelona legismertebb, La Rambla nevű, 1200 méter hosszú sétálóutcáján (megölve 13 és megsebesítve mintegy 130 embert), majd gyalog elmenekült. Augusztus 18-án éjjel 1 órakor hasonló támadást hajtott végre öt – hamis robbanómellényeket viselő, baltákkal és késekkel felszerelkezett – merénylő a Barcelonától délre fekvő Cambrils üdülőhelyen egy Audi 3-as gépkocsival (a támadásnak 1 halott és 7 sebesült áldozata van), akiket azonban – miután gépkocsijuk felborult – a katalán rendőrök agyonlőtték.” (Tálás, Szente - Varga, 2017. 73.)

A fizikai akadály azonban ma már nem csak betontömböt jelent, hanem akár behajtást akadályozó virágágyás vagy leengedhető sorompó formájában (7-8. számú kép) is védelmet lehet biztosítani (Tokodi–Ritecz, 2020c). Ezek Toledo és Segovia városában is egyaránt alkalmazott elemek.

7-8. számú kép

Behajtást akadályozó leengedhető sorompó és virágágyás Toledoban

Forrás: szerző saját felvétele, 2018

A spanyol városokra, kisvárosokra jellemző, hogy sok-sok kis utca vezet rajta végig. Ezeket járva azonban továbbra se érezhetjük magunkat kevésbé biztonságban, mivel a legtöbb helyen kamerarendszer van telepítve önkormányzatilag, illetve sok helyen a tulajdonosok, lakók is jelzik, hogy kamerával megfigyelt a terület és a riasztó be van kötve a rendőrséghez.

6.6. Konzuli Hivatal Madrid

2018 nyarán hosszabb időtartamot töltöttem el Madridban, mely idő alatt felvettem a kapcsolatot a Konzuli Hivatallal és lehetőséget kaptam egy személyes interjú lefolytatására a konzulhelyettessel. A Konzuli Hivatal illetékességi területe egész Spanyolország, beleértve a Kanári-szigeteket: Gran Canaria, Tenerife, Fuerte Ventura, Lanzarote, La Palma, El Hierro, Gomera¹²¹. Kérdéseim a Konzuli Hivatal illetékességi területén tartózkodó magyar turistákat érintő ügyekre fókuszált, amelyet kiegészített a közlekedésbiztonság, egészségbiztonság körébe tartozó 1-2 eset, valamint a kulturális különbségek vizsgálata.

¹²¹ A barcelonai főkonzulátus konzuli kerülete Katalóniai Autonóm Közösség, Valenciái Autonóm Közösség, Baleári-Szigeteki Autonóm Közösség, Andorrai Hercegség.

6.6.1. Konzuli segítségnyújtás

Ami a konzuli tevékenységet illeti – leszámítva az alapiratok kiállítását, az alapvető igazgatási ügyeket – az ügyek döntő többsége kirabolt magyar turistákkal kapcsolatos ügyintézés. Nekik alapvetően a hazautazást segítő valamilyen dokumentumot szükséges biztosítani. Ideiglenes útlevelet vagy utazási igazolást állítanak ki, amin rajta van fényképe, aláírása az illetékes személynek és azzal a hazautazás megoldhatóvá válik. Ezek az ügyek az esetek nagyjából 85%-át fedik le a konzulhelyettes tájékoztatása alapján, amiből arra a következtetésre juthatunk, hogy súlyos, a közrendet és közbiztonságot érintő cselekmények ritkán érhetik a konzuli kerületbe érkező magyar turistákat. Felmerül a kérdés, hogy amennyiben a tulajdonunkban lévő értékek között a készpénzünket, vagy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközünket is egyidejűleg elvették, akkor miben tud segíteni a Konzuli Hivatal. Elvben nagyon szigorú feltételek között van arra lehetőség, hogy utazási kölcsönt kapjanak a pórul járt turisták. A Konzuli Hivatal elmondása alapján az a gyakorlat, hogy utazási kölcsönt nem folyósítanak. De természetesen mindenben segítik a bajba került személyeket, felkeresi az érintett családját, akik átutalják a repülőjegy árát, vagy megveszik azt és a Konzuli Hivatal kinyomtatja részére a jegyet. Az ilyen jellegű ügyeknél általában nem is szokott probléma lenni. Azonban van 1-2 olyan eset, amikor a rendszert próbálják „kijátszani”. Van olyan, aki úgy utazik, hogy csak egyirányú jegyet vesz és megpróbálja a konzulátussal megvetetni a visszajegyét. De volt már példa arra is, hogy az illető azt tervezte, hogy Spanyolországban új életet kezd, aztán rövid idő alatt a helyzet megváltozott, elfogyott az összes pénze és segítségre szorult a hazajutásban. Más jellegű ügyek is előfordulnak, amikor szintén a Konzuli Hivatal segítségét kérik. A konzulhelyettes elmondása szerint volt olyan eset, amikor egy édesanya kétségbeesve hívta a konzulátust, hogy fia a Kanári-szigeteken van és nem éri el több mint egy napja. A fiáról időközben kiderült, hogy skizofrén és többször megpróbált öngyilkosságot elkövetni. Ebben az esetben a helyi hatóságokkal felvették a kapcsolatot a fiút megkeresésére. A Konzuli Hivatal jó kapcsolatot ápol a spanyol rendőrhatalóságokkal, így a fenti esetben is azonnal segítségükre voltak. A Konzuli Hivatal feladatai között említésre került a kapcsolattartást, közvetítést is az anyaország felé. Sajnos előfordult már olyan eset is, amikor egy magyar állampolgár halálának hírére kellett a családja felé tolmácsolni és közben közvetíteni a család és a kórház között.

6.6.2. Sértett vagy elkövető

A Konzuli Hivatal mindkét szereppel találkozott már. Azonban, ha egy magyar állampolgár börtönbe kerül, akkor a spanyol börtönök automatikusan nem tájékoztatják őket, de ettől függetlenül sok esetben jelezni szokták. A fogvatartott egyébiránt az ügyvéden kívül bármikor kérheti, hogy felvehesse a kapcsolatot a konzulátussal. Meghatározott időközönként a Konzuli Hivatal is lekéri, hogy hány magyar állampolgár van illetékességi területükön fogvatartásban. Akikről tudnak, azokat időről időre meglátogatják, figyelemmel követik a sorsukat. Így szereztek tudomást arról is, hogy van olyan magyar állampolgár spanyol börtönben, aki drogcsempészsért ül, és találkoztak már olyan személlyel is, aki Spanyolországban dolgozott és áfacsalási ügybe keveredett. Magyar bűnelkövetői hálózatról a Konzuli Hivatalnak nincs tudomása. Az elkövetői oldalról elmondható, hogy mint minden országban a magyar turisták által elkövetett cselekmények jellege itt is sokszínű. Kiemelt a Kanári-szigetek, mivel az esetek többsége itt fordul elő és arányaiban is itt van a legtöbb fogvatartott. A pontos statisztikai adatokat mellőzve, azonban nem kell nagy számokra gondolni, mivel egész Spanyolországban megközelítőleg egy tucat magyar fogvatartott van. A sértetti oldalt megvizsgálva a Konzuli Hivatal főként a nyilvános helyen történt cselekményekről szerez tudomást, így például egy-egy lopás, rablás tényéről. Jellemző a zseblopás kávézóknak, tömegközlekedési eszközökön. Ezekkel kapcsolatban többnyire a sértett tesz bejelentést a Konzuli Hivatal felé is. A magyar turistákkal szemben elkövetett bűncselekmények esetében előfordul egyéni elkövető, illetve szervezett bűnözői csoport is, de a turistákat érintően főként zsebtolvaj bandákról beszélhetünk. Turisztikai szempontból a konzulátus számára nem releváns, hogy a magyar turista egyéni vagy szervezett (utazási irodán keresztül) úton van, ezekre külön nem térnek ki, de a konzulhelyettes meglátása szerint alapvetően többségében van az egyéni utazó családdal, barátokkal.

6.6.3. Egészség- és közlekedésbiztonság

Az, hogy egy magyar turista megbetegedett, kórházba került vagy baleset érte nem feltétlen jut a Konzuli Hivatal tudomására. A kórház részéről nincs bejelentési kötelezettség, de van olyan eset, amikor megkeresik a konzulátust, mint legkézenfekvőbb kapcsolatfelvételt segítő szervezet. A Konzuli Hivatal ezekben az esetekben is segíti a kommunikációt a család és a kórház között.

Közlekedési baleset okán a magyar turisták nem fordulnak a Konzuli Hivatal felé. Ilyen esetről nem számoltak be az elmúlt évekre visszamenőleg. Ettől függetlenül érdemes tudni,

hogyan Spanyolországban magas a közlekedési balesetek száma.¹²² A spanyol közlekedési kultúra sok szempontból jobb, mint a magyar, melynek egyik kiemelt része, hogy a kijelölt gyalogos-átkelőhelyet nagy tiszteletben tartják, segítik a gyalogos forgalmat. A menet közbeni mobiltelefon használatot figyelik és folyamatosan ellenőrzik. Ezzel kapcsolatban több prevenció kampány is indult, érzékenyítő filmeket is készítve. A közlekedésbiztonság kiemelt szerepet kap az országban, mely közvetetten hatást gyakorolhat a turistákra.

6.6.4. Kapcsolat a spanyol rendészeti szervekkel

A Konzuli Hivatal jó kapcsolatot ápol a spanyol rendészeti szervekkel. De alapvetően igaz az is, hogy nagy tisztelet övezi a rendőrséget. Mind állami, mind állampolgári szinten elmondható ez. A rendőri hivatás vonzó szakmának számít. A Katalán tartomány esetében azonban kimondható, hogy a katalán szeparatisták gyűlölik a rendőröket, csendőröket (polgári őrséget). Ez az elmúlt 2-3 évben kitört tüntetések, rendbontások során kiéleződött. Az utcákon, köztereken, kiemelt turisták által látogatott helyeken nagy a rendőri jelenlét, ami egyrészt az ETA-s időkre vezethető vissza és bár nem beszélnek róla, de elég nagy a dzsihadista fenyegetettsége az országnak. Spanyolországban több dzsihadista terrorista fogvatartott is él, amit igazol Tálás és Szenté-Varga tanulmánya is, amely szerint „*az elmúlt években Spanyolországban került sor a legtöbb dzsihadista terrorizmussal gyanúsított személy letartóztatására (170 akció során 700 személy) (...) és elítélésükre is a legnagyobb arányban (67%).*” (Tálás–Szenté-Varga, 2017, 71). Így nem véletlen a folyamatos készenléti állapot.

6.7. Összefoglalás, részkövetkeztetések

Ahogy a disszertációm elején is felvezettem, kapcsolatot kerestem a biztonságtudat, biztonságérzet és a turizmus kapcsolata között. A fejezetben leírtakat komplexen áttekintve megállapítható, hogy egy turisztikai desztináció funkciója összefüggésben van a turizmusbiztonság garantálásával, jelentse az akár a fokozott rendőri jelenlétet, vagy akár a tereptárgyak kihelyezését a ramming típusú terrorista akciók megelőzése érdekében. Érdekes következtetésre adhat azonban az okot, hogy az elemzett negatív körülmények, hátráltató tényezők ellenére (például terrorista akciók, természeti veszélyek, migrációs hullám) Spanyolország népszerűsége töretlen, a turistaérkezések száma 2018-ban is exponenciálisan

¹²² Ugyan az egymillió lakosra jutó közúti balesetek halálos áldozatainak számát tekintve 2017-ben a 30-40 halálos áldozat/ egymillió lakos csoportba sorolás az Európai Unió átlagát tekintve – 50 halálos áldozat/ egymillió lakos – kedvezően hat.

növekedett. Ez jelentheti azt is, hogy napjainkban a felkeresni kívánt célterület, az élmények szerzése iránti vágy háttérbe szoríthatja a biztonság kutatások által bizonyított szerepét. Tehát a szubjektív biztonságérzet szintje egyénekenként változó. Alapvetően kijelenthető, hogy a turistára, mint minden ember tevékenységére több tényező is hatással van, így az, hogy egy negatív esemény hogyan és milyen mértékben befolyásolja a turizmusra kiváltott hatást mélyelemzéssel, lokális adatokkal alátámasztva állapítható meg egyértelműen. Azonban az értekezésnek nem volt célja ezt megvizsgálni. Saját és a konzulhelyetttel folytatott beszélgetésem tapasztalatai azt igazolják, hogy a magyar turistának az általános jellegű problémákon kívül rendkívüli eseményektől alapvetően nem kell tartania, Spanyolország biztonságos célterületnek számít. Meglátásom szerint azonban érdemes kiutazás előtt regisztrálni a Konzuli Szolgálat honlapján a tartózkodás időtartamáról, az ott tartózkodó személyekről, hogy minden eshetőségre fel legyünk készülve. Ezt egyébként érdemes minden külföldi utazás előtt a biztonság kedvéért megtenni.

Spanyolország tekintetében sorba vettem azokat a speciális biztonsági kihívásokat, amelyek a turizmust, a turistákat is közvetlenül, vagy közvetve érinthetik. Külön kiemelve Gibraltárt, Ceutát és Melillát, amelyek földrajzi elhelyezkedésük okán az észak-afrikai migrációs hullám útvonalába esnek, folyamatosan kitéve az illegális bevándorlásnak, veszélyeztetve a nemzet-, illetve a közbiztonságot. A megnövekedett illegális bevándorlók számát a turisztika megsínyli, kevesebb turista látogatja az adott célterületeket, továbbá a közbiztonság romlása okán a bűnözés növekvő tendenciájával járhat. Bűnözői csoportok támadnak főként tehetősebb turistákra, ellopva értékeiket.

A tengeri határzárak alkalmazása megoldás lehet, ez azonban óriási költségeket kíván, amit viszont egy ország sem tud saját maga finanszírozni, továbbá humanitárius okokra hivatkozva sem tud megtenni.

7. TURIZMUS – TERRORIZMUS

Az európai emberek – szélesebb értelemben a Föld legtöbb lakójának –, így a turisták életét egyre jobban érinti, befolyásolja a terrorizmus, illetve az elkövetett terrorcselekmények. Jelen fejezet azt kívánja vizsgálni, hogy ténylegesen kimutatható-e és ha igen milyen mértékben a terrorcselekmények visszatartó hatása a turistákra, illetve a turizmusból származó bevételekre. A cél, hogy eltérő paraméterekkel rendelkező országok, így Egyiptom, Izrael és Törökország statisztikai mutatóiban megvizsgálva érzékelhetővé tegyem a terrorcselekmények hatását. Az érintett országok a magyar lakosság számára is elérhető, megfizethető és körükben közkedvelt „egzotikus” turisztikai desztinációk, s ez által az ott megtörtént egy-egy (terrorista)esemény a magyar lakosságot is érinti, hatást gyakorol rájuk. Mindemellett elmondható az is, hogy jó nemzetközi kapcsolatot ápolunk velük, így a rendészeti együttműködések révén is tapasztalatot, gyakorlatot szerezhethetünk, hiszen a terrorizmus sajátossága, hogy sohasem lehet tudni, hogy pontosan hol és mikor következik be. A téma kifejtését és vizsgálatát fontosnak véltem a kutatásaim szempontjából is, annak ellenére, hogy Magyarország biztonságos ország, alapvetően terrorfenyegetettségétől mentes. A turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepciók empirikus vizsgálata során, a közbiztonságra és az általános biztonságra jellemző kockázati tényezők között az első három hely közzé sorolták a terrorfenyegetettségétől mentesség fontosságát a Magyarországra érkező külföldi és a belföldi turisták egyaránt. Az ezzel kapcsolatos vizsgálati eredményeket a következő fejezetekben, részleteiben is elemzem.

Mindenekelőtt azonban meg kell említeni, hogy az Európai Unió – így hazánk is – terrorellenes politikát folytat, amelynek előzményei az 1970-es évekre teendők. Pontosabban a müncheni 1972-es olimpiai merénylet óta intézményileg is létrejött a terrorizmus elleni együttműködés (TREVİ-csoport¹²³). Az 1993-ban aláírt maastrichti egyezmény révén az EU-ban a bel- és igazságügyi együttműködés szerves része a terrorizmus elleni közös fellépés, amelyek köszönhetően jött létre az EUROPOL is, valamint ezen egyezmény hatására mondta ki az 1995-ös madridi Európai Tanács, hogy a terrorizmus transznacionális fenyegetés, az európai terrorellenes stratégiát ennek megfelelően kell alakítani (Tálas, 2013). Majd újabb mérföldkövet jelentett a 9/11 a terrorizmus elleni akciótervek és stratégiák kidolgozása során, szélesebb biztonságpolitikai törekvések mentén. Ennek hatékonysága vitatott, jelentősége viszont megkérdőjelezhetetlen, az utóbbi tíz évben még tovább növekedett.

¹²³ Az Európai Közösségek államai által 1976-ban létrehozott csoport, amelyet a nemzetközi terrorizmus, a radikalizmus, az extrémizmus és az erőszak elleni fellépés érdekében hoztak létre. Az elnevezés az alábbi szavakból áll össze: Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale.

Napjainkban, az euró-atlanti térségben is szinte mindennapossá, a napi hírek részévé vált a terrorizmus, az elkövetett terrorcselekmények, így ezek is hatással bírnak a turizmusra, a turisták gondolkodására, terveire és tetteire.

7.1. A terrorizmus fogalmi meghatározása

Mindenekelőtt szükséges lenne a terrorizmus egyértelmű meghatározása, de sem a nemzetközi, sem a hazai tudományos életben elfogadott erre vonatkozó fogalom nem létezik és a terrorcselekmények objektív kutatása is rendkívül sok akadályba ütközik (Bakóczy, 2015). „*A terrorizmus¹²⁴ szó a latin ijedtség, rémület jelentésű főnévből származik, mely fogalomnak nincs nemzetközileg elismert definíciója, azonban tartalmilag a fegyvertelen, civil emberek vagy vagyontárgyak ellen elkövetett erőszakot jelent, főként politikai célok kikényszerítése érdekében*” (Németh–Tokodi, 2016, 154). Ezzel együtt is megállapítható, hogy a „*nemzetközi terrorizmus fogalma historikus és szociológiai értelemben üres fogalom, amely tartalmi és formai összetevőiket tekintve eltérő csoportok, mozgalmak, politikai entitások és nemzetközi jogi szubjektumok formális békehelyzetben polgári, illetve katonai célpontok ellen irányuló, széles értelemben vett politikai célokat szolgáló, konspiratív, illegális fegyveres tevékenységét öleli fel*” (Póczik, 2005, 1269). Tudományos, illetve a nemzetközi szintéren egyértelmű konszenzus a fogalom terén nincs, de a tartalmi elemek szinte minden hol azonosak, ezt jelzi az is, hogy fent említett elemek lelhetők fel az Oroszországi Föderáció által használt terrorizmus fogalomban is (Deák, 2015).

A világ valamennyi állama, államszövetsége igyekszik megfogalmazni azokat a kockázati tényezőket, veszélyeket, melyek biztonságát fenyegetik. E mentén alakultak a védelmi elképzelések, feladatok, szervezetek, s a történelem során e kihívások számos formájával kellett szembenéznünk. Napjaink talán legsúlyosabb problémájává a terrorizmus vált, a 21. század a terror elleni háborúk jegyében kezdődött (Zán–Horpácsi, 2005).

A TERROR-t betűszóként is használva, jól körülhatárolhatóak a terroristák stratégiájának fő elemei (Resperger, 2005): **T**(ervezz) **E**(lrettents) **R**(obbants) **R**(ombolj) **O**(kózz pánikot) **R**(eklámozz).

¹²⁴ Az idegen szavak és kifejezések szótára szerint a terrorizmus fr (<lat) 1. megfélemlítés, zsarolás, bosszúállás céljából elkövetett rémtettek sorozata 2. politikai okokból végrehajtott merényletek (emberrablás, robbantás, gyilkosság stb.) sorozata. Bakos Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai Kiadó 2013., 665. old. ISBN: 978-963-05-9236-9

Az előbbi megközelítéssel összecseng, de pontosabb, részletezőbb a Global Terrorism Database (GTD)¹²⁵ által használt definíció. A továbbiakban ezt veszem alapul, tekintettel arra is, hogy a GTD adatbázis adatait használtam¹²⁶ fel a továbbiakban.

A GTD által meghatározott terrorista támadás fogalma: olyan ténylegesen végrehajtott erőszak, vagy azzal való fenyegetés, melyet nem állami szereplők hajtanak végre, hogy elérjék a politikai, gazdasági, vallási, vagy társadalmi céljaikat, a félelmet, a kényszert vagy a megfélemlítést felhasználva.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az alábbi feltételeknek felelnek meg az adatbázisban szereplő cselekmények:

- Szándékos cselekmény – a kiváltott hatás az elkövető tudatos tevékenységének eredménye.
- A cselekmény közvetlen összefüggésben áll, valamilyen szintű erőszakkal vagy erőszakkal való fenyegetéssel – bele értve a vagyon és tulajdon elleni erőszakot, illetve a személyek elleni erőszakot is.
- Az incidensek elkövetői szubnacionális szereplők. Az adatbázis olyan cselekményeket nem tartalmaz, amely az állami terrorizmus részei.¹²⁷

7.2. Adatok, trendek

7.2.1. A terrorcselekmények trendjei, lokalitása

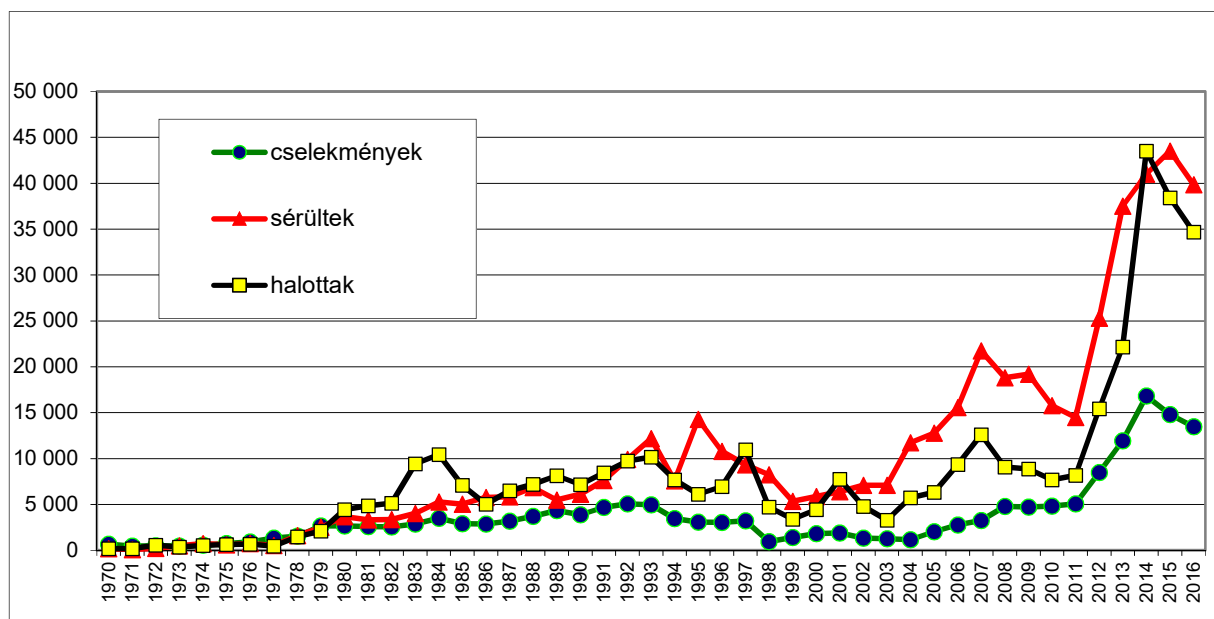
Ezek után lássuk, hogyan alakult, alakul globálisan a terrorcselekmények száma, trendje.

¹²⁵ <https://www.start.umd.edu/gtd/> (letöltve: 2017.09.30.)

¹²⁶ A leghosszabb időintervallumot és a legtöbb részinformációt tartalmazó adatbázis.

¹²⁷ Saját fordítás

A terrorcselekmények és az áldozatok számának trendje

Forrás: GTD adatbázis, a szerzők (Ritecz György és Tokodi Panna) által kigyűjtött adatok alapján, a szerzők által készített grafikon, 2017

A közel félévszázados időtávban vizsgálva (7. számú ábra) látható, hogy a földön elkövetett terrorcselekmények száma a múlt század hetvenes éveiben viszonylag alacsony volt, évi ezernél kevesebb cselekménnyel. A nyolcvanas években néhány ezerre emelkedett, majd a szocialista-világrendszer összeomlása után 1992-1993-ban érte el a lokális csúcst, az ötezres szintet. Közbevetőleg említem meg, hogy a grafikonon feltüntettem a terrorcselekményben meghaltak és megsérültek számát is, mely talán még érzékelhetőbbé teszi az egyes tendenciákat.

A múlt század utolsó évtizedének második felében egyre kevesebb terrorcselekményt követtek el a földön. Ez a csökkenő trend lényegében tíz évig tartott a 2003-2004-es trendfordulóig.

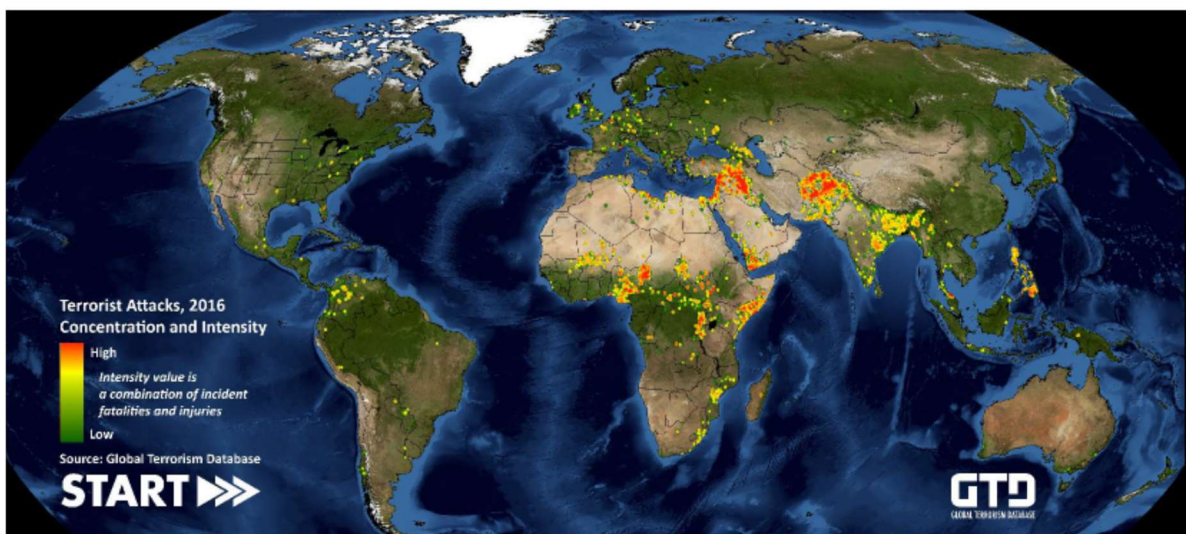
Egy bő évtizede intenzív emelkedő trend indult el, mely a cselekmények számának az ezres szintről öt év alatt ismét ötezres szintre való emelkedését jellemezte, de még extrémebben látható a terrorcselekményekben meghaltak és a megsebesültek számának drasztikus növekedésében. 2008-2011 között egyfajta stagnálás (halottak és sebesültek vonatkozásában csökkenés) volt tapasztalható. 2011-2014 között az eddig nem látott intenzitású trendnövekedés és nagyságrend jelentkezett, amikor az évi ötezer elkövetett terrorcselekmény 17 ezres szintre ugrott és a halottak és megsebesültek száma külön-külön is meghaladta az évi negyven ezret.

Jelen értekezésben nem volt szerepe az egyes terrorcselekmények, illetve tendenciák okainak, háttérének vizsgálata (Ritecz, 2016).

A 7. számú ábrán egyértelműen látható, hogy az utolsó három év adataiban jelentős (igaz még mindig rendkívül nagyszámú) visszaesés tapasztalható, mind az elkövetett terrorcselekmények számában, mind az ebből eredő elhalálozások és sebesültek számában is. Tehát a legutóbbi trend csökkenő a terrorcselekmények vonatkozásában. Azonban nem csak a trend és a nagyságrend fontos, hanem legalább ilyen lényeges, hogy a terrorcselekményeket hol követik el.

8. számú ábra

A terrorcselekmények helyét és intenzitását áttekintő térkép (2016)

Jelmagyarázat: Terrorista támadások, 2016

Az intenzitás a halálozások és a sérülések kombinációjának az értéke.

High= magas érték, piros színnel jelölve

Low= alacsony érték, zöld színnel jelölve

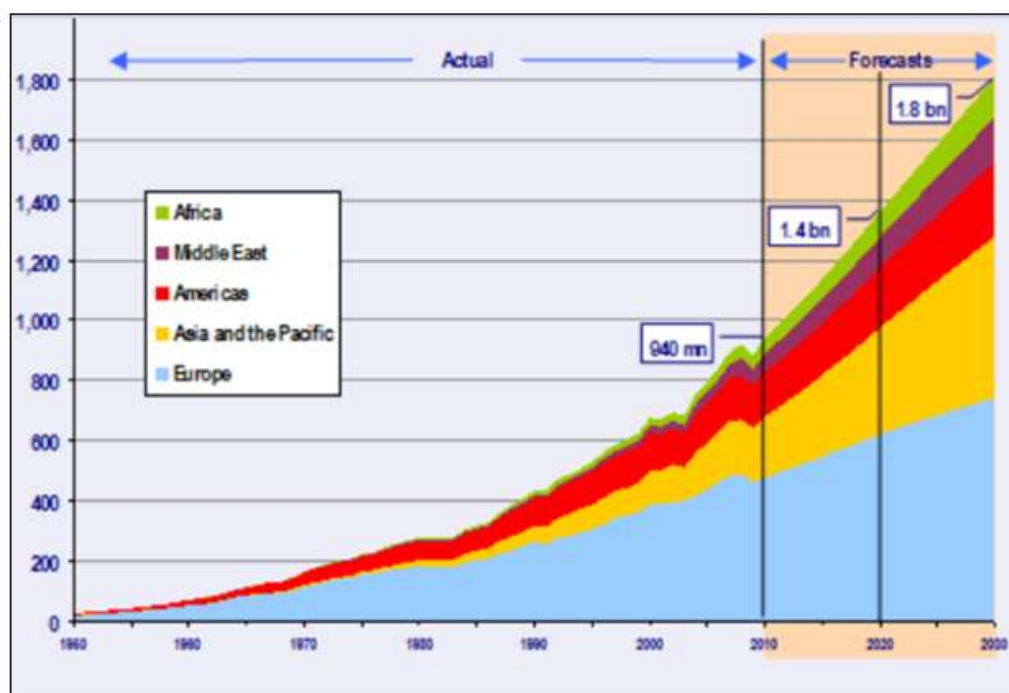
Forrás: Background Report - Overview: Terrorism in 2016. 1. o.

Az áttekintő képen (8. számú ábra) jól érzékelhető, hogy a legtöbb terrorcselekményt Közel-Keleten, Közép-Ázsiában és Közép-Afrikában követik el.

7.2.2. A globális turizmus trendje

A turizmus nemzetközi adatainak vizsgálatához a legcélszerűbb, a hitelesnek tekintett ENSZ szakosított szervének a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) adatait felhasználni (9. számú ábra). A nemzetközi utazásban résztvevő turisták számának (jelenlegi és várható) trendje, amely az 1950 és 2030 közötti időszakot öleli fel, nem reflektál az időközben kialakult világjárvány okozta hatásokra, a turizmusipar időszakos visszaesésére.

A nemzetközi utazásban résztvevő turisták számának (jelenlegi és várható) trendje 1950-2030 között

Jelmagyarázat:

Actual= tényleges

Forecasts= előrejelzés

mn= millió

bn= milliárd

Forrás: UNWTO¹²⁸, 2017

A nemzetközi turizmus, illetve a turisták száma nem csak lineáris növekedést mutat, hanem inkább az exponenciális felé halad, főleg, ha a jövőre vonatkozó előrejelzést is megnézzük. A bő félévszázada indult növekedés első három évtizede szinte töretlen növekedési fázist mutat, melynek keretében közel negyed évszázad kellett ahhoz, hogy a nemzetközi turisták száma elérje a 200 milliót. Ennek megduplázódásához, mondhatni a következő 200 milliós szint megugrásához, már csak tizenöt évre volt szükség. Az újabb 200-as emelkedéshez már tíz év sem kellett, így az ezred fordulón, már megközelítette 600 millió turistát regisztráltak. Az ezredforduló után kisebb megtorpanás után ismét, sőt intenzívebb növekedés volt tapasztalható, melynek eredményeként hét év alatt 555 millióval nőtt meg, vagyis megduplázódott a turisták nagyságrendje. Majd a gazdasági és pénzügyi világválságot

¹²⁸ https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/imported_images/37729/item_4_c_tourism_towards_2030_e.pdf (letöltve: 2017.09.30)

viszonylag gyorsan kiheverte a szektor és napjainkra már az 1,2 milliárdos¹²⁹ turistaforgalmat regisztráltak. Meg kell említeni a fejlődésben jelentkező kisebb „töréseket”, azért is, mert jelen fejezet célja a turizmus és a terrorizmus viszonyának biztonság szempontú vizsgálata és kérdés, hogy ez globálisan érzékelhető-e ez a statisztikák, illetve trendek szintjén. Az összesített adatokban látható, hogy az 1980-as években egy félévtizedes stagnálás volt tapasztalható, mely alapvetően az olajválságnak lehetett a hozadéka. A szocialista világrendszer összeomlása ilyen volumenben csak minimális, de a grafikonon látható visszaesést eredményezett. Az ezredforduló után egyfajta kettős hullám alakult, mely egyértelműen összeköthető a terrorizmussal. A 2001. szeptember 11-én (9/11) a WTC (World Trade Center) tornyok és Pentagon ellen intézett terrortámadások nem csak a politikai szinten éreztették hatásukat, hanem számtalan területen, így a katonaitól a gazdaságin keresztül egészen az emberek biztonságról való gondolkodásáig. Ennek megfelelően a turizmust is direkt és indirekt módon is befolyásolta és befolyásolja. Első visszaesés, illetve stagnálás (0,03%-os növekedés az előző évhez képest) az USA légtér- és határzár elrendelésből eredt, illetve az afganisztáni hadműveletek megkezdéséből (jól érzékelhető, hogy ez főleg az Ázsiai földrészt érintette). Majd ismét emelkedni kezdett a turisták száma, de 2003-ban a NATO erők már Irakban „folytatták háborújukat a terrorizmussal szemben” és ennek következtében (ismét Ázsiában) ismét visszaesett (-1,34%) a regisztrált turisták száma. A kezdeti háborús cselekmények után 2004-től ismét emelkedni kezdett a turistaforgalom.

7.2.3. Terrorcselekmények és a turizmus trendjének összevetése

Az elmúlt évtizedekben mind a terrorizmus, mind a turizmus új szegmensként jelentkezett, de közös pontnak tekinthető – legalábbis globális méretekben –, hogy mind két terület intenzív növekedést mutatott. Ezen belül, míg a terrorcselekmények vonatkozásában periodicitás és jelentős trendtörések voltak érzékelhetőek, addig a turizmus szinte egyenletes, mondhatni egyenletesen gyorsuló növekedést élt át. A kettő közötti kapcsolat globális szinten egyedül a 2001. szeptember 11-i terrortámadás kapcsán váltak érzékelhetővé, vagyis a nevezett terrorcselekmények és az ennek folytán a „terrorizmus elleni háború”, ha csak minimális, de érzékelhető csökkenést eredményezett a turista forgalomban. Tehát nem mondhatni, hogy szignifikáns kapcsolat áll fenn a két terület között globális szinten.

¹²⁹ 2015-ben: 1.200.058.481 fő

Ezt jelzi az is, hogy miközben az elmúlt hat évben a terrorcselekmények száma jelentősen növekedett (három és félszeresére), ugyanezen időszakban a földön a turizmus is jelentős növekedést mutatott, de a két tendencia között direkt összefüggést keresni egyszerűen balgaság lenne. Az viszont igaz lehet, hogy mind a két területre jelentős hatással volt/van a globalizáció. A turizmus vonatkozásában a pénzügyi és gazdasági világválság után töretlenül folytatódott és várhatóan következő tíz évben is emelkedni fog a nemzetközi turista forgalom és az ehhez kapcsolódó bevételek is és az évtized végére a válság előtti turista forgalom közel kétszerese várható. Eközben a terrorcselekmények egy évtizeddel ezelőtti emelkedése alapvetően a NATO és szövetségeseinek Iraki és Afganisztáni tevékenységével hozható összefüggésbe, majd a „pangás” időszaka alapvetően az USA elnökváltásra vezethető vissza. A 2011-től a terrorcselekmények vonatkozásában jelentkező extenzív emelkedés az „arab-tavaszi” és folyamányainak, illetve az Iszlám Állam (ISIS)¹³⁰ tevékenységének eredménye (Ritecz–Sallai, 2016).

7.3. A terrorizmus és a turizmus adatainak vizsgálata néhány országban

Az egyes országok kiválasztásánál törekedtem arra, hogy a turizmusban és a terrorcselekményekben egyaránt „reprezentált” országokat válasszak, de az objektivitáshoz közelítés érdekében hosszabb időintervallumot, az utóbbi két évtizedet vettem figyelembe (a teljes időintervallumot tartalmazó adatsort a *7. számú melléklet* tartalmazza), illetve az Európán kívül ázsiai és afrikai országot is vizsgáltam, illetve diktatórikus, liberális-demokráciát és illiberális államot is tanulmányoztam.

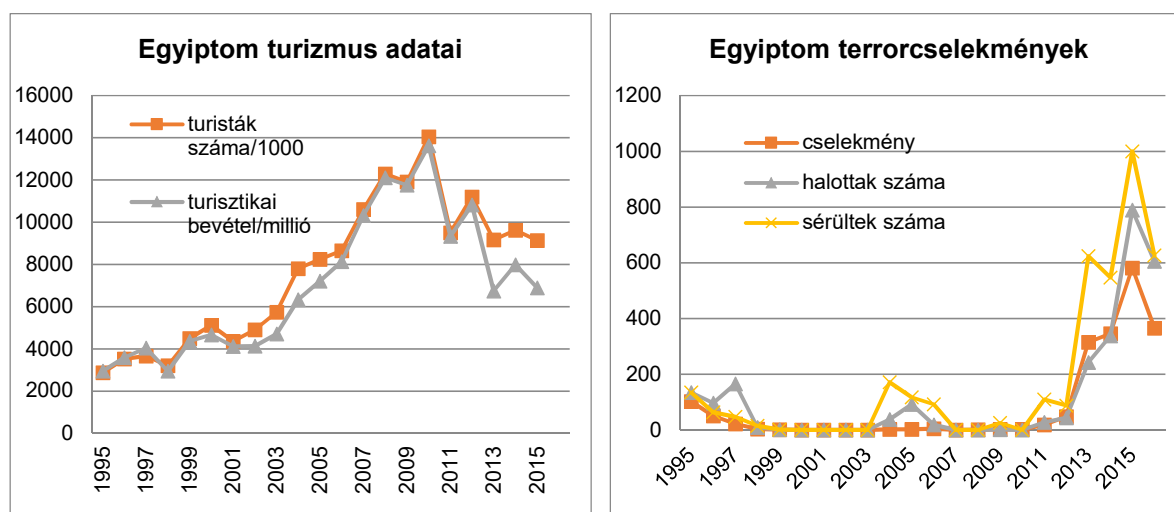
7.3.1. Egyiptom

Egyiptom részben az emberiség bölcsőjének is tekinthető, így a turizmus egyik közkedvelt célpontja,¹³¹ nem véletlen, hogy az ország GDP-jének az egytizede a turizmusból származik. Eközben az országban a második világháború óta (különböző mélységű és színezetű) diktatúrák váltják egymást.

¹³⁰ Iraki és Levantei Iszlám Állam vagy Iraki és Szíriai Iszlám Állam.

¹³¹ Azért érdekes, hogy ennek ellenére, az oda érkező turisták számának nagyságrendje megegyezett a magyarországgal. 1995-ben 2,8 millió fő mind a két országban.

Egyiptom turisztikai és terror adatai 1995-2015

Forrás: GTD alapján Ritecz György és Tokodi Panna szerkesztése, 2017

Egyiptom esetében a két grafikonon (10. számú ábra) is látható a két terület közötti kapcsolat, vagyis a '90-es években, amikor magas a terrorcselekmények száma „megbicsaklik” a növekedés, ahogy a múlt évtized közepén is mindkét trendben változás látható, de legegyszerűbben a 2010 utáni időszak jelzi a kapcsolatot, vagyis, a terror erősödésével, a turizmus visszaesik. Részletesebben természetesen a 7. számú melléklet adatainak elemzésével lehet megvizsgálni a tényeket. Meg kell említeni, hogy a grafikonon és a mellékletben szereplő időszak előtt, vagyis a szocialista világrendszer összeomlása után Egyiptom egy terrorcselekményekben aktív időszakot élt át, melynek csúcspontja 1993-1994 között volt 127-143 terrorcselekménnyel, 132-173 halottal és 214-148 sebesülttel évente. Ez azért lehet fontos, mert a vizsgált 1995-től ennél kevesebb terrorcselekményt és kevesebb áldozatot tartanak nyilván (lásd 7. számú melléklet). A kvázi biztonságosabbá váló országba egyre több turista érkezett és a bevételek is növekedtek. De 1998-ban hirtelen csökkent a turisták száma -12,1%-kal, míg a turizmusból származó bevétel -27,3%-kal esett vissza. Mindez annak ellenére, hogy a terrorcselekmények száma hetedére csökkent. Viszont volt egy olyan terrorcselekmény 1997. november 17-én, mely konkrétan a turisták ellen irányult, 58 külföldi turistát és négy egyiptomit mészároltak le lőfegyverrel és karddal felszerelkezett támadók Luxor városának egyik ősi templománál. A médiában is nagy hírverést kapott ez az esemény.¹³² Ebből azt láthatjuk, hogy nem biztos, hogy mindig a mennyiségi mutatókban kell a választ keresni, ugyanis elég volt egy kimondottan a turistákat célzó terrorcselekmény és a média felerősítő hatása ahhoz, hogy

¹³²<http://www.nytimes.com/1997/11/24/world/luxor-survivors-say-killers-fired-methodically.html>, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/32179.stm> (letöltve: 2017.09.30.)

„elriassza” a turistákat, de csak időlegesen, mivel 1999-ben az addigi legtöbb 4,4 millió turista érkezett megnézni a piramisokat és a bevételek is csúcsot döntöttek. 2004-ig nem is történt terrorcselekmény Egyiptomban és lényegében emelkedő tendencia jelezte mind a turisták számát, mind e területtel kapcsolatos bevételek nagyságrendjét. Ezt szakította meg időszakosan 2001-ben turisták számának -14,8%-os visszaesése, illetve a bevételek -11,6%-kal alacsonyabb szintje. Ez látszólagosan nincs kapcsolatban a terrorizmussal, mivel ez időben (2000-2003 között) Egyiptomban egyáltalán nem regisztráltak terrorcselekményt. De mégiscsak van összefüggés a turizmus visszaesése és a terrorizmus között, mivel 2001-ben történt a már említett „9/11” melynek folyományaként USA és szövetségesei „háborút hirdettek a terror ellen”, vagyis az iszlám terrorizmus ellen. Így az utazók, a turisták bizalma megrendült¹³³ az arab, illetve iszlám államokban, így ezen országokban visszaesett a turizmus, legalábbis időszakosan, mivel már 2003-ban újabb csúcsokat értek el az adatok és intenzív fejlődést jeleztek. 2004-2006 között ismét elszaporodtak a terrorcselekmények, igaz évente „csak” 2-5, de halottak száma 19-92 között alakult és 92-171 volt az adott években megsérültek száma is. Ennek ellenére mind a turisták száma, mind a bevételek szép ütemben növekedtek. Mindannak ellenére, hogy a 2005. évi mindkét terrorcselekmény kimondottan a turisták ellen irányult (Kairóban, illetve Sharm-el-sheikh-ben). Ez a hipotézis (legalábbis részbeni) cáfolatának tekinthető. Ezzel szemben talán a feltételezésemet támasztja alá, hogy az ismét biztonságossá váló (0, illetve 1 terrorcselekmény sérült és halott nélkül) Egyiptomba 2007-2008-ban évente 2 millióval nőtt az érkező turisták száma és a bevételek is rekordokat döntöttek. Vélhetően a pénzügyi, illetve gazdasági világválság következménye volt a 2009. évi minimális megtorpanás, ezt jelzik a 2010-es év kiemelkedő adatai is. 2011 pedig már az „arab tavasz” által fémjelzett időszak kezdete, mely Egyiptom vonatkozásában azt jelentette, hogy minden évben egyre több terrorcselekményt követtek el, egyre több halottal és sebesülttel. 2015-ben 582 terrorcselekmény, mely ötszöröse a húsz évvel korábbi adatnak és 1000 sebesült. A terrorba, instabilitásba fulladó államba, hullámozóan, de egyre kevesebben, a 2010-es adatokhoz képest 5 millióval kevesebb turista látogatta és a turizmusból származó bevétel közel felére esett 2015-re.¹³⁴

Összességében az egyiptomi adatok alapján az állapítható meg, hogy a húsz évvel ezelőtti, illetve az elmúlt hat év adatai alátámasztják a hipotézist, ahogy az ezredfordulós is,

¹³³ Egyik elkövető egyiptomi volt.

¹³⁴ A turizmus visszaesése is hozzájárult ahhoz, hogy az észak-afrikai ország folyó fizetési mérlegének hiánya 37,5 százalékkal nőtt.

http://www.portfolio.hu/gazdasag/turisztikai_nagyhatalmakat_sopor_el_a_terror_ujakat_emel_fel.236436.html (letöltve: 2017.09.30)

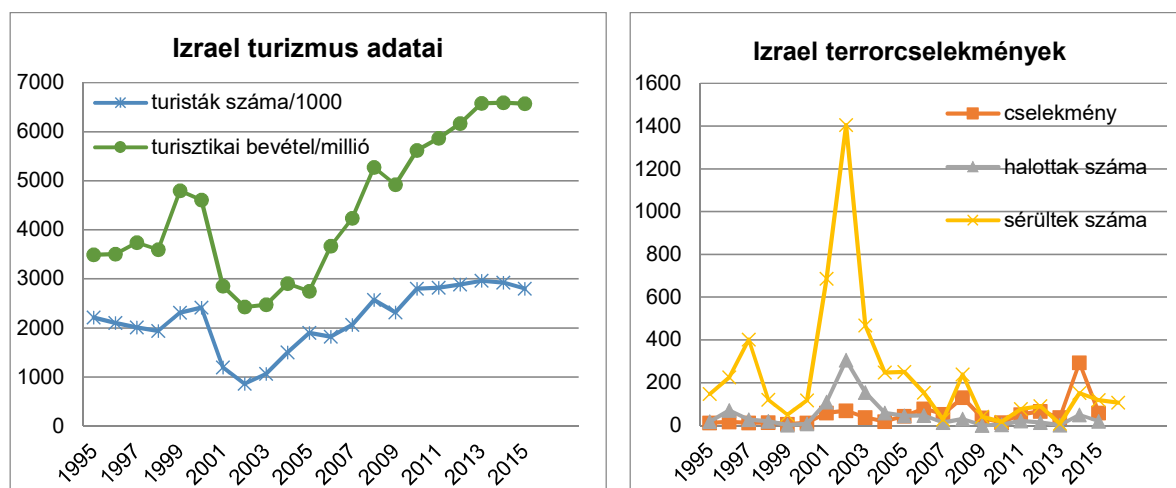
annyi kitételrel, hogy a terror nem mindig az adott országban értendő, vagyis más országban elkövetett terrorcselekményeknek is lehet hatása, visszahatása egy adott ország turizmusára, illetve nem mindig a mennyiség a mérvadó. A múlt évtized egyiptomi terrorcselekményei viszont gyengítik a hipotézis alátámasztottságát.

7.3.2. Izrael

Izrael a zsidó kultúra bölcsője, történelmi és vallási célpontokban, tengerparti üdülőhelyekben, valamint természeti és régészeti látnivalókban gazdag, szent föld a keresztények és a mohamedánok számára is. Hivatalos nevén „Izrael Állam”, amelynek 1948-ban kiállították ki a függetlenségét. Fejlett mezőgazdasága mellett fontos bevételi forrásnak számít a turizmus. 2013-2014-ben közel 3 millió turista látogatott az országba. Az 1990-es években elindult közel-keleti békefolyamatok a biztonsági helyzet dinamikájának a változását vetítette előre, azonban a Hezbollah és a Hamasz megerősödése, majd az első (1987-1993) és a második intifáda¹³⁵ (2000-2005) eseményei is alátámasztották, hogy a terrorizmus elleni küzdelemre kell a biztonsági szektornak összpontosítania (Rémai, 2019).

11. számú ábra

Izrael turisztikai és terror adatai 1995-2015

Forrás: GTD alapján Ritecz György és Tokodi Panna szerkesztése, 2023

Izrael esetében a két grafikonon (11. számú ábra) is látható a turizmus és a terrorizmus közötti kapcsolat. A 1990-es, 2000-es években a terrorcselekmények száma nemigazán trend szerűen változott, illetve a terrorcselekmények során megsérültek számának nagyságrendje nehezíti a grafikus értékelést. Ezért a 7. számú melléklet adatainak részletes elemzésével

¹³⁵ Jelentése: Izrael elleni palesztin felkelés.

vizsgáltam a tényeket. Szükséges viszont megemlíteni az egyes kiugró időszakok vizsgálata előtt, hogy Izrael esetében a teljes időszakot tekintve (1995-2015) átlagosan 53 terrorista cselekményt, 240 sérültet és 48 áldozatot tartanak nyilván. E hosszú időszak elemzése esetében nem található egyetlen olyan év sem, amikor halálos áldozata ne lett volna a terrorcselekményeknek. A legkevesebb halálos áldozattal járó évben (2009) is egy halottja és 40 sérültje volt az elkövetett terrorista akcióknak. Fontos viszont megjegyezni, hogy ez a „kedvező” év éppen azt a 2008-as évet követte, amikor is 131 terrorcselekmény 238 sérültje és 30 halottja vetette vissza mind a turisták, mind a turizusból származó bevételek számát is.

Ahogy fentebb is említettem, több olyan év is kirívó, amikor a két grafikon adatai alapján a hipotézis érvényesülése érzékelhető, vagyis amikor a terrorcselekményekben megsérültek száma kiugróan emelkedik, a turizmus adatai meredeken csökkennek. Ilyen év volt 1996 és 1997, amikor is a Hamaszhoz köthető több öngyilkos merénylet, többek között Jeruzsálemben és Tel-Aviv-ban. Ezek a városok mind a helyiek, mind a turisták számára az egyik leglátogatottabb helyeknek számítanak napjainkban is. Ha csak a száraz statisztikát nézzük 1996-ban 16 elkövetett terrorcselekmény mérlege 225 sérült, 71 halott, míg 1997-ben 12 terrorcselekmény okán 401 sérült és 27 áldozat. Ennek ellenére 1997-ben a turisták száma csupán 4,3%-kal volt kevesebb, míg meglepő módon a turizusból származó bevétel pozitív egyenleget mutatott (+6,7%). Az 1998-as évet vizsgálva láthatjuk a turisták számának (globális) – erre az időszakra jellemző – emelkedése itt elmaradt, sőt csökkenést detektáltak (-3,4%), ahogy a turizusból származó bevétel az előző évhez képest is negatív irányú egyenleggel zárt (-3,8%), minden bizonnyal hatással volt a bevételek alakulására az 1996-1997-es évben történt terrorcselekmények hosszabb távú befolyásoló hatása is. A normalizálódás felé haladást jelző 1999-es évben (6 terrorcselekmény, 2 halottal és 49 sebesülttel) már a turisták számának 19,1%-os emelkedését eredményezte és a bevételek is 33,4%-kal nőttek.

A legszembetűnőbb mutató a 2002-es év adata (2. intifáda), szám szerint 69 terrorcselekmény által 1405 sérült és 305 halott. Ezt a kiugró időszakot megelőzte és követte szintén egy-egy terrorcselekmények áldozataiban gazdag év. 2001-2002-ben több helyszínen, így többek között Jeruzsálemben, Tel-Aviv-ban, Efratban, Betlehemben és Meronban hajtottak végre öngyilkos merényleteket, robbantottak bombákat, vagy lőttek le és késeltek meg ártatlanokat. Az áldozatok között volt több turista is. A támadások helyszínei szent helyek, bevásárlóközpontok vagy tömegközlekedési eszközök voltak, ahol egy-egy merénylet több áldozattal is járt. Minden bizonnyal a 2001. év 9/11-es eseményeinek hatása itt is érződtek, a Hamasz reagált az eseményekre, ugyanis emelkedett a terrorista cselekményekben megsérültek és meghaltak száma. A turisztikai adatok ebben az időszakban abszolút csökkenést mutatnak,

2001-ben több mint 50%-kal kevesebb turista látogatta az országot és közel 40%-kal kevesebb bevételt termelt a szektor. 2002-ben már mérséklődött ez a szám, 27,9%-kal mutat kevesebbet a turisták száma, míg a bevétel már „csak” 15%-os csökkenést jelez. Ezt az időszakot követő évek fokozatos emelkedést mutatnak a turizmus adataiban, egy-egy minimális visszaesés, negatív irányú eltérés mellett. Az adatokat egészen 2015-ig áttekintve egy esetben sem haladja meg a 10%-ot a turisták számának a visszaesése. Így megállapítottam, hogy ugyan meredeken, de emelkedik a turisták száma és ezzel arányosan az ebből származó bevétel is.

Kettő évet emelnék még ki a konklúziók levonása előtt. 2008-ban 131 terrorcselekményben 238 sérült és 30 halott, míg 2014-ben 293 terrorista cselekmény által 152 sérült és 49 áldozatot mutat az adatbázis. 2008-ban az izraeli főváros egyik letragikusabb akciójában, egy rabbiképzőbe berontva nyitottak tüzet a Hamasz tagjai, nyolc ember halálát okozva. 2014-ben Izraelben több ramming típusú (Rácz–Brestyánszki, 2017), továbbá kések, avagy baltával elkövetett támadásra is sor került. A támadások áldozatai többségében zsidó helyi lakosok voltak. E két kiemelt évet követő turisztikai adatok vizsgálata során meglepő, hogy nem volt nagy negatív irányú változás. 2009-ben csupán 9,7%-kal kevesebb turista látogatta meg az országot, a bevételek száma így csak 6,6%-os csökkenést mutat, míg 2015-ben ez a szám még inkább elgondolkodtató lehet, hiszen csupán kismértékben (4,4%) csökkent a turisták száma. Ami viszont még meglepőbb, hogy az ebből származó bevétel alig 0,2%-os csökkenéssel szinte észre sem vehető nagyságrendet mutat. Ebben vélhetően belejátszik az is, hogy a turisták számának növekedése gyakorlatilag az „arab tavasztól” (2011) megállt, ahogy bevételek is stagnálni kezdtek, ez jól érzékelhető a grafikonon is.

Összességében az izraeli adatok esetében is kimutatható volt, hogy amikor a terroresemények fokozódtak akkor, illetve a következő évben a turizmus visszaesett, azonban az adatokat összesítve nehéz egyértelműen állást foglalni. Azonban az összes elemzett ország közül talán Izrael esetében a legkirívóbb az, hogy ezek a visszaesések csak időszakosan jelentkeztek, majd meredek emelkedést mutattak. Ezt okozhatja egyrészt a turisták extrém helyzetekhez való adatációja, de Izrael esetében a vallási fanatizmus, a zsidó kultúra iránti elkötelezettség, amely ősi kultúra megismerése iránti vágy sokkal erősebben hat, mint a testi épségük biztonsága.

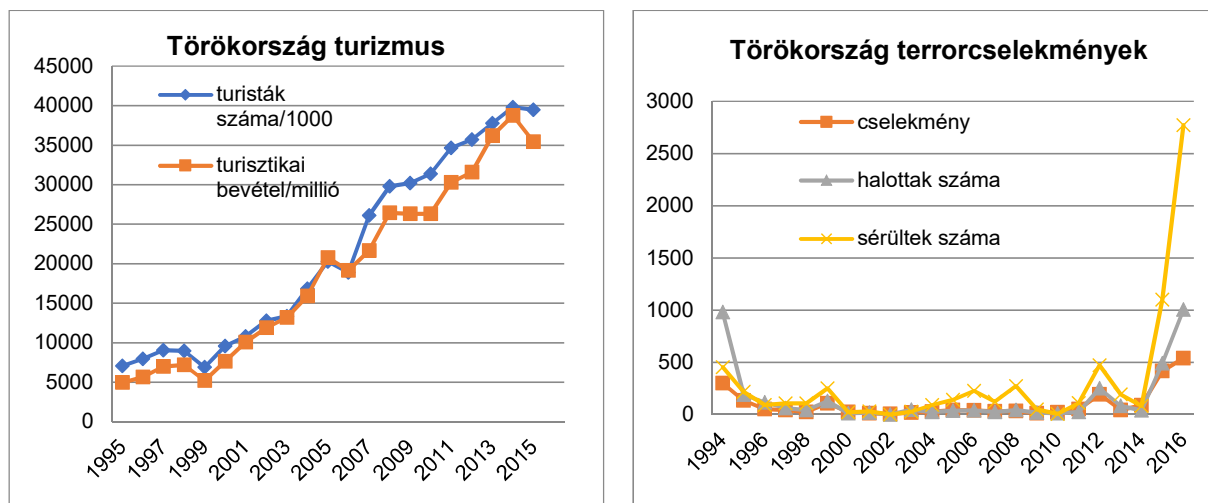
7.3.3. Törökország

Törökország nem csak két földrészen helyezkedik el, de ebből adódóan eltérő kultúrákat, gazdasági és társadalmi berendezkedéseket és gondolkodásmódot képviselő térségeket köt

össze és egyben elvlaszt. Ezáltal nem csak a kereskedők, hanem a kalandvágyók és egyre inkább a tengerpartja révén, a pihenni vágyók egyik kedvelt célpontja. Egyben a színes etnikai és kulturális sajátosságai konfliktusok forrása is, éppen ezért azon országok közé tartozik, melyben szinte rendszeresnek tekinthetők a terrorcselekmények. 1970-től 2016-ig terjedő időben egyedül 1973-ban nem regisztráltak az ország területén elkövetett terrorcselekményt.

12. számú ábra

Törökország turisztikai és terror adatai 1995-2015

Forrás: GTD alapján Ritecz György és Tokodi Panna szerkesztése, 2017

A vizuális elemzést (12. számú ábra) szinte lehetetlenné teszi a 2016-ban elkövetett 540 terrorcselekmény és 1004 halott, illetve 2772 sebesült nagyságrendjének eltérése a korábbi időszakról. Ezért nézzük inkább a 7. számú mellékletet.

Törökország vonatkozásában is meg kell említeni a 7. számú melléklet idősorát megelőző év terror adatait, ugyanis az 1994-es évben 299 terrorcselekményben 982-en haltak meg és további 452 ember sebesült meg. Ehhez képest az 1995. évi események adatai felét, negyedét teszik ki. Vélhetően ennek a terror aktivitás csökkenésének is köze lehet abban, hogy ezen időben (1995-1998) intenzíven (évente 12-23%) emelkedett az országba érkező turisták száma és a turizmusból származó bevétel. 1998-as évben némileg megtörik a logika, mivel annak ellenére, hogy a terrorcselekmények száma és az áldozatok száma is csökkent, mégis csökkent a turisták száma és mérséklődött a turizmusból származó bevétel. Az 1999-es év viszont már ismét erősíti a hipotézist, mivel a Törökországban regisztrált terrorcselekmények ötszörösére növekedtek és ezzel együtt a turisták száma és a bevétel is mintegy negyedével visszaesett. Az ezredfordulón, illetve az azt követő két-három évben a terror egyre enyhébb mértékben volt jelen Törökországban, így a turizmus adatai szinte extrém módon növekedtek.

Azért megjegyzendő, hogy ebben az időben Törökország, egyfajta értelemben „kedvezményezettje” lehetett annak a szituációnak, hogy a 9/11 kapcsán az arab és muszlim országoktól részben elpártoltak a turisták. Ez azt jelenti, hogy mint NATO tagállam vélhetően kvázi biztonságosnak volt tekinthető – legalábbis az említett körhöz képest – és a közel-keleti térségbe kívánczó turisták egy része inkább Törökországot választotta, mint az „ellenséges” arab államok valamelyikét.

2005-2006-ban ismét több tucatra nőtt a terrorcselekmények száma Törökországban, mely azt eredményezte, hogy 2006-ban több mint egymillióval visszaesett az oda látogató turisták száma és természetesen a bevétel is csökkent (-7,82%). 2007-ben viszont már harmadával, illetve felére csökkentek a terrorcselekmények és az áldozatok száma, mely összefüggésbe hozható azzal, hogy közel ilyen arányban növekedett a turisták száma és a bevétel is. 2008 ismét fordulatot hozott, pontosabban ekkor közel harmadával nőtt a terrorcselekmények száma és duplájára nőtt a halottak és sérültek száma is, mely abban az évben nem, de a következő évben már éreztethette a hatását, mivel a turisták száma stagnált és a bevételek csökkentek. Igaz, hogy ez legalábbis részben a világgazdasági válsággal is összefüggött.

2010-2012 között a terrorcselekmények és áldozatok számát illetően ismét egy emelkedő fázis következett, mely közben a turisták száma és a bevételek is nőttek. Ez formálisan ellentmondás, de a 9/11-es időszakhoz hasonlóan vélhetően annak volt köszönhető a turizmus erősödése Törökországban, mivel a turisták egy részének a potenciális célpontja Közel-Kelet volt, de az arab-tavaszi okán a céljuk feladása helyett a némi módosítást választották, így legalábbis egy részük az arab országok helyett Törökországot választották utazási céljuknak. 2013-2014-ben a 2012-es adatokhoz képest enyhébb évek következtek a törökországi terror vonatkozásában ez is elősegíthette, hogy növekedett mind a turisták száma, mind a bevételek nagyságrendje, bár megjegyzendő, hogy nem olyan ütemben nőtt, mint korábbi „tényleg békés” időszakokban. 2015-ben többszörösére növekedett mind a terrorcselekmények, mind az áldozatok száma, melynek következtében a turisták száma és a bevételek is visszaestek.

Összességében Törökország esetében is alapvetően helyállónak tekinthető az előfeltevés, mivel amikor a terroresemények fokozódtak (Kovács, 2015), akkor, illetve a következő évben a turizmus visszaesett, de itt is – mint a többi vizsgált országban – a visszaesések csak időszakosan jelentkeztek, valamint új jelenségeként tapasztalhattam, hogy a térségben megjelenő, illetve erősödő terror a kvázi biztonságosabb ország felé terelheti a turistáknak legalább egy részét.

Mint láttuk a terrorcselekmények száma, az annak következtében meghaltak és megsérültek száma, illetve a médiában való megjelenése jelentős mértékben képes befolyásolni a turisták, illetve a potenciális turisták döntését, hogy utazzanak-e és ha utaznak, azt mely országban, mely térségbe tegyék.

Ezzel együtt is az extrémítás, a terror jelenléte nem mindenkit riaszt, sőt vannak olyan esetek, helyzetek, illetve szituációk, amikor éppen, hogy vonzó hatást jelenthetnek egyeseknek.

7.4. Összefoglalás, részkövetkeztetések

A kutatásom és a vizsgálatok megerősítették, hogy a Mashlow óta ismert szükségletek¹³⁶ által motivált az emberi tevékenység, melyen belül az egyik legalapvetőbb emberi szükséglet a biztonság (Görbe, 2006). Ebből adódóan a biztonság objektív, illetve sok esetben inkább annak szubjektív szintje képes befolyásolni az ember, vagy mondhatnánk a turista utazási célpontját, útvonalát, utazási eszközét és az utazás módját (Michalkó, 2007).

E fejezetben vizsgáltam, hogy a terrorcselekmények által sújtott országokban, adott időszakban hogyan érintette a turista forgalmat, illetve a turizmusból származó bevételeket. Egy ilyen rövid kutatás nem vállalkozhatott teljes körű és mélységű vizsgálatokra, így néhány, viszonylag széles spektrumot felölelő ország adatai kerültek elemzésre.

A kutatás és a statisztikai adatok elemzése alapján megállapítható, hogy az alap feltételezés, mely szerint az embereknél a turista célállomásuk választása vonatkozásában a biztonsági szükségletek meghatározó szerepet kapnak. Ennek megfelelően a vizsgált országok, illetve az adott vizsgált perióduson belül, pontosabban a terrorcselekmények, de még inkább annak fokozódása, az áldozatok mennyiségének növekedése legtöbb esetben a turizmus visszaszorulását generálta. Viszont azt is meg lehetett állapítani, hogy terrorcselekmények, illetve annak megítélése relativizált, vagyis egy-egy terrorcselekmény, illetve áldozat „súlya”, befolyásoló hatása országonként, időszakonként eltérő lehet. Részben ennek is betudható, hogy a terrorcselekmények, illetve annak fokozódása, általában csak egy, maximum két éves periódusra vetette vissza a turizmus fejlődését a vizsgált országokban. Az is érzékelhetővé vált a kutatás során, hogy a terroreseemények – a turizmus exponenciális fejlődésében – a turisták számát kevésbé, míg a turizmussal kapcsolatos bevételeket már érzékenyebben érintették. Ezzel együtt meg kell jegyezni, hogy országos makró adatokat, illetve éves bontásban vizsgáltam,

¹³⁶A Maslow-piramis (vagy Maslow-szükséglet-hierarchia) Abraham Maslow szükségletelmélete, mely szerint az emberi szükségleteket hierarchikusan lehet rangsorolni. - A. H. Maslow: Elmélet az emberi motivációról - Psychological Review, 50. k. 370-396. 1943.

mely nem adhatott választ arra, hogy adott országon belüli térségeket hogyan érintettek a terrorcselekmények és ezek lokálisan hogyan befolyásolták az adott területi egység turistaforgalmát. Valamint arra sem, hogy a terrorcselekmények éven belüli megoszlás alakulása hogyan befolyásolja, hogy a turizmusra „kiváltott hatás” milyen időintervallumban jelentkezett. Viszont egyértelműen megállapítható volt, hogy a terroresemények nem csak az adott országban befolyásolják a turizmus mértékét, hanem akár szélesebb régióban, vagy akár globálisan is, lásd 9/11. Ezen kívül az adatok jelzik azt is, hogy a terrorcselekmények nem csak a turizmus mértékét, de irányát is képes befolyásolni, vagyis a tervezett utazási célt közeli, vagy távolabbi desztinációk felé terelheti.

Ezzel együtt a terrorcselekmények elleni ellentevékenység igénye megváltoztathatja a rendvédelmi szervek állományának felkészítését is (Kovács, 2016a).

A fenti megállapításokkal együtt azért azt is ki kell jelenteni, hogy voltak/vannak (lehetnek) olyan időszakok, amikor kvázi irracionális módon a terrorcselekmények mennyiségi növekedése súlyosságának fokozódása ellenére is a turizmus növekedése szinte töretlen. Ez főleg az elmúlt évekre jellemző. A katasztrófaturizmus ilyen módon történő megnövekedett szerepe, vagy a vallási turizmus, mint ahogy ezt Izrael esetében is kifejtettem, nem várt növekedést okozhat.

Alapvetően azért kijelenthető, hogy egy adott területen a terror erősödése az érintett terület turizmusát negatívan befolyásolja, de a turistára, mint minden egyes ember tevékenységére több tényező is hatással van. Ilyen hatással bír a média is, amely a terrorcselekményekről tudósítja a világ lakosságát. Egy-egy terrorista akcióról megjelent hír óriási visszatartó hatással bír, alakítva ezáltal a turizmus térbeli és időbeli alakulását. Látva a híradásokban a terroresemények pusztító hatását, a félelemkeltő ábrázolást, sokak gondolják újra előre tervezett utazásaikat egy új célterület kiválasztásával, vagy megvárják a már kiválasztott ország esetében, hogy újra normalizálódjon a helyzet.

8. A MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZŐ KÜLFÖLDIEK TURIZMUSBIZTONSÁGGAL KAPCSOLATOS PERCEPCIÓI

A fejezet célja, hogy feltárja a Magyarországra látogató külföldi turisták biztonságérzetének dimenzióit, azonosítsa a desztináció-választásukban a biztonsággal összefüggő attitűdjükben szerepet játszó főbb tényezőket, különös tekintettel az utazás során felmerülő kockázatokra. Tekintettel arra, hogy a turizmus Magyarország gazdasági, társadalmi életében prioritást élvez, így a külföldi turisták biztonságával kapcsolatos vizsgálat eredményeinek közzététele elősegíti az ágazat települési, térségi és regionális szintű fejlesztését. Az 1000 főre kiterjedő kérdőíves adatfelvétel 2019. második felében, a koronavírus-világjárvány megjelenését megelőzően készült, így a vizsgálat eredményei a pandémia turizmusbiztonságra gyakorolt hatásainak értékelésére nem alkalmas. Ugyanakkor mind a turisztikai ágazatban, mind pedig a rendvédelem területén dolgozók számára hasznos segítséget nyújt a „legérzékenyebb” biztonsági területek és kockázati tényezők mélyebb feltárásához.

Magyarország nemzetközi összehasonlításban is versenyképes turisztikai kínálattal rendelkezik, ahogy hazánk turizmusmarketingjéért felelős szervezet, a Magyar Turisztikai Ügynökség által megfogalmazott egyik szlogenben is szerepel: *„Magyarország a csodák soha ki nem merülő forrása”*¹³⁷. Ugyan a vélemények megoszlanak arról, hogy a turizmus pontosan milyen mértékben járul hozzá Magyarország GDP-jéhez, hazánk gazdasági, társadalmi fejlődésében játszott szerepe elvitathatatlan (Hinek, 2020). A turizmus Magyarország nemzetközi imázsalkotásában is kiemelt szerepet tölt be, így a külföldi turisták biztonságérzetének mértéke a hazánkkal kapcsolatos asszociációkban is testet ölt (Malota–Gyulavári, 2018).

Magyarország turizmusának elmúlt évtizedben végbement fejlődése – a nemzetközi trendekkel összhangban – kiemelkedő volt, az ágazat teljesítménye 2010–2019 között évről évre rekordokat döntött¹³⁸. A mutatók kedvező előjelű alakulását jelentősen elősegítette Magyarország biztonságáról kialakult pozitív vélemény is (Németh, 2021).

Közismert, hogy a külföldre utazók számára kiemelten fontos a tájékozódás és a tájékoztatás szimbiózisa. Az egyes országok és kultúrák különbségeiből fakadóan megkerülhetetlen, hogy az utazó – legyen az egynapos, vagy hosszabb ideig ott-tartózkodó –

¹³⁷ A szlogen az angol WOW Hungary mozaikszó magyar fordítása – Wellspring of Wonders. Magyarország turisztikai imázsához 2018-ban kidolgozott szlogen.

¹³⁸ Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) <https://mtu.gov.hu/cikkek/a-turizmus-eredmenyei-magyarorszagon> (letöltve: 2022.02.24.)

tisztában legyen az általa felkeresendő desztináció biztonsági besorolásával, ismerje annak közbiztonságára és közrendjére vonatkozó információit, kitüntetetten, hogy a külföldiekre milyen veszélyek leselkedhetnek. Ezeket a tájékoztatásokat többségében a Konzuli Szolgálatok elektronikus oldalain közzéteszik, de a különböző felmérések is segíthetik annak feltárását, hogy a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények mekkora volumenűek, milyen területi érintettségűek (magas látencia mellett, lévén csak a bejelentett sérelmekről vannak rendőrségi nyilvántartások), avagy maga a külföldi turista tartózkodása során milyen, a biztonságérzetét érdemben befolyásoló tényezőkkel találkozhat.

Számszerű adatok segítségével feltártam a külföldi turisták biztonságérzetét befolyásoló dimenziókat (általános biztonsági, közbiztonsági), a Magyarországgal kapcsolatosan felmerülő kockázatokat. Ezek az eredmények – tekintettel arra, hogy a közelmúltban, ebben a témakörben, ilyen volumenű, a Magyarországra látogató turistákat megcélzó reprezentatív lekérdezést nem folytattak – egyrészt segíthetik a turisztikai iparág további célirányos fejlődését, másrészt a rendvédelem minél célzottabb bekapcsolódását a hazánkba látogató külföldi turisták zavartalan tartózkodásának elősegítésébe. Támogatja továbbá a hipotéziseimben foglaltak, így tehát a szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolatának a feltárását, amelyhez a turizmus szempontjából az objektív és a szubjektív biztonság fogalmát értelmeztem, ahogy ez az elméleti keretben is fellelhető. Valamint a látogatókat fenyegető veszélyek elsődleges azonosítása a szubjektív biztonságérzetük szempontjából is a hipotéziseim igazolását szolgálja. A kutatás megalapozottsága érdekében a kérdőíves felmérést megelőzően a 2016-2018 között megjelent hazai és a nemzetközi turisztikai szakajtót (*lásd 1. számú melléklet 18. számú táblázata*) áttekintettem.

8.1. Fókuszban a biztonság

Ugyan minden társadalom alapvető szüksége a biztonság, de annak értelmezése koronként és szerzőnként is változik, így jelenleg nem rendelkezünk olyan biztonságdefinícióval, amely általánosan elfogadott lenne. Mivel szakirodalmi szinten a biztonságnak számtalan definíciója létezik, így az csak rendkívül tág fogalomként értelmezhető a turizmus vonatkozásában is: érthető alatta a jogellenes cselekményekkel, a bűnözéssel szembeni biztonság, de a technikai – műszaki értelemben vett – biztonság is, de az épített környezet, a fogyasztás, vagy akár az eligazodás biztonsága is ide tartozhat (Ernszt, 2018). A biztonság turizmusiparban betöltött szerepe a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt kap mind keresleti, mind kínálati oldalon (Marton et al., 2018). A biztonság ezáltal nemcsak az iparág működésre hat, hanem az egyes

desztinációkban is meghatározó szereppel bír (Zsarnoczky, 2017). Így egy-egy váratlan esemény rövid- vagy akár hosszútávú hatással bír, amelyek a turisták fogyasztási szokásaiban és magatartásában jelentős változásokat idézhetnek elő (Michalkó, 2012).

A koronavírus-járványt megelőző időszakban a biztonság vonatkozásában a legfontosabb befolyással bíró tényezők között az alábbiak szerepeltek (Németh, 2021):

- politikai, társadalmi destabilizáció, illetve az azt követő fegyveres konfliktusok;
- konjunkturális sokkhatások, recessziók és kísérő jelenségeik;
- az olajár fluktuációja;
- geopolitikai feszültségek, globális terrorfenyegetettség;
- egészségügyi kockázatok, járványkitörések;
- természeti jelenségek, katasztrófák, klímaváltozás.

A kockázátészlelés hosszú ideje a fogyasztói magatartással összefüggő kutatások középpontjában van, így az utazási döntési folyamatokra irányuló kutatások területének vizsgálata (Jeng–Fesenmaier, 2002) és annak szerepe (Tarlow, 2014) is. A turizmusban a kockázat alatt azon negatív esemény bekövetkezésének lehetőségét értjük, amit egy adott desztináció felkeresése vagy egy-egy szolgáltatás, turisztikai termék igénybevétele során tapasztal a turista/fogyasztó (Reisinger–Mavondo, 2005). A turisták elégedettsége nemcsak fogyasztói szempontból, hanem a szolgáltatói oldalról is lényeges, lévén ettől is függ az adott célterületre való újbóli visszatérés, a szolgáltatások ismételt igénybevétele (Moliner et al., 2006). Továbbá más turisták számára is hasznos információkat nyújthatnak, megkönnyítve a választás és a döntés folyamatát (Miguéns et al., 2008). Összességében tehát egy desztináció imázsa hatalmas befolyásoló erővel bír, alapjaiban határozza meg a turisták elégedettségét és az újbóli visszatérési hajlandóságukat (Bigné et al., 2001). Ezért is fontos, hogy az utazási döntésben szerepet játszó kockázatokat minél pontosabban felmérjük és célirányosan csökkentjük azok szerepét.

Mivel maga a célterület egy turisztikai termék és egyben szolgáltatás is, így a biztonságban e „termék” magas szintű minőségének meghatározásában fontos szerepe van, hiszen egy-egy biztonságot csökkentő kockázati elem eltéréseket idézhet elő a turisták utazási döntéseiben, szokásaiban. Annak ellenére, hogy a fogyasztók a kockázatok csökkentésére koncentrálnak, magatartásuk kockázatot is hordoz magában (Bauer, 1967). A kockázátészleléssel kapcsolatos kutatások középpontjában az észlelt kockázatok dimenzióinak meghatározásai és az azokra adott válaszok szerepelnek (Cunningham, 1967; Taylor, 1974,

Garner, 1986). Így e kutatások is alátámasztják, hogy a turisták fogyasztói magatartásában a biztonság és a kockázatészlelés fontos szerepet játszik, a turisták utazási célterületeik kiválasztása előtt a kockázatok mérséklését tartják szem előtt, ugyanis a biztonság szerepét nem lehet függetleníteni az utazási döntéstől (Henderson, 2007; Bauer et al., 2007; Garg, 2015). Megfelelő odafigyeléssel és tájékozódással maga a turista is nagymértékben hozzájárulhat egy biztonságos utazási élmény megszerzéséhez. Magyarországon mindezt a Konzuli Szolgálat tájékoztató weboldala¹³⁹ segíti, ahol tájékoztatnak az egyes országok, térségek biztonsági, egészségügyi helyzetéről, hasznos beutazási tanácsokkal látnak el, illetve utazási figyelmeztetéseket tesznek közzé (Tokodi–Ritecz, 2020b). Továbbá nemzetközi szinten vannak olyan honlapok¹⁴⁰ is, ahol a közbiztonsági, általános biztonsági helyzetről való tájékozódás mellett maga a turista is nyilatkozat¹⁴¹ bármelyik országbeli tapasztalatáról.

Az elmúlt évtizedek legjelentősebb, a nemzetközi turistaérkezésekre hatással bíró visszaesését a koronavírus-járvány 2020-as megjelenéséig a 2008-as gazdasági világválság eredményezte. A turizmus területén a kockázatészlelés, a kockázatvállalás mértéke már a müncheni 1972-es olimpiai merénylet óta előtérbe került (aminek hatására a terrorizmus elleni együttműködés céljából megalakult 1976-ban a TREVI-csoport), majd a transznacionális jellege a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követően került fókuszba. A kockázat fogalmának korábbi típusú értelmezése (pénzügyi, pszichológiai, elégedettségi és idő) megváltozott, lévén a fizikai biztonság fontosságának szintje felerősödött (Dávid et al., 2007; Yang–Nair, 2014). Mindezt fokozta a SARS-vírus 2003-as megjelenése, a Dél- és Dél-Kelet Ázsiában pusztító 2004-es cunami és több európai országot sújtó szélsőséges iszlamista terrortámadások, mint például a 2017-ben Barcelona turisták körében népszerű sétálóutcájában, a La Ramblán elkövetett „ramming” típusú terrortámadás. Megjegyzendő, hogy a kutatások kimutatták, a turistaérkezések száma a válságokat követően – jellemzően 1–2 év alatt – újfent növekedésnek indult (Németh, 2021). Kivételt képeznek azon esetek, amikor az észlelt kockázatok kimagasló szintje a nemzetközi turizmus térnyerését abszolút gátolja (Karl–Schmude, 2017). A terrorcselekmények nemcsak a turizmus mértéket, hanem az irányát is képesek befolyásolni (Tokodi–Ritecz, 2020a). Egy-egy ilyen nemkívánatos esemény hatására a turista a tervezett utazási célt másik desztináció irányába módosíthatja, így alapvetően egy

¹³⁹ <https://konzuliszolgalat.kormany.hu>

¹⁴⁰ <https://www.numbeo.com/crime>

¹⁴¹ Érdekesként megemlíteném, hogy a NUMBEO honlapja szerint Magyarország bűnözési rátájának szintje alacsony „low” besorolást kapott, így nem meglepő módon a biztonsági helyzete nagyon magas „very high” besorolási kategóriát mutat. https://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Hungary (letöltve: 2022.05.03.)

adott területen a terror erősödése az érintett terület turizmusát negatívan, egy attól távolabbi térségben pedig pozitívan befolyásolja. George és Swart (2012) tanulmányában hasonló eredményre jutott. Vizsgálataik során szintén az emberi bűncselekményekhez köthető krízisek hosszú távú hatásait és a turisták kockázateszlelését kutatták, és eredményeik kimutatták, hogy a kockázatok természete ellenére az adott célterülethez ugyanúgy visszatértek a turisták. Az elemzések eredményeit is alapul véve a rövid idejű visszaesés egyaránt igaznak bizonyul a koronavírus-járvány első két hullámát követő időszak turistaérkezéseinek számát tekintve is.

Összességében megállapítható tehát, hogy az utazási célterületek kiválasztása előtt a turisták és az utazás szervezők (utazási irodák) törekszenek a kockázatok mérséklésére – az extrém- vagy katasztrófaturizmust nem vizsgálva –, leginkább a terrorfenyegetéssel érintett desztinációkat kerülnek. A biztonságérzetet szubjektíven befolyásoló tényezőkkel, vagyis az észlelt kockázatokkal kapcsolatos korábbi vizsgálatok (Bauer, 1967; Richter–Waugh, 1986; Fodness–Murray, 1997; Mawby–Brunt, 1999; Jeng–Fesenmaier, 2002; Bieger–Laesser, 2004; Karl–Schmude, 2017) a jelen kutatás eredményeivel árnyalhatók, kiegészíthetők.

8.2. A minta általános jellemzői

Olyan 18. életévét betöltött külföldi személyek, akik Magyarország TOP10 turisztikai küldő országában¹⁴² élnek, a lekérdezést megelőző egy évben jártak az országban és legalább egy vendégéjszakára meg is szálltak. A résztvevő 1002 külföldi turista 59,3%-a férfi, 40,7%-a nő volt. A válaszadók 10,9%-a a 18-24 éves korosztályba tartozik, 53,4% 25 és 44 év közötti, 15,3% a 44-54 éves korosztályba, míg 10,7%-uk az 55-64 évesek csoportjába tartozik, és 9,8% 65 év feletti turista. 63,3% egyetemi vagy főiskolai, 31,1% középiskolai végzettséggel rendelkezik. Foglalkozásukat nézve a kitöltők közel fele (48,4%) a vállalati szférában dolgozik, 19,9% az állami szférában vállal munkát, 10,0% nyugdíjas, 8,4% vállalkozó és 6,6% tanuló.

A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. Turizmusbiztonság Alprojekt a jelen disszertáció szerzőjének lehetőséget teremtett arra, hogy egy, a Magyarországon járt külföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdjeit tartalmazó adatbázis összeállításába bekapcsolódjon. Az adatbázis lehetőséget kínált arra, hogy az országoként rétegzett reprezentatív minta alapján képet alkossak hazánk

¹⁴² A kvóták alapját képező Magyarország TOP 10 turisztikai küldő országának sorrendje a KSH adatai alapján: 1. Németország, 2. Nagy-Britannia, 3. Ausztria, 4. Csehország, 5. USA, 6. Lengyelország, 7. Olaszország, 8. Oroszország, 9. Románia, 10. Franciaország

turizmusbiztonságáról (általános biztonsági és közbiztonsági dimenziók mentén), a felmerülő kockázati tényezőkről és további, célirányos vizsgálatok körvonalazására kerülhessen sor¹⁴³.

A kutatás a külföldi turisták körében végzett felmérés eredményeinek a bemutatására koncentrál. Az elemzéshez áttekintésre, feldolgozásra és szintetizálásra került a témát érintő szakcikkek, publikációk, kutatások, valamint a témában érintett hazai és nemzetközi szervezetek által készített elemzések is. Kutatási kérdésként merült fel tehát, hogy a statisztikailag elemzett számadatok alátámasztják-e a szakirodalmi megfigyeléseket és következtetéseket, amely által javaslatok és a kutatás további irányai kerültek kijelölésre.

Az elemzés során a dimenziókat feltáró jellegű, főkomponens elemzéssel készítettem el, saját értéknél megalkotva a faktort. A klasztereket hierarchikus klaszterelemzéssel, Ward-módszer alapján alkottam meg, 3-as törésponton. Az alhipotézisek igazolásához varianciaanalízist, egymintás t-próbát, Chi-négyzet tesztet és Pearson-féle korrelációelemzést alkalmaztam (Malhotra–Simon, 2009). A tesztek erősségének értékeléséhez a Sajtos és Mitev (2007) megállapításait alkalmaztam, ahol 0,1-0,2 gyenge erősségű, 0,2-0,7 között közepes erősségű, míg 0,7-1,0 között erős erejű tesztekéről beszélhetünk. Az alhipotézisek tesztelésénél elsősorban az 1%-on szignifikáns eredményekre fókuszáltam.

Az adatbázisban szereplő információk többek között a turisták utazási szokásaira, az utazás gyakoriságára, az útitársakra, az utazás módjára és a szálláshely típusára vonatkoztak. A fő kérdések, melyek a disszertáció alapjait is képezik, a kockázati típusokat érintők, melyeket előre megadott állítások mentén tudott a válaszadó értékelni. Ezek szelektív, zárt kérdések voltak több választási lehetőséget biztosítva a kitöltőnek. A mintát három klaszterbe soroltam (*1. számú táblázat*) a desztinációban (Magyarországon) vágyott biztonság fontossági szintjének faktorértékei alapján. Mivel ezek standardizált értékek, így jól látható, hogy ahol az átlag negatív értékű volt klaszterképzés során, őket lehet Kockázattűrőknek, a 0 körüli átlag értékkel jellemezhető klasztert lehet a Közömbösöknek hívni, míg a pozitív átlagértékkel bíró csoportot lehet a Kockázatkörülőknek nevezni. Részletes eredményeket a *6. számú táblázat* tartalmazza. A kor ($p=0,035$; $\eta^2=0,007$) és a nemek ($p=0,001$; Cramer $V=0,116$) enyhén szignifikánsan, míg az iskolai végzettség ($p=0,000$; Cramer $V=0,230$) közepes erősséggel differenciál.

¹⁴³ Az adatbázis első körös elemzését Marton Zsuzsanna, a Pannon Egyetem doktorandusza a Turizmusbiztonság Alprojekt résztvevőjeként végezte, aki disszertáció-tervezetét a turisták fogyasztói magatartását befolyásoló tényezők vizsgálatára alapozva írta meg, nyolc turizmusbiztonsági terület elemzése mentén Forrás: https://gsdi.gtk.uni-pannon.hu/wp-content/uploads/2021/01/Disszertacio_Marton-Zsuzsanna.pdf (letöltve: 2021.06.29.)

A külföldi turisták körében végzett felmérés általános jellemzői

		Kockázatkerülők	Közömbösek	Kockázattűrők
N		244 (24,4%)	434 (43,3%)	324 (32,3%)
Átlagéletkor (év)		42,47 (15,1)*	41,91 (14,9)*	39,51 (15,5)*
Nemek (%)	<i>Férfi</i>	24,9	38,9	36,2
	<i>Nő</i>	23,5	49,8	26,7
Végzettség (%)	<i>Alapfokú</i>	29,6	37,0	33,3
	<i>Középfokú</i>	20,3	44,1	35,7
	<i>Felsőfokú</i>	25,9	43,5	30,6

Megjegyzés: * A zárójelben az átlagéletkorhoz tartozó szórás került megjelenítésre.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

Magyarország turizmusbiztonsági kockázatainak feltárásához általános biztonsági és közbiztonsági állítások vizsgálata történt állításonként, csoportokban (Kockázatkerülő, Közömbös, Kockázattűrő) és faktoronként két dimenzió mentén. Az elemzések során a dimenziókat feltáró jellegű, főkomponens elemzéssel készítettem el, saját értéknél megalkotva a faktort. A klasztereket Ward-módszer alapján, hierarchikus módon készítettem el. Az alhipotézisek igazolásához varianciaanalízist, egymintás t-próbát és Pearson-féle korrelációelemzést alkalmaztam.

A Turisztikai Világszervezet (UNWTO) kutatásai szerint a (köz)biztonság szintjével és a terrorfenyegetettséggel kapcsolatos félelem a nemzetközi turistaforgalomra leginkább hatást gyakorló tényezők közé tartozik (World Tourism Organisation, 2016). Mindezekre tekintettel a kutatás során, a szakirodalom áttanulmányozását követően négy alhipotézis került megfogalmazásra a külföldi turisták magyarországi desztinációválasztásával kapcsolatosan:

1-es számú alhipotézis: A biztonsági dimenziók (közbiztonsági, általános biztonsági) szignifikánsan magasabbak a Kockázatkerülők csoportjában, mint a nem Kockázatkerülőkében.

2-es számú alhipotézis: A létrehozott közbiztonsági dimenzió szignifikánsan fontosabb, mint az általános biztonsági dimenzió a teljes mintában és a klasztereken belül.

3-as számú alhipotézis: Az előzetesen Kockázatkerülők csoportja szignifikánsan magasabb kockázatot észlelt, mint a nem Kockázatkerülők csoportjai.

4-es számú alhipotézis: Minél fontosabb egy biztonsági dimenzió, annál magasabb kockázatot észleltek a megkérdezettek a teljes mintában és a klaszterekben egyaránt.

Az alhipotézisek, s ez által a vizsgálat részletes eredményei az első hipotézisben megfogalmazottak, vagyis a szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolatának, a közbiztonsággal való összefüggésének az alátámasztására irányul.

8.3. A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak eredményei

8.3.1. Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata (klasztercsoportok és a biztonsági tényezők kapcsolódásai)

A magyarországi kereskedelmi szálláshelyek (belföldi és) külföldi vendégforgalma 2010-től növekvő tendenciát mutat, így fontos megismerni azokat a tényezőket, amelyek a célterületek kiválasztásában fontos szerepet játszanak. A vizsgálatban (3. számú melléklet: Q11: Utazásai során az alábbi tényezők általában mennyire fontosak az Ön számára?) az utazási döntést befolyásoló tényezőket 28 biztonsággal kapcsolatos szempont mentén kellett a válaszadóknak értékelniük egy ötfokozatú Likert-skálán. A tényezők között általános biztonsági és a közbiztonsági állítások is megfogalmazásra kerültek. A 2. a) és az 2. b) számú táblázatban részletesen bemutatom a kutatás szempontjából, a faktorelemzés eredménye alapján, a biztonsági állítások (általános biztonsági és közbiztonsági) csoportjába tartozó eredményeket.

2. a) számú táblázat

Az utazási döntést befolyásoló tényezők általános biztonsági állítások szerinti vizsgálata

		<i>Általános biztonsági állítások</i>					
<i>Klaszterek</i>		<i>Elkerülni az eltévedést</i>	<i>Elkerülni, hogy a szolgáltatók megkárosítsanak, átverjenek</i>	<i>Egészségügyi előírásokról előzetesen tájékozódni</i>	<i>Kevés esély legyen természeti katasztrófák (földrengés, szélvihar, áradás stb.) előfordulására</i>	<i>Elkerülni a balesetveszélyes területeket, helyzeteket</i>	<i>Elkerülni a fertőzésveszélyes helyszíneket</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	4,71	4,75	4,72	4,49	4,66	4,70
	<i>Szórás</i>	0,52	0,45	0,47	0,71	0,61	0,50
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	3,69	4,17	3,81	3,87	4,10	4,12
	<i>Szórás</i>	0,89	0,80	0,74	0,84	0,72	0,88
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	3,15	3,38	2,85	2,65	2,91	3,17
	<i>Szórás</i>	1,03	0,99	0,97	0,94	0,96	1,03
<i>Teljes minta</i>	<i>Átlag</i>	3,76	4,05	3,72	3,63	3,85	3,95
	<i>Szórás</i>	1,05	0,95	1,04	1,11	1,04	1,04
<i>Variáncianalízis-teszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	<i>Eta²</i>	0,316	0,294	0,452	0,418	0,437	0,320

Sötétszürke háttér: A legmagasabb átlagú összesített eredmény a teljes mintán, az általános biztonsági állítások fontossági sorrendje szerint.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

A megkérdezett turisták összesített válaszai¹⁴⁴ alapján a három legnagyobb átlag (sötét háttérszínnel jelölve a táblázatokban) szerint az első két helyen közbiztonsági (Biztonságos környezet, Terrorfenyegetettség mentes legyen), a harmadik helyen általános biztonsági (Elkerülni, hogy a szolgáltatók megkárosítsanak, átverjenek) állítás szerepel. Érdekesség, hogy az ötödik helyen szerepelt már a lekérdezés idején is az a kockázati tényező, mely az egészségügyi biztonságra jellemző (Általános biztonsági állítások - Elkerülni a fertőzésveszélyes helyeket).

¹⁴⁴ A táblázatban a klaszterek sorrendje a biztonságosság fontossága szerint csökkenő sorrendbe kerültek felsorolásra a sorokban.

Külön elemezve a biztonsági tényezőket, az általános biztonsági állítások közül a legfontosabb, hogy a válaszadók olyan helyeket keresnek fel a legszívesebben, ahol a szolgáltatók nem károsítják meg őket (4,05). Továbbá szem előtt tartják azt is, hogy a fertőzésveszélyes helyszíneket (3,95) és a balesetveszélyes desztinációkat, helyzeteket (3,85) elkerüljék, viszont kevésbé fontos számukra, hogy a felkeresett desztinációban csekély legyen a természeti katasztrófák előfordulása (3,63) – ez Magyarországot tekintve érthető értékelés a válaszadók részéről.

A közbiztonsági fontosság tekintetében az első két helyen a már korábban is említett tényezők végeztek (1. helyezett Biztonságos környezet: 4,07-es átlaggal és a 2. helyezett Terrorfenyegetettség mentes legyen: átlag 4,06), míg 3. helyen az az állítás végzett, mely szerint a válaszadók olyan helyeket keresnek fel legszívesebben, ahol el tudják kerülni a bűncselekményeket (4,03). Utolsó helyen a látogatók ellenőrzésére vonatkozó állítás szerepelt (3,51), mely nem meglepő, ugyanis ma már teljesen elkerülhetetlen egy-egy múzeum, koncert belépése előtti biztonsági ellenőrzés, így ezekhez jóformán mindenki hozzászólt.

Ha az általam felállított biztonság-fontosságai szint szerinti csoportokat nézzük (Kockázatkerülők, Közömbösek, Kockázattűrők), akkor a Kockázatkerülők esetében első helyen a biztonságos környezet szerepe került, a szolgáltatók megkárosításától való félelem mellett. Azok, akik közömbösnek bizonyultak a biztonság fontossága kapcsán, az ő esetükben a terrorfenyegetettségtől való félelem került az első helyre míg, akik a Kockázattűrők csoportjába tartoznak, szintén egy biztonságos környezetet keresnek fel a legszívesebben.

Az alhipotézisekben megfogalmazott állításokat alapul véve, kifejezetten a Kockázatkerülőkre koncentrálva megállapítható, hogy az utazási döntésüket a közbiztonsági tényezők kevésbé határozzák meg, mint az általános biztonsági kérdések.

Az adatok átlag szerinti vizsgálata mellett varianciaelemzést (ANOVA) végeztem annak érdekében, hogy feltárjam, a klaszterek kategóriaátlagai között fellelhető-e szignifikáns különbség. Az eredmények alapján kimutathatóvá vált, hogy erős szignifikáns eltérés van a klaszterek között a közbiztonsági állítások terén (2. b) számú táblázat).

2. b) számú táblázat

Az utazási döntést befolyásoló tényezők közbiztonsági állítások szerinti vizsgálata

		<i>Közbiztonsági állítások</i>						
<i>Klaszterek</i>		<i>Biztonságos környezet</i>	<i>A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)</i>	<i>Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket</i>	<i>Terrorfenyegetettség mentes legyen</i>	<i>Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)</i>	<i>Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban</i>	<i>Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	4,71	4,45	4,67	4,65	4,64	4,58	4,70
	<i>Szórás</i>	0,53	0,71	0,59	0,68	0,57	0,58	0,52
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	4,17	3,54	4,17	4,38	3,77	3,60	4,04
	<i>Szórás</i>	0,80	0,90	0,83	0,69	0,83	0,85	0,78
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	3,47	2,77	3,35	3,18	2,83	2,69	3,16
	<i>Szórás</i>	0,93	0,95	0,97	1,04	0,97	0,87	0,90
<i>Teljes minta</i>	<i>Átlag</i>	4,07	3,51	4,03	4,06	3,68	3,54	3,91
	<i>Szórás</i>	0,92	1,07	0,97	1,02	1,07	1,07	0,96
<i>Teszt eredmény</i>	<i>P-érték</i>	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	<i>Eta²</i>	0,262	0,341	0,277	0,362	0,403	0,438	0,367

Sötétszürke háttér: A három legmagasabb átlagú összesített eredmény a teljes mintán a közbiztonsági állítások fontossági sorrendje szerint.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

8.3.2. Biztonsági tényezők két dimenziója

A biztonsági tényezőket két faktorról vizsgáltam. A faktorokat feltáró jellegű faktorelemzéssel (EFA), főkomponens módszerrel, valamint Varimax forgatással készítettem el. A 13 állítást, értelmezésem szerint két csoportba rendeztem a dimenziók szűkítéséhez, azaz a faktorelemzéshez. A két faktor neve a „Közbiztonság faktora” és az „Általános biztonság faktora” nevet kapta (3. számú táblázat).

A biztonsági tényezők két dimenziója, a faktorelemzés eredménye

<i>Faktorok</i>	<i>Faktorelemzésbe bevont változók</i>	<i>Faktorsúlyok*</i>
<i>Közbiztonság dimenziója</i>	<i>Terrorfenyegetettség mentes legyen</i>	0,767
	<i>Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése</i>	0,757
	<i>Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)</i>	0,754
	<i>Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket</i>	0,727
	<i>Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban</i>	0,703
	<i>Biztonságos környezet</i>	0,695
	<i>A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)</i>	0,676
<i>Általános biztonság dimenziója</i>	<i>Elkerülni a balesetveszélyes területeket, helyzeteket</i>	0,804
	<i>Elkerülni a fertőzésveszélyes helyszíneket</i>	0,774
	<i>Kevés esély legyen természeti katasztrófák (földrengés, szélvihar, áradás stb.) előfordulására</i>	0,767
	<i>Egészségügyi előírásokról előzetesen tájékozódni</i>	0,76
	<i>Elkerülni, hogy a szolgáltatók megkárosítsanak, átverjenek</i>	0,665
	<i>Elkerülni az eltévedést</i>	0,649

*Faktorsúlyok: A sorrend a faktorelemzés során megállapított dimenzióon belüli irányt jelöli, a legfontosabbtól haladva a legkevésbé fontos biztonsági tényezőig.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

Az első faktorról a *Közbiztonság* dimenzióját tudtam leírni, 7 állítással. Ekkor mindegyik állítást használni tudtam, ugyanis a saját érték alapján kalkulált faktorok száma 1 lett, ami azt jelentette, hogy a magyarázott varianciarányad 50% feletti volt (52,7%). Az állítások faktorsúlyai mind elérték a 0,6-os értéket, amely megfelelő szint (a legalacsonyabb érték a 0,676), valamint a kommunalitások is mind a 0,3-as érték felett voltak megtalálhatóak (legalacsonyabb érték 0,457 volt). A KMO (Kaiser-Meyer-Olkin érték) mutató 0,8 feletti értéket vett fel (0,878), ami szintén nagyon jó eredménynek számít, ugyanis a faktorok azt mutatják, hogy az állítások alkalmasak a faktorelemzésre, jól lefedik azt, mert optimális volt a mintavétel. A Bartlett-féle gömbölyűségi teszt szignifikáns értéke is azt mutatta, hogy a faktor illeszkedése megfelelő.

A második faktor esetében, amely az *Általános biztonság* faktora nevet kapta, szintén megfelelően működtek az előző kritérium feltételek. Ekkor a magyarázott varianciarányad

54,6% volt, így a saját érték alapján jól el tudtam készíteni az 1 darab faktort. A faktorsúlyok mindegyike 0,6-os érték felett volt (a legalacsonyabb érték (0,649), míg a kommunalítások is elérték a 0,3-as szintet (legalacsonyabb érték 0,422 volt). A KMO mutató 0,866-os értéket vett fel, míg a Bartlett-féle gömbölyűségi teszt is szignifikáns eredményeket hozott, azaz minden értelemben jól illeszkedő faktort kaptam. A faktorelemzés értékeivel folytattam az elemzéseket, melyek standardizált értékeket vesznek fel, azaz 0 az átlaguk, és 1 közeli a szórásuk.

8.3.3. Az észlelt kockázat dimenziója

A faktorelemzést az észlelt kockázat mérésével (3. számú melléklet: Q13: Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon?) folytattam, ahol 8 állítást vontam be az elemzésbe. Ekkor saját érték alapján, 59,4%-os magyarázott varianciával 1 faktort tudtam létrehozni. A faktorsúlyok mindegyike 0,6 feletti (legalacsonyabb érték 0,627) volt, míg a kommunalítások mindegyike 0,3 feletti voltak (legalacsonyabb érték 0,393 volt). A KMO érték 0,923 volt, míg a Bartlett-féle gömbölyűségi teszt eredménye szignifikáns volt, így a faktor ekkor is jól illeszkedik a mintára (4. számú táblázat). A kapott standardizált értékekkel folytattam az elemzést az alhipotézistesztelés során.

4. számú táblázat

Faktorelemzés eredménye a kockázatészlelés faktorában

<i>Faktorok</i>	<i>Faktorelemzésbe bevont változók</i>	<i>Faktorsúlyok</i>
<i>Kockázatészlelés</i>	<i>Poggyászt, csomagot repülőtéren, pályaudvaron, szálloda halljában őrizetlenül hagyni</i>	<i>0,627</i>
	<i>Zsebtolvajlás áldozatává válni</i>	<i>0,768</i>
	<i>Éjszaka az utcán tartózkodni</i>	<i>0,835</i>
	<i>Egyedül sétálni egy parkban</i>	<i>0,813</i>
	<i>A turisztikai zónát elhagyni</i>	<i>0,813</i>
	<i>Ügyet intézni a nyelv és helyi szabályozások ismeretének hiányában (pl. rendőrségen)</i>	<i>0,761</i>
	<i>Tömegrendezvényen részt venni (fesztivál, koncert, felvonulás)</i>	<i>0,784</i>
	<i>Biztonsági ellenőrzésen (múzeum, koncert) átesni</i>	<i>0,745</i>

Megjegyzés: A mérés során a 0,6 feletti faktorsúlyú biztonsági tényezők számítottak.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

8.3.4. Turizmusbiztonsági tényezők kockázatának értékelése

A kockázatesztelés elemeinek biztonsági fontosságuk szerinti besorolása alapján azt vizsgáltam, hogy a külföldi válaszadók mekkora kockázatot tulajdonítanak egy-egy turizmusbiztonságot érintő szituációra, problémára, és ezek vajon mekkora veszélyt jelenthetnek a Magyarországra látogató turisták számára. Ahogyan az 5. számú táblázat klaszterei mutatják, ilyen szituációs helyzet lehet egy csomag vagy poggyász őrizetlenül hagyása, avagy éjszaka egyedül sétálni, az utcán tartózkodni, de akár egy koncerten, fesztiválon való részvétel is. A felsorolt tényezők közül – maradv a biztonsági állításokra jellemző tényezőknél – a megkérdezettek a legmagasabb kockázatúnak (Likert-skála szerint közepes mértékű kockázatként) az őrizetlenül hagyott poggyász, csomag eltulajdonítását tartották (3,00). Ugyancsak közepesen kockázatosnak tartották (2,88), hogy zsebtolvajlás áldoztatává válhatnak, akárcsak azt, hogy nem biztonságos éjszaka az utcán tartózkodni (2,77). Mindezekkel szemben kevésbé tartják kockázatosnak a kitöltők, hogy egy koncerten, rendezvényen vegyenek részt vagy, hogy biztonsági ellenőrzésnek vessék alá magukat. A klaszterek között (Kockázattűrő, Közömbös, Kockázatkerülő) szignifikáns eltérés mutatható ki.

5. számú táblázat

A turizmusbiztonságot érintő biztonsági tényezők klaszterek szerinti vizsgálata

Klaszterek		Poggyászt, csomagot repülőtéren, pályaudvaron, szálloda halljában őrizetlenül hagyni	Zsebtolvajlás áldoztatává válni	Éjszaka az utcán tartózkodni	Egyedül sétálni egy parkban	A turisztikai zónát elhagyni	Ügyet intézni a nyelv és helyi szabályozások ismeretének hiányában (pl. rendőrségen)	Tömegrendezvényen részt venni (fesztivál, koncert, felvonulás)	Biztonsági ellenőrzésen (múzeum, koncert) átesni
Kockázatkerülők	Átlag	3,37	3,28	3,21	3,05	2,97	2,96	2,86	2,48
	Szórás	1,22	1,28	1,28	1,29	1,34	1,27	1,29	1,36
Közömbösek	Átlag	2,95	2,85	2,77	2,60	2,44	2,57	2,43	2,17
	Szórás	1,20	1,02	1,06	1,08	1,12	1,08	1,05	1,06
Kockázattűrők	Átlag	2,78	2,60	2,45	2,34	2,23	2,29	2,18	2,05
	Szórás	1,12	0,99	1,01	1,02	1,01	0,98	0,91	0,98
Teljes minta	Átlag	3,00	2,88	2,77	2,63	2,50	2,58	2,45	2,20
	Szórás	1,20	1,11	1,14	1,15	1,18	1,13	1,10	1,13
Variancianalízis-teszt eredménye	P-érték	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Eta ²	0,035	0,052	0,061	0,053	0,056	0,048	0,053	0,021

Megjegyzés: A kockázatészlelés elemei a klaszterek csoportjában a biztonsági fontosságuk szerinti mérés eredményeit mutatja. Az elemek meghatározása során a 0,6 feletti faktorsúlyú biztonsági tényezők számítottak. (lásd 4. számú táblázat)

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

A turisták sérelmére elkövetett bűncselekmények döntő többségükben a vagyoni elleni bűncselekményekhez tartoznak, amelyek jelentős része kisebb tárgyi súlyú, ezért sokszor a bűnügyi statisztikákban sem jelenik meg. A turisták alapvetően akkor tesznek feljelentést, amikor az elkövetési érték magas és a biztosító rendőrségi feljelentés meglétéhez köti a kártérítés megítélését, vagy fontos dokumentumok, okmányok eltulajdonítása történt (például zsebtolvajlás, lopás esetén). Ezen kívül a bűnügyi statisztika részét képezi a súlyosabb, orvosi beavatkozást igénylő sérülések és balesetek szerepeltetése is, így egy-egy baleset vagy testi sértés megtörténte. Számos kutatás foglalkozott e témakörrel, többek között Mátyás (2020) is részletesen vizsgálta, hogy milyen a viktimizáció mértéke a hazánkba látogató turisták körében, valamint, hogy a turisták sértetté válásának milyen főbb területei és strukturális jellemzői vannak.

8.3.5. Alhipotézisek tesztelése

A fenti elemzéseket elvégezve, amelyek szükségesek voltak az alhipotézisek teszteléséhez, folytattam a vizsgálatot. Az első alhipotézis esetében szignifikáns eredményeket kaptam, ugyanis a Kockázatkerülők (a pozitív átlagértékkel bírók) csoportjában szignifikánsan magasabb értéke volt a biztonsági dimenzióknak (azaz fontosabbnak vélték az adott faktort), mint a másik két csoport esetében (6. táblázat). Olyannyira, hogy a Kockázatkerülők csoportjában a faktorok átlagai jócskán átlag felettiék (ráadásul 1-es érték felettiék), míg a másik két csoportban 0 (Közömbösek=a 0 körüli átlagértékkel jellemezhetők) és -1 körüliek az értékek (Kockázattűrők=a negatív átlagértékkel bírók). Az eltérés szignifikáns, hiszen az Eta² értékek 0,647 és 0,668, 0,000 p-értékek mellett.

A biztonsági dimenziók értékei a három csoportban és az alhipotézisteszt eredménye

<i>Klaszter</i>		<i>Közbiztonsági dimenzió</i>	<i>Általános biztonsági dimenzió</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	<i>1,08</i>	<i>1,09</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,43</i>	<i>0,40</i>
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	<i>0,17</i>	<i>0,18</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,53</i>	<i>0,51</i>
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	<i>-1,04</i>	<i>-1,06</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,76</i>	<i>0,75</i>
<i>Alhipotézisteszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	<i>0,000</i>	<i>0,000</i>
	<i>Eta²</i>	<i>0,647</i>	<i>0,668</i>

Megjegyzés: A klaszterek csoportjában a Kockázatkerülők pozitív, a Kockázattűrők negatív, míg a Közömbösek nulla körüli átlagértékkel bírnak.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

A második alhipotézis igazolásához egymintás t-próbát használtam. A statisztikai próba segíti a feltárását annak, hogy van-e eltérés a csoportok esetében a két biztonsági dimenzió fontossága között, azaz melyik biztonsági faktornak magasabb szignifikánsan az átlaga az egyes csoportokban. Ekkor egy esetben sem találtam szignifikáns eltéréseket (p-értékek 0,5 körüliek). Ezt az eredményt az 6. számú táblázatra nézve is láthatjuk, hogy alig pár tizedes eltérések vannak az egyes csoportok esetében a két dimenzió átlaga között. Az Általános biztonsági dimenzió értékei egy kicsivel magasabbak voltak, a Kockázattűrők csoportját leszámítva, ahol a másik tényező volt a fontosabb kicsivel. Az eredmények tükrében a második alhipotézist nem tudtam elfogadni.

A harmadik alhipotézis során azt vizsgáltam, hogy van-e szignifikáns eltérés a csoportok között abban a tekintetben, hogy mekkora volt az emberek kockázatészlelése. Ekkor 0,000-s p-érték mellett szignifikáns, de nem jelentős eltéréseket tapasztaltam (eta-négyzet 0,079 volt). Ez az eredmény látható a 7. számú táblázatból is. A szórások jelentősek voltak, amely szintén okozhatta a gyengébb eltéréseket. Azonban tény, hogy a Kockázatkerülők csoportjában szignifikánsan magasabb volt a kockázatészlelés értéke, mint a másik két csoportban. Az eredmény alapján el tudtam fogadni a harmadik alhipotézist, mert erősen szignifikáns eredményeket kaptam, nem jelentős eltérések mellett.

A kockázatészlelés értékei a három csoportban és az alhipotézisteszt eredménye

<i>Klaszterek</i>		<i>Kockázatészlelés dimenziója</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	<i>0,45</i>
	<i>Szórás</i>	<i>1,19</i>
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	<i>-0,03</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,92</i>
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	<i>-0,30</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,80</i>
<i>Alhipotézisteszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	<i>0,000</i>
	<i>Eta²</i>	<i>0,079</i>

Megjegyzés: A turizmusbiztonságot érintő biztonsági tényezők alapján történő mérés.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

A negyedik alhipotézis során azt ellenőriztem, hogy minél fontosabb egy biztonsági dimenzió annál magasabb kockázatot észleltek a megkérdezettek a teljes mintában és a klaszterekben. Ennek során a vizsgálatok eredményei alapján a feltételezésem csak egyes klaszterekben bizonyult igaznak, és nem mindkét dimenzióban végig (8. számú táblázat), ugyanis 1%-on szignifikáns eredményeket csak a teljes mintában, illetve a közbiztonsági dimenzió esetében a Kockázattűrők csoportjában kaptam. Az összefüggések ereje enyhén közepes erősségűek a 0,2 körüli értékekkel.

Összességében megállapítható, hogy az általános biztonsági elemek némileg fontosabbak az előzetes félelmeknél, de a közbiztonsági elemek is ugyanolyan fontos szerepet töltenek be, szignifikáns eltérés nem mutatható ki. A Kockázatkerülőknek persze mindegyik elem fontos, esetükben nincs szignifikáns eltérés a két dimenzió (általános-, ill. közbiztonsági) között. A kockázatészlelés állításonként is és dimenzióként (faktoronként) is nagyobb a Kockázatkerülőknél, mint a többi csoportban.

Kapcsolat a kockázateszlelés dimenziója és a biztonság fontosságát mérő dimenziók között a teljes mintában és a klaszterekben

			<i>Közbiztonsági dimenzió</i>	<i>Általános biztonsági dimenzió</i>
<i>Teljes minta</i>	<i>Kockázateszlelés dimenziója</i>	<i>Pearson-féle korrelációs érték</i>	<i>0,258</i>	<i>0,261</i>
		<i>P-érték</i>	<i>0,000</i>	<i>0,000</i>
<i>Kockázatkerülők csoportja</i>	<i>Kockázateszlelés dimenziója</i>	<i>Pearson-féle korrelációs érték</i>	<i>0,127</i>	<i>0,127</i>
		<i>P-érték</i>	<i>0,047</i>	<i>0,048</i>
<i>Közömbösek csoportja</i>	<i>Kockázateszlelés dimenziója</i>	<i>Pearson-féle korrelációs érték</i>	<i>-0,042</i>	<i>0,037</i>
		<i>P-érték</i>	<i>0,379</i>	<i>0,437</i>
<i>Kockázattűrők csoportja</i>	<i>Kockázateszlelés dimenziója</i>	<i>Pearson-féle korrelációs érték</i>	<i>0,177</i>	<i>0,099</i>
		<i>P-érték</i>	<i>0,001</i>	<i>0,076</i>

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2021

A biztonsági dimenziók és a kockázateszlelés dimenziója között csak a teljes mintát tekintve erős a kapcsolat. A Kockázatkerülőknél enyhe kapcsolatot mutattam ki, náluk bebizonyosodott, hogy általánosságban félnek mindentől. A Kockázattűrők csoportját megvizsgálva érdekes eredményeket kaptam, hiszen esetükben a közbiztonsági dimenzió volt dominánsabb az általános biztonsági dimenzióval szemben, azaz a közbiztonsági elem fontossága esetükben számított jobban. Így összességében megállapítható, hogy nem minden esetben van szignifikáns eltérés a dimenziók között.

8.4. Összefoglalás, részkövetkeztetések

A kutatás eredményei mind a turisztikai ágazatban, mind pedig a rendvédelem területén dolgozók számára hasznos beavatkozási területeket rajzolnak ki. Leghasznosabbak a következő területeken történő beavatkozások: fogyasztóvédelem, bűnmegelőzés, környezeti biztonság. A vizsgálat választ ad arra is, hogy melyek Magyarországon a „legérzékenyebb” biztonsági

területek (úgy mint a szolgáltatók általi megkárosítás, átverés; terrorfenyegetettség, valamint a bűncselekmények által fertőzött helyszínek) és az ebbe tartozó kockázati tényezők, amelyek a külföldi turisták biztonságérzetét befolyásolják. E tényezők felismerése meghatározó fontosságú hazánk, mint turisztikai desztináció-választásának erősítése érdekében.

Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata során az Általános és a Közbiztonsági állítások sorában megtalálható volt azon kockázatok köre is, amelyeknek bekövetkeztére Magyarországon viszonylag kevés esély van (úgy, mint természeti katasztrófák, terrortámadás). Ennek ellenére a megkérdezett turisták válaszai alapján a második helyen a terrorcselekményektől való félelem vált kimutathatóvá, holott hazánk alapvetően terrorfenyegetettségtől mentes. Ahogy Sönmez és Graefe (1998), illetve Richter és Waugh (1986) is arra a következtetésre jutott, hogy egy biztonsági tényező (lásd terrorfenyegetettségtől való félelem, katasztrófaveszély) magasabb kockázati tényezőként azonosítva közvetlen érintettség nélkül is hatást tud gyakorolni.

Számos tanulmány kimutatta, hogy a turisták utazási döntésük meghozatala előtti információhoz jutásának célja, hogy az utazással kapcsolatos kockázatokat csökkentse, a kockázatok esetleges bekövetkezésére felkészüljön és minden releváns tudás birtokába jusson (Fodness–Murray, 1997; Bieger–Laesser, 2004). Az utazással járó kockázatok kiküszöbölésének fontossága a Kockázatkerülők esetében ugyan megmutatkozott, azonban összességében a válaszadók nem tartották fontos tényezőnek utazási döntésük meghozatala során. Itt is megmutatkozik tehát, hogy az egyének szerepe változó, a szubjektív biztonságérzet szintje mindenki esetében mást jelenthet. Van, akinek fontos, hogy utazása előtt mindent megtudjon a célállomásról, annak közbiztonságától megkezdve a helyi lakosok szokásáig, míg mások esetében a spontaneitás a jellemző. A cél adott, minden más információról helyben tájékozódik.

A biztonság, mint a desztináció-választást befolyásoló tényező jelen van a döntési folyamatban, azonban a korábbi kutatások nem különböztették meg az egyes utazási döntésben szerepet játszó tényezőket a Közbiztonsági (például biztonságos környezet, biztonsági ellenőrzés, terrorfenyegetettség mentesség) és az Általános (például elkerülni a szolgáltatók általi megkárosítást, a fertőzésveszélyes, balesetveszélyes területeket stb.) biztonsági fontossági sorrend szerint. Mawby és Brunt 1999-es tanulmánya ugyan jóval megelőzte korát – ugyanis első között írta le a turistákat érintő biztonsággal kapcsolatos kockázatokat, hangsúlyozva a közbiztonsági intézkedések fontosságát, a megelőzést, – azonban itt sem volt megfigyelhető a kockázati tényezők biztonsági fontossági szint szerinti azonosítása, mint ahogy Mansfeld és Pizam (2006), vagy Breda és Costa (2006) által sem, holott ők már további biztonsági elemeket

(többek között bűncselekmények, egészségügyi kockázat, politikai helyzet, természeti katasztrófák stb.) is integráltak a turizmus és biztonság közötti kapcsolat értelmezésébe.

A fenti értekezések és e fejezet eredményei is jól szemléltetik, hogy a turizmusbiztonsági kockázatokat az adott desztinációknak fontos megismerniük és azok csökkentése érdekében tenni, tudatos válságkezelési tervvel kell rendelkezni egy-egy krízis bekövetkezésének esetére, mint ahogy ennek fontossága a koronavírus-világjárvány bekövetkeztekor is világossá vált. A fokozott figyelmet igénylő biztonsági területekre fókuszáltnak a kríziskommunikáció területe hazánkban is további fejlesztéseket igényel, úgymint a kommunikációs céloknak, célcsoportoknak megfelelő eszközök és csatornák (a közösségi média bevonásával) megválasztása, ugyanis a kommunikáció kulcsfontosságú szerepet tölt be az észlelt imázs formálásában. Nem mindegy, hogy egy fiatalabb nemzedéket vagy az idősebbeket, hol és milyen formában tájékoztatjuk. Így javasolt a turizmusban érintett szereplők bővítése, közöttük együttműködés és fórum kialakítása. Továbbá elengedhetetlen az egyes felelősségvállalási szintek tisztázása mind a kommunikációtól kezdve a végrehajtásig.

Ahogy a megkérdezettek válaszaiból is kiderült – holott akkor még a COVID-19 mint kockázati tényező nem jelent meg – az egészségügyi biztonság fontos szerepet játszik az utazási döntés meghozatalakor. Ebben viszont hazai szinten még bőven van hova fejlődni. A népszerű attrakciók, a szálláshelyek és az idegenforgalmi létesítmények egészségügyi biztonságának a fejlesztése, korszerűsítése, a higiénias szint emelése pozitív befolyással bír, növelve mind az egyének biztonságérzetét, mind az ország presztízsét. Ezért minden fogadóterületen be kell vezetni egy alapvető egészségügyi biztonsági protokollt. Ennek működése a koronavírus-világjárvány magas szintű tombolásakor alapvetően jól működött, fertőtlenítő pontok üzemeltek, mindenhol megtalálhatóak voltak a kézfertőtlenítők, a látogatottabb helyeket, irodákat, illemhelyeket megfelelő módon takarították, fertőtlenítették. Azonban a járvány lecsengését követően visszaállt a „régire”.

Ugyan a vizsgálatok és annak eredményei nem terjednek ki az utazás szervezőkre és a turizmus másik nagy szereplőire, a vendéglátóipari egységekre, azonban szükségesnek tartom megemlíteni őket, hiszen szintén érdekelték a biztonsági kockázatok mérséklésében, a turisztikai szektor magas szintű működésében. Számukra is fontos, hogy a beavatkozási területeket és a kockázati tényezőket megismerjék.

Jóllehet a vizsgálatok eredményeit nem befolyásolta a világon terjedő koronavírus-járvány és a szomszédos országban zajló fegyveres konfliktus, de már az elmúlt két évtizedben történt negatív események (terrorcselekmények, környezeti katasztrófák, járványok) is komoly változásokat eredményeztek a világ turizmusában. Ugyan Magyarország terrorcselekményektől

és természeti katasztrófáktól alapvetően mentes, de a turizmus biztonságát veszélyeztető kockázati tényezők kiküszöbölése meghatározó feladata kell, hogy legyen az államnak és minden érintett szervezetnek. Ez pedig egy világjárvány leküzdését követően, a háború „árnyékában” is előtérbe került. Magyarország turizmusbiztonságának minél pontosabb megítélése érdekében a kutatás eredményei és a levont következtetések alapján további kutatások lefolytatása szükséges a belföldi turisták biztonságérzetének feltárására, amelyet a következő fejezetben ismertettem.

9. A BELFÖLDI TURISTÁK BIZTONSÁGÉRZETÉNEK DIMENZIÓI

A fejezet célja, hogy komplex áttekintést nyújtson a belföldi turisták, valamint a külföldre utazó magyarok biztonságérzetének dimenzióiról egy 500 fős minta alapján. Matematikai-statisztikai elemzések során azonosítottam a válaszadók biztonságérzetében szerepet játszó főbb tényezőket, különös tekintettel az utazás során felmerülő kockázatokra. A kérdőíves adatfelvétel 2019 második felében, COVID-19–világjárvány kitörését megelőzően készült. A vizsgálat eredményei az elméleti vonatkozásokon túl széles tárházat kínálnak a kutatás gyakorlati felhasználásának, feltárva mindazon területeket, ahol államigazgatási szinten is lehetőség nyílik a beavatkozásra. A prevenciós feladatok érintik a bűnmegelőzés területét, a környezeti biztonság megteremtését és a fogyasztóvédelmi szabályok még szigorúbb ellenőrzését, betartatását, valamint a pénzügyi/tranzakciós kockázatok kiküszöbölését.

A biztonság, illetve a turizmusbiztonság szerepe egyre több kutatás alapját adja, vizsgálva a szubjektív biztonságérzetet is. Ugyanakkor a kockázatok azonosítása, az önálló kockázati elemek megjelenítése már jóval korábban vizsgálatok tárgyát képezték, majd egyre inkább beazonosíthatóvá vált a turizmushoz kötődő kockázateszlelés és egyúttal a kockázatkörüljáró képességgel való összefüggés is.

A turizmusbiztonság napjainkban már túlmutat a turistákat érintő, avagy általuk elkövetett jogsértésekre fókuszáláson. Szükségszerű tehát, hogy számszerű adatok segítségével feltárjuk a belföldi turisták biztonságérzetét befolyásoló dimenziókat, a Magyarországgal kapcsolatban felmerülő kockázati tényezőket, felállítva hazánk turisztikai félelemföldrajzának képét. Elemeztem és értékeltem az utazási döntésben szerepet játszó tényezőket és az észlelt közbiztonsági kockázatok dimenzióját a belföldi turizmus szempontjából. A kutatás során elért eredmények – tekintettel arra, hogy a belföldi turistákat megcélzó turizmusbiztonsági helyzetet értékelő reprezentatív lekérdezést senki nem folytatott – egyrészt segíthetik a turisztikai iparág további célirányos fejlődését, másrészt az államigazgatás, legfőképp a rendvédelem minél inkább célzott bekapcsolódását a belföldi turizmus zavartalan működésének elősegítésére. Továbbá a pénzügyi/tranzakciós kockázatok azonosításával olyan, még megoldásra váró problémák kerülnek felszínre, amelyek kiküszöbölésével tovább növelhető a belföldi és a külföldi turisták biztonságérzete. Szakirodalmi kutatások is alátámasztják, hogy a pénzügyi kockázat az észlelt kockázati típusok sorában az elsők között volt azonosítható, majd kimutathatóvá vált kapcsolata a turisztikai szektorral is. Így ezen elem célzott vizsgálata Magyarország belföldi turizmusa szempontjából aktuális, lévén a pénzügyi tranzakciók –

legyenek azok készpénzzel vagy bankkártyával bonyolítottak – megkerülhetetlenek utazásaink során.

9.1. A kockázateszlelés szerepe

Az empirikus kutatások során a téma kutatói összefüggést kerestek az egyének mindennapi és a turistaként történő viselkedése között, feltárva ez által a kockázattűrő képességüket. Vizsgálták egyrészt a kockázatkerülés hatását a turisták úti célokra vonatkozó döntéseire (Nugraha et al., 2016), továbbá azt is (izraeli egyetemi hallgatók körében), hogy a magasabb általános kockázatkerülő képességgel rendelkező egyének turistaként is magasabb kockázatkerülő képességgel bírnak-e (Teitler-Regev–Tavor, 2018). A feltevés az említett kutatás során bebizonyosodott. Kimutatták mindemellett, hogy a kockázatkerülés jelentősen megkülönbözteti a turisták úti célokra vonatkozó döntéseit, amelyekre hatással van az előzetes tapasztalatszerzés/élmény is.

Egy korábbi tanulmányomban (Tokodi, 2022) – a Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak vizsgálata során – megállapítottam, hogy a turizmushoz kötődő kockázateszlelés szerepének azonosításakor fontos az utazási döntésben szerepet játszó kockázatok minél pontosabb felmérése és egyúttal célirányos csökkentése, mivel a turisták az utazási desztinációk kiválasztása előtt a kockázatok lehető legalacsonyabb szintjét tartják biztonságosnak (Bigné et al., 2001; Jeng–Fesenmaier, 2002; Reisinger–Mavondo, 2005; Moliner et al., 2006; Bauer et al., 2007; Henderson, 2007; Miguéns et al., 2008; Tarlow, 2014; Garg, 2015). Ennek viszont ellentmond az extrém turizmus (például a bungee jumping), a turisták nem megszokott helyszínek és kalandok iránti vágya (mint az Antarktiszon való séta), vagy akár olyan helyszínekre történő utazás, ahol korábban valamilyen tragédia történt (például Csernobil). Így vannak olyanok, akiknek a veszély inkább kaland, egyfajta kihívás, ami növeli az adrenalin szintet. Mindemellett pedig meg kell említeni a túlélő- és a sötét turizmust is, amelyek esetében szintén a veszély a közös nevező (Michalkó, 2020c). Ezek vizsgálata esetében a biztonság alacsony szintjének fontossága ellentmond a tanulmányomban foglaltaknak.

A kutatások többségében az észlelt kockázatok definiálása és az azokra adott válaszok mutathatók ki (Cunningham, 1967; Taylor, 1974; Garner, 1986). Az észlelt kockázat típusai közül a kutatások elsőként a pénzügyi és a szocio- és pszichológiai csoportokat azonosították (Cox, 1967). A pénzügyi kockázat típusa a későbbiekben már önálló kockázati elemként jelent meg Jacoby és Kaplan munkásságában (1972), Stone és Grønhaug (1993) pedig azt vizsgálta,

hogyan e típus milyen befolyással van a teljes kockázatra, a többi kockázati típussal egyetemben (társadalmi, idő, pénzügyi, fizikai, teljesítménybeli és pszichológiai). Egyébiránt a pénzügyi kockázat leginkább a teljes kockázatra volt mérhető hatással. Yang és Nair tanulmányukban (2014) szintén hivatkoztak arra, hogy a kockázatok értelmezése első körben pénzügyi, pszichológiai, elégedettségi és időfókuszú volt, a 2001-es New York-i terrortámadásokat követően került a figyelem középpontjába a fizikai kockázat szerepe is.

A pénzügyikockázat-észlelés kapcsolatát mutatja a turizmussal, hogy azt különböző kutatások alapfeltevései között tartották számon, vizsgálva szerepét és hatását például a szervezett utazások (utazási szerződések), a fizetési-lemondási feltételek kockázata, valamint a nyaralás/vásárlás észlelt kockázata során (Kökény, 2022.) Jelen kutatás a pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés több elemét vizsgálta a készpénzes és bankkártyás fizetések során, aminek relevanciáját mutatja, hogy a bankkártyával kapcsolatos jogsértések, mint modern kori bűncselekmények nagy kockázatot jelentenek a turisták számára (Mátyás, 2020). Az elkövetési magatartások között gyakori a bankkártyaadatok megszerzése különféle módszerekkel (például ATM-ek, kártyaleolvasók manipulálása). A digitális bűnözés elburjánzását mutatja, hogy az effajta pénzügyi visszaélések gyakran szervezett keretek között valósulnak meg (főként interneten keresztül), közvetlenül is érintve a turisták biztonságát (Tokodi–Ritecz, 2020d).

9.2. Magyarország biztonsági helyzete – a turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai

A biztonság turizmusiparban betöltött szerepe a korábbiaknál jóval nagyobb hangsúlyt kap mind keresleti, mind kínálati oldalon (Marton et al., 2018). A biztonság ezáltal nemcsak az iparág működésére hat, hanem az egyes desztinációkban is meghatározó szereppel bír (Zsarnoczky, 2017). Habár a biztonsági kockázatok jelentős része továbbra is kriminogén jellegű (például bűncselekmények, szabálysértések), azonban nemcsak az utazóra, a turistára leselkedhetnek veszélyek, hanem ő maga is lehet veszélyforrás egy-egy adott desztinációban, közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhat a kriminalitás romlásához (Ernszt, 2016).

Jelen állás szerint nincs olyan statisztikai nyilvántartás, amely globálisan mutatná be a turisták által elkövetett jogsértéseket, így a hazai adatbázisok is szerényen csak „külföldi” és „magyar” kategória szerint azonosítják az elkövetőket (például a Belügyminisztérium által üzemeltetett, nyílt hozzáférésű Bűnügyi Statisztikai Rendszer adatbázisa¹⁴⁵), holott a trendek

¹⁴⁵ <https://bsr-sp.bm.hu> (letöltve: 2022.10.13)

meghatározásához egyértelmű kriminálstatisztikai adatok szükségesek (Hautzinger, 2019), legyen a turista akár elkövető, akár áldozat.

A turisták igen gyakran válnak különféle csalások áldozataivá, amivel sok esetben nincsenek is tisztában. Lehet az egy túlárazott éttermi, kocsmai számla, vagy a taxis utazás igencsak magas tarifája, de olyan esetek is előfordulnak, amikor a turista (vásárlóként) nem azt a minőségű terméket kapja, amit ő egyébként megvásárolni kívánt. De ebbe a körbe tartoznak a bankkártyával elkövetett jogsértések is. Az értekezés ezt a kérdéskört is elemzi, ugyanis a pénzügyi tranzakciókkal kapcsolatos félelem utazásaink során (belföldön és külföldön egyaránt) gyakran felmerül (Madai, 2011, 2010; Ritecz, 2018; Mátyás, 2020). Itt kell megjegyezni azonban, hogy igen magas a látencia a turisták sérelmére elkövetett bűncselekmények esetében (Michalkó, 1996; Mátyás, 2016), holott a turizmusból részt vevők sértetté válása globálisan, éves szinten több 10 millió főre tehető.

A bűnözésföldrajz jelentősége és kapcsolata a turizmussal a közbiztonság metszetében rejlik. A bűncselekmények számának és összetételének alakulása nemcsak helyi szinten meghatározó, hanem ösztársadalmilag is, sőt a nemzetközi megítélésben is hangsúlyos szerepet játszik. Ugyanakkor a turizmussal kapcsolatos térbeli vizsgálatok mellett az időbeliség tanulmányozása is rendkívül fontos (például garázdaság, közlekedési balesetek esetében) (Dávid et al., 2007). Ugyanis *„a biztonságot fenyegető veszélyek – ezek fajtái, intenzitásuk, erősségük – térben és időben jelentős mértékben változnak, nem különben ezek szubjektívalódott érzetei”* (Mátyás et al., 2020, 568).

A bűnözés térbeli vizsgálata a közbiztonsági problémák új típusú megoldásnak egyik ágense. A hazai kutatók közül első között említendő Michalkó Gábor (1996), a Budapest turizmusának szociálgeográfiai vizsgálata címmel folytatott kutatási program során a fővárost górcső alá véve vizsgálta a nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzát, a turisták sértetté válását. Kozma Gábor (1997) a debreceni Nagyerdő rendezési tervének hatásvizsgálata során mutatott rá a bűnözésföldrajz és a településfejlesztés kapcsolatára. Balázs (2003) a XV. kerület, míg Irk (2008) Budapest és négy másik európai város (Bécs, Hamburg, Amszterdam, Krakkó) bűnügyi földrajzát vizsgálta és javasolt bűnmegelőzési módszereket. Azonban nemcsak városi szinten, hanem az államhatár vonatkozásában is folytattak kriminál földrajzi kutatásokat. Jelentős tanulmány e témában a magyar–ukrán határszakasz elemzése Ritecz és Sallai (2004) tollából. Mátyás és szerzőtársai (2020) pedig a turizmusbiztonság társadalmi és gazdasági összefüggéseinek statisztikai vizsgálata során a 2009–2018 közötti időszakot kutatta, a tekintetben, hogy a hazánkba érkező külföldi turisták számának a növekedése milyen hatással volt a külföldi sértettek számának alakulására. Banász (2019) tanulmányában a Numbeo nevű

szervezet felmérése alapján mutatja be Magyarország közbiztonságát nemzetközi összehasonlításban. A Numbeo honlapja¹⁴⁶ szerint a világ országai között Magyarország bűnözési rátájának szintje „alacsony” („low”) besorolást kapott, így nem meglepő módon a biztonsági helyzete a „nagyon magas” („very high”) besorolási kategóriába került, ahogy a tanulmány erről részleteiben is beszámol. Az eredmények alapját képező életminőség index az alábbi összetevőkből áll:

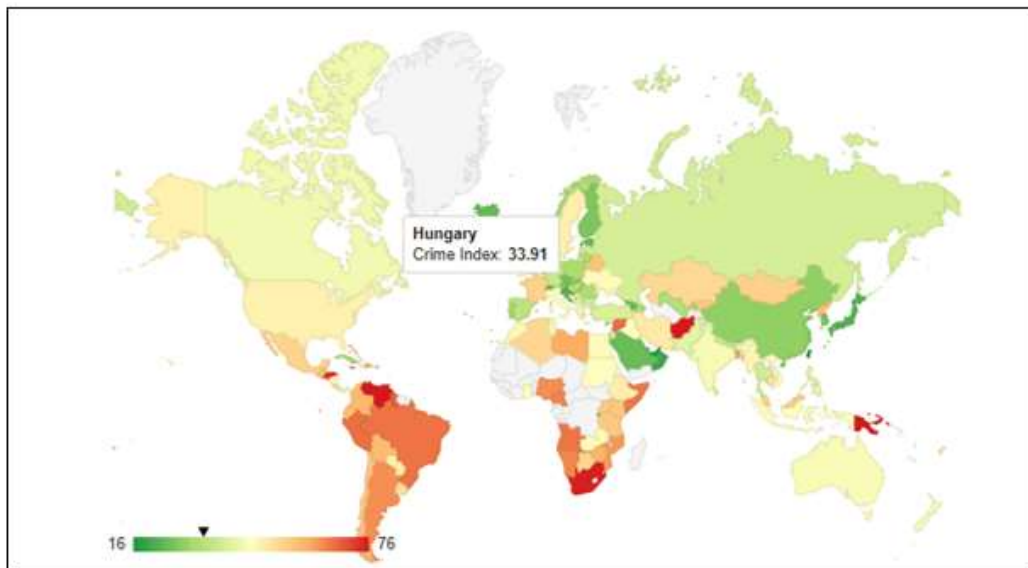
- vásárlóerő és lakásbérlés,
- biztonság,
- egészség,
- klíma,
- lakásár/jövedelem arány,
- megélhetési költségek,
- közlekedés,
- szennyezettség.

A lenti két térkép (*1. számú térkép* A világ globális bűnözési indexe és *2. számú térkép* A világ globális biztonsági indexe) a legfrissebb, 2022 évközi indexeket mutatja. Minél nagyobb az index, annál sötétebb szín jelöli az adott országot. A térképeket áttekintve látható, hogy a legmagasabb bűnözési index, s ez által a legkevésbé biztonságos országok Dél-Amerikában és Dél-Afrikában találhatóak. A teljes rangsorban 142 ország szerepel, közülük a kettő index együttes vizsgálatokor 1. helyen Qatar végzett (náluk a legalacsonyabb a bűnözés és egyúttal legmagasabb a biztonság szintje), őket követi: az Egyesült Arab Emírségek, Tajvan, Man-sziget, Omán, Hong Kong, Örményország, Svájc, Japán, Szlovénia. A lista utolsó 5 helyezettje: Honduras, Dél-afrikai Köztársaság, Afganisztán, Pápua Új-Guinea, Venezuela. Magyarország az összesített listában – jelen állás szerint – a 40. helyen szerepel. (A lenti két térkép jelöli a hazánkra vonatkozó indexek adatait).

¹⁴⁶ A honlap az adott országban/városban tapasztalható életminőséggel összefüggő indikátorok adatait publikálja, amelyeknek meghatározó eleme a közbiztonság is.
https://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Hungary (letöltve: 2022.10.13.)

1. számú térkép

A világ globális bűnözési indexe (2022. első félév)

Jelmagyarázat:

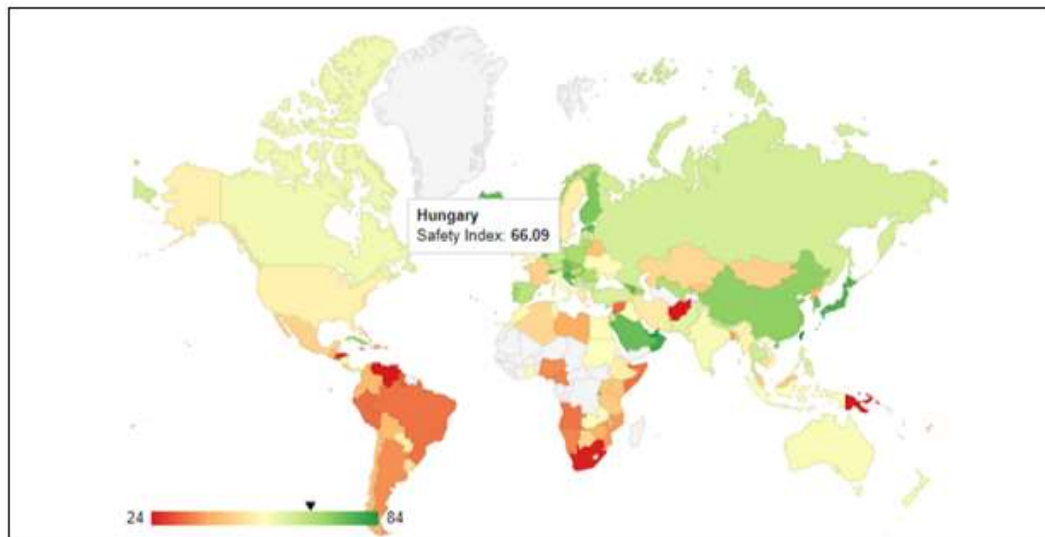
zöld szín: legalacsonyabb érték/a legbiztonságosabb (16)

piros szín: legmagasabb érték/a legkevésbé biztonságos (76)

Forrás: Numbeo¹⁴⁷, 2022

2. számú térkép

A világ globális biztonsági indexe (2022. első félév)

Jelmagyarázat:

zöld szín: legmagasabb érték/legbiztonságosabb (84)

piros szín: legalacsonyabb érték/ legkevésbé biztonságos (24)

Forrás: Numbeo¹⁴⁸, 2022

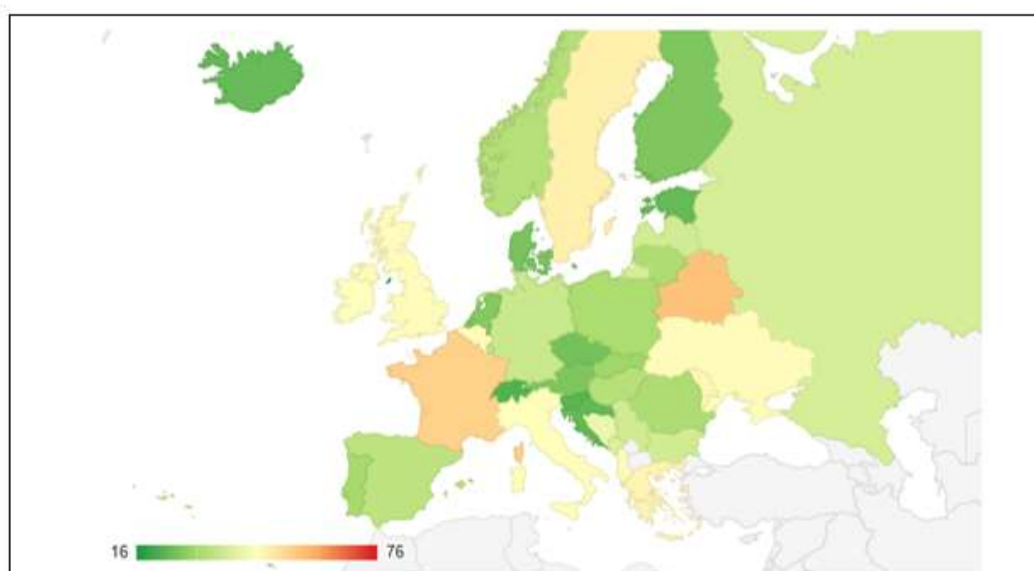
¹⁴⁷ https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2022-mid&displayColumn=0 (letöltve: 2022.10.13.)

¹⁴⁸ https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2022-mid&displayColumn=1 (letöltve: 2022.10.13.)

Európát, különösen hazánkat megvizsgálva (lásd 3. számú térképen) a szomszédos országokkal megállapítható, hogy Szlovénia (23,17), Horvátország (23,99), Ausztria (26,82), Szlovákia (30,54) és Románia (32,5) is alacsonyabb indexet mutat, tehát alacsonyabb a bűnözés rátája, lényegesen jobb az emberek biztonságérzete, mint hazánkban. Az ábrán ugyan nem látványos, de nem sokkal magasabb a bűnözés Szerbiában (38,18), mint országunkban. Egyedül Ukrajnában érzékelhető, hogy jóval magasabb a bűnözés indexe (46,57) ami, tekintettel arra, hogy jelen kézirat megírásakor is épp háború dül az ország területén, nem meglepő adat. Összesített Európai adatokat vizsgálva az 1. helyen a Man-sziget szerepel, melyet Svájc, Szlovénia, Horvátország és Észtország követ. Utolsó három helyen Svédország, Franciaország és Fehéroroszország áll. Magyarország a lista 42 országa között – jelen állás szerint – a sorban a 19. helyet kapta.

3. számú térkép

Európa bűnözési indexe (2022. első félév)

Jelmagyarázat:

zöld szín: legalacsonyabb érték/legbiztonságosabb (16)

piros szín: legmagasabb érték/ legkevésbé biztonságos (76)

Forrás: Numbeo¹⁴⁹, 2022

A Numbeo az országok mellett egyes városok közbiztonságáról is információkat mutat, így Magyarország esetében többek között Budapest, Debrecen, Szeged, Ajka, Baja, Budakeszi, Budaörs, Békéscsaba, Cegléd, Csongrád, Csorna, Dunaföldvár, Dunakeszi, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Gödöllő, Gyöngyös, Győr és Hévíz bűnözés-kérdőív eredményei is megtekinthetők.

¹⁴⁹ https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2022-mid®ion=150 (letöltve: 2022.10.13.)

9.3. A minta általános jellemzői

Az online kérdőíves vizsgálatba olyan, 18. életévét betöltött belföldi személyeket vontam be, akik a lekérdezést megelőző egy évben turisztikai célból legalább egy vendégéjszakát távol töltöttek otthonuktól. Az 500 magyarországi lakos 46,8%-a férfi, 53,2%-a nő, online panelen (adatbázison) keresztül vállalta, hogy részt vesz a lekérdezésben.

A válaszadók 5,2%-a a 18–24 éves korosztályba tartoznak, 40,9%-uk 25 és 44 év közötti, 16,8%-uk a 44–54 éves korosztályba, 19,4%-uk az 55–64 évesek csoportjába tartozik, és 17,8%-uk 65 év feletti. 48,7%-uk egyetemi vagy főiskolai, 46,0%-uk középiskolai, 5,3%-uk alapfokú végzettséggel rendelkezik. Foglalkozásukat nézve a kitöltők több mint fele (58,7%) az állami szférában (23,0%) vagy a vállalati szférában (35,7%) vállal munkát, 23,2%-uk nyugdíjas, 8,5%-uk vállalkozóként dolgozik, 7,0%-uk tanuló (3,2%) vagy háztartásbeli (3,8%), és 2,5%-uk munkanélküliként jelölte magát a lekérdezés időpontjában.

Természetesen a turista is felelős lehet a tekintetben, hogy olyan helyre utazzon, amely biztonságos, annak közbiztonsági és általános biztonsági helyzete megfelelő. Az előzetes online tájékozódás során idehaza a Konzuli Szolgálat tájékoztató oldala,¹⁵⁰ de egyéb, nemzetközi oldalak is a rendelkezésre állnak, például a Numbeo,¹⁵¹ ahol a turista is tud nyilatkozni bármely országbeli tapasztalatáról, így segítve az utazókat az általános biztonsági és közbiztonsági helyzetről való tájékozódáshoz. De további, a közbiztonsággal kapcsolatos információkat találhatunk az Eurofound nevű szervezet európai életminőség-felmérései (European Quality of Life Survey)¹⁵² között is.

A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. Turizmusbiztonság Alprojekt résztvevőjeként lehetőségem volt egy, a magyarországi belföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdjeit tartalmazó adatbázis összeállításába bekapcsolódni. Az adatbázis lehetőséget kínált arra, hogy egy véletlenszerű mintavétel alapján képet alkothassak hazánk turizmusbiztonságáról (a közbiztonsági dimenziók mentén), a felmerülő kockázati tényezőkről, és további, célirányos vizsgálatok körvonalazására kerülhessen sor.¹⁵³

¹⁵⁰ <https://konzuliszolgalat.kormany.hu> (letöltve: 2022.10.13.)

¹⁵¹ <https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp> (letöltve: 2022.10.13.)

¹⁵² <https://www.eurofound.europa.eu/hu/data/european-quality-of-life-survey> (letöltve: 2022.10.13.)

¹⁵³ Az adatbázis első körös elemzését Marton Zsuzsanna, a Pannon Egyetem doktorandusza a Turizmusbiztonság Alprojekt résztvevőjeként végezte, aki disszertációtervezetét a turisták fogyasztói magatartását befolyásoló tényezők vizsgálatára alapozva írta meg, 8 turizmusbiztonsági terület elemzése mentén. <https://gsdi.gtk.uni->

Az elemzés során a dimenziókat feltáró jellegű, főkomponens-elemzéssel készítettem el. A klasztereket hierarchikus klaszterelemzéssel, Ward-módszer alapján alkottam meg meg, 3-as törésponton. Öt alhipotézist állítottam fel a közbiztonság szintjének fontossága és a pénzügyi/tranzakciós kockázatok észlelése kapcsán.

1-es számú alhipotézis: a közbiztonsági dimenziók fontossága alapján szignifikánsan meg lehet különböztetni három csoportot (Kockázatkerülők, Közömbösek, Kockázattűrők).

2-es számú alhipotézis: a közbiztonsági dimenzió fontosabb a Kockázatkerülők számára, mint a többi csoport számára.

3-as számú alhipotézis: a Kockázatkerülők csoportja szignifikánsan magasabb közbiztonsági kockázatot észlelt, mint a nem e csoport tagjai.

4-es számú alhipotézis: a Kockázatkerülők csoportja szignifikánsan magasabb pénzügyi/tranzakciós kockázatot észlelt, mint a nem e csoport tagjai.

5-ös számú alhipotézis: a közbiztonsági kockázatot veszélyesebbnek észlelik mindegyik csoportban az alanyok, mint a pénzügyi/tranzakciós kockázatot.

Az alhipotézisek, s ez által a vizsgálat részletes eredményei az első hipotézisben megfogalmazottak, vagyis a szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolatának, a közbiztonsággal való összefüggésének az alátámasztására irányul.

Az alhipotézisek igazolásához varianciaanalízist, páros t-próbát alkalmaztam (Malhotra–Simon, 2009). A tesztek erősségének értékeléséhez a Sajtos és Mitev (2007) megállapításait használtam, ahol 0,1–0,2 között gyenge erősségű, 0,2–0,7 között közepes erősségű, 0,7–1,0 között erős erejű tesztekéről beszélhetünk. Az alhipotézisek tesztelésénél elsősorban az 1%-on szignifikáns eredményekre fókuszáltam.

A Magyarország turizmusbiztonsági helyzetének értékelésével kapcsolatos adatbázist egy nemzetközi közvélemény-kutató cég állította össze. Az adatbázis egy 500 fős (266 nőt és 234 férfit tartalmazó) mintát tartalmazott, ami a magyarországi belföldi turisták 2019. novemberben és decemberben lezajlott kérdőíves lekérdezésén alapult. Az önkitöltős, online kérdőíves adatfelvételt a nemzetközi közvélemény-kutató cég saját online paneljein keresztül valósította meg. A kérdőív felépítése szokványos, szűrőkérdések segítették a válaszadók körének a leszűkítését, a mintába kerülést. Így a belföldi turisták körében végzett lekérdezés

alapja az volt, hogy azon 18 év feletti válaszadók töltsék ki, akik a vizsgálatot (2019. november–december) megelőző egy évben turisztikai célból legalább egy vendégéjszakát távol töltöttek otthonuktól. Az ezt követő bevezető kérdések a turisták utazási szokásaira vonatkozó információkat tárták fel, többek között az utazás gyakoriságára, az útitársakra, az utazás módjára és a szálláshely típusára vonatkozóan. A fő kérdések, amelyek az értekezés alapjait is képezik, a kockázati típusokat érintették, amelyeket előre megadott állítások mentén tudott a válaszadó értékelni. Ezek szelektív, zárt kérdések voltak, több választási lehetőséget biztosítva a kitöltőnek. A kérdőív záró kérdései a kitöltő nemére, iskolai végzettségére és foglalkozására vonatkoztak. A mintát három klaszterbe soroltam a desztinációban (Magyarországon) vágyott közbiztonság fontossági szintjének faktorértékei alapján. Mivel ezek standardizált értékek, jól látható, hogy akiknél az átlag negatív értékű volt a klaszterképzés során, őket lehet Kockázattűrőknek, a 0 körüli átlagértékkel jellemezhető klasztert lehet a Közömbösöknek hívni, míg a pozitív átlagértékkel bíró csoportot lehet a Kockázatkerülőknek nevezni. Részletes eredményeket a *9. számú táblázat* tartalmazza.

Három klaszterbe soroltam a mintát a desztinációban vágyott közbiztonság fontossági szintje szerint. A kor ($p=0,124$; $\eta^2=0,008$), egyáltalán nem, míg a nemek ($p=0,001$; Cramer $V=0,164$) és az iskolai végzettség ($p=0,023$; Cramer $V=0,107$) szignifikánsan, de gyenge erősséggel differenciált.

A belföldi turisták körében végzett felmérés általános jellemzői

		Kockázatkerülők	Közömbösek	Kockázattűrők
N		151 (30,2%)	202 (40,4%)	147 (29,4%)
Átlagéletkor (év)		48,46 (14,9) *	47,76 (16,1) *	45,01 (15,4) *
Nemek (%)	<i>Férfi</i>	23,5	40,2	36,3
	<i>Nő</i>	35,7	41,0	23,3
Végzettség (%)	<i>Alapfokú</i>	38,5	34,6	26,9
	<i>Középfokú</i>	35,7	40,4	23,9
	<i>Felsőfokú</i>	23,8	41,2	35,0

Megjegyzés: * A zárójelben az átlagéletkorhoz tartozó szórás került megjelenítésre.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

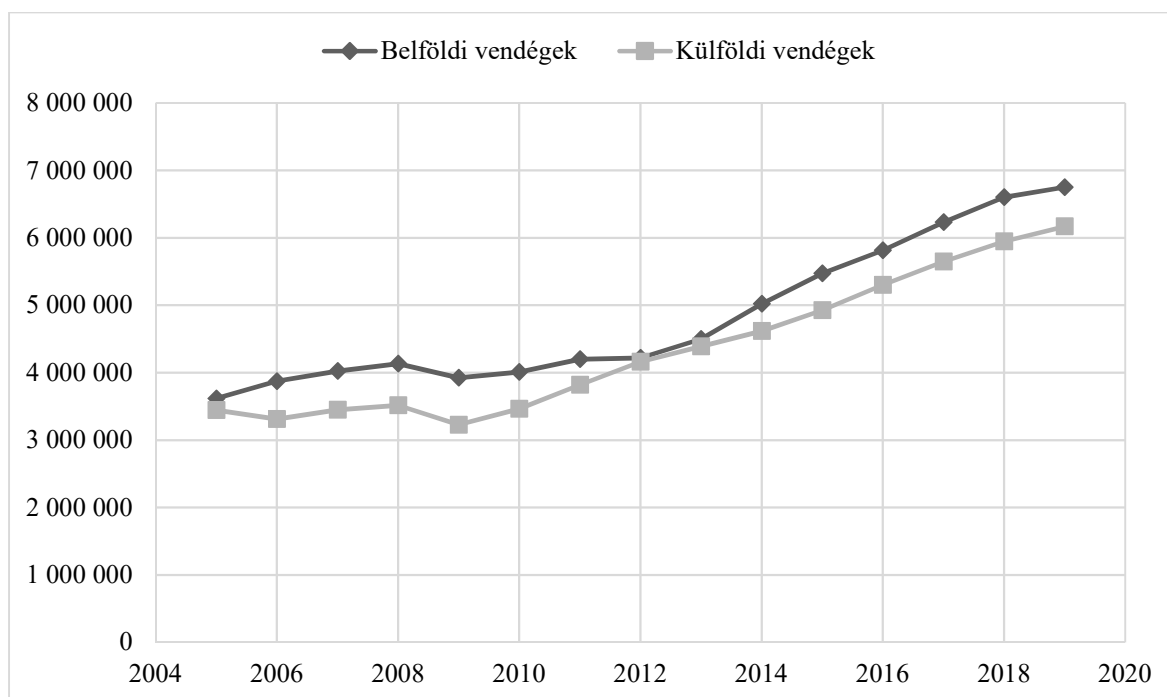
Magyarország turizmusbiztonsági kockázatainak feltárásához a közbiztonsági állítások vizsgálata állításonként, csoportokban (Kockázatkerülő, Közömbös, Kockázattűrő) és faktoronként e dimenzió mentén történt meg.

9.4. A belföldi turisták turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak eredményei

9.4.1. Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata (klasztercsoportok és a közbiztonsági tényezők kapcsolódásai)

Ahogy a 13. számú ábra is mutatja, a kereskedelmi szálláshelyek belföldi- és külföldi vendégforgalma 2010-től növekvő tendenciát mutat, így fontos megismerni azokat a tényezőket, amelyek a célterületek kiválasztásában fontos szerepet játszanak.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Magyarországon

Forrás: KSH¹⁵⁴ alapján szerző szerkesztése, 2022

A vizsgálatban (7. számú melléklet: Q2-es számú kérdés: Utazásai során [belföldi és külföldi egyaránt] általában mennyire fontosak az Ön számára vagy jellemzőek Önre az alábbi tényezők?) 28 pontban az utazási döntést befolyásoló és (Q 5-ös számú kérdés: Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon?) 33 pontban a közbiztonsági kockázati tényezőknek a biztonsággal kapcsolatos faktorait kellett a válaszadóknak értékelniük egy ötfokozatú Likert-skálán. A tényezők között általános biztonsági és a közbiztonsági állítások is megfogalmazódtak.

A közbiztonsági fontosság tekintetében az első két helyen a már korábban is említett tényezők végeztek (1. helyezett a biztonságos környezet, 4,30-os átlaggal, 2. helyezett az, hogy a hely terrorfenyegetettség mentes legyen, ennek átlaga 4,28), míg 3. helyen az az állítás végzett, miszerint a válaszadók olyan helyeket keresnek fel legszívesebben, ahol el tudják kerülni a bűncselekményeket (átlag: 4,27) (10. számú táblázat). Az utolsó helyen a pályaudvarok, repülőterek, forgalmas közlekedési csomópontok fokozott rendőri jelenlétére vonatkozó állítás szerepelt (átlag: 3,45).

¹⁵⁴ https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0017.html (letöltve: 2022.02.16.)

Az utazási döntést befolyásoló tényezők közbiztonsági állítások szerinti vizsgálata

		Közbiztonsági állítások						
Klaszterek		Biztonságos környezet	A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)	Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket	Terrorfenyegettség mentes legyen	Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)	Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban	Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése
Kockázatkerülők	Átlag	4,79	4,32	4,79	4,97	4,66	4,43	4,66
	Szórás	0,45	0,63	0,44	0,16	0,48	0,57	0,50
Közömbösek	Átlag	4,45	3,47	4,56	4,42	3,56	3,37	4,26
	Szórás	0,57	0,86	0,52	0,65	0,85	0,85	0,59
Kockázattűrők	Átlag	3,60	2,57	3,35	3,36	2,65	2,55	3,40
	Szórás	0,82	0,99	0,94	1,05	0,93	0,96	0,87
Teljes minta	Átlag	4,30	3,46	4,27	4,28	3,62	3,45	4,13
	Szórás	0,79	1,08	0,89	0,95	1,10	1,09	0,83
Varianciaanalízis-teszt eredménye	P-érték	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Eta ²	0,368	0,394	0,464	0,445	0,496	0,447	0,359

Szürke háttér: A legnagyobb átlagú összesített eredmény a teljes mintán a közbiztonsági biztonsági állítások fontossági sorrendje szerint.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Ha az általam felállított biztonságfontossági szint szerinti csoportokat nézzük (Kockázatkerülők, Közömbösek, Kockázattűrők), akkor a Kockázatkerülők esetében az első helyre a terrorfenyegettség alóli mentesség került, a biztonságos környezet fontossága és a bűncselekmények által sújtott helyek elkerülése mellett. Azoknál, akik Közömbösnek bizonyultak a közbiztonság fontossága kapcsán, a bűncselekmények által sújtott helyek elkerülése került az első helyre míg, akik a Kockázattűrők csoportjába tartozók szintén egy biztonságos környezetet keresnek fel a legszívesebben.

E fejezet alhipotéziseiben megfogalmazott állításokat alapul véve, kifejezetten a Kockázatkerülökre koncentrálva megállapítható, hogy az utazási döntésüket a közbiztonsági

tényezők másképpen határozzák meg, mint a másik két csoport esetében. Esetükben a terrorfenyegetettség a legfontosabb biztonsági tényező, szemben a mintaátlaggal, ahol az általánosabb „biztonságos környezet” fontossága dominált.

Az adatok átlag szerinti vizsgálata mellett varianciaelemzést (ANOVA) végeztem, annak érdekében, hogy a klaszterek kategóriaátlagai között fellelhető-e szignifikáns különbség. Ennek eredményeként kimutathatóvá vált, hogy erős szignifikáns eltérés van a klaszterek között a közbiztonsági állítások terén (10. számú táblázat). Ez azt jelenti, hogy az 1-es számú alhipotézisemet el tudtam fogadni, azaz a közbiztonsági dimenziók fontossága alapján szignifikánsan meg lehet különböztetni a három csoportot.

9.4.2. Biztonsági tényezők dimenziója

A közbiztonsági tényezőket egy faktorral vizsgáltam. A faktorokat feltáró jellegű faktorelemzéssel (EFA), főkomponens-módszerrel, valamint Varimax-forgatással készítettem el. A 7 állítást értelmezésük szerint egy csoportba rendeztem a dimenziók szűkítéséhez, azaz a főkomponens-elemzéshez. A faktor neve a „Közbiztonság faktora” nevet kapta (11. számú táblázat).

11. számú táblázat

A közbiztonság faktor elemzésének eredménye

<i>Faktorok</i>	<i>Faktorelemzésbe bevont változók</i>	<i>Faktorsúlyok*</i>
<i>Közbiztonság dimenziója</i>	Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket	0,775
	Terrorfenyegetettség mentes legyen	0,769
	Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése	0,755
	Biztonságos környezet	0,752
	Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)	0,740
	Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban	0,730
	A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)	0,702

*Faktorsúlyok: A sorrend a faktorelemzés során megállapított dimenzión belüli irányt jelöli, a legfontosabbtól haladva a legkevésbé fontos biztonsági tényezőig.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Az első faktorral a Közbiztonság dimenzióját tudtam leírni, 7 állítással. Ekkor mindegyik állítást használni tudtam, ugyanis a saját érték alapján kalkulált faktorok száma 1 lett, ami azt jelentette, hogy a magyarázott varianciarányad 50% feletti volt (55,7%). Az

állítások faktorsúlyai mind elérték a 0,7-es értéket, ami megfelelő szint (a legalacsonyabb érték a 0,702), valamint a kommunalítások is mind a 0,4-as érték felett voltak (a legalacsonyabb érték 0,492 volt). A KMO (Kaiser–Meyer–Olkin) -érték 0,8 feletti értéket vett fel (0,866), ez szintén nagyon jó eredménynek számít, ugyanis a faktorok azt mutatják, hogy az állítások alkalmasak a főkomponens-elemzésre, jól lefedik azt, mert optimális volt a mintavétel. A Bartlett-féle gömbölyűségi teszt szignifikánsértéke is azt mutatta, hogy a faktor illeszkedése megfelelő. A főkomponens-elemzés értékeivel folytattam az elemzéseket, ezek standardizált értékeket vesznek fel, azaz 0 az átlaguk, és 1-hez közeli a szórásuk (12. számú táblázat).

12. számú táblázat

Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők közbiztonsági faktor szerinti fontossági sorrendje

<i>Klaszterek</i>		<i>Közbiztonsági dimenzió</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	<i>0,99</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,38</i>
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	<i>0,14</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,41</i>
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	<i>-1,21</i>
	<i>Szórás</i>	<i>0,72</i>
<i>Teljes minta</i>	<i>Átlag</i>	<i>0,00</i>
	<i>Szórás</i>	<i>1,00</i>
<i>Varianciaanalízis-teszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	<i>0,000</i>
	<i>Eta²</i>	<i>0,737</i>

Szürke háttér: a 2-es számú alhipotézis igazolása, a Kockázatkerülők közbiztonsági fontosságának eredménye. Megjegyzés: A klaszterek csoportjában a Kockázatkerülők pozitív, a Kockázattűrők negatív, míg a Közömbösek nulla körüli átlagértékkel bírnak.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

A közbiztonsági dimenzió esetében sokkal erősebb szignifikáns eltérést tapasztaltunk, mint ha csupán az állításokat nézzük. A Kockázatkerülők számára a legfontosabb tényező a

közbiztonsági dimenzió. Ennek okán a 2-es számú alhipotézisemet is el tudtam fogadni, mert a közbiztonsági dimenzió szignifikánsan fontosabb a Kockázatkerülők számára, mint a többi csoport számára.

9.4.3. Az észlelt közbiztonsági kockázat dimenziója

A főkomponens-elemzést az észlelt közbiztonsági kockázat mérésével (2-es számú kérdés: Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon...?) folytattam le, ahol 6 állítást vontam be az elemzésbe. Ekkor saját érték alapján, 60,2%-os magyarázott varianciával, 1 faktort tudtam létrehozni. A faktorsúlyok mindegyike 0,6 feletti (a legalacsonyabb érték 0,678), míg a kommunalítások mindegyike 0,4 feletti voltak (a legalacsonyabb érték 0,459). A KMO-érték 0,884, a Bartlett-féle gömbölyűségi teszt eredménye szignifikáns volt, így a faktor ekkor is jól illeszkedik a mintára (13. számú táblázat). A kapott standardizált értékekkel folytattam az elemzést az alhipotézisvizsgálás során.

13. számú táblázat

A faktorelemzés eredménye a közbiztonsági kockázateszlelés faktorában

<i>Faktorok</i>	<i>Faktorelemzésbe bevont változók</i>	<i>Faktorsúlyok</i>
<i>Közbiztonsági kockázateszlelés dimenziója</i>	Éjszaka az utcán tartózkodni	0,826
	A turisztikai zónát elhagyni	0,816
	Egyedül sétálni egy parkban	0,807
	Tömegrendezvényen részt venni (fesztivál, koncert, felvonulás)	0,795
	Biztonsági ellenőrzésen (múzeum, koncert) átesni	0,721
	Zsebtolvajlás áldozatává válni	0,678

Megjegyzés: A mérés során a 0,6 feletti faktorsúlyú biztonsági tényezők számítottak.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

A közbiztonsági kockázateszlelés esetében is szignifikáns eltéréseket tapasztaltam a három klasztercsoport összefüggésében. Azonban a várakozásokhoz képest nem a Kockázatkerülők észlelték a legmagasabb kockázatot, hanem a Kockázattűrők (14. számú táblázat).

A közbiztonsági kockázatészlelés esetében mért klaszterek szerinti eltérések

<i>Klaszterek</i>		Közbiztonsági kockázatészlelés dimenziója
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	-0,06
	<i>Szórás</i>	1,07
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	-0,03
	<i>Szórás</i>	0,95
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	0,10
	<i>Szórás</i>	0,98
<i>Teljes minta</i>	<i>Átlag</i>	0,00
	<i>Szórás</i>	1,00
<i>Varianciaanalízis-teszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	0,347
	<i>Eta²</i>	0,004

Szürke háttér: A közbiztonsági kockázatészlelés legmagasabb átlagú eredménye.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Meg kell említeni, hogy ezek az eltérések azonban nem voltak szignifikánsak. Így a 3-as számú alhipotézisemet nem tudtam elfogadni, mert Kockázatkerülők csoportja nem észlel szignifikánsan magasabb közbiztonsági kockázatot, mint a többi csoport.

9.4.4. A további kockázatészlelés értékelése

A főkomponens-elemzést további dimenzió vizsgálatával folytattam. Arra voltam kíváncsi, hogy bár a közbiztonsági kockázatészleléshez nem tartoztak szignifikáns eltérések, egy belföldi utazás során könnyen előfordulhatnak árnyaltabb kockázatészlelések is. Így az észlelt pénzügyi/tranzakciós kockázat mérésével (4. számú melléklet: 2-es számú kérdés: Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon...?) folytattam a kutatást, ahol 5 állítást vontam be az elemzésbe. Ekkor saját érték alapján, 66,9%-os magyarázott varianciahányaddal, 1 faktort tudtam létrehozni. A faktorsúlyok mindegyike 0,6 feletti (a legalacsonyabb érték 0,639), míg a kommunalítások mindegyike 0,4 feletti voltak (a legalacsonyabb érték 0,408). A KMO-érték 0,871, míg a Bartlett-féle gömbölyűségi teszt

eredménye szignifikáns volt, így a faktor ekkor is jól illeszkedik a mintára (15. számú táblázat). A kapott standardizált értékekkel folytattam az elemzést az alhipotézistesztelés során.

15. számú táblázat

Faktorelemzés eredménye a pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés faktorában

<i>Faktorok</i>	<i>Faktorelemzésbe bevont változók</i>	<i>Faktorsúlyok</i>
<i>Pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés dimenziója</i>	Pénzt váltani	0,865
	Bank automatából készpénzt felvenni	0,862
	Bankkártyával fizetni	0,859
	Készpénzzel fizetni	0,840
	Csak bankkártyás fizetésre készülni	0,639

Megjegyzés: A sorrend a faktorelemzés során megállapított dimenzió belüli irányt jelöli, a legfontosabbtól haladva a legkevésbé fontos biztonsági tényezőig.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Az eredményekben szignifikáns eltérést tapasztaltam, de ismét a Kockázattűrők észlelték a legnagyobb pénzügyi/tranzakciós kockázatot (16. számú táblázat).

16. számú táblázat

A pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés esetében mért klaszterek szerinti eltérések

<i>Klaszterek</i>		<i>Pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés dimenziója</i>
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	-0,15
	<i>Szórás</i>	1,03
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	-0,06
	<i>Szórás</i>	0,95
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	0,23
	<i>Szórás</i>	1,01
<i>Teljes minta</i>	<i>Átlag</i>	0,00
	<i>Szórás</i>	1,00
<i>Varianciaanalízis-teszt eredménye</i>	<i>P-érték</i>	0,003
	<i>Eta²</i>	0,023

Szürke háttér: A legnagyobb átlagú összesített eredmény.

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Ekkor az ANOVA-teszt-statisztika nem mutatott erős eltéréseket (az η^2 0,023 volt). Mindezek alapján amellet, hogy a 4-es számú alhipotézisemet elutasítottam – mivel nem a Kockázatkerülők észlelték a legmagasabb pénzügyi/tranzakciós kockázatot –, az is kiderült, hogy a Kockázatkerülők számára a közbiztonsági tényezők megléte fontos volt, de ezt követően ők már nem is észleltek annyi kockázatot, mint a másik két csoport tagjai. Ez azt jelentheti, hogy a belföldi utazás esetében a belföldre történő utazás választása az, ami a közbiztonságot garantálni tudja azok számára, akiknek mindez fontos (Kockázatkerülők csoportja), így pedig a specifikusabb kockázateszlelések is jobban háttérbe kerülhettek.

9.4.5. A kockázateszlelés területeinek összehasonlítása

Végezetül az 5-ös számú alhipotézisemet vizsgáltam meg. Ekkor páros t-próbával arra voltam kíváncsi, hogy a közbiztonsági kockázatot veszélyesebbnek észlelik-e mindegyik csoportban az alanyok, mint a pénzügyi/tranzakciós kockázatot.

17. számú táblázat

A kockázateszlelés faktorai közötti eltérések vizsgálata

<i>Klaszterek</i>		Közbiztonsági kockázateszlelés dimenziója	Pénzügyi/tranzakciós kockázateszlelés dimenziója	Eltérés P-értéke	Cohen-féle d
<i>Kockázatkerülők</i>	<i>Átlag</i>	-0,06	-0,15	0,081	-0,143
	<i>Szórás</i>	1,07	1,03		
<i>Közömbösek</i>	<i>Átlag</i>	-0,03	-0,06	0,417	-0,057
	<i>Szórás</i>	0,95	0,95		
<i>Kockázattűrők</i>	<i>Átlag</i>	0,10	0,23	0,008	0,223
	<i>Szórás</i>	0,98	1,01		

Forrás: A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatai alapján a szerző által készített számítás, 2022

Az eredmények azt mutatják (17. számú táblázat), hogy a kockázateszlelési dimenziók szintjén van különbség, de az csak a Kockázattűrők esetében szignifikáns, és ők jobban is

tartanak a pénzügyi/tranzakciós kockázatoktól, mint a közbiztonsági faktoroktól. Ehhez kapcsolódik az is, hogy számukra a közbiztonsági tényezők meglétének fontossága előzetesen is kevésbé elsődleges, mint a Kockázatkerülők számára volt. A Kockázatkerülők esetében nem szignifikáns az eltérés, de ők a közbiztonsági kockázatoktól féltek jobban, mint a pénzügyi/tranzakciós kockázatoktól. Ez pedig azt jelenti, hogy az 5-ös számú alhipotézisemet szintén el kell utasítanom, mert nem észlelték mindegyik csoportban magasabbnak a közbiztonsági kockázatok az alanyok. Ez arra utal, hogy a klasztereket a belföldi turisták esetében nem a közbiztonsági dimenziók fontosságának megítéléséhez érdemes igazítani, hanem az eltérő, általánosabb és specifikusabb kockázateszlelések alapján kialakítani.

Összességében megállapítható, hogy az elemzések során a 3 klaszter (Kockázatkerülők, Közömbösek és Kockázattűrők) itt is megkülönböztethető, ugyanúgy, mint „a Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióinak” (Tokodi, 2022) vizsgálata során. A kimutatások szerint a Kockázatkerülők csoportja számára voltak a biztonsági dimenziók a legfontosabbak. Nincs eltérés azonban a közbiztonsági kockázatok észlelése terén, de ennek az is az oka, hogy nagyon alacsonyok az átlagok, azaz a csoportok nem érezték a belföldi utazást kockázatosnak ilyen téren.

Izgalmas eredményeket hoztak a vizsgálat során a pénzügyi/tranzakciós területeket érintő kérdések feldolgozása, vizsgálva az olyan pénzügyi félelmeket, mint a pénzváltás, készpénzfelvétel automatából, a bankkártyás fizetés, készpénzes fizetés és a csak bankkártyás fizetés lehetőségeit. A kockázatelemzés dimenzióban szignifikáns volt az eltérés az említett klaszterek között, de az elemzések alapján pont a Kockázattűrők esetében mutatható ki a pénzügyi/tranzakciós kockázattól való félelem, és nem a Kockázatkerülők esetében, mint ahogyan az alhipotézisem során azt feltételeztem. Mindamelllett, hogy a Kockázattűrők csoportja alapvetően nem izgul a közbiztonság hiánya miatt, nem is tart tőle, de a fent említett pénzügyi/tranzakciós kockázateszlelés dimenzió azért kelt bennük félelmet.

A kétféle kockázateszlelés terén pedig szintén csak a Kockázattűrőknél van szignifikáns eltérés, és ők jobban is félnek a pénzügyi/tranzakciós kockázatoktól. A Kockázatkerülőknél nem szignifikáns az eredmény, viszont ők a közbiztonsági kockázatoktól félnek némileg jobban.

9.5. Összefoglalás, részkövetkeztetések

A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepciói című kutatómunka folytatásaként a belföldi turisták körében végzett felmérés eredményeinek a

bemutatására irányuló értekezés készítése volt a cél, amely részleteiben vizsgálta a belföldi turisták, valamint a külföldre utazó magyarok biztonságérzetének dimenzióit egy 500 fős minta alapján. Matematikai-statisztikai elemzések (Ward-módszer, varianciaanalízis, páros t-próba, alapstatisztikák) során azonosítani próbáltam a biztonságérzetükben szerepet játszó főbb tényezőket, a közbiztonság faktorának a szerepét az utazás során felmerülő kockázati tényezőkre.

A kimutatott eredmények a gyakorlati felhasználás lehetőségeit is mutatták, feltárva azon területeket, ahol államigazgatási, rendészeti szinten is beavatkozni, avagy megelőzési feladatokat elvégezni szükséges, mint például a bűnmegelőzés területe, a környezeti biztonság megteremtése, valamint a fogyasztóvédelmi szabályok még szigorúbb ellenőrzése, betartatása, a pénzügyi/ tranzakciós kockázatok feltárása. „Érzékeny” biztonsági területként a külföldiek körében végzett vizsgálatokhoz hasonlóan a belföldi turisták biztonságérzetének feltárását megcélzó kutatás során is a bűncselekmények által fertőzött helyszínektől és a terrorfenyegetettségtől való félelem, valamint a biztonságos környezet fontossága jelent meg. E tényezők felismerése meghatározó fontosságú hazánk, mint választott turisztikai desztináció erősítése érdekében. A bűnmegelőzés területéhez tartozik az építészeti bűnmegelőzés is, amely során az adott környezet közbiztonságot veszélyeztető tényezőinek a meggátolása a cél, úgy, mint egy lakó-üdülő övezetben a megfelelő kivilágítottság biztosítása, a megfelelő tereptárgyak kihelyezése, rendezettsége is, amelyek szintén a szubjektív biztonságérzetet szolgálják. De ugyanilyen fontos területnek bizonyult a környezeti biztonság, továbbá az, hogy egy adott területen alapvetően milyen típusú és számú bűncselekményeket követnek el. Ha egy kerületről, városrésztől elterjed, hogy ott sok a zsebtolvaj, vagy az autók feltörése, a lopások száma, akkor ez visszatartó erővel bírhat egy turista számára, feltéve, ha rendelkezik ilyen információval. Ebben természetesen nagy szerepe van a médiának is, mivel abszolút hatással bír a szubjektív biztonságérzet befolyásolásában.

A pénzügyi/tranzakciós kockázatok vizsgálata a turizmusbiztonság gazdasági vetületeit tekintve iránymutató lehet további ezirányú vizsgálatok lefolytatására, ugyanis az elemzések során egy szofisztikáltabb dimenzió utasította el az előirányzott feltevéseket. A pénzügyi/tranzakciós kockázatoktól való félelem további vizsgálata tehát aktuális kutatási téma lehet a jelenlegi hazai inflációs helyzetben is.

Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők vizsgálata során a közbiztonsági állítások sorában megtalálható volt azon kockázatok köre is, amelyeknek bekövetkeztére Magyarországon viszonylag kevés esély van (például terrorfenyegetettség). Ennek ellenére a megkérdezett turisták válaszai alapján az összesített adatokat tekintve a második helyen a

terrorcselekményektől való félelem vált kimutathatóvá, holott hazánk terrorfenyegetettségől alapvetően mentes. Így a jelzett két kutatás eredménye is alátámasztotta, hogy egy biztonsági tényező közvetlen érintettség nélkül is tud kimagasló hatást gyakorolni, ahogyan ezt Sönmez–Graefe (1998) és Richter–Waugh (1986) tanulmányaikban bizonyították. Ehhez még hozzájárul a média is, hiszen egy-egy terrorcselekmény bekövetkeztekor szinte percekkel később már özönlnek a (sokszor fals) információk mindenfajta háttérelőrzés nélkül.

E fejezet eredményei is jól szemléltetik, hogy az egyes turizmusbiztonsági kockázatokat az adott desztinációknak fontos megismerniük és azok célirányos csökkentése érdekében cselekedniük. Jóllehet a vizsgálatok eredményeit azok időtávja miatt nem befolyásolta a világban terjedő COVID-19-járvány és a szomszédos országban zajló háború, már az elmúlt két évtizedben történt negatív események (terrorcselekmények, környezeti katasztrófák, járványok, pénzügyi válság) is komoly változásokat hoztak a világ turizmusában, így Magyarország tekintetében is.

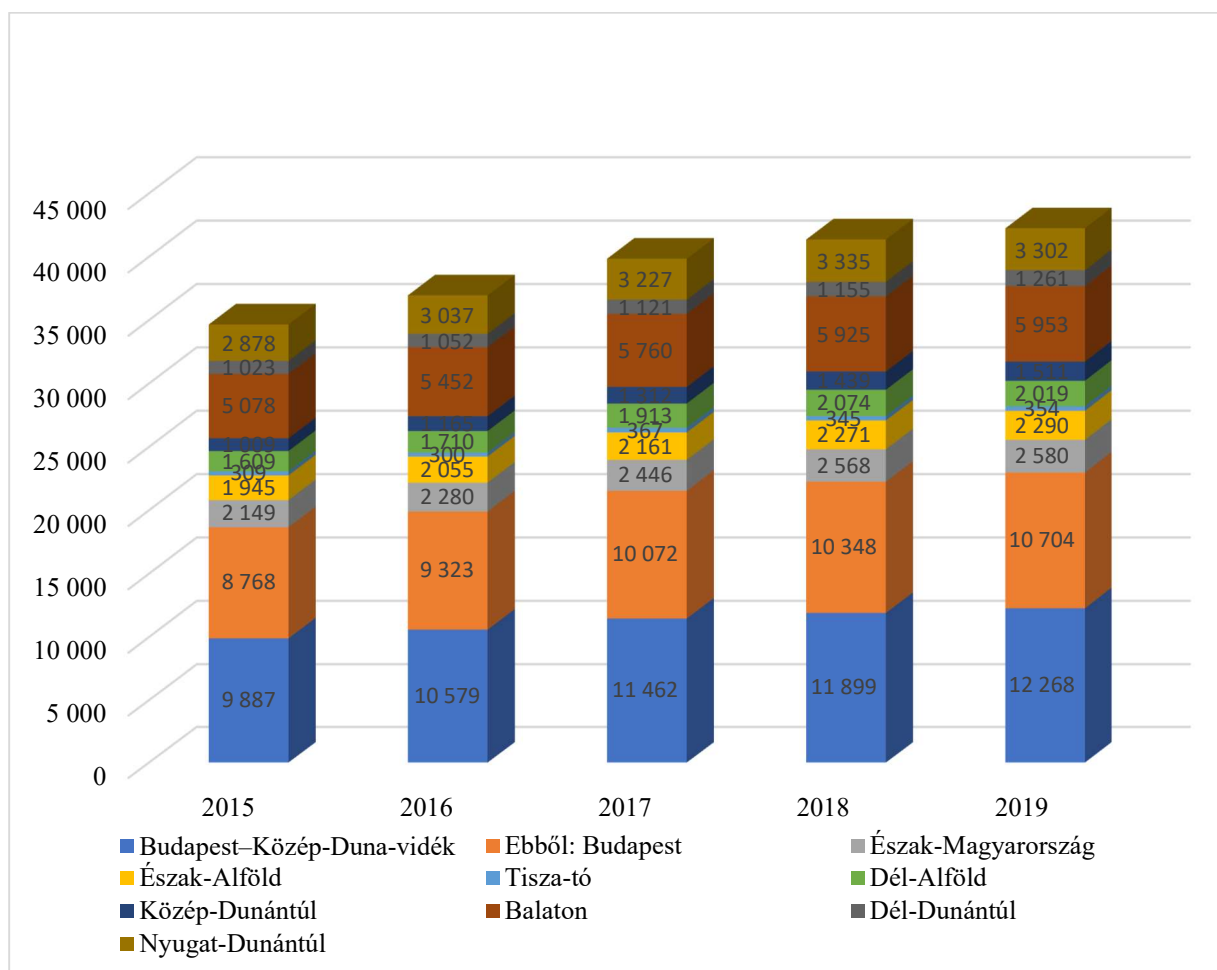
10. A TURIZMUSBIZTONSÁG TÉMAKÖRBEN VÉGZETT RENDŐRI VEZETŐI INTERJÚK

Magyarország turisztikailag frekventált térségeinek, településeinek rendőri szervezeti képezték a mintát, így alsó-, közép-, és felső vezetői szinten zajlottak az interjúk. A 12 fő rendőri vezető között volt rendőrfőkapitány, rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, kapitányságvezető, hivatalvezető, közrendvédelmi osztályvezető és őrsparancsnok is. Az illetékességi területeket a *4. számú térkép* mutatja, azonban a beosztásokhoz tartozó rendőri vezetők nevei nem kerültek azonosításra.

Meglátásom szerint az illetékességi területek és a beosztások elegendő információval szolgálnak az interjúkérdések elemzéséhez, továbbá mivel a rendőrség egy speciális terület, így előfordul olyan eset is, hogy egy adott rendőri vezető szolgálatellátása során egy bizonyos idő eltelte után már egy másik megyében, másik illetékességi területen lát el ugyanolyan beosztást. Ennek során az interjúk alanyainak nevei irrelevánsak az elemzéshez. Továbbá az értekezésemben kiemelt idézeteket sem tettem azonosíthatóvá, kizárólag beosztás szerepel ezek mellett, úgy, mint alsó- vagy középvezető, felsővezető.

A doktori kutatásom megkezdésekor négy mintaterületet határoztam meg az alapján, hogy a kijelölt területek statisztikailag bizonyítottan (*14. számú ábra*) magas vendégéjszakaszámúak.

A kereskedelmi szálláshelyeken¹⁵⁵ eltöltött vendégéjszakák száma
turisztikai régióinként (2015–2019)

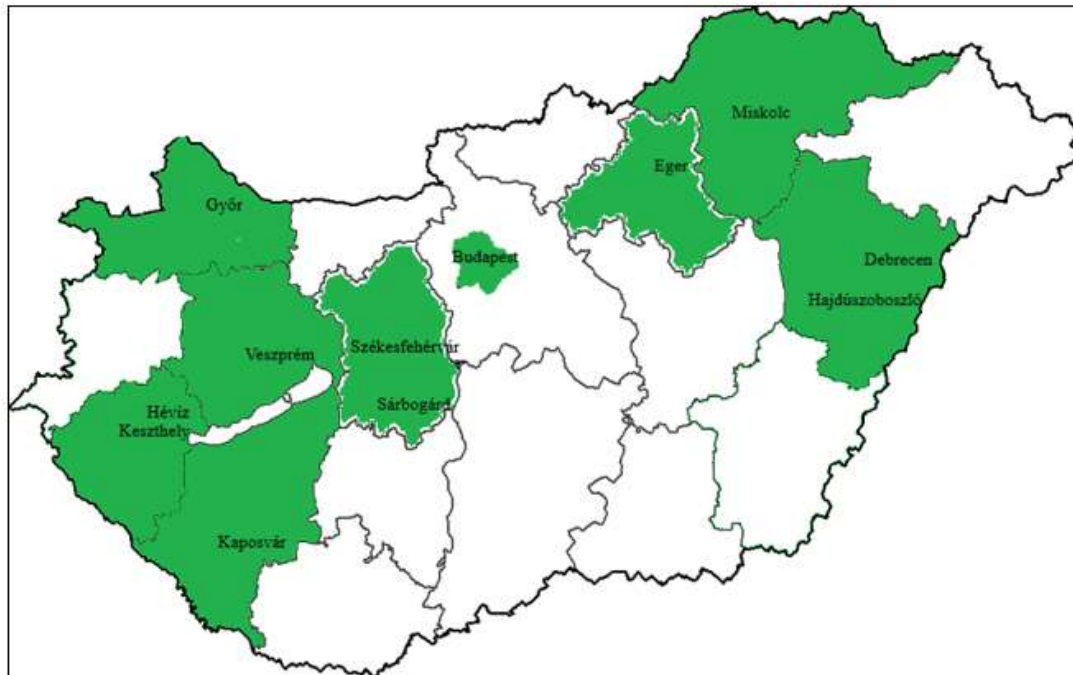
Forrás: KSH¹⁵⁶ adatai alapján szerző szerkesztése, 2022

A fentiek alapján az alábbi mintaterületek (4. számú térkép) kerültek kijelölésre:

- főváros,
- Balaton régió,
- fürdővárosok,
- határmenti települések.

¹⁵⁵ A KSH módszertani leírása alapján: Kereskedelmi szálláshely: szálláshely-szolgáltatás folytatása céljából létesített vagy használt épület (szálloda, panzió, kemping, üdülőtábor, közösségi szálláshely, nyaralóhajó), kivéve a magánszálláshely és az egyéb szálláshely. A nyaralóhajók adatait a KSH adatvédelmi okokból nem közli. https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/tur_modsz.html (letöltve: 2022.12.19.)

¹⁵⁶ https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0021.html (letöltve: 2022.12.13)

Mintaterületek¹⁵⁷

Jelmagyarázat:

zöld szín: a lefolytatott rendőri vezetői interjúk mintaterületei

Forrás: szerző szerkesztése, 2022

10.1. A rendőri vezetői interjúk elemzésének módszertana

Magyarország turizmusbiztonságának megteremtése érdekében kiemelt feladata van a rendőrségnek is. Ahhoz, hogy a rendőrség, s főként a rendőri vezetők álláspontját, hozzáállását a témához megvizsgáljam, kvalitatív módszertant választottam, méghozzá mélyinterjúk elvégzését, ami kifejezetten terep közeli, hiszen kiemelt jelentősége van az egyén saját környezetének (Fedor–Husztai, 2016). Mitev (2019) is alátámasztotta, hogy e módszertant akkor érdemes alkalmazni, ha mélyebb információgyűjtésre van szükségünk, vagy maga a kutatás témája érzékeny, valamint a társadalmi nyomás, elvárás erős, így a hazai turizmusbiztonság témájának a vizsgálata rendőri vezetői szinten is ebbe a körbe tartozik. Továbbá Boncz (2015) tanulmánya is igazolja, hogy a kvantitatív kutatások számszerűségük okán nem alkalmasak az egyes problémák, folyamatok és az emberi viselkedés mélyebb megértéséhez. Mivel esetemben egy speciális közegről van szó, ahol fontos az adott beosztásban lévő gondolkodásmódja, attitűdjei, a világról alkotott képe is, így egy személytelen, strukturált kérdőív formájában nem nyerhettem volna releváns eredményeket a kutatásom szempontjából. A kvalitatív kutatási

¹⁵⁷ A megyékben megjelölt városok nem fedik le teljességében az adott vezetői szinteket.

módszerek során a jelenségek minőségi megismerésére, a vélemények, attitűdök elemzésére fókuszál a munka (Boncz, 2015). A mögöttes okok megértése a fő cél, így a mélyinterjúk is a kutatási kérdések megértésére, feltárására irányultak (Mitev, 2019). Nem cél tehát a reprezentativitás, így a 12 rendőri vezetővel lefolytatott interjú kis mintaként részletes, kimerítő feltárást tud adni a jelenségek társadalmi kontextusba ágyazottságának holisztikus vizsgálatára. A célirányos, elmélet-vezérelt mintavétel (Schleicher, 2007) és homogén minta – jelen esetben a vezetői beosztás – jelentette tehát a megfelelő eszközt számomra.

A kutatás megvalósításánál induktív stratégiát alkalmaztam, amelynek megfelelően, empirikus vizsgálatokat valósítottam meg és az egyedi jelenségek feltárására építve próbáltam meg az általánosítható összefüggéseket bemutatni. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy általánosítható erejű kijelentéseket nem tehetünk, csupán úgynevezett „puha” adatokhoz jutunk ezáltal (Fedor–Huszti, 2016) A kutatás idődimenzió szempontjából longitudinális, mivel több – időben eltérő (2020-2022 között) – interjú eredményeit vettem össze egymással. A vizsgált csoport összetétele szempontjából a kutatás átfedésmentes, mivel a megkérdezettek köre mindig más. Az interjúk feldolgozása a szövegek tartalomelemzésével történt, amely által feltételezéseket, tendenciákat határoztam meg.

10.2. Út a vezetélmélettől a turizmusig

2020. március-június hónapokban a rendőri vezetők körében az összeállított interjúkérdéseket teszteltem, véglegesítettem, az interjúkat előkészítettem, és 2020-2022 között (*5. számú melléklet*: Turizmusbiztonság fókuszú interjú kérdések) 12 fő különböző beosztású, területi kötődésű rendőri vezetővel interjút bonyolítottam le (az interjúk időpontjait *a 6. számú melléklet* tartalmazza), azokat feldolgoztam és elemeztem a kvalitatív kutatási módszertan szerint. A mintavételt tehát addig folytattam 2020 júniusától megkezdve egészen 2022 decemberéig, amíg elértem az úgynevezett teoretikus szaturációt (elméleti telítődést), vagyis amikor az interjúalanyok válaszai/véleményei/szemponjtjai már nem mondtak újat a vizsgálatom tárgyát képező kérdésekre (Mitev, 2019). A kvalitatív kutatások interaktív folyamatok, így maga a mintavétel, az adatgyűjtés és az elemzés folyamán a kutatónak fontos tudnia, hogy mikor célszerű az adatgyűjtést befejeznie és a meglévő adatokkal dolgoznia (Mason, 2005). Így egy összetett témánál, változatos vizsgálati alanyoknál, akár csak esetben is, csak lassan érhető el az elméleti telítődés. Ennek magyarázata is, hogy időszakosan változott az interjúk száma, hiszen egy-egy új szempont vagy vélemény tovább

segítette az adott probléma megértését, avagy újabb interjú alanyokkal való beszélgetést generált számomra.

Az interjú típusa szerint strukturált, lebonyolítására a kérdőíves adatfelvételhez hasonló módon került sor. A kérdések sorrendje kötött volt, azonban abban különbözött a kérdőíves adatfelvételtől, hogy a válaszokat az interjúalany szavaival rögzítettem (hangrögzítést követően, melyhez előzetes engedélyt kaptam), szemben a kérdőívben előre megadott válaszlehetőségek jelölésével. Tudatosan törekedtem a megbízhatóságra, az interjúalanyok válaszainak a pontos rögzítésére, így elemzéseim során több esetben is az eredeti megfogalmazások idézése olvasható (Kvale, 2005). Az interjúalanyok előre megkapták a kérdéseket, megismerkedhettek a kérdéslistával, így volt idejük gondolkodni a témáról és felkészülhettek az interjúkra. Az interjúk hossza 23 és 55 perc között változott.

Mivel az interjúvázlattól nem tértem el, így könnyen összehasonlíthatóak voltak az egyes interjúk. Eredetileg 15 kérdésből álló interjút terveztem, azonban a teszteléseket követően – figyelemmel a gyakorlati tapasztalatokra – 12 kérdés került véglegesítésre. A kérdések megfogalmazásával felvettem azon problémák körét, amelyekre az értekezésem során megfogalmazott előfeltevésként választ szerettem volna kapni.

Ahogy Kvale (2005) utazó hasonlata is leírja, egy kvalitatív kutató megfigyel, beszélget, kérdez és értelmez, ami alapján tapasztalatait meg tudja fogalmazni. Ennek megfelelően a kérdések feltevése során folyamatosan figyelemmel voltam az interjúalanyokra, amennyiben a kérdés megválaszolásához további információkat láttam szükségesnek, további alkérdéseket tettem fel (Seidman, 2002). Ugyan kivételezett helyzetem van egy laikushoz képest, – ugyanis a rendőrség kötelékében szolgálok – ennek megfelelően a beszélgetések kontextusa adott volt, így hivatásos létem is befolyásolta az interjúk stílusát. Ahogy Fedor és Huszti (2016, 26) módszertani kézikönyve is leírja, a „*személyes vélemények megfogalmazását, a kérdések őszinte, megféleléstől mentes megválaszolását*” igyekeztem elősegíteni a barátságos légkör megteremtésével. Minden egyes interjú megkezdésekor elmondtam az alanyoknak, hogy mi az én szerepem ebben, így ezáltal egy nyitott és támogató közeget tudtam teremteni.

A vezetői interjúk megszervezését és az interjú alanyokkal való előzetes egyeztetést témavezetőm, Németh József r. ezredes, a Rendőrség Tudományos Tanácsának az elnöke és főosztályvezetőm, Óberling József r. ezredes, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közlekedésrendészeti Főosztályának vezetője segítette, s egyúttal hitelesítette annak szükségességét. A vezetőimnek köszönhetően nyitott kapukra találtam a különböző területi szintű rendőri vezetőknél, akik „kollégaként” készségesen álltak rendelkezésre az interjúk lefolytatása során. Minden esetben elmondták, hogy elismerik azon kollégákat, akik napi

feladatellátásuk mellett tudományos babérokra is törekszenek, s ennek megfelelően igyekeznek támogatni, segíteni e jellegű törekvéseket. Kutatói hitelességemet növelte, hogy előadóként vagy résztvevőként több rendőri vezetővel volt szerencsém szakmai konferenciákon is találkozni, előzetesen egyeztetni a kutatási témámról, az esetlegesen felmerült nehézségekről.

A turizmusbiztonság fókuszú interjúk 12 kérdésének megfelelően 12 témakörben (alfejezetben) kerültek elemzésre (15. számú ábra). Minden egyes kérdés feldolgozását, elemzését megelőzően röviden leírtam a kérdésfeltevés hátterét, annak könnyebb megértése céljából. Majd a kérdések elemzése következett, amely során – amennyiben releváns eredményekre jutottam – szempontrendszerként jelöltem meg a vezetői szinteket (alsó, közép- és felsővezetői szint) és a területiséget (a 4 mintaterület szerint). Végül az alfejezetet az interpretáció során az eredeti problémára való általam leszűrt következtetések leírásával zártam.

15. számú ábra

A rendőri vezetői interjúk során feldolgozott témakörök

Vezetélmélet	Vezetői típusok	Felkészülés (készenlét)
Szezonális	Jelenlét, láthatóság /Szubjektív biztonságérzet	Kooperáció
Új nézőpont: „turista, mint elkövető”	Kockázati tényezők	„Rendőrok turista szerepben”
Intézkedési terv	Empátia - félelemérzet	Benchmark

Forrás: szerző szerkesztése, 2022

10.2.1. Vezetélmélet

A rendészeti szerveknél elvárt általános vezetői magatartás, a vezetői kompetenciák meghatározása nehéz feladat, hiszen vezetőként mindig az adott helyzetnek megfelelően kell alkalmazni az eszköztárunkat, és nemcsak ösztönösen vezetni, hanem megfelelő szintű vezetéstudományi elméleti ismeretekkel és gyakorlati tudással is bírni. „Legyen jó vagy rossz dolog, amit tapasztal, az mindenképpen hasznos, hiszen a jó módszereket beépítheti saját majdani vezetői munkájába, ha pedig rossz módszerrel találkozik, elhatározhatja, hogy ő

vezetőként nem fog ilyen hibákat elkövetni.” (Kovács, 2018, 107) Ön mit gondol az e fajta vezetési szemléletről?

Ahogy Horváth–Kovács (2014) a rendészeti szervek vezetés- és szervezésméletről szóló könyve is írja a vezetői magatartás döntően meghatározza egy szervezet arculatát, tevékenységét, eredményeit, hiszen a vezetőt nap, mint nap ellenőrző, kritikus, támogató, segítséget kérő szempárok tucatjai kísérik figyelemmel. Tevékenységét, magatartását és döntéseit rendszeresen mérlegre teszik. *„A vezetőnek előre vivő, pozitív tartalmú mintát kell adnia munkatársainak és mindazoknak, akik az általa irányított közösséggel együttműködnek. Természetesen a vezető is hibázhat, hiszen a legnagyobb körültekintés mellett is előfordulhat nem megfelelő döntés vagy intézkedés. Ha ez a szakmát érinti, javítsa ki, és tanuljon belőle, ha munkatársakkal szemben valósult meg, tudjon bocsánatot kérni és a sérelmet orvosolni. (Horváth–Kovács, 2014, 133)”*

A különböző vezetői szintű interjúalanyokkal folytatott beszélgetések során e kérdésben egyértelműen teljes konszenzust tapasztaltam. Megállapítható volt, hogy a vezetői munkában minden egyes tanult vezetői módszer tipizált tényezői azonosíthatók. A mindenkori helyzetekben való – akár kombinált – alkalmazásuk, azok összessége ad képet a „vezetői stílusról”, mely a vezetői tapasztalatszerzéssel természetesen változhat (változik).

Alsó vezetői szinten kiemelték azt is, hogy *„... aki nem olvas szakkönyveket, nem olvas olyan irodalmakat, vagy nincs olyan vezető, akitől tanulni tud, az általában nekiáll másolni más vezetők stílusát, egyéniségét (...)”* Mindezekre tekintettel érdekes módon mindhárom vezetői szinten hozzátették, hogy természetesen vannak született vezetők, akik ösztönösen tudnak irányítani, akiknek egy-egy vezetői képzés/iskola csak elméleti keretet ad, hiszen már rendelkeznek megfelelő képességgel hozzá.

Ugyanakkor mindannyian megemlítették, hogy a vezetőnek folyamatosan képeznie kell magát, ugyanis vezetőként döntéseiket ismereteik és tapasztalataik alapján hozzák. Ezen ismeretek pedig az általuk elméletben elsajátított tudáshalmazon alapulnak. A tapasztalataik viszont egyrészt a saját maguk által átélt helyzetekre adott válaszaik/döntéseik, másrészt más személyek egyes helyzetekben hozott döntései és mindezek kapcsán, az azokra adott visszacsatolások, viszontválaszok személyes megélésén alapulnak. A vezetői döntéseik hatékonysága pedig az elért eredmények, a visszacsatolások, a kiváltott reakciók mércéjén mérhetők. Főként a középvezetők között volt mérhető az a meglátás, hogy a rendészeti vezetőnek lenni ma még túlnyomó részben tapasztalati tudáson alapul, holott az elméleti

felkészítésük során a vezetéstudomány eredményeinek az átadása egyre hangsúlyosabb szerepet kap.

Evidens, hogy mindenki számára kedvező döntés a legritkább esetben hozható, azonban az elméleti felkészültség és a gyakorlati tapasztalatok segítenek abban, hogy jó vagy legalábbis ahhoz közelítő eredményt érhessenek el állásfoglalásaikkal. Az interjúk során így az is körvonalazódott, hogy a szervezeti és egyéni érdek összhangja fontos tényező, az nem szétválasztható. Ezért is fontos, hogy vezetőként is legyenek érzelmi megnyilvánulások, dicséretetek és elismerések, hogy örömet szerezzenek, ezzel is fokozva a tagok és a csapat konstruktív működését.

A megismert jó módszerek alkalmazására és a tudottan rossz módszerek elutasítására épülő, nyitott, tapasztalat alapú szemlélet minden vezető véleménye szerint hasznára van az egyénnek és a szervezetnek egyaránt, így annak alkalmazása támogatandó. Ahogy az egyik vármegyei rendőrfőkapitány is megfogalmazta, *„nemcsak a jó példákából, hanem a rosszakból is tanulhatunk, beosztottként és vezetőként is.”* Mindamellet, hogy nem is feltétlen kell, hogy rossz gyakorlatról beszéljünk, hanem merjünk rákérdezni, hogy miért így csináljuk. Hiszen pusztán csak azért, mert az elődök is így csinálták, tehát „így szoktuk”, az nem biztos, hogy a jelen körülmények között előremutató tud lenni. Viszont, *„az nagyon fontos egy vezetőnek a pályájához, hogy legyenek olyan vezetői, akiktől tanulni tud”*, ahogy egy felsővezető is megfogalmazta.

A vezetéstudománynak ma még hazánkban kevésbé kutatott területe a közigazgatás és ennél is feltáratlanabb a rendészeti igazgatás vezetési sajátosságainak problematikája, ami igazolja kutatásom relevanciáját is. Ugyan ezt a hiátust igyekszik pótolni a Malét és szerzőtársai (2018) által a rendőri alapkompenciák közszolgálat tükrében való vizsgálatait, mely kutatások jelenleg is zajlanak. Azonban a rendészeti képzések során is többségében a vezetéstudomány versenyszférában szerzett eredményeit oktatják, ezek pedig csak korlátozottan hasznosíthatóak a rendészet irányításában. A rendészeti vezetők vezetési tevékenységében ma még inkább prioritást élvez a tapasztalat, a gyakorlatorientáltság az elméleti megalapozottsággal szemben. Az interjúalanyok válaszai alapján jól körvonalazódik, mint minden empirián alapuló tudást, így a rendészeti vezetőkét is egyaránt alakítják a jó és rossz tapasztalatok. Hiszen mitől is válik valaki jó vezetővé? Meglátásom szerint a képlet az, hogy nemes egyszerűséggel tanulsz és tapasztalsz. E kettő folyamatos összhangban van.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.2. Vezetői típusok

A vezetői magatartást kutatta Robert Blake és Jane Mouton (1978), akik a '70-es években ötféle vezetési stílust különböztettek meg (1. beavatkozás kerülő vagy „fél” -vezetés, 2. hajtós vezetés, 3. emberközpontú vezetés, 4. csoportközpontú vezetés, 5. szervezeti ember vagy kompromisszumos vezetés). Ön melyik vezetési stílusba sorolná magát és miért?¹⁵⁸

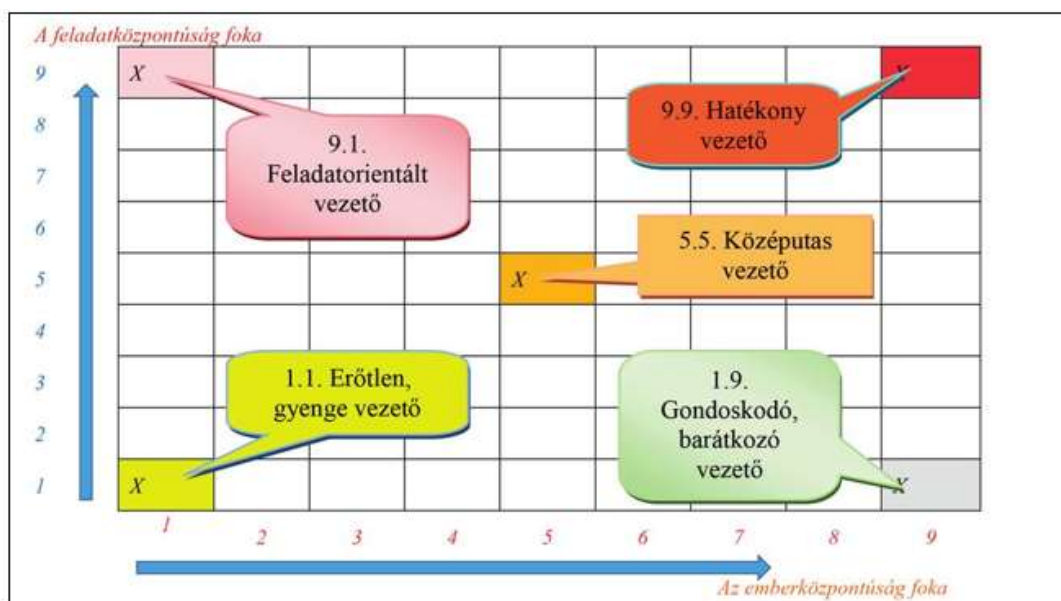
„A vezetési folyamat szervezeti szinten egy soha véget nem érő körfolyamatot alkot. A folyamat egyes elemei követik egymást, de minden elemben megtalálhatóak valamelyik előző elemnek a részei, például a döntés „mint mozzanat” előtt ismét elvégezhető például az információ gyűjtése és elemzése, amennyiben ezt az adott helyzet újból megkívánja” (Kovács, 2017, 287). Így tehát ahhoz, hogy egy feladat végrehajtása sikeres legyen alapfeltétel, hogy konszenzus legyen a vezető és a végrehajtói állomány között.

A témában végzett kutatásaim alapján megállapítható, hogy a vezetőnek olyan tulajdonságokkal, emberi, vezetői, munkatársi jellemvonásokkal kell rendelkeznie és olyan magatartást kell tanúsítania, amely hasznára és épülésére szolgál a szervezetnek, a kollégáknak és önmagának. A vezető legyen képes együttműködni mind a munkatársaival, mind a szervezettel érintkező külső partnerekkel. A vezető lehetőségeihez mérten biztosítsa a nyugodt munkahelyi légkört, az egzisztenciális biztonságot, a kellő elismertséget, a munkatársaival kapcsolatban a partneri viszonyt, az egységet, a nélkülözhetetlenség munkára inspiráló érzését. A vezetőt munkatársai, a munkatársakat pedig a vezető segítheti sikerre. Az egy csónakban evezés közös gondolkodást, cselekvést feltételez, amelynek alapja a kölcsönösség (Horváth–Kovács, 2014).

Az interjúk során mindazonáltal arra a következtetésre jutottam, hogy ha a Blake–Mouton- féle vezetői rácson (lásd 16. számú ábra) kell az interjúalanyok vezetői stílusát elhelyezni, annak súlypontja mindenképp az emberek és a vezetett csoport irányába tolódik el, lényege pedig e csoportok és a szervezeti feladatok egymásra hangolásában rejlik.

¹⁵⁸ Természetesen további vezetői típus szerinti besorolások is értelmezhetőek, úgy, mint W. D. Hitt- féle álmódosító, áldozat, végrehajtó és mestervezető stílus, avagy a mindenki által ismert típusok: autokratikus/diktatórikus, demokratikus és a Laissez-faire típus.

A Blake–Mouton- féle vezetői rács modell

Forrás: Kovács, 2018¹⁵⁹

Az interjúalanyok többsége (minden vezetői szintet reprezentálva) azt mondta, hogy az emberközpontú és a csoportközpontú vezetési magatartásmódot képviseli, de ugyanakkor mindegyik vezető jelezte azt is a beszélgetés során, hogy kizárólag egyfajta vezetési stílust nem lehet vegytisztán alkalmazni. A válaszok alapján leszűrhető volt, hogy inkább jellemző a csoportközpontú (szervezeti) vezetési magatartásmód, ugyanis kiemelten fontosnak tartják a munkatársakról való gondoskodás mellett a szervezeti célok elérését is. De megállapítható volt az is, hogy ez az egymásra utaltság szervezet és munkatárs között átlag feletti jelentőséggel bíró fundamentuma a vezetési szituációnak, kiemelten a vidéki kapitányságok esetében. Egy kisváros rendőrkapitánya jegyezte azt meg, hogy „... az utóbbi időszakban azonban a munkahelyükkel bármilyen okból elégedetlen rendőrök már nem feltétlenül a szervezeten belül keresik a számukra megfelelő beosztást, sokuk számára a versenyszféra minőségi alternatívát jelent a hivatásos léthez képest, emiatt jóval “könnyebb” elveszteni a képzett munkaerőt.”.

Az interjúalanyok egyharmadának meglátása szerint az idő előrehaladásával egyre kevésbé tudja önmagát valamely vezetői stílusba kategorizálni, inkább megpróbál mind ösztönösen, mind tudatosan az adott szituációhoz a leginkább jónak ítélt vezetői stílust

¹⁵⁹ A managementstudyguide.com/blake-mouton-managerial-grid.htm alapján Kovács Gábor szerkesztése: Kovács Gábor (2018): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialóg Campus Kiadó Budapest 120.

kiválasztani. Így részükről elmondható, hogy több vezetői modellben találták meg saját vezetői stílusukat, nem emeltek ki egy vagy két modellt sem. Egymással konszenzusban voltak abban, hogy „...*természetesen vannak olyan személyiségjegyek, amelyek alapvetően meghatározzák, hogy mely vezető mely stílust vagy módszert részesíti előnyben, azonban egy vezető akkor tud igazán hatékonyan dolgozni, és egy rábízott szervezetet felelősségteljesen irányítani, ha a stílusok teljes tárházát az éppen aktuális szituációhoz rendeli, mérlegelve és megfontolva a helyzet jellemzőit, így kiválasztva a leghatékonyabb, éppen alkalmazandó vezetői magatartást.*”

Mind alsó-, közép- és felső vezetői szinten elmondták, hogy az adott feladat is nagyon meg tudja határozni, hogy éppen milyen lehetőségei vannak a vezetőknek. Az egyik felső vezető fogalmazta meg azt, hogy álláspontja szerint „... *emberközpontúan kell mindegyik feladatot megoldani, de mindig figyelembe kell venni a szervezetenközpontúságot. Egy jó vezető mindegyik módszert alkalmazza. Tehát nem engedi el a dolgokat, tartja a határidőket, tartja a feladatok végrehajtásának ütemét, de közben figyelembe veszi a mögötte álló szervezet és az emberek érdekeit is.*” Volt, aki kiemelte (középvezetőként), hogy szereti egy-egy tevékenységüket egy projektként értékelni és annak rendje és módja szerint végezni a feladatokat. Ez a fajta szemlélet a versenyszférában mindennapos, azonban a rendőrség berkein belül sokszor kivitelezhetetlen tűnik.

A beszélgetések során szóba került a Laissez-faire típus is, amellyel kapcsolatban egységes véleményen voltak, hogy ezt a fajta ráhagyó stílus a rendőrségnél nehezen megvalósítható, bár volt, aki hozzátette, hogy vannak olyan területek, mint például a baleset-megelőzés, a bűnmegelőzés vagy az iskola rendőri tevékenység, ahol ez jól funkcionálhat. De a minden napi viszonyokban, a napi szolgálatellátások során ez 100%-ig nem működhet.

Az interjúk által nyilvánvalóvá vált, hogy a rendészeti szakemberek, vezetők számára a munkakörnyezet humán oldala a kevés olyan körülmény egyike, amely miatt egy adott szervezeti egység vonzóbb lehet a másikinál. Éppen ezért a vezetői szemléletben az ember és a vezetett csoport áll az első helyen, mivel az nem csupán humánus gondolkodást, hanem jól felfogott érdeket is takar. Így ebből az következik, hogy hosszú távon akkor működik eredményesen egy szervezet, ha a vezető pontosan ismeri a vezetett csoport adottságait és ki tudja dolgozni a célok végrehajtásának azt a módját, amely az ismert csoport adottságaival leginkább harmonizál. Ha a kollégák számára belátható mennyiségű, értelmezhető és elfogadható feladatot tűznek ki, tudni fogják, hogy mivel járulhatnak hozzá a szervezet sikeréhez, így azokat saját sikerüknek is fogják tekinteni. Ha pedig ezek után a vezető arról is gondoskodik, hogy teljesítményük megfelelő elismerést kapjon, hosszú távon nyerhetik meg őket a közös célok megvalósítására.

Az interjúk során számomra, mint beosztott kollégára üdítően hatott több felső vezető azon kinyilatkoztatása, hogy „*A rendőrségnek a legfontosabb eleme az ember.*”, hozzátéve, hogy természetesen „*...vezető nélkül nincs csapat, s csapat nélkül nincs vezető. Egyedül nem megy!*”. Mindez összességében alátámasztotta, hogy miért lehetett, hogy a vezetők többsége az ember- és csoportközponitú vezetői stílust hangoztatta amellet, hogy nyilvánvalóan vegytiszta vezetői stílusba senkit nem lehet kategorizálni.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.3. Felkészülés/készenlét

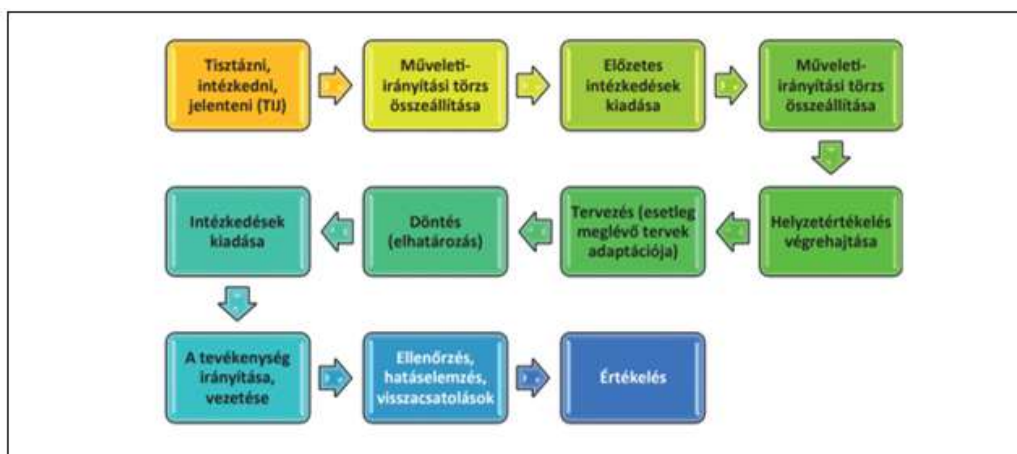
Napjainkban komoly mértékben részese életünknek a biztonságunkért való aggodás. Annak tudata, hogy bekövetkezhet egy támadás vagy „valami” (például COVID-19) olyan tényező, ami a biztonságunkat, életünket veszélyeztetheti, befolyásolja viselkedésünket és így természetesen az utazási és fogyasztási szokásainkat is. Melyek azok a “tényezők”, amelyekre rendőrségi szinten fel tudnak készülni?

A biztonság a turizmus összetett és egyre inkább kiszélesedő problémájává vált napjainkra (Friedman, 2006). A turista általában a megfelelő biztonságérzetet szem előtt tartva, rengeteg külső és belső tényezőtől befolyásolva, olyan célterületet részesít előnyben, amely közbiztonsága kedvező, terrortámadástól nem fenyegetett, ahol a személyek elleni támadások száma a legkevesebb.

„A turizmusnak a közbiztonságra gyakorolt hatását illetően kedvezőtlen változásnak tekinthető a lakosok észlelései szerint az, hogy a turizmus, a turisták jelenléte elkerülhetetlenül vonzza a bűnözést, tehát szezonban nő az elkövetett bűncselekmények száma és a lakosság biztonságérzete is csökken.” – olvasható Rátz Tamara (1999, 147) a turizmusbiztonság témáját érintő disszertációjában. A tanulmány a turizmusnak a biztonságra, közbiztonságra gyakorolt hatásaival foglalkozik, azonban a turizmusnak a közbiztonságra gyakorolt hatása mellett fontos a biztonságnak a turizmusra gyakorolt hatásaival is foglalkozni, hiszen a biztonság javulása, fejlődése pozitív hatással van a turizmusra is (Horváth, 2013).

A biztonság komplex fogalom, melynek vizsgálata során igen lényeges kérdés, hogy vajon fel vagyunk e készülve egy esetleges támadásra, vagy „valami olyan tényezőre”, ami a biztonságunkat veszélyeztetheti. A válasz meglehetősen összetett. A fenyegetettséget ugyanis lehet mérsékelni és intézkedni (ahogyan a lenti 17. számú folyamatábra is bemutatja), a meglepetésszerűség és a kiszámíthatatlanság azonban kivédhetetlen.

Nem tervezett és nem tervezhető kockázatok kezelésének folyamata – elvi ábra

Forrás: Kovács, 2018¹⁶⁰

A biztonsági kihívásokra nem egyértelmű a válasz, mivel taxatív nem lehet felsorolni azokat a tényezőket, amelyekre rendőrségi szinten fel lehet készülni. Ugyan több vezető említette a klasszikus kriminális kockázati tényezőket, melyek a közbiztonságra jellemzőek, de ezeknek a szubjektív biztonságérzettel való kapcsolata nincs egyenes arányban. A témakört leginkább befolyásoló tényezők közül felvetették a közbiztonság, az egészségbiztonság, a fogyasztás-biztonság, a műszaki biztonság és az eligazodás-biztonság tényezőit, amelyek mentén az utazók által előidézett, illetve sérelmükre bekövetkező nemkívánatos események értékelhetők. Továbbá a vezetők többsége megjegyezte azt is, hogy a közelmúltban két olyan tényező határozta meg biztonságérzetünket, melyek rajtunk kívülálló módon következtek be. Ezen tényezők a koronavírus-járvány és az illegális migráció adta bizonytalanság. „A koronavírus- járvány vonzata volt az egyes, már ismert bűncselekmények elkövetési módszereinek kiszélesedése, melyre hatékonyan reagáltunk.” Több vezető is elmondta, hogy meglátása és a visszajelzések szerint is a rendőrség jól vizsgázott, mert nagyon rövid határidővel készültek fel az új feladatok ellátására. *A másik olyan tényező, amelyre folyamatos összrendőri szintű reagálás történt, a felerősödő és hazánkat is érintő tömeges irreguláris migrációs hullám, amely azonban jelentősen megváltoztatta a külföldiek által elkövetett bűncselekmények struktúráját is.*”

Fontosnak tartották többen is megemlíteni a turizmus idényéhez kapcsolódó jól átgondolt szolgálat-szervezést, az előző évi feladatok, tapasztalatok áttekintését. Elemző-

¹⁶⁰ Kovács Gábor (2018): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialóg Campus Kiadó Budapest 164.

értékelő munkával a bűncselekményi alakulásokat könnyebb felderíteni, ezzel pedig befolyásolni rövidebb-hosszabb távon az adott terület “fertőzöttségét”. Tehát kiemelt jelentőséggel bír a rendelkezésre álló rendőri erők és eszközök hatékonyan történő elosztása és alkalmazása, mindamelllett, hogy a biztonságérzetünket nem feltétlenül a közbiztonsági helyzet határozza meg.

A megkérdezettek közül csak és kizárólag egy felsővezető jelezte, hogy meglátása szerint az egyén biztonságérzete nagyban függ a rendőrségi kommunikációtól is, mivel a média nagyon erősen befolyásolni tudja az állampolgárok biztonságérzetét. Továbbá az interjúalanyok közül mindössze alsó vezetői szinten került kiemelésre a felkészültséghez és a magasabb szintű biztonságérzet megteremtéséhez kapcsolódóan az önkormányzatok általi támogatottság mind anyagi, mind technikai erőforrásként.

Az állampolgárok utazási és fogyasztási szokásait befolyásoló tényezőkre felkészülni csak kis mértékben lehet, hiszen ezek legtöbbször szubjektumok. De mindenképpen hatékonyak tartják interjú alanyaink az intenzív közterületi jelenlétet és a megfelelő intézkedéskultúrát. Ezek együttes hatása javíthat az állampolgárok, a turisták biztonságérzetén. Ahogyan az egyik felsővezető fogalmazott, *„A 2010-es évek elején eldőlt a kérdés, hogy látható, reagáló rendőrségre van szükség! Ez egyértelműen bebizonyosodott, hogy az állampolgárok szubjektív közbiztonság érzetét a látható rendőrség az, ami pozitívan tudja befolyásolni.”*

A kérdés kapcsán az interjúalanyok válaszaiból leszűrve kiemelendő, hogy azon „tényezőkre” lehet a legjobban felkészülni, amelyeket már ismerünk, amelyekkel korábban már találkoztunk. Azonban egyik legfontosabb feladata a rendőrségnek az egyes helyzetekre történő gyors reagálás, melynek érdekében folyamatosan értékelik és elemzik a rendelkezésükre álló információkat, és hatékonyan ítélt lehetséges megoldási módokat dolgoznak ki. Az ilyen jellegű intézkedések során megnézik, hogy ha egy adott esemény megtörténik, akkor a rendőrség részéről hány ember és milyen technikát tudnak felsorakoztatni és az adott veszélyhelyzet felszámolásában kik vannak még a társadalom részéről, akik bevonásra kerülnek. Így kialakítják az értesítési rendszert is. A konkrét végrehajtást azonban csak „éles” helyzetben lehet vizsgáztatni.

Természetesen sok „tényezővel” kapcsolatban lehet előre gondolkodni, külsős példákat, más országok intézkedéseit, felkészültségét figyelembe lehet venni. Mint például Magyarországon láthatóan nincs terrorveszély, viszont van egy elméleti felkészültség, különböző terrorveszély fokozatok, ami alapján az intézkedéseket végrehajtják. Ez beépült a rendszerbe, melyet, a turistákat is érintő események, rendezvények kapcsán is

szempontrendszerként vizsgálnak (például nagy tömegeket vonzó rendezvények esetében, mint a karácsonyi vásárok, fesztiválok).

A vezetők között konszenzus volt abban, hogy *„A rendőrség úgy van ‘kitalálva’, hogy a biztonság minden irányú értelmezésében van szerepe.”*, azonban nem megelőző tevékenységet folytat, hanem reagáló, vagyis reagál az adott kockázati tényezők bekövetkezésekor. *„A munkájuk eleve arról szól, hogy egy már bekövetkezett tényezőkből következtetnek a jövőre, és állandóan felkészülnek az előttük álló feladatokra.”* Az intézkedési tervek mellé szükséges a kreativitás, a rugalmasság, az elhivatottság és a szakmaiság, amivel a rendőrség hazai szinten a vezetők elmondása alapján maximálisan rendelkezik, s ezek a kompetenciák alkalmassá teszik arra, hogy váratlan helyzetekre is tudjon reagálni. Egy felső vezető mondta azt, hogy a rendőrség *„... az egyetlen 24 órás hatóság, aki bármikor, bármit meg tud oldani. Ha nem is tudunk felkészülni rá, de reagálni tudunk rá.”* Lévén, ha fenyegetettség van, arra lehet készülni, ha információ van, akkor cselekményre is készülni lehet. De ha az esemény váratlan, akkor reagálni kell, és úgy kell reagálni, hogy a szakszerű, jogszerű és arányos legyen.

Meglátásom szerint a biztonság fogalmának összetettségét, dinamikusságát adja az is, hogy egy évtizeddel ezelőtt a legtöbb emberben a témát illetően első körben a vagyontárgyainak biztonsága ötlött fel. Hét éve a megnövekedett külső migráció, jelenleg pedig a járvány és a szomszédos országban zajló háború okozta veszélyek befolyásolják a korábbinál sokkal erősebben a biztonságérzetet. A jelentősen kiszélesedett biztonság iránti igényt azonban kizárólag a rendőrség nem tudja kielégíteni, ahogyan ezt az interjúalanyok válasza is megerősítették. Amíg a migrációs veszélyek kezelése döntően továbbra is rendészeti hatósági feladat marad, addig a vagyonsbiztonság, a közlekedésbiztonság vagy a járvány elleni védekezés csak akkor lehet magas színvonalú, ha abban nem csak a társadalmi igény, hanem az egyén és a társadalom felelősségvállalása is megmutatkozik.

A biztonsági tényezők turizmusra gyakorolt hatásáról az utóbbi időkben sokat lehetett hallani. Ismertek azok a kutatási eredmények, amelyek szerint az országunkba érkező turisták számára a desztináció választása során fontos szempont a jó közbiztonság. A közbiztonsághoz ennél fogva komoly gazdasági érdek is fűződik. Azonban nem kizárólag a rendőrség feladata és hatásköre ennek megteremtése, sőt, a rendőrség feladatrendszerében egyre markánsabb szerepet kap az a feladat, hogy a biztonság megteremtését és fenntartását szolgáló közös erőfeszítések élére állva segítő partnerként koordinálja azokat.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.4. Szezonális

A közrend-közbiztonság fenntartása alapfeladata a rendőrségnek. Ezzel összefüggésben a turisztikai idényben, illetve azon kívüli időben, hogyan alakulnak a közterületi jelenlét mennyiségi, minőségi mutatói?

A turizmusbiztonság szempontjából értelemszerűen nem lehet azonosan megítélni egy szezonálisan csúcsra járatott települést (például fesztiválközpontot), ahol a piaci szegmens (például fiatalok) fogyasztási sajátosságai generálják a kockázatokat, egy olyanal, amely egész évben viszonylag egyenletes forgalmat (például fürdőváros) és a veszélyeknek kevésbé kitett keresletet (például idősebbek) produkál. A turizmussal kapcsolatos feladatok leginkább tájegységeket, régiókat, városokat ölelnek fel, néhány esetben kisebb települést. A rendőrség ezeket a feladatokat komplexen kívánja megoldani. A felmerülő kihívások kezelése érdekében a jelentkező közrendvédelmi, bűnügyi, bűn- és balesetmegelőzési, valamint kommunikációs feladatokat alapvetően koordináltan, a területi és helyi erők bevonásával hajtják végre.

Az interjúalanyok válaszait áttekintve a mintaterület szerinti csoportosítás szempontjából találtam azonos véleményeket, avagy területi szintű különbségeket. Nyers statisztikai adatokat a vezetők – némely kivételtől eltekintve – egy-egy interjú beszélgetés során nem tudtak pontosan megadni, azonban ezt mellőzve minden interjúalany azt válaszolta, hogy tekintettel a turisztikai idényre megnövekszik, megsokszorozódik a közterületi jelenlét. A helyi erőket erősíti főként a Készenléti Rendőrség, annak bevetési egységei, valamint az egyes rendezvények külön biztosító erői (például magánbiztonsági cégek, polgárőrök).

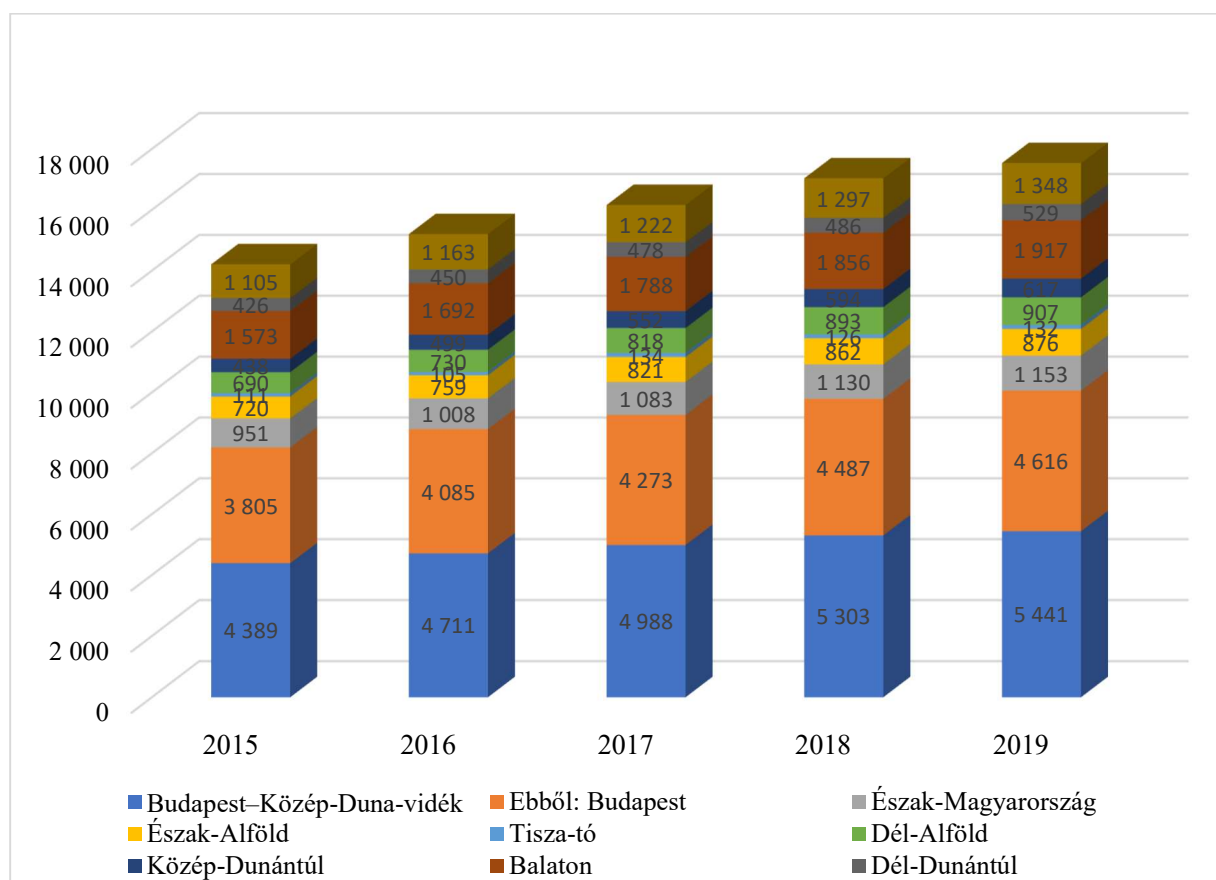
Ahol kifejezetten beszélhetünk turisztikai idényről (mint a Balaton, a Velencei-tó, a Tisza-tó és környéke), ott a rendőrség közterületi jelenléte erősödik, alapvető követelmény a frekvenciált helyek fokozott rendőri (járőrszolgálattal történő) ellenőrzése, mivel a turisták által gyakran látogatott településeken a turistaszezonban megnövekszik a lakosság lélekszáma. A területi illetékességű vezetők elmondták, hogy a rendőri erők célirányos felhasználása mellett az újszerű megoldások (mint például a Balaton déli partjának 74 km-es partszakaszát egységes bűnügyi kezelés alatt tartják, egy ügynevezett bűnügyi műveleti központon keresztül irányítva) is segítik a nyári turisztikai szezon szélsőségektől mentes közbiztonságát garantálni. Mindezt úgy végrehajtva, hogy ahonnan az állományt átcsoportosítják, ott ne jelenjen meg közbiztonsági deficit. Több a Balaton és vonzáskörzetével érintett vezető megemlékezett arról, hogy évekkal ezelőtt a turisztikai idényben működtek gyakorló őrsők, ahol rendőrhallgatók, rendőr szakközépiskolai tanulók erősítették meg a szolgálatot. Így Veszprém, Zala, Somogy vármegye

is érintett volt. Továbbá említésre került a Balatoni Közbiztonsági Koordinációs Bizottság munkája is, mely nagyban segíti a turisztikai idény feladatainak zökkenőmentes végrehajtását. A BKKB tagja a három Balaton parti vármegye és Fejér vármegye a Velencei-tóval. Operatív értekezletek során folyamatosan együtt dolgozik a négy említett vármegye, a rendőri vezetőkkel egyaránt.

Ugyan mind a négy fent említett megyében rendeznek fesztiválokat, tematikus napokat a turisztikai idény során, azonban mégis egy Fejér vármegyei rendezvényt emelt ki több illetékes vezető is. Minden év augusztus első két hetében tartják az O.Z.O.R.A. fesztivált, amely rendkívül nagyszámú (megközelítőleg 90%-ban) külföldi látogatót vonzz évek óta. A fesztivál ideje alatt a rendőri jelenlét is fokozott. „... *amíg az ezen kívül eső időszakban a havonta közterületre vezényelt rendőrök száma 450-530 között mozog, úgy a fesztivál két hetében ez a szám a tavalyi évben (2019) 1475 fő volt. Amíg egy átlagos hónapban az előállított személyek száma 14 és 67 között mozgott, az elfogások száma pedig 6 és 28 között, addig a fesztivál ideje alatt 132 személy előállítására és 60 fő elfogására került sor. Az utolsó hét év biztosításai között volt olyan is, amikor az előállítottak száma meghaladta a 200-at.*” Mindez jól példázza, hogy egy nagyobb volumenű rendezvény milyen nagyszámú rendőri jelenlétet igényel, továbbá milyen nagyszámú intézkedéseket is tud generálni.

A fővárost és a fürdővárosokat illetően nem beszélhetünk kifejezetten turisztikai idényről, hiszen a teljes évet lefedi a belföldi és külföldi vendégforgalom, ahogyan a *18. számú ábra* is mutatja (továbbá a *9. számú melléklet* adatsora). Ennek megfelelően nincsen idényhez kötött közbiztonsági mutató, egy általános közbiztonságot kell biztosítani. Mindamellett, hogy a rendezvények biztonságát is szavatolni kell. Több vezető is jelezte, hogy ez a fajta kettősség meghatározza az aktuális szolgálatban lévő állomány létszámát.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma turisztikai régióinként (2015-2019*)

Forrás: KSH alapján szerző szerkesztése, 2022¹⁶¹

Idénytől függetlenül viszont jelezték a fürdővárosok szempontjából, hogy másabb típusú turizmus van a nyári időszakban, főszezonban és szezonon kívül. A gyógyüdülőhelyek esetében egész évben jönnek a turisták, akik gyógyulni, felfrissülni, rekreálódni vágnak. „Nyári időszakon kívül többségében Németországból, Romániából érkeznek. Nyáron pedig inkább a Lengyel, Román, Szlovák, Orosz és Ukrán desztinációkból érkezők. Ez persze a kriminalitásra is rányomja a bélyegét.”, ahogy a Hajdú-Bihar vármegyei vezetők is jelezték. A nagyszámú külföldi látogatókra tekintettel (lásd 10. számú melléklet adatsora) idegenforgalmi gyalogos járőrszolgálatot hoztak létre a régióban. Az itt szolgálatot ellátó rendőr nem teljesít „küldéseket”, hanem az idegenforgalom által frekvenciált helyeken tartózkodik, például az erre kialakított információs pavilonnál, így, ha valakinek problémája adódik, közvetlenül el tudja ott érni a rendőrt és megfelelő segítséget tud kapni. Természetesen, ahol ilyen sok gondtalan,

¹⁶¹ https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0021.html (letöltve: 2022.12.13.) *A statisztika 2019-es zárásának oka, hogy tudományosan 2019-ig beszélhetünk turizmusról, azóta egyfajta átmeneti állapot uralkodik. Az adatok többségében becslések, a KSH tájékoztatása szerint a koronavírus-járvány miatti hiányos adatszolgáltatás következtében az adatok összehasonlíthatósága korlátozott.

pihenő ember van, akik adott esetben kevésbé figyelnek a vagyonbiztonságra, óhatatlanul bevonzzák az utazó bűnözőket is. Ezért ezen a területen is a közterületi erőket megsokszorozzák. Ehhez jönnek a Készenléti Rendőrség megerősítő erői, az egyes rendezvények külön biztosításai, melyek külön tervek, külön erők bevonásával történnek.

A határmenti területeket áttekintve a vezetők a turisztikai idényre jellemző adatokról és közterületi jelenléről számoltak be. Jelezve, hogy a turisztikai időszak során a leggyakrabban tulajdon elleni szabálysértések, garázdaságok és ittas állapotban történt járművezetések miatt intézkedtek.

Összegezve és rendőri munkám során megtanultak szerint a turisztikai idény rendőri feladatainak végrehajtásáról szóló 11/2018. (V. 4.) ORFK utasítás 3. pontja alapján a turisztikai idényben (június 1-jétől augusztus 31-ig) a Rendőr-főkapitányságok (vármegyei és fővárosi) vezetője intézkedik az illetékességi területe sajátosságainak és a költségvetési lehetőségeinek figyelembevételével a turisztikai idényben a közterületi rendőri jelenléte célirányos növelésére, továbbá a turisztikai szempontból frekventált helyekre közlekedő személyszállító vonatok, valamint a nemzetközi személyszállító vonatok, a vasúti és autóbusz-pályaudvarok közbiztonsági helyzetének javítása érdekében biztosítja a fokozott rendőri jelenléte. Ahogyan az interjúalanyok válaszaiból is kiderül, a rendőrség a turisztikai szempontból frekventált helyeken jelentkező többletfeladatokat elsősorban a saját erők és eszközök átcsoportosításával hajtja végre. Továbbá intézkedés történik az illetékességi területen szolgálatot ellátó megerősítő erők és technikai eszközök elosztására.

A vezetői szint szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.5. Jelenlét, láthatóság, szubjektív biztonságérzet

A turizmus rendszerében minden biztonságot befolyásoló tényező hat az utazási döntésre. A desztinációk biztonságáról kialakult kép meghatározza az utazási döntést. A kérdés, hogy a kényyszerű és sokszor jól látható biztonsági intézkedések milyen gondolatokat ébresztenek a turistákban? Például, ha 100 méterenként állnak a rendőrök és gépkarabéllyal is fel vannak szerelve.

A biztonságos közterület iránti igény egyre több helyen jelenik meg, vagy erősödik a terek ellenőrzése, szabályozása (Atkinson, 2003). A turizmus és a köztér komplex kapcsolatban vannak egymással, lévén a köztérek lehetnek kapcsolatot teremtő, közvetítő útvonalak, helyszínek és termékek a turizmus számára. A közterületi, látható intézkedések egyik célja a

biztonságérzet megteremtése, azonban hatása ellentmondásos, mivel ugyanakkor növelheti a bizonytalanságot, a látogatók kiszolgáltatottság-érzését is (Boros, 2017).

Az interjúalanyok véleménye megoszlott a kérdést illetően, hiszen meglátásuk szerint mind pozitív, mind negatív érzéseket egyaránt kelt az emberekben a demonstratív rendőri fellépés. Fele arányban viszont inkább ennek pozitív oldalát látják, annak negatív hatásairól nem nyilatkoztak. Egy közép- és egy felsővezető véleménye szerint azonban a biztonságérzetre hátrányosan hat, ha például egy-egy közös szolgálatellátás során a katonai rendészek gépkarabéllyal vannak felszerelve. Hiszen ez már meglátásuk szerint feltételez valamilyen veszélyhelyzetet is.

A többségi vélemény szerint – ideértve a vegyes érzetű vezetőket is, akik a pozitív oldalát is látják a demonstratív jelenlétnek – az emberek szeretik látni a környezetükben a rendőrt, akik kulturáltak, jól képzettek, jó megjelenésűek, az idegenforgalmi szituációkra felkészültek. Ezt egyfajta megnyugtató rendőri jelenlétként jellemezték. Úgy vélik, hogy ha nem tolakodó jelleggel vannak jelen a rendőrök, akkor inkább megnyugtató, pozitív érzéseket vált ki az állampolgárokból, így a turistákból is. Az embereknek azonban a természetétől is függ, hogy megköszönik azt, hogy jelen van egy-egy helyszínen a rendőr, hogy látható a rendőr vagy éppen valakiben ez ellenérzést vált. Egy vezetőnek nehéz megtalálni, hogy az erőket mikor és hova összpontosítsa, hogy a tényleges pihenésüket a turistáknak ne zavarják. *„Ha szükséges, akkor ott legyen, de amennyiben nem szükséges, nincs semmi probléma, akkor pedig olyan helyen legyen, ahol el tudják érni (...).”* Ahogy fentebb is említésre került az, hogy a rendőrök mellett katonák lőfegyverekkel, gépkarabéllyal láthatóak némileg kontra-produktív hatás kelt. Több vezető is említette ezt, főleg az elmúlt évek külföldi terroreseményei kapcsán. Azonban azt is említették *többen, hogy egy elegáns, szépen vasalt inget viselő rendőr egész más benyomást kelt, mintha testpáncélban lenne sisak és lőfegyver mellett. Részükről egy ilyenfajta különbségtétel is volt.*

Egy felsővezető pedig azt is megemlítette, hogy *„... nem csak egyenruhás rendőrök teljesítenek szolgálatot, hanem civil ruhát viselő bünyügyi nyomozók is vigyázzák az idelátogatók nyugalmaát. A rendőrség komplex jelenléte biztosítja az utazók kiegyensúlyozott pihenését.”*

Összességében abban egyetértettek a megkérdezett vezetők, hogy a demonstratív rendőri fellépés önmagában még nem feltétlenül elrettentő hatású, amennyiben a biztonság szolgáltatásának szükséges eszköze és nem öncélú erődemonstráció. A rendőrség tehát törekszik arra, hogy jól látható, elérhető szervezetként jelenjen meg a turisztikai szempontból frekventált helyeken. Ez alapvetően az állampolgárok és a turisták igénye is a rendvédelmi szervekkel kapcsolatban. Cél az egyes helyszínek maximális biztonságának megteremtése úgy,

hogy ez a legkevesebb kényelmetlenséggel járjon a turisták számára, ugyanis a biztonságdeficit következményeihez kapcsolódó tapasztalat mély nyomot hagyhat az utazókban.

Ha a kérdésre adott választ általánosságban elemezzük, akkor megítélésem szerint a válaszuk mindig attól függ, hogy a turista hol (melyik országban) találkozik ilyen intézkedésekkel. A szubjektív biztonságérzetünk egy gazdaságilag fejletlen, harmadik országbeli (például afrikai) államban valószínűleg erősödne, ugyanakkor egy nyugat-európai országban (vagy akár Magyarországon is) feltehetően csökkenne a gépkarabéllyal is felszerelt rendőrök láttán. Lényeges, hogy más tényezők is fontos szerepet játszanak a turisták tekintetében, például a média, hiszen nem mindegy, hogy egy biztonságot befolyásoló tényező hogyan jelenik meg a hírekben, egyáltalán tudósítanak-e róla. Az adott cselekményről a média által adott „tájékoztatás” nagymértékben befolyásolhatja az emberek szubjektív biztonságérzetét, jelentősen kihatva ezzel a turisták fenyegetettség-érzetére.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.6. Kooperáció

A turizmus és a biztonság szereplői között létfonosságú az együttműködés, a közös érdekek képviselője. A rendőrségen kívül mely szervezetek tevékenységének hatását érzékelik a turizmusbiztonságra általánosságban és helyi szinten?

Magyarországon mindenkinek joga van személyének és javainak biztonságához, ennek teljesítését azonban az állam nem tudja maradéktalanul biztosítani. „A közrend, közbiztonság feladata ugyan a rendőrség feladata, azonban a civil szféra, maga is törekszik a biztonság megteremtésében, a közbiztonság javításában, az állampolgárok biztonságának garantálásában. A jogalkotó szabályozza, az állam felügyeli és ellenőrzi, ilyenformán az állam elfogadja ezeket a közbiztonságot erősítő tevékenységeket és szervezeteket.” (Christián-Szabó, 2016, 19). A rendőrség, az önkormányzati rendészeti szervek, a polgárőrség és a magánbiztonsági vállalkozások ennél fogva szorosan együttműködve nagymértékben hozzájárulhatnak a turizmus biztonságának megteremtéséhez.

E kérdésben alapvetően azonos együttműködő partnereket soroltak fel az interjú alanyaim, egy-egy esetben az illetékességi területnek megfelelő egyéb partnerek is megjelennek a repertoároknak. Így külön a vezetői szintek vagy a területiség alapján történő csoportosítás nem volt releváns e kérdés feldolgozása során.

Az interjúalanyok válaszaiból leszűrhető volt, hogy az általános közbiztonság és a turizmus biztonsága természeténél fogva egymástól nem elválasztható tényezők. Amikor egy

önkormányzat térfigyelő rendszert üzemeltet, önkormányzati rendészetet működtet vagy segíti a helyben működő polgárőrség munkáját, akkor az általános közbiztonság feltételeinek javításával egyszersmind vonzóbbá teszi települését a turisták számára. Továbbá több vezető is elmondta, hogy „...az önkormányzatok részben pénzadománnyal segítik a rendőrség munkáját (túlórákra fordítva), így ezzel tudják az állomány létszámát virtuálisan megnövelni és bizonyos plusz feladatokat megjeleníteni.” A hatóságokon kívül egyre nagyobb a magánbiztonsági szektor szerepvállalása is, hiszen a turizmus szervezése döntően a vállalkozások által végzett profitorientált tevékenység, gyakorta magánterületen zajlik, ahol a biztonság szavatolása elsősorban a tulajdonos/szervező feladata. A turizmus biztonságához azonban éppen az előbb említettek okán jelentős közérdek is fűződik. A magánbiztonsági cégek és a biztonságért felelős hatóságok együttműködése egyaránt magában hordozza az alá-fölérendeltség és a partneri együttműködés jegyeit is. A rendezvények biztonságos megrendezésének ellenőrzése hatósági feladat, a rendőrség, a katasztrófavédelem vagy az engedélyezési eljárásban közreműködő szakhatóságok az ellenőrzések során – amennyiben súlyos hiányosságot észlelnek – a rendezvény megtartását megtilthatják, vagy felfüggeszthetik. Egy-egy biztosítás végrehajtása során ugyanakkor ezek a hatóságok a szervezőkkel és a biztosítást végrehajtókkal partneri kapcsolatban kooperálnak az egyes rendezvények biztonságos lebonyolítása érdekében.

Egy-egy fesztivál, rendezvény biztonsága nagyfokú kooperativitást igénylő komplex feladat. Az előkészítésben, az engedélyezési eljárás során a fesztivál területe szerint illetékes jegyző és az eljárásban részt vevő szakhatóságok (rendőrség, katasztrófavédelem, a kormányhivatal szakigazgatási szervei) felelőssége a rendezvény biztonságos megrendezéséhez szükséges feltételek előírása és azok meglétének előzetes és végrehajtás közbeni ellenőrzése. A végrehajtás során elsősorban a zenés táncos rendezvénnyel szemben támasztott biztonsági követelmények betartatásában és a tűzvédelmi feladatok ellátásában a fesztivál területén működik közre a katasztrófavédelem, ahogyan ezt a vezetők elmondták. A rendőrségen kívül részfeladatokat hajtanak végre a NAV pénzügyőrei. A fesztiválózó vendégek biztonságára azonban a rendőrségen kívül a fesztivál rendezvénybiztosítást ellátó magánbiztonsági cég és az egészségügyi biztosítást ellátó vállalkozás szakembereinek tevékenysége van a legnagyobb hatással. Velük mindannyian előzetesen egyeztetnek, a fesztivál ideje alatt szorosan együttműködnek, annak befejeztével pedig együtt értékelik a rendezvény biztonsági aspektusú tapasztalatait.

További eddig nem említett partnerek még a bűnmegelőzési irodák, centrumok (passzív rendőri tevékenységet végző diákok, akik alapvetően figyelőri tevékenységet végeznek), a fogyasztóvédelem, a munkaügyi hatóság, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, az

egészségügy, de a pedagógusok és a családsegítő szolgálat is említésre került. Egy középvezető pedig megjegyezte azt is, hogy a civil szervezetek közül a vendéglátók és szállásadók egyesülete is sokat tesz azért, hogy a turisták kiszolgálásának a minőségét javítsák, ami presztízsértékkel bír. Így összességében elmondható, hogy ezek az együttműködők részvétele szavatolni tudja a biztonság széles spektrumú biztosítását.

A turizmusbiztonságra – a rendőrségen kívül – általánosságban és helyi szinten is egyértelműen a polgárőrség és az egyes rendészeti feladatokat ellátók tevékenysége gyakorol (érezhetően) pozitív hatást, a rendőri vezetők által elmondottak alapján. Fontos együttműködő partnerek továbbá a biztonsági cégek (leginkább a rendezvények biztosításában) és az önkormányzatok a kamerarendszerek üzemeltetése és a városőrségek munkája által. Meglátásom szerint ezek nélkül az együttműködők nélkül kevésbé lenne hatékony a rendőrség munkája. Azonban még ma is a munka „oroszlánrészét” a rendőrség végzi.

Ha a kérdést szigorúan rendőrszakmai szempontból vizsgálnám, akkor is a vezetők által felsorolt együttműködő partnereket lehetne említeni, továbbiak felsorolásával. A korábban már említett a turisztikai idény rendőri feladatainak végrehajtásáról szóló 11/2018. (V. 4.) ORFK utasítás 10. pontja alapján a Rendőr-főkapitányságok – a fokozott ellenőrzés céljától függően – összehangolják

- az illetékes vármegyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveinek (így különösen a fogyasztóvédelmi felügyelőség, a munkaügyi felügyelőség, a munkavédelmi felügyelőség, a munkaügyi központ, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság, a Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv);
- az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság;
- a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vármegyei igazgatóságai;
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal regionális igazgatóságai;
- a területi polgárőr szövetség;
- az egyes rendészeti feladatokat ellátók munkáltatóinak, valamint
- a polgármesteri hivatalok vezetőivel a feladatok végrehajtását.

Minden együttműködő szervezet munkája, ellenőrzési tevékenysége hozzájárul tehát a turizmusbiztonság megteremtéséhez, fenntartásához. Az együttműködő szervezetek a saját szakterületeiken erősítik a látogatók biztonságérzetét. Azonban az egyértelműen elmondható, hogy rendvédelmi tevékenység során a rendőrség kiemelt partnere a polgárőrség és az önkormányzati rendészet.

10.2.7. Új nézőpont: „turista, mint elkövető”

A biztonsági kockázatok jelentős része továbbra is kriminogén jellegű (például bűncselekmények, szabálysértési eljárások). Nemcsak az utazóra, a turistára leselkednek „veszélyek”, hanem ő maga is lehet veszélyforrás egy-egy adott desztinációban, közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhat ahhoz. Mi a jellemző Ön szerint?

Az elmúlt néhány évtized turisztikai mutatószámai igazolják, hogy jelentősen emelkedett a turizmusban részt vevők száma (2019-ben: 1,5 milliárd turistaérkezés¹⁶²), ennek ellenére a turisták által elkövetett jogsértések hazai és külföldi vizsgálata nem túl széleskörű. Ahogy Mátyás és szerzőtársai (2020, 572) is megállapították, „*az országok szintjén nem áll rendelkezésre semmilyen egységes statisztikai adat, holott a turisták által elkövetett bűncselekmények száma a több milliót is elérheti.*” Tehát nincs olyan statisztikai nyilvántartás, amely globális szinten mutatná be a turisták által elkövetett jogsértéseket, sőt a hazai adatbázisok sem rendelkeznek egyértelmű kriminálstatisztikai adatokkal a külföldieket érintően (például ENyÜBS-t váltó Bűnügyi Statisztikai Rendszer kizárólag „magyar” vagy „külföldi” kategóriát tartalmaz). Mi több a tanulmány által az is megállapításra került, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság adatbázisában a turistákra vonatkozóan több kategória is létezik, azonban, hogy az elkövető turista külföldi vagy hazai állampolgár volt-e az nem különböztethető meg.

Interjúalanyaim egyetértenek a feltételezéssel, – mi szerint a turista is lehet veszélyforrás – azonban mindannyian arról számoltak be, hogy illetékességi területükön csökkenő tendenciát mutatnak az effajta kriminogén jellegű biztonsági kockázatok száma. Egyetértettek továbbá abban is, hogy számos esetben tapasztalható, hogy az elővigyázatlan és felelőtlen turisták magatartása jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy bűncselekmény vagy szabálysértés áldozatai legyenek. Így előfordul, hogy az ittas vagy kábítószer fogyasztó turisták között vannak, akik garázdaságot követnek el. Az egyik felső vezető fogalmazott úgy, hogy a turisták „*Önmaguknak a legnagyobb veszélyforrásai.*”

A vezetők elmondásai alapján a lopás, testi sértés és a garázda cselekmények a legjellemzőbbek, melyeket a turisták követnek el. Időszakosan, főként a turisztikai idényben megnőnek az előállítások számai is, amely előállítottak között turisták is vannak. Egy középvezető jegyezte azt meg, hogy a kérdés elemzése során a belföldi turistákról sem szabad megfeledkezni. „*... ők minden évben 1-2 lopást elkövetnek a fürdőben, vagy a fürdőn kívül.*”

¹⁶² UNWTO: <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data> (letöltve: 2022.12.28.)

Idejönnek, turistáskodnak, és látják, hogy az értéktárgyakra nem figyel úgy senki, mindenki csak törölközővel letakarja”.¹⁶³ Továbbá általa került említésre egyedül a csendháborítás, mint szabálysértés.

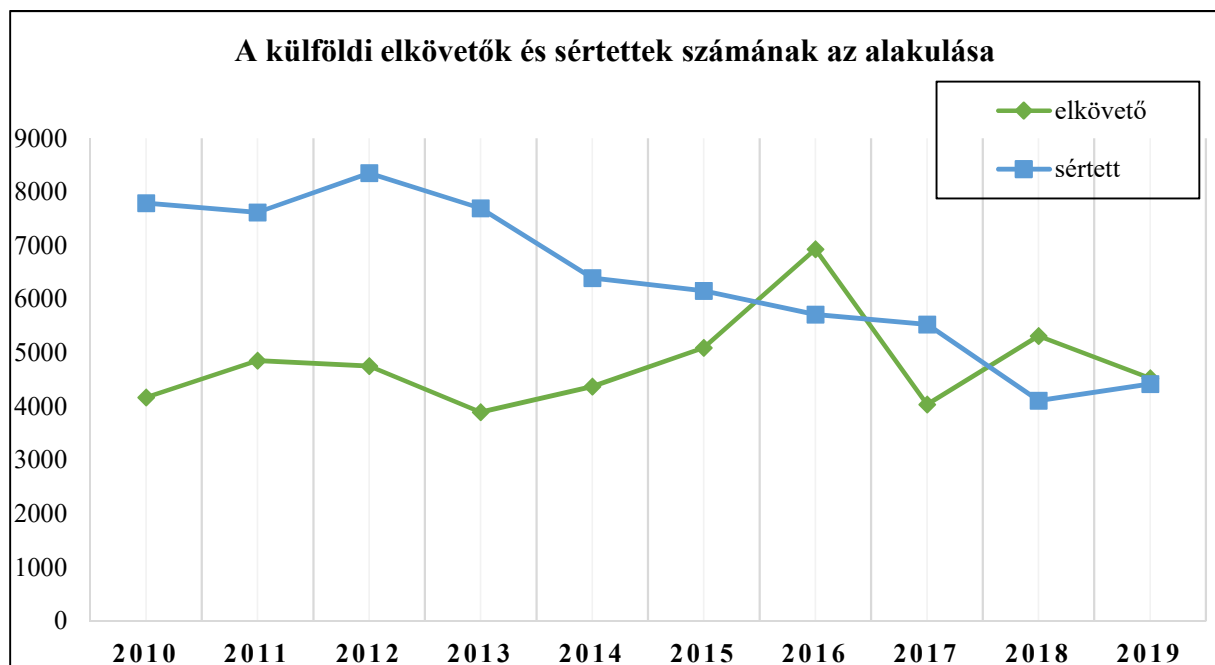
Konszenzus volt abban is a vezetők között, hogy inkább áldozattá válnak, az áldozati oldalon jellenek meg a turisták (lopás, rablás, kifosztás), mint sem elkövetők lennének. Bizonyos esetekben azonban ezzel is számolni kell.

Ha csoportosítani szeretnénk, akkor az interjúalanyok három szegmensét tárták fel a bűncselekmények elkövetői körének, mely szerint vannak az ott élő, „helyi” bűnözők (akik alkalmi lopásokat, strandlopásokat, csalásokat követnek el, a nyelvi nehézségek kihasználása árán nyereszkednek a külföldiek kárára), a második csoport azokra vonatkozik, akik az illetékességi területre bűncselekmény elkövetésének a szándékával érkeznek (utazó bűnözők), a harmadik csoport pedig gyakorlatilag a garázda jellegű cselekmények elkövetői köre.

A turizmusbiztonság rendszerében legjellemzőbb kockázati tényezők, veszélyforrások azonosítása indokolt a témakör megismeréshez. Ezek között is elsődlegesen azokkal érdemes foglalkozni, amelyek – a kutatásomra vonatkozó – kivédésére a hatalom, jelen esetben a rendvédelmi szervek is hivatottak.

19. számú ábra

A külföldi elkövetők és sértettek számának alakulása Magyarországon 2010-2019 között

¹⁶³ Megjegyzés: A strandlopásokra megoldásként már 2016-ban előrukkolt a tojás alakú mobil széf találmányával egy magyar startup cég. Az úgynevezett „Beachegg” egy karkötő és egy mobil applikáció segítségével rezegve riaszt, ha megmozdítják a tojást és az applikáció segítségével megmutatja, hogy merre is vitték el azt. <https://www.travelo.hu/cucc/20160314-netre-kotheto-tojas.html> (letöltve: 2023.01.10.)

Azonban ahogy a fenti grafikon (*19. számú ábra*) is mutatja, a Magyarországra látogató külföldiek egyre kevesebb bűncselekményt követnek el, így egyre kevésbé számolhatunk az általuk elkövetett bűncselekmények számának növekedésével. Az egy kiugró értéket mutató 2016-os év a tömeges irreguláris migráció kapcsán végrehajtott Btk. módosítás¹⁶⁵ (vagyis a hatázzárral kapcsolatos bűncselekmények) kapcsán mutat eltérést a korábbi évekhez képest. Azonban meg kell jegyeznünk azt is, hogy a kriminológusok álláspontja szerint a regisztrált bűncselekmények számából nem lehet egyértelműen következtetni a bűnözés szintjére.¹⁶⁶ Tehát ugyan a külföldiek által elkövetett bűncselekmények száma kimagasló értékeket nem mutat, ugyanakkor mégis számolnunk kell ezzel a kockázati tényezővel is hazánk turizmusbiztonságának a garantálása érdekében.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.8. Kockázati tényezők

Ön szerint mi jelenti a legnagyobb kockázatot egy külföldi turistának Magyarországon?

Napjainkban Magyarország területei, tájegységei vonzó idegenforgalmi célpontok mind a hazai, mind a külföldi turisták számára. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján országosan a vendég éjszakák száma emelkedik, 2019-ben¹⁶⁷ 33 millió vendégéjszakát regisztráltak a turisztikai szálláshelyeken (lásd *8. számú melléklet*), ebből a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 31,5 milliót tesz ki, ahogy a lenti *20. számú ábra* is mutatja külföldi – belföldi vendégéjszakák megoszlása szerint.

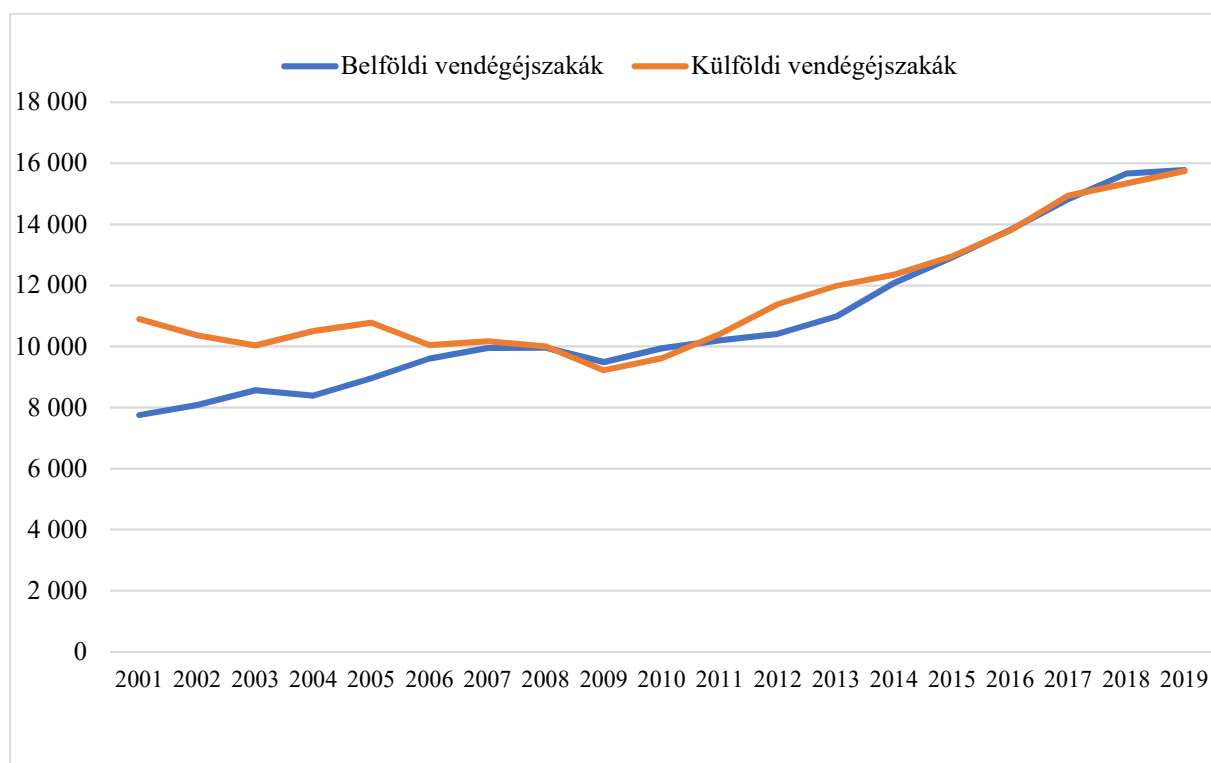
¹⁶⁴2018-ban az ENyÜBS-t felváltotta a Bűnügyi Statisztikai Rendszer (BSR) (<https://bsr.bm.hu/>), a 2018-2019. évekre vonatkozó adatokat a Legfőbb Ügyészség beszámolóit szolgáltatják. <http://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (letöltve: 2023.01.10)

¹⁶⁵ 2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról 8. Fejezet.

¹⁶⁶ Kó József nyilatkozata: https://index.hu/belfold/2018/01/29/bunugyi_statisztika_javulas/ (letöltve: 2018. 07. 21.) és Déri Pál (2000): A bűnözési statisztika és a valóság. Budapest, BM.

¹⁶⁷ A statisztika 2019-es zárásának oka, hogy tudományosan 2019-ig beszélhetünk turizmusról, azóta egyfajta átmeneti állapot uralkodik. Az adatok többségében becslések, a KSH tájékoztatása szerint a koronavírus-járvány miatti hiányos adatszolgáltatás következtében az adatok összehasonlíthatósága korlátozott.

A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (2001-2019 között)

Forrás: KSH alapján szerző szerkesztése, 2022¹⁶⁸

Ez az emelkedés, a jelentős számú turista könnyen célpontjává válik bűnözőknek, bűnözői csoportoknak. Ez sok esetben azért is következhet be, mert a turisták gyakorlatilag nincsenek tisztában a helyi viszonyokkal, így bűncselekmények áldozatává válhatnak. A turista egy „idegen” helyre, országba történő látogatásra során – legyen az csak rövid ideig tartó – az élményeket keresi, pihenni, szórakozni vágyik. Ezt szükséges szavatolni a rendőrségnek a közbiztonság, a közlekedésbiztonság biztosításával, gyors, hatékony és szakszerű intézkedések végrehajtásával, emberközpontú hozzáállásával.

A külföldi turisták esetében Magyarországon – kockázati tényezőként – elsősorban a vagyon elleni jogsértések elkövetését (úgy, mint a lopás) jelezték az interjúalanyok. Ezekben az esetekben sokszor a turista felelőtlensége segíti az elkövetőket (nyitott nyaraló, törölközőn hagyott telefon, túlzott kábítószer, vagy alkoholfogyasztás miatti delírium). De szorosan ezt követte a közlekedési balesetek megemlítése, így a közlekedésbiztonság témaköre, továbbá a már korábbi kérdések elemzése során is megemlített „önmaguk általi kiszolgáltatottságból” eredő kockázat.

¹⁶⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0017.html (letöltve: 2022.12.13.)

Ennek jellemzőjeként említették, hogy túlzott alkohol vagy kábítószer fogyasztás hatására gyakran bűncselekmény áldozataivá válnak. Egy vezető pedig arra is felhívta a figyelmet, hogy *„a túlságosan jó anyagi körülményekkel rendelkező turista, aki ezt meg is mutatja, szintén potenciális áldozattá válhat.”* A közlekedési balesetekre visszatérve pedig mindhárom vezetői szint kockázatot vélt felfedezni a külföldi turistákat illetően. *„Számukra a személyautóval való közlekedés, a más útviszonyok, a forgalom nagysága, sok minden szempont lehet, vagy egyszerűen csak a nagyvárosi környezet.”* Így meglátásuk szerint a közlekedésbiztonsági helyzetet tekintve a legnagyobb kockázatot az jelenti, hogy a turista közlekedési baleset részese vagy áldozata lesz. Ugyan elmondták, hogy a közlekedésbiztonsági helyzet jó Magyarországon, de még nagyobb tendenciával kellene csökkenni a személysérülés baleseteknek.

Meglátásom szerint, mivel az utazók többsége általában ismeretlen (a lakókörnyezetéhez képest kevésbé ismert) terepen tartózkodik, és az utazását a hétköznapi koncentrációból eredő feszültség oldására (is) kívánja hasznosítani, lazul, felszabadulttá és egyben figyelmetlenebbé válik. A felszabadultság olykor a turisták reális kockázatészlelését torzíthatja, ezáltal turizmusbiztonsági szempontból is több veszélynek vannak kitéve. Az áldozattá válás gyakori oka, hogy az utazó a vélt kockázatokat bagatellizálja, a valós kockázatokat viszont nem ismeri fel. A legtöbb kockázati tényezőt tovább fokozhatja a tömeg, és az alkoholfogyasztás (és/ vagy kábítószer használat) is. Továbbá a közlekedés során, közlekedési balesetekben is realizálódhat e kihívás, amelyet adott esetben fokozhat a helyismeret hiánya – idegen környezetben való tájékozódás a nyelvismeret hiányából adódóan jóval nehezebb-, az adott ország szabályainak nem kellő mélységű ismerete, esetlegesen a közlekedési eszközök műszaki állapotának alacsony szintje is, vagy akár a járművezető elfáradása a hosszú út alatt.

A rendőrség részéről a kockázatkezelés célja nem szükségszerűen a kockázatok számának csökkentése vagy elkerülése, hanem a kockázatok lehetséges hatásainak a minimalizálása. Így a mobilitásból eredő biztonsági kockázatok kezelésének lehetősége (például migráció vonatkozásában kialakuló kockázatok, közlekedésbiztonság) is e körbe tartozik.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.9. „Rendőrök turista szerepben”

A magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási (hivatalos és/vagy személyes) tapasztalatai érdeemben befolyásolják az általuk irányított szervezet illetékességi, felelősségi területének turizmusbiztonságát. Egyetért-e Ön ezzel? Ha igen, milyen tapasztalatai vannak? Ha nem, miért nem?

Azok a vezetők, parancsnokok, akik turistaszerepben maguk is szembesültek az általuk felkeresett turisztikai desztinációk kockázataival, megtapasztalták a védtelenségből fakadó nehézségeket, felvetésem szerint vezetőként körültekintőbben, nagyobb empátiával kezelik az illetékességi területükre érkező turistákat és ez a szemléletmód a beosztottaik hozzáállásában is megmutatkozik. Ennek feltárása azonban nehézségekbe ütközhet, hiszen alapjában véve szubjektív adatok, egyedi jelenségek állhatnak rendelkezésre, melyekből általánosítani, összefüggéseket bemutatni körülményes, végeredményében csak feltételezéseket vonhatunk le belőle. Ugyanakkor a rendvédelmi vezetők külföldön szerzett, hivatalos vagy személyes tapasztalatainak a felhasználásával és a módszertanba építésével befolyásolhatja az általuk irányított szervezeti egység ez irányú tevékenységét, elősegítheti a turizmus biztonságosabbá tételét és közvetett módon befolyásolhatja a bűnügyi statisztikai adatok alakulását.

Abban minden interjúalany egyetértett, hogy egy rendőri vezető külföldi (szakmai) kiutazásai során szerzett tapasztalatai hasznosak, azonban abban, hogy a jó gyakorlatok sok esetben átvehetőek más országok rendőri szerveitől, már eltérő képet mutatnak a válaszok. Mindazonáltal ezen utak hasznosságát és turizmusbiztonságot érintő relevanciáját támasztotta alá némileg az a válasz, hogy *„az eltérő kultúrákból érkező turisták megértése, biztonságuk garantálása szükségszerű új ismeretekkel lehetséges csak.”*

Az interjúalanyok többsége arról számolt be, hogy a külföldi gyakorlatok, a technikai jellegű dolgok azok, amiket itthon nem lehet megvalósítani. Példaként volt olyan vezető, aki említette, hogy *„Németországban már helikopteres szolgálatot is ellátnak egy-egy illetékességi területen, fejlett helyi bűnügyi technikai laborral működnek és sok más olyan előrehaladott rendszerrel dolgoznak, melyek hazai szintű megvalósítása még évekre van.”*

Több vezető említett olyan külföldi utat, ahol olyan érdemi tapasztalatot szereztek, amelyet a mai napig hasznosítanak munkájuk. Így például említésre került Csehország, Hollandia, Németország, Franciaország, Románia, Lengyelország is.

A vezetők fele arról nyilatkozott, hogy ugyan példa még nem volt rá, hogy más országokban szerzett tapasztalatokat itthon hasznosított volna, de nem tartja

elképzelhetetlennek a dolgot. Természetesen amennyiben azt hazai szinten meg lehet valósítani, például egy jó intézkedési metódus bevezetését. Egy felsővezető fogalmazta meg azt, hogy sokszor túlzottan magyarosítani próbálunk egy külföldön bevált gyakorlatot, amivel azonban annak esszenciáját veszítjük el ezáltal. „*Van egy jó nemzetközi tendencia, vagy egy nemzetközi példa és azt át szeretnénk ültetni a magyar szabályozásba, akkor valamikor teljesen ki akarjuk dobni az eredeti magyar szabályozást és beültetni az újat, ilyenkor ez teljesen rendszeridegen a magyar életben. A másik meg az, hogy annyira átalakítjuk, magyarosítjuk, hogy attól nem lesz jó.*” Többen is megjegyezték tehát, hogy a külföldi gyakorlatokat a legjobb tanulmányozni és amennyiben lehetséges a saját rendszerünkhöz igazítani, javítani ez által azt. A teljes egészében történő átvételre azonban az esetek túlnyomó többségében nincs lehetőség, hiszen szükség van a jó külföldi gyakorlatok befogadó ország jellemzőihez történő igazításra, az akkreditálásra.

Egy dologban viszont mindannyian egyetértettek, hogy utazásaik (értve ez alatt a magánjellegű utakat) során figyelik az ottani intézkedéseket, a helyi rendőrök megjelenését.

A kérdésben részletezett felvetés a rendőri vezetői interjúk során megcáfolásra került. Ugyan több vezető is említette, hogy amennyiben külföldi utazásai során jó példával találkozik és azt egyértelműen hatékonynak és működőképesnek ítélte, akkor szorgalmazta annak bevezetését az általa irányított rendvédelmi szervnél. Illetve ennek az ellenkezőjére is adódott példa, mely esetben igyekezett elkerülni az általa tapasztalt rossz megoldásokat. Azonban a kérdésre adott válaszokból nyilvánvalóvá vált, hogy ugyan a nemzetközi tapasztalatok hazai alkalmazása segíthet megoldani egy-egy problémakört, viszont a turizmusbiztonság szempontjából a fenyegetést az eltérő társadalmi szerkezet, az eltérő kulturális gyökerek, esetlegesen az eltérő jogszabályi háttér stb. jelenthetik, melyek miatt törekedni kell a hazai alkalmazhatóság előzetes vizsgálatára és az analízist követő megfontolt bevezetésre, amennyiben az indokolt. Továbbá a kérdés megcáfolását támasztja az is alá, hogy az irányított szervezet illetékességi, felelősségi területének turizmusbiztonságát érdemben mindig az adott települések társadalmi-, lakossági összetételei, a helyi sajátosságok, a szervezett bűnözés jelenléte, illetve a rendelkezésre álló rendőri erők és eszközök mennyisége, azok minősége befolyásolják. Így a magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási tapasztalatai érdemben nem befolyásolják az általuk irányított szervezet illetékességi területének turizmusbiztonságát.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.10. Intézkedési terv

Megítélése szerint milyen intézkedéseket tehetne a rendőrség, hogy hazánkban (az Önök illetékeségi területén) a turisták nagyobb biztonságban érezzék magukat?

„A biztonság napjainkban olyan mértékben meghatározza egy létező vagy egy potenciális turisztikai desztináció működését, hogy a biztonságfaktorok egyúttal a turizmusipar alapfeltételeiként értelmezhetők” (Michalkó, 2007, 9). Az állam legfontosabb szerepe a turizmusbiztonság terén, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel segítse a külföldi és a belföldi turistákat, akiknek a biztonságáért felel. A biztonság általános nézőpontja szerint a legfontosabb feladat az, hogy azonosítsuk az alapvető veszélyeket, s a megfelelő szabályozás útján megelőzzük azt, avagy enyhítsük a bekövetkezett károkat. „A szabályozást a legkisebb szinttől kezdve (úti okmányok, vízum beszerzése, csomagátvizsgálás), egészen az ország fizikai határain való átlépésig (így például a szisztematikus határellenőrzés) jogszabályi keretek közé kell vonni. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy alapvető különbségek és ebből fakadó kockázatok vannak az egyes országok, kultúrák jogi környezetében” (Tokodi-Ritecz, 2020b, 144).

A kérdés összetettsége ellenére abban konszenzus volt, hogy a rendőrség megfelelően és jó színvonalon veszi ki a részét a turisták számára is vonzó biztonsági feltételrendszer kialakításából.

Több vezető is említette a tájékoztatás fontosságát, a rendőrök nyelvismeretének fejlesztését, a rendőrségi intézkedési kultúraváltás folytatását, így egy segítő, empatikus, együttműködő rendőrség képének a kialakítását. *„Nem csak belföldön és nem csak a hazánk polgáraival szemben, hanem ez vonatkozik a külföldiekre is.”* Így ez által a nevelés, a képzés kulcsfontosságú tényezőként jelent meg. Továbbá az anyagi források (fizetés), humán erőforrások (több rendőr), technikai eszközök bővítése volt, ami minden vezetői szinten említésre került.

Alsó vezetői szinten a további lehetőséget abban is látják, hogy a rendészeti oldalt megfelelően strukturálni kellene. Több olyan rendészetet támogató szervezet, egység kellene, akik az alacsonyabb kriminalitású cselekmények ellen fel tudnak lépni. Német mintára szorosabb szállal kapcsolódnának a rendőrséghez, mivel ott megtalálható az úgynevezett városi rendőrség intézménye is. Ezek a rendőrök ugyanúgy egyenruhában teljesítenek szolgálatot, nincs fegyverük, de egyéb kényszerítő eszközt alkalmazhatnak. Nyilván ezek a rendőrök nem olyan képzetek, mint egy átlag rendőr, de azon a szinten profi módon tudják a rájuk bízott

feladatot ellátni. Ehhez természetesen szükséges a jogszabályi háttér megteremtése, a munkaerő biztosítása és a hatáskörök tisztázása.

Közép- és felsővezetői szinten hangsúlyozták a közlekedésbiztonsági helyzetet is, mint azon szolgálati ágat, ahol van még teendő a biztonság javítása érdekében. Hozzáteve, hogy ez azonban nem csak a rendőrségen, hanem a szabályozáson is múlik. Lévén a rendőrség nem jogalkotó, hanem jogalkalmazó szerv.

Egy felsővezető által pedig az is említésre került, hogy a tájékoztatás, a megfelelő információk átadása rendőrségi szinten is fontos. Példaként említve, hogy a szervezett bűnözés területén tisztában kell lenni azzal, hogyan is működnek az olyan csoportok, amelyek kimondottan a külföldiekre, a turistákra specializálódnak. Ez nem csak fővárosi szinten érdek, hanem minden turisztikailag frekventált területen.

Ha a mintaterület szerint kívánjuk e kérdést megválaszolni, akkor a többség által is említett témakörök elosztása a következők szerint történne:

- fürdővárosok: tájékoztatás fontossága, anyagi- és humánerőforrás többlet biztosítása;
- Balaton régió: tájékoztatás, nyelvismeret bővítése, közlekedésbiztonság fejlesztése, megfelelő anyagi források biztosítása, közösségi rendészeti kialakítása, intézkedési kultúraváltás;
- főváros: intézkedési kultúraváltás, anyagi- és humánerőforrás többlet biztosítása, nyelvismeret;
- határmenti települések: anyagi- és humánerőforrás többlet biztosítása, tájékoztatás fontossága.

A kérdésekre adott válaszokból jól körvonalazódik, hogy Magyarországon – értve ez alatt az interjúalanyok által is képviselt illetékességi területeket – alapvetően jó a közbiztonság. A rendőrség, a rendőri vezetői intézkedései következtében a turisták biztonságban érezhetik magukat. Az idegenforgalmi szezonban a rendőrséggel szemben kiemelt követelmény a turizmus szempontjából frekventált helyszínek fokozott ellenőrzése, a járőr útvonalak tervezése során figyelemmel lenni az időszakosan megnövekedett turisták létszámára. Ehhez azonban megfelelő létszámmal kell rendelkezni, amely jelenleg főként a szolgálatok átcsoportosításával oldható meg a feladatokhoz mérten, igazodva a turisztikai idényhez is.

A több rendőri vezető által is említett tájékoztatás szerepének a fontossága meglátásom szerint nem csak abban áll, hogy szórólapokat gyártunk, posztokat helyezünk el a közösségi médiában. Egy komplex információs hálózat kialakítása lenne célszerű a hazánkba látogató turisták részére, bevonva az ágazatban érdekelt hatóságokat, iparágakat, tourinform irodákat.

Utazási tanácsokat tartalmazna nem csak országos szinten, hanem régióként, az egyes területek biztonsági besorolásával, a felmerülő lehetséges kockázatokkal együtt. Ez természetesen igazodna a mai trendekhez, így a megfelelő csatornán érné el a fiataloktól kezdve az idősebb korosztályt is. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. Turizmusbiztonság Alprojekt kutatóival egy erre alkalmas applikáció fejlesztésének a háttérét dolgoztuk ki (TourSafe néven), amely applikáció tájékoztató funkciója mellett további hasznos elemekkel is bír, mint a vészhelyzeti jelzések leadása.

10.2.11. Empátia, félelemérzet

Nevezzen meg egy olyan országot, ahol már járt, de utazása során határozottan felmerült Önben, hogy nincs biztonságban! (mint magánszemély) Mitől félt leginkább?

A turisták többségében olyan országokba utaznak szívesen, melyek hasonló biztonságot tudnak nyújtani, mint a saját országuk (Fourie et al., 2020). A kérdésre adott válaszokból kiderül, hogy egy úti cél és a szubjektív biztonságérzet milyen kapcsolatban áll.

Érdekes eredményre jutottam e kérdést illetően. A rendőri vezetők közel fele (felsővezető és alsó szintű vezető) nem nevezett meg egyetlen országot sem. Egyrészt, mert nem volt olyan utazásban része, ami a szubjektív biztonságérzetére negatívan hatott volna, másrészt, mert kevés külföldi utazási tapasztalatai voltak, és inkább a belföldi utakat részesíti előnyben. Így a kérdés szempontjából a vezetők több mint fele – minden vezetői szintet képviselve – által adott válaszokból dolgozhattam.

A vezetők kisebb hányada volt (középvezetők), aki Európán kívüli országot/országokat említett, mindenki más Európán belül jelölt meg országot/országokat. Sőt mindhárom vezetői szinten volt, aki kizárólag Franciaországot jelölte, mint olyan országot, ahol már járt, de utazása, ott tartózkodása során határozottan csökkent a szubjektív biztonságérzete. Franciaország esetében említésre került a helyi maffia, valamint az utazást megelőzően a médiában megjelent helyi lövöldözésekről szóló hírek is. Sőt egy felsővezető interjúalany franciaországi kiutazására a 2017-es európai terrortámadásokat követően került sor, amelyre tekintettel a biztonságérzete a gépkarabéllyal ellátott rendőrök és katonák láttán csökkent. Konkrét félelme nem volt, de a fegyveresek szokatlan és folyamatos jelenléte úgy érezte, hogy az emberek veszélyérzetét fenntartotta. „*Érezhetően feszültek voltak mind a helyiek, mind az ott tartózkodó turisták.*” A Franciaország mellett említett országok esetében az eltérő, olykor erőszakos, más kultúrájú viselkedés, vagy a rendőri jelenlét hiánya hatott az interjúalanyok

biztonságérzetére. De megemlítésre került az épített környezet, a közterületek állapota is, mely példaként Szarajevó esetében a háborús nyomok, vagy német nagyvárosok közttereinek rossz állapota és a tömegek túlszűfolttsága, mint negatív, a biztonságérzetre ható tényező jelent meg.

A kérdés kapcsán fontos meglátásom szerint fontos megjegyezni, hogy rendőrként az ember nem választ olyan turisztikai célt, ahol hozzátartozói vagy saját élete, testi épsége, vagy vagyontárgyai veszélyeztetve lennének. A kérdés feltevése során ezért is került megjegyzésre, hogy a vezető, mint magánszemélyként adott válaszaira vagyok kíváncsi, amelyek szubjektív érzést írtak le, nem empirikus tényeken alapultak.

Véleményem szerint olyan helyekre és olyan célból utazunk turistaként, amely számunkra kikapcsolódást, pihenést és megnyugvást hoz, mivel üdülésünknek az aktív vagy a passzív kikapcsolódás a célja. Semmi esetre sem választ az ember olyan úticélt, amely bármilyen veszélyt jelenthet, kivéve a katasztrófaturistákat, de e disszertáció témájának feldolgozásához a katasztrófaturizmust nem kapcsoltam hozzá.

Emellett pedig beigazolódt az is, hogy a statisztikák szerint a legbiztonságosabbnak ítélt országokban is történhetnek olyan események, amelyek alapjaiban rengetik meg a turizmushoz kapcsolódó idegenforgalmi ágazatot. Félni nem kell, viszont tanácsos elég óvatosnak lenni és a lehető legtöbb kimeneteli lehetőségre előzetesen felkészülve utazni és turistáskodni a külföldi országokban.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.2.12. Benchmark

Nevezzen meg egy olyan országot, ahova szívesen elutazna, de elsősorban azért nem teszi, mert úgy gondolja nem lenne biztonságban! (mint magánszemély) Miért?

A Mashlow óta ismert szükségletek¹⁶⁹ által motivált az emberi tevékenység, melyen belül az egyik legalapvetőbb emberi szükséglet a biztonság. Ebből adódóan a biztonság objektív, illetve sok esetben inkább annak szubjektív szintje képes befolyásolni, hogy az ember, vagy mondhatnánk a turista utazási célpontját, útvonalát, utazási eszközét, de az utazás módját is (Michalkó, 2007).

A rendőri vezetői válaszok többségében Európán kívüli országokat említettek, melyek között az arab országok (12/5), az afrikai országok (12/2) és Mexikó (12/2) volt kiemelkedő. A

¹⁶⁹A Maslow-piramis (vagy Maslow-szükséglet-hierarchia) Abraham Maslow szükségletelmélete, mely szerint az emberi szükségleteket hierarchikusan lehet rangsorolni. - A. H. Maslow (1943): Elmélet az emberi motivációról - Psychological Review, 50. k. 370-396.

megnevezett országok listája: Arab országok (külön említve: Egyiptom, Izrael) Törökország, Svédország, Afrikai országok, Mexikó, Dominikai Köztársaság. Érdekes módon Svédország a migráció meggondolatlan kezelése, a közbiztonság romlása okán került fel a listára, Mexikó és a Dominikai Köztársaság pedig annak okán, hogy ugyan rengeteg turistaparadicsom van, hófehér homokos tengerparttal, de mindemellett a turistákat fegyveres katonák védik, nem egyszer éles helyzetben bizonyítva létfontosságukat.

A többek által is emlegetett Egyiptom, az afrikai kontinens megemlítése a fejletlen gazdasági infrastruktúra, a jó kormányzás hiánya, az egészségügyi rendszer hiátusai, a különböző fegyveres, szélsőséges csoportok jelenléte, s ennek ellenére a rendvédelmi szervek alacsony színvonalon végzett tevékenysége miatt jutott a rendőri vezetők között első körben említésre. Az arab országok esetében pedig a vallási fanatizmus az, ami visszatartó erővel bír. S ennek okán bármikor történhetnek szélsőséges terrorista cselekmények.

Volt olyan alsó- és felső szintű vezető, aki nem említett egyetlen országot sem, és mindezt azért tette, mert elmondása szerint, ha valahova el akar menni és annyira érdekli az adott ország, akkor úgyis el fog oda utazni. Természetesen vállalva az összes velejáró negatívumot is. A biztonságérzetét nem befolyásolják a negatív jellegű események, cselekmények történése, a média keltette hírverés, mivel az alapvetően külföldre vonatkozó információink főleg a médiából vannak, így azokat megszűrve, olykor szkeptikusan kezeli.

Összességében tehát megállapítható, hogy a média közvetítette információk is megerősíthetnek a félelemérzetünkben, a biztonságérzet csökkenését eredményezhetik. A kérdésfeltevés esetén előtérbe került az úgynevezett extrém turizmus jelensége is, amikor a negatív hírek, események ellenére is vonzóvá válik az adott úti cél, annak minden hátrányával együtt. De az elmondottak is igazolták, hogy sok olyan ország van, ahová szívesen utaznának, viszont a turisták többségének alapvető feltétel ezen államok vonatkozásában a béke megléte, a személy- és vagyonbiztonság megfelelő színvonala, az infrastruktúra fejlettsége, az orvosi ellátások, a személyes higiéniai feltételek biztosítása stb. Így azon országok, ahol nem megfelelő a közbiztonság, ahol belpolitikai csatározások, fegyveres konfliktusok folynak, oda nem utazna egy átlag turista. Persze itt is meg kell jegyezni azt (mint a 11. kérdés esetében is tettem), hogy ugyanúgy bele lehet futni terrorcselekményekbe egy biztonságosnak vélt országban is, mint például Barcelona vagy Párizs, de ezek általában oly távolinak tűnnek, hogy vélelmezzük, hogy velünk ez ott és akkor nem fordulhat elő. Az objektív biztonságérzetünket viszont sokszor felülírja a szubjektivitás. Az említett Franciaország esetében például a GDT adatbázisát tekintve kimutatható, hogy 1972 óta nem volt olyan év, hogy ne történt volna valamilyen terrorista cselekményekhez kötődő akció, ellenben a turisták száma ezt nem tükrözi.

Az egyéni vágyak, az új ismeretlen felfedezése sokszor felülírja a kész tényeket. Így például Franciaország esetében a GDT adatai szerint is terrorista cselekményekre fel kell készülni, valós veszélyek leselkedhetnek ránk, azonban Párizs, a fények városa továbbra is vonzó úti cél a turisták számára.

A mintaterület szerinti csoportosítás e kérdésben nem volt releváns.

10.3. Összefoglalás, részkövetkeztetések

Az alapvetően folyóirat-cikkekre koncentrálok szakirodalmi kutatásaim során megállapítottam, hogy a turizmusbiztonságra való tekintettel rendőri vezetői körben hazai szinten nem folytak kutatások, kvantitatív és kvalitatív méréseket nem folytattak. Így jelen kutatás célul tűzte ki annak felderítését, hogy fontos-e a rendőri vezetői attitűd az egyes desztinációk turizmusbiztonsága szempontjából, valamint a biztonságérzettel kapcsolatos preconcepciók és tapasztalatok miként alakultak Magyarország, illetve az egyes illetékességi területek vonatkozásában.

A kutatás módszertana és a különböző területi szintű rendőri vezetőkkel folytatott interjúk segítették a fő hipotéziseim többségének az alátámasztását, avagy megcáfolását. A magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási tapasztalatainak feltárása előtt azon előfeltevésekkel éltem, amely szerint azok a vezetők, akik maguk is szembesültek turistaként egy-egy felkeresett desztinációban való tartózkodás során nehézségekkel, vagy a szubjektív biztonságérzetükre ható tényezőkkel, akkor ezen faktorok is hatást gyakorolnak a turizmust érintő feladataik ellátása során. Megítélésem szerint a saját tapasztalatok, a turista szerepben átélt események is befolyásoló hatással bírhatnak, azonban a rendőri vezetői interjúk során ez a fajta feltételezésem megcáfolásra került. A rendőrség feladatrendszeréből és felépítéséből is adódóan szigorú keretek között működik, a megtapasztaltak szerint a szubjektum csak nagyon ritka esetben játszhat szerepet vagy lehet érdemben befolyásoló hatása a turizmusbiztonságra. Természetesen, ahogyan a világunk is dinamikusan változik, jönnek az új trendek minden területen, így a jövőben a szubjektum szerepe is módosulhat, de jelenleg a rendőri vezetői szintet még nem érte el semmilyen „újhullámos” változás szele.

A rendőri attitűdök vizsgálata, a rendészeti igazgatás hazánkban a vezetéstudományak kevésbé kutatott területe, így a téma feldolgozása kihívásokkal telinek bizonyult. A biztonsági kihívásokra nem lehet egyértelmű választ adni, mivel azokat nem lehet taxatív felsorolni, sőt ezek szubjektív biztonságérzettel való kapcsolata sincs egyenes arányban. A felvett interjúk is egyértelműen bebizonyították, hogy fontos a látható rendőrség, sőt a lakosok szubjektív

biztonságérzetét pozitívan tudja befolyásolni. Az emberek, a turisták szeretik látni a környezetükben a rendőrt, akik kulturáltak, jól képzettek, jó megjelenésűek, ez egyfajta megnyugtató hatást kelt. Persze ez fordítva is hathat, amennyiben túlzott reakciót kelt, de véleményem szerint inkább legyen körülöttünk eggyel több rendőr, mint ha baj van, úgy kelljen keresni a közvetlen segítséget. Mindezekhez kapcsolódik a rendőrség, így maga a rendőr hozzáállása is. Nyilván hazai szinten túlzás azt elvárni, hogy egy-egy látványosság, forgalmas csomópont, turisták által gyakran felkeresett helyeknél lépten-nyomon rendőrbe botoljunk.

11. A RENDKÍVÜLI HELYZETEK RENDÉSZETI KÉRDÉSEI KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TURIZMUSBIZTONSÁGRA

A kutatási tervem elkészültekor még nem számolhattam a világot sújtó COVID-19-cel, és annak a turizmusbiztonságot, s ez által a rendészetet érintő hatásaival. A járvány elhúzódó hatásai, s az időközben a szomszédos országban kitört háború okán szükségét láttam annak, hogy reagáljak ezekre az előre nem látott eseményekre, s beillessem a kutatási tevékenységembe. Mivel a disszertációm erősen kötődik a rendészeti gyakorlathoz, ennek okán a legkülönbözőbb krízisek kezelése (pl. a COVID-19 okozta járványhelyzet, az orosz-ukrán háború biztonsági kockázatai) megkerülhetetlen feladatként jelentkezik.

Napjaink egyik legnagyobb társadalmi és gazdasági kihívását jelentette a koronavírus-járvány. A válságra adott válaszok a legtöbb területen, nemzetközi szinten hasonlóan alakultak. A legtöbb ország hasonló intézkedéseket hozott, így például intézkedéseket hoztak az iskolák bezárására, a munkahelyek lezárására átállva az otthoni munkavégzésre, a különböző rendezvényeket eltörölték, a gyülekezések létszámát, a közösségi közlekedést és az utazásokat egyaránt korlátozták és egyúttal a kijárást is időszakhoz kötötték. A rendvédelmi szervek közterületi fokozott jelenléte hivatott volt megakadályozni a tömeges összejöveteleket, megelőzve a vírus közösségben történő gyors elterjedését (Leung et al., 2004). Itt jegyezném meg, hogy a rendőrség szerepvállalásának egy közegészségügyi válsághelyzet megoldásában nincsenek ilyen volumenű előzményei, korábbi gyakorlati tapasztalatai, holott világszerte számos kormány alkalmazta (Farrow, 2020).

Mindenekelőtt fontos, hogy az embereknek be kell tartaniuk a törvényeket és a kormány utasításait. Ezek nélkül lehetetlen a vírus legyőzése (Esper et al., 2005). Az országok különböző ellenőrzési intézkedések kombinációit alkalmazták, és a társadalmi távolságtartása vonatkozó kormányzati ajánlások betartásának szintje is országonként eltérő lehet, részben a különböző szintű végrehajtás miatt. A COVID-19 járvány elterjedése elleni első beavatkozások egyikeként számos kormány közzétette a társadalmi távolságtartásról szóló tanácsait, ideértve azt az ajánlást is, hogy lehetőség szerint minél többen otthon dolgozzanak, csökkentve a tömegközlekedés használatát és minden más, nem elengedhetetlen kapcsolatot (Flaxman et al. 2020).

Janani–Abilasha (2020) a témában írt tanulmánya statisztikailag támasztotta alá, hogy a koronavírus tüneteivel és az óvintézkedésekkel kapcsolatos ismeretek fontosak és kiemelték, hogy a tudatosság magas szintű a bűnüldöző szervek és a rendőrség részéről. Bár minden közegészségügyi veszélyhelyzet egyedi a saját kihívásaival, a bűnüldöző szervek reagálását

minden esetben össze kell hangolni a közegészségügyi, orvosi és egyéb alapvető szolgáltatást nyújtó hatóságokkal (Richards et al., 2006). Így e szervek hatékonyan tudják szolgálni a vírus elleni küzdelmet és méltó példát tudnak mutatni az állampolgárok felé.

11.1. Rendészeti kihívások és feladatok

11.1.1. A múltbeli járványok idején

A 2019 végén megjelenő koronavírus-járvány terjedését nagymértékben segítette a globalizáció, a nemzetközi interdependencia. A vírus pillanatok alatt jutott el a legtávolabbi országokba is, viszonylag magas halálozási rátát okozva, védőoltás hiányában pedig globális, egészségügyi válságot teremtve.

Azonban nem szabad megfeledkezni arról, hogy az emberiség történelme során már több, akár súlyosabb járvánnyal nézett szembe. A pestis, a himlő vagy a kolera terjedése idején már alkalmazták a karantént, az elkülönítést (vesztegár elrendelést) és az egyéni védőeszközöket (szájmaszk) mint biztonsági intézkedést, így lassítva a vírus terjedését. Az első átfogó közegészségügyi igazgatási jellegű jogszabály a 18. századra nyúlik vissza. Mária Terézia 1770-ben hatályba lépett egészségügyi alaprendelete (a Generale normativum in re sanitatis) már tartalmazott járványügyi igazgatási szabályokat, melyek közül a legfontosabb a határvédelem volt – kereskedelmi- gazdasági megfontolások alapján –, szigorú értesítési kötelezettségek bevezetése mellett (Balázs–Sztrilich, 2003). Az akkortájt fertőző betegségek megelőzését vagy leküzdését célzó szabályok általános érvényűek voltak (Tokodi–Ritecz, 2020e).

Egyes évszázadokban rendszeresek voltak a járványok, amelyeket az orvostudomány fejlődése és a higiéniai szabályok betartása folyamatosan lassított. Mindezek mellett azonban a 20. századot sem kerülték el a járványok, így magas mortalitási rátája volt a század eleji spanyolnáthának is, ami az első globális pandémiaként írható le. Ezt követően is rendszeresen jelentek meg járványok (ebola, HIV, H2N2, H3N2), de ezek esetében az egészségügyi rendszerek kellőképp fel tudták venni a harcot, a vilá járvánnyá alakulást elkerülték.

A 21. században alapvetően az influenzajárványok¹⁷⁰ a jellemzőek, az évente megjelenő hagyományos influenza mellett. Ennek során jelent meg járványtörténelmünk újabb lépcsőfokaként a COVID-19, amely beazonosítása óta kiemelt figyelmet kap, az Egészségügyi

¹⁷⁰ SARS (2003), a Dengue-láz (2003–2012), a H1N1 (2009), a MERS (2012–2014), az ebola (2014–2019), a ZIKA (2014–2016)

Világszervezet 2020. március 11-én nyilvánította világjárvánnyá. Ekkor már nemzetközi szinten korlátozó intézkedések bevezetéséről is döntöttek (Vida, 2020).

A korábbi járványokban és világjárványokban – például a súlyos akut légzőszervi szindróma (SARS) 2002-ben, a H1N1 influenza 2009-ben vagy a 2017–2018-as influenzajárvány – nemzetközi szinten a rendvédelmi szervek felelősek voltak a kormányzati és közegészségügyi tisztviselőkkel való együttműködésért, hogy megakadályozzák a terjedést, szolgálják a helyi közösséget és a közrend fenntartását (Muckenfuss, 2020).

11.1.2. Járványügyi intézkedések hazánkban

A Kormány 2020. január 31-én elsők között állította fel koronavírus-fertőzés elleni Operatív Törzset, amely a nemzetközi ajánlásoknál is szigorúbb, széleskörű intézkedéseket hozott a járvány megelőzése, illetve leküzdése érdekében. Az Operatív Törzs napi sajtótájékoztatóin, közleményein keresztül számolt be a közvéleménynek. Ennek köszönhetően az emberek napi rendszerességgel hiteles tájékoztatást kaptak a koronavírussal és a védekezéssel kapcsolatos aktuális fejleményekről. E fejezet lezárásakor már múlt időben beszélhetünk a napi szintű sajtótájékoztatókról, mivel az Operatív Törzs készenléti jellegű adatszolgáltatásra állt át 2021. június első hetében.

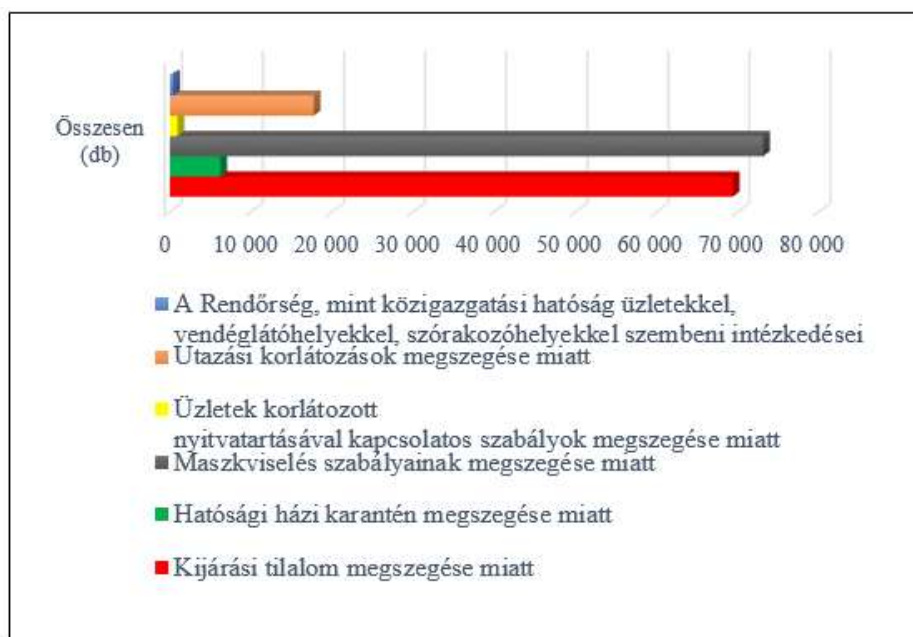
A koronavírus-járvány első hullámát követően Magyarország 2020. szeptember 1-jétől 30 nap időtartamban az összes szárazföldi, légi és vízi belső határszakaszán újfent visszaállította a határellenőrzést, amelyre az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány (COVID-19) következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében volt szükség. Az intézkedés időközben több alkalommal meghosszabbításra került.

A rendőrség folyamatosan ellenőrizte a járványügyi intézkedések betartását: kijárási korlátozás; hatósági házi karantén szabályainak betartása; védelmi intézkedések megsértése: úgy, mint a maszkviselés szabályainak megszegése, az üzletek nyitva tartására, a rendezvények megtartására vonatkozó szabályok megszegése, az utazási korlátozások szabályainak megsértése. A rendőrség veszélyhelyzettel összefüggő összesített intézkedéseinek a számadatait mutatja be a *21. számú ábra*.

Az új típusú koronavírus-járvány elleni küzdelem, az emberélet megmentése azonban nemcsak a Kormány, a rendvédelmi szervek, illetve az orvosok és ápolók feladatáé volt tekinthető. A védekezésben minden embernek részt kellett vennie, hiszen mindannyiunk közös felelőssége saját, illetve mások egészségének megóvása.

A rendőrség veszélyhelyzettel összefüggő összesített intézkedései

2021. június 01-én

Forrás: koronavirus.gov.hu¹⁷¹ adatai alapján szerző szerkesztése, 2021

Nemzetközi szinten is újdonságnak számított a 2020. március végén létrehozott új kórházparancsnoki rendszer, amelynek jogalapját a kórházparancsnokról és az egészségügyi készlet védelméről szóló 72/2020 (III. 28.) Korm. rendelet¹⁷² képezte¹⁷³. Magyarországon korábban hasonló rendszer és országos kórház-főparancsnok kinevezésére még nem került sor, azonban a kórházparancsnoki beosztás megfogalmazása már az 1849-es évekre visszavezethető. A cél a koronavírus-járvány ideje alatt az egészségügyi ellátórendszer hatékony támogatása, vagyis segítségnyújtás az egészségügyi intézményeknek abban, hogy rendelkezésre álljanak a szükséges kapacitások, illetve, hogy gondoskodjanak az eszközök vagyonbiztonságáról. Továbbá együttműködés kialakítása a kórházak vezetői és a kórházparancsnokok között. A kórházparancsnokok között volt a rendőrség, a

¹⁷¹ <https://koronavirus.gov.hu/> (letöltve: 2021.06.01.)

¹⁷² A rendelet hatályát a 73/2020. (III.30.) Korm.rendelet 1. § m) pontja a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet szerinti veszélyhelyzet megszűnéséig meghosszabbította. A rendelet az Alaptörvény 53. cikk (4) bekezdése alapján, figyelemmel a 282/2020. (VI.17.) Korm. rendeletre, hatályát veszítette 2020. június 18. napjával.

¹⁷³ 2021. július 01-én megjelent a Magyar Közlönyben, hogy a megbízott és kirendelt országos kórház-főparancsnok és országos kórházfőparancsnokhelyettes tevékenysége, valamint a kórházparancsnokok kórházparancsnoki és intézményparancsnoki tevékenysége 2021. szeptember 15. napjáig szünetel. A későbbiek folyamán pedig hatályon kívül is helyezték, e feladatkörök ellátására a járvány leszálló ágának ideje alatt a továbbiakban nem volt szükség.

katasztrófavédelem és a honvédség állományában vezetői beosztásban lévő tisztek is (Biztonságpiac, 2020).

A járvány kapcsán több, a társadalomra kisebb fokban veszélyes kriminális cselekmények kerültek fókuszba, a szabálysértési jog által szabályozva. A veszélyhelyzet kihirdetésével a Kormány több esetben módosította a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartásról szóló 2012. évi II. törvényt (Szabs. tv.). Mindamelllett, hogy a Büntető Törvénykönyvben (Btk.) lefektetett járványügyi szabályszegés bűncselekményének tényállása járvány idején – Magyarországon jelenleg is – követhető el. A rendeleti úton megalkotott szabálysértési tényállásokra vonatkozóan megállapítható volt, hogy azok a vírushelyzet okán a szükséges magatartási szabályok követését hivatottak elősegíteni, mely norma tartalma változó, az aktuális helyzet függvényében napról napra változhat. Hatálytalanná válása egybeesik a rendkívüli jogrend megszűnésének időpontjával (Skorka, 2021).

Új fogalmakkal bővült a lakosság tudása is úgy, mint a karantén, a járványügyi megfigyelés, a kontaktkutatás, avagy a járványügyi ellenőrzés. A járványügyi megfigyelés és a karantén olyan személlyel szemben vált alkalmazhatóvá, aki a koronavírus-járványban szenvedő személlyel érintkezett és nagy valószínűséggel maga is beteg lehet, a lappangási idő után kimutathatóan. Szigorú formájában hatósági házi karanténra „ítéltetett” az illető személy, korlátozva mozgási szabadságában, kapcsolattartási jogában, foglalkozása gyakorlásában, annak megszegése esetén büntetőjogi felelősségre vonható.

A koronavírussal kapcsolatban rengeteg valós és majdnem ugyanennyi álhír terjedt el (és terjed napjainkban is) az emberek nyugalma felzaklatva. Sokan nincsenek tisztában azzal, hogy a rémhírterjesztés¹⁷⁴ bűncselekmény, és közvetve a vírussal szembeni védekezést akadályozza. A globális járvány okozta zűrzavar miatt a COVID-19-cel kapcsolatos álhírek tömeges növekedésének lehattunk tanúi, amelyek elleni harcban a rendőrség aktívan részt vesz. Ezen téveszmékkel kapcsolatban megállapítható volt, hogy maga az álhír létrehozása és terjesztése indítéka között szerepeltek a hibrid támadások, gazdasági okok vagy egyéni érdekek kielégítése is.

A fent említett Szabs. tv-ben 2020 márciusában (azóta hatályon kívül helyezve) elfogadott módosítások sui generis szabálysértési felelősséget létesített arra az esetre, ha valaki meg nem engedett időpontban vagy meg nem engedett módon tartózkodott vendéglátó

¹⁷⁴ Btk. 337. § Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

üzletben, rendezvényen, színházban vagy egyéb felsorolt helyszínen. Továbbá szabálysértést követett el az is, aki az akkor hatályban lévő kijárási korlátozást megszegte (Ambrus, 2020).

Összességében elmondható, hogy a leggyakoribb bűncselekmények a járvánnyal összefüggésben a rémhírterjesztés, a közveszéllyel fenyegetés, a csalás, a járványügyi szabályszegés volt. Míg a leggyakoribb szabálysértés a kijárási korlátozás szabályainak megszegése, a hatósági karantén szabályainak megszegése, az üzletek korlátozott nyitva tartásával kapcsolatos szabályok megszegése volt (Draskovich, 2020).

11.1.3. Egyes regisztrált bűncselekmények számának alakulása

A hazánkban 2020 márciusában megjelent koronavírus-járvány kriminogén hatása több mint egy év elteltével részben statisztikailag is kimutathatóvá vált. A járvány súlyosságát figyelembe véve eltérően reagáltak a koronavírus által támasztott kihívásokra. A jogalkotó és a rendvédelmi szervek célja egyaránt az élet- és vagyonbiztonság védelme, valamint a járvány elleni védekezés körülményeinek biztosítása. Így bizonyos típusú bűncselekmények száma számottevően növekedett, míg más bűncselekmény-típusok esetében természetesen csökkenés volt megfigyelhető. Elvégre a bűnözés válsághelyzetben sem szünetel, inkább áthelyeződik más területekre.

Európai szinten is kimutathatóan emelkedett a kiberbűnözés, a hamisított gyógyszerekkel és az egészségügyi termékekkel való kereskedelem, a gazdasági bűnözés, az okirathamisítás és egyéb visszaélések. Ezeket általában önállóan vagy bünszervezetben követik el.

A kiberbűnözés területén a járványhoz kapcsolódó akció az adathalászat, a zsarolóprogramok, illetve különböző rosszindulatú szoftverek által küldött üzenetek voltak, melyek az erőteljes online jelenlét miatt kihívást jelentettek a bűnüldöző szervek munkájában. Az Európai Rendőrségi Hivatal (közismerten az Europol) már 2020 márciusától figyelemmel követte a vírushelyzet bűncselekményre gyakorolt hatását.¹⁷⁵ A különböző csalásokat kitervelő hálózatok, amelyek a magánszemélyeket, az üzleti és közösségi szervezeteket egyaránt megkárosítani igyekeznek, szintén alkalmazkodtak a vírus okozta körülményekhez. A csalások többségében a járvány, valamint a vírus terjedésének megakadályozására hozott intézkedések köré szerveződtek. Így előfordult, hogy a csalók egy egészségügyi intézmény nevében telefonáltak egy közeli rokon sürgős ellátására hivatkozva, a számlák azonnali rendezése

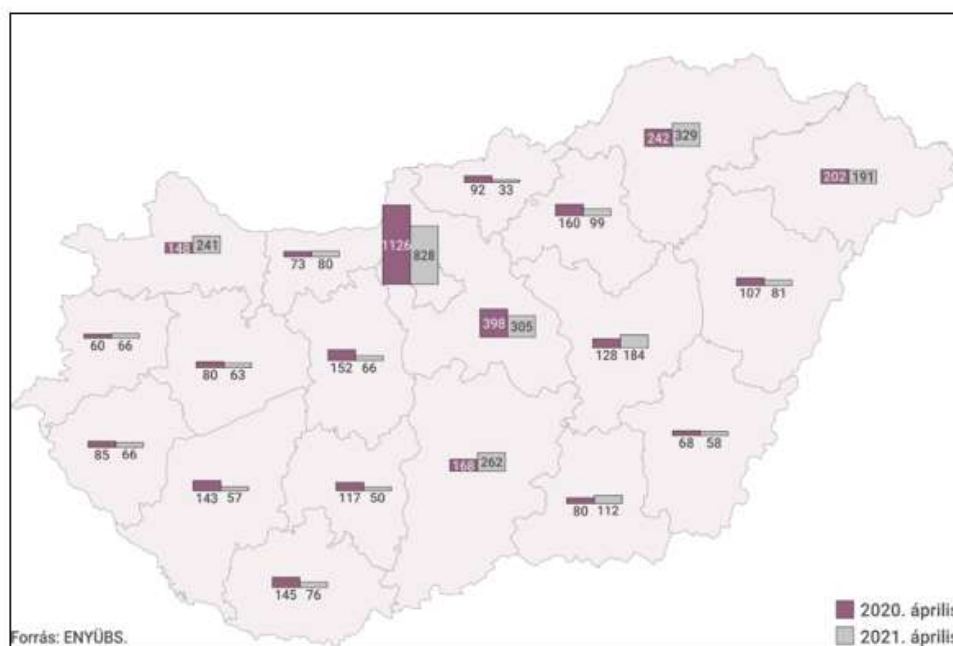
¹⁷⁵ EUROPOL: How COVID-19-related crime infected Europe during 2020, 2020. 11. 12. Forrás: europol.europa.eu (letöltve: 2020.11.12.)

érdekben, vagy éppen azt adták elő a hiszékeny áldozatoknak, hogy a járványhelyzet miatt a megtakarításaik nincsenek biztonságban, azonban ők segítséget tudnak nyújtani. Néhány esetben pedig a csalók hatósági személynek kiadva magukat a járványügyi intézkedések megszegőivel szemben „intézkedtek”, helyszíni bírságot kiszabva (Felméry, 2021). Ez a fajta csalás több esetben előfordult hazánkban is.

Magyarországon a Bűnügyi Statisztikai Rendszer adatai¹⁷⁶ alapján a lopások száma a 2021. áprilisi adatok szerint országosan csökkent (-14,2%-kal), azonban vármegyei bontásban Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Jász-Nagykun-Szolnok megyében emelkedés volt tapasztalható az előző év áprilisához viszonyítva (22. számú ábra). Az összesített adatok szerint 2020 áprilisában – tehát a koronavírus-járvány első hullámának idején – a regisztrált lopások száma 3788 volt, míg 2021 áprilisában – a járvány 3. hulláma alatt – 3251 esetben jelentettek lopást. Habár a csökkenés országosan értendő, ugyanakkor, ahogy a vármegyei elosztás is mutatja, helyi szinten több vármegye esetében is emelkedés volt kimutatható. Ez sok esetben magyarázható azzal is, hogy sokan elveszítették munkájukat, az életszínvonaluk drasztikusan csökkent és a megélhetés biztosítása érdekében akár bűncselekmény elkövetésére is adták a fejüket. Ha csak a turisztikai szektort nézzük – amely teljesen lenullázódott – több ezren veszítették el munkájukat és kényszeredetten helyezkedtek el új munkakörben, ha egyáltalán volt rá lehetőségük.

¹⁷⁶ <https://www.ksh.hu/heti-monitor/buncselekmeny.html> (letöltve: 2021.06.04.)

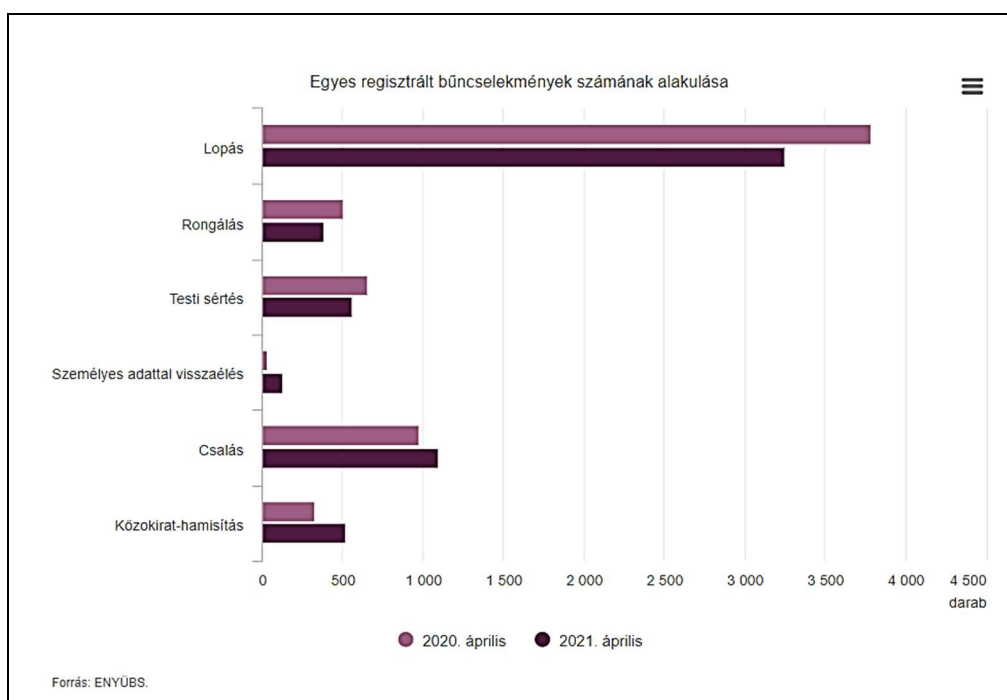
A lopások számának alakulása megyénként

Forrás: KSH¹⁷⁷, 2021

Hazánkban a lopások mellett a rongálások száma is csökkent, míg az okirat hamisítás, a csalás és a személyes adattal való visszaélés száma emelkedést mutat az előző év áprilisához képest (23. számú ábra). Ez a tendencia volt megfigyelhető európai szinten is. Ugyan a csalás esetében a növekedés nem volt olyan erőteljes (2020 április: 974 darab, 2021 április: 1093 darab, ami 12,2%-os növekedést eredményez), ellenben a személyes adattal visszaélés esetében már 316,6%-os volt az emelkedés (2020 április: 30 darab, 2021 április: 125 darab). Mindazonáltal a közokirat-hamisítások adatai is kimagaslóak voltak, míg 2020-ban 326 esetben, úgy 2021 áprilisában már 523 esetben követtek el bűncselekményt, ami 60%-os növekedést jelentett. Talán nem meglepő, hogy ez utóbbi két bűncselekményi kategória mind szorosan kapcsolódik a járványügyi intézkedésekhez. Mindemellett a védettségi igazolvánnyal elkövetett közokirat-hamisítás is megjelent, mint új elkövetési alakzat.

¹⁷⁷ <https://www.ksh.hu/heti-monitor/buncselekmeny.html> (letöltve: 2021.06.04.)

Egyes regisztrált bűncselekmények számának alakulása hazánkban

Forrás: KSH, ENYÜBS adatok alapján¹⁷⁸, 2021

11.1.4. A települési biztonság garantálása, kijárási korlátozás ellenőrzése hazánkban

A lakosság életét leginkább befolyásoló intézkedés volt a kijárási korlátozás bevezetése.¹⁷⁹ A magánlakás, a lakóhely vagy a tartózkodási hely elhagyására csak alapos indokkal kerülhetett sor, melyek körét az adott hatályban lévő kormányrendelet taxatívén felsorolta. E szigorú intézkedés a járványhelyzet első hullámában volt a legszigorúbb, a második és az időközben kialakult harmadik hullám idején már jóval engedékenyebb volt a jogalkotó.

A „Tarts távolságot, maradj otthon!” szabályt viselték a lakosok a legnehezebben, így a kötelező biztonsági távolságtartás bevezetése, illetve annak megsértése okán valósult meg a legtöbb szabálysértés. A jó idő beköszöntével egyre többen érezték meg a bezártság „poklát” és szegték meg a hatályban lévő kormányrendeletben foglaltakat. A távolságtartási szabályok megszegése esetén a rendőrség az alábbi intézkedésekkel élhetett: figyelmeztetés, helyszíni bírság, valamint szabálysértési feljelentés. Rendőrségi terminológia szerint ez esetben „a kijárási korlátozással kapcsolatos magatartási szabályok megszegése”, mint tényállás elkövetésével kapcsolatban történt intézkedés.

¹⁷⁸ <https://www.ksh.hu/heti-monitor/buncselekmeny.html> (letöltve: 2021.06.04.)

¹⁷⁹ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet – a kijárási korlátozással kapcsolatos magatartási szabályok megszegése (Hatályon kívül helyezve: Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (4) alapján. Hatálytalan: a veszélyhelyzet megszűnésének napjától, 2020. VI. 18-tól. Lásd: 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.)

A települések biztonságát, a vírus elleni védekezést segíthette a fenti intézkedés bevezetése és az azzal összefüggő demonstratív közterületi rendőri (és katonai rendész) jelenlét.

A fenti intézkedést megelőzően 2020. március 12-én a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III.11.) Korm. rendelet hatályba lépését követően¹⁸⁰ – az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről szóló – a 41/2020. (III. 11.) Korm. rendeletre¹⁸¹ tekintettel a Kormány döntése alapján Magyarország és a Szlovén Köztársaság, valamint a Magyarország és az Osztrák Köztársaság határán a határellenőrzést ideiglenesen visszaállították, tranzitútvonal kialakítása mellett. (A turizmus gyorsmértékű visszaesése is e dátumtól datálódik.) Kizárólag a kijelölt határátkelő-helyeken (és a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren) történhetett határellenőrzést követően az ország területére való belépés. E kormányrendeletre tekintettel az országba történő belépést a külföldiek számára megtiltották¹⁸², kivéve, ha a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes különös méltánylást érdemlő esetben – egyedi magatartási szabály megállapítása mellett – felmentést adott határozat formájában. A kivételek körébe tartozott a teljesség igénye nélkül például a katonai konvojok áthaladása, a humanitárius célú tranzitáthaladás kijelölt útvonalon, a munkavégzéssel kapcsolatos ingázás, vagy a nemzetgazdasági érdekből történő beutazás. Természetesen az ilyen célú beutazás, tartózkodás, áthaladás, vagy az egyedi kérelmekkel kapcsolatban kiadott határozatban foglalt egyedi magatartási szabályok megszegése esetén is szabálysértést követtek el. Az egészségvédelemre tekintettel jelen szabálysértés elkövetése esetén az intézkedő rendőr szóbeli figyelmeztetést nem alkalmazhatott pénzbírság kiszabása helyett. Ami azt is mutatta, hogy milyen magas szintre helyezték a vírus elleni védekezést, a vírus terjedésének a megakadályozását.

¹⁸⁰ Hatályon kívül helyezte: 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet 3. §. Hatálytalan: 2020. VI. 18-tól.

¹⁸¹ Hatályon kívül helyezve: Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (4) alapján. Hatálytalan: a veszélyhelyzet megszűnésének napjától, 2020. VI. 18-tól. Végre nem hajtható hatályon kívül helyezésére lásd: 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.

¹⁸² Az Alaptörvény rendelkezése alapján a magyar állampolgár (külföldről) bármikor hazatérhet. (Alaptörvény XIV. cikk (2) bekezdés)

11.1.5. Lokális megmozdulások, tüntetések

A globális pandémiával összefüggésben kialakult társadalmi ellenállást a védekezési intézkedésekkel szemben kutatta tanulmányában Stephen Reicher és Clifford Stott (Reicher–Scott, 2020). A járványügyi szabályokkal kapcsolatos társadalmi ellenállás okainak elemzésekor a jogszerűtlen, aránytalan, túlzott intézkedések és a sérelemérzet vizsgálata is górcső alá került mindamelllett, hogy hangsúlyozták a hiteles, objektív kommunikációt a társadalom tagjai felé, melynek megvalósulása esetén a társadalom részéről normakövető magatartás volt megfigyelhető.

A járvány elleni védekezés ideje alatt ugyan születhetnek kedvezőtlen döntések, intézkedések, de azoknak nem feltétlenül kell együtt járnia társadalmi konfliktusokkal, negatív társadalmi hatásokkal. Ennek ellenpéldájáról jelent meg cikk, mely azt taglalta, hogy a lezárások ellen tiltakozó fiatalok gyűjtöttak fel egy covidtesztközpontot Hollandiában. Pontosabban „*A koronavírus-járvány miatt elrendelt kijárási és nyitvatartási korlátozások miatt tiltakozó fiatalok gyűjtöttak fel egy koronavírustesztek végző ideiglenes egészségügyi állomást a hollandiai Urk faluban vasárnap hajnalban. Szombat este többen is tüntettek Hollandiában az aznap életbe léptetett újabb járványügyi korlátozások ellen, melyek között ott van az éjjeli kijárási tilalom is. (...) A holland rendőrség országszerte 25 olyan személyt tartóztatott le szombatról vasárnapra virradó éjjel, akik a kijárási korlátozás ellen tüntettek, ezen kívül 3600 esetben szabtak ki bírságot a tilalom megsértőire. 2021. január 24.*”¹⁸³ Az idézett cikk is jól mutatja, hogy egy év után, a pandémia újabb hulláma során milyen ellenállást vált ki egy-egy újabb korlátozó intézkedés. A hollandiai kis faluban történt eset azonban nem egyedí, a nagyvárosokban is sorra tűntek fel tiltakozók. Amszterdamban a rendőröknek vízágyúkat is be kellett vetni a tiltakozó fiatalok megállítására, holott az ottani tüntetők viszonylag „békésnek” tűntek az eindhoveniekhez képest, akik üzleteket törtek be és autókat gyűjtöttak fel.¹⁸⁴ Mindezt az elrendelt kijárási és nyitvatartási korlátozások hatására.

A lokális megmozdulások, erőszakos cselekmények Európa-szerte folytatódtak. 2021. március 9-én este Athén Nea Smyrni negyedében egy békés tüntetéshez csapódva szélsőbaloldali, anarchista rendbontók erőszakos cselekményeket követtek el a biztosító rendőri egységek tagjai ellen. Az esemény kiváltója volt, hogy járókelők lefilmezték, hogy egyes rendőrök túlkapasokat követtek el a szigorú járványügyi korlátozások megsértőivel szemben,

¹⁸³<https://444.hu/2021/01/24/a-lezarasok-ellen-tiltakozo-fiatalok-gyujtottak-fel-egy-covidtesztkozpontot-hollandiaban> (letöltve: 2021.02.10.)

¹⁸⁴ <https://444.hu/2021/01/25/a-hollandok-szetzuzott-uzletekkel-felgyujtott-autokkal-es-kockakovek-dobalásával-tiltakoztak-a-lezarasok-ellen> (letöltve: 2021.01.25.)

amely többek között rögzítette egy többgyermekes család rendőrök általi bántalmazását. Az ügyben természetesen vizsgálatot rendeltek el, elítélve a rendőri túlkapást, ez azonban nem volt elegendő a baloldali pártoknak és egyéb szervezeteknek, hanem tüntetésre szólították fel követőiket. A tüntetők közé vegyültek olyan szélsőbaloldali szervezetek, mint a Syriza, a PAME és az anarchista Ruvikonas csoport tagjai, akik a helyi rendőrkapitányság épületére köveket és Molotov-koktélokot dobáltak, kukákat gyújtottak fel. A rendőrök válaszul könnygázt és vízágyúkat vetettek be. A békésnek induló tüntetés így egyhamar erőszakossá fajult, a biztosítást végző rendőrökkel szemben támadólag léptek fel, súlyos sérüléseket okozva nekik.¹⁸⁵ E megmozdulás voltaképpen várható volt, mivel a görög társadalom egy részében folyamatosan erősödött a feszültség a 2020 novembere óta érvényben lévő szigorú járványügyi intézkedések, lezárások miatt. Így egy túlzott rendőri intézkedés is heves indulatokat váltott ki, szinte pillanatok alatt.¹⁸⁶

Az athéni eseményeket követően azonban újfent tüntetésektől volt hangos a média, melyek közül a legtöbbet 2021. május 1-jére időzítették. Európa-szerte, így Isztambulban, Párizsban, Brüsszelben és Berlinben is több ezren tüntettek a járványügyi korlátozások ellen.¹⁸⁷

Magyarországon a koronavírus-járvány megjelenése után, 2020. március 11-én a kormány veszélyhelyzetet hirdetett ki, az emberek megszokott élete a kijárási korlátozások miatt megváltozott, a gazdaság egy része és számos intézmény működése leállt. A járvány okozta válság társadalmi-gazdasági következményeire országosan jellemző, hogy bár a negatív hatások bárkit utolérhetnek, egyes szektorok (például turizmus, vendéglátás, kultúra) és a bennük dolgozók kiemelten érintettek voltak. Az is bizonyos, hogy a gazdasági válság nagyságrendekkel több embert ért utol, mint a betegség, így érthető módon Magyarországon is közéleti vita alakult ki arról, hogy mi okoz nagyobb kárt, maga a járvány vagy a vírus terjedését akadályozó korlátozások.

A létbizonytalanság érzése általánosan mindenki számára megterhelő. Mindannyian másként tudunk megküzdeni ezzel a stresszhelyzettel és ez alól a rendőri állomány sem kivétel. A rendőrségnek reagálnia kellett egy közegészségügyi válságra és elő kellett segítenie olyan jogszabályok betartását, amelyek folyamatosan változtak. A rendőrség feladata volt többek közt a polgári nyugtalanság megakadályozása, valamint fokoznia kellett az állampolgárokkal történő

¹⁸⁵ <https://telex.hu/kulfold/2021/03/09/gorogorszag-athen-tuntetes-eroszak-osszecsapas> (letöltve: 2021.03.09.)

¹⁸⁶ <https://www.protothema.gr/greece/article/1102983/nea-smurni-oi-koukouloforoi-edrasan-me-shedio-o-anileis-xulodarmos-ton-duomisi-lepton-tou-astunomikou/> (letöltve: 2021.03.11.)

¹⁸⁷ Képek: <https://kepek.444.hu/2021/05/02/europa-szerte-osszecsapasokkal-vegzodtek-a-majus-1-jei-tuntetesek> (letöltve: 2021.05.02.)

kommunikációt. A rendőri kommunikációnak világosnak, együttérzőnek kellett lennie, kerülve a felesleges személyes kapcsolatokat.

A rendőri intézkedéseket foganatosító állomány egyes tagjai különös mértékben kitétek voltak a járvány miatt kialakult helyzet pszichét hátrányosan befolyásoló hatásainak. A rendőröknek is meg kell oldaniuk a családi életüket, meg kell szervezniük a gyerekeik ellátását, a mindennapi feladatokat. Mindemellett pedig el kellett látniuk a rendőri szolgálattal együtt járó napi feladataikat. A fenti nemzetközi események is rávilágítottak arra, hogy a rendőrökre fokozott terhelést ró a járványhelyzet, ami némely esetben rendőri túlkapást, az intézkedések aránytalanságát és jogszerűtlenségét okozta. Ezért kiemelten fontos volt, hogy a parancsnokok felhívják a rendőrök figyelmét az intézkedések jogszerű, szakszerű, indokolt és arányos, valamint kulturált és objektív végrehajtására. A kényszerítő eszközök alkalmazásának egyik alapvető követelménye a fokozatosság, illetve, hogy azok alkalmazása minden esetben csak a szükséges ideig tartson. A kollégáktól elvárt a hatályos jogszabályoknak és a belső normáknak való megfelelés, valamint a törvényes rend betartása és betartatása.

Mindezek mellett fokozott figyelmet kell fordítani a rendőri állomány fizikai, egészségügyi és pszichés állapotára, amennyiben szükséges igénybe venni konfliktuskezeléssel, problémamegoldással foglalkozó szakemberek segítségét is. A járvány mindenkire hatással volt, ez alól a rendőrség sem volt kivétel.

A lokális megmozdulások és tüntetések megmutatták, hogy az egyéni szabadság, a személyes mozgási szabadság korlátozása, a boltok, éttermek bezárása, a sport és kulturális rendezvények elmaradása, egyéb korlátozó intézkedések vagy a karantén hatására milyen szélsőséges érzelmek kerülnek napvilágra, tetőznek akár erőszakos cselekményekben. Ugyan a biztonság megteremtése az elsődleges cél, aminek jelen eszköze a szabadságunk korlátozásával is járt.

11.1.6. A COVID-19 utáni szabályozás

A COVID-19 járvánnyal összefüggő veszélyhelyzet megszűnését követően büntetőjogi jogszabályváltozások léptek életbe. A Kormány a koronavírus-világjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében 2021. február 8-án Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki¹⁸⁸. Az intézkedések betartásáért elsődlegesen a rendészeti szerveket tették felelőssé. A

¹⁸⁸ Lásd: a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendeletet. Hatályon kívül helyezte: 181/2022. (V.24.) Korm. rendelet 3. §. Hatálytalan: 2022. VI. 1-től.

védekezésben a határellenőrzések ideiglenes visszaállítása, a védelmi intézkedések betartásának ellenőrzése, a jogsértő magatartások szankcionálása, a kórházparancsnoki rendszer működtetése révén a rendőrség is kiemelt szerepet játszott, hozzájárulva ahhoz, hogy Magyarország eredményesen tudjon védekezni a koronavírus ellen. Nemzetközi kutatásokból az is kiderült, hogy a rendvédelmi szervek munkájuk során fokozott terhelésnek vannak kitéve, így kiemelten fontos a rendőrök mentális, pszichés állapotára figyelni, a parancsnokok munkájának erre is ki kell térnie. A nemzetközi eseményekből készített példatár hazai szinten nagyban segítheti a vezetői munkát és rávilágíthat az állomány esetleges belső problémáira, melyet a veszélyhelyzet adta fokozott munkatempó csak még jobban indukálhat.

11.2. Veszélyhelyzet 2.0, avagy a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet

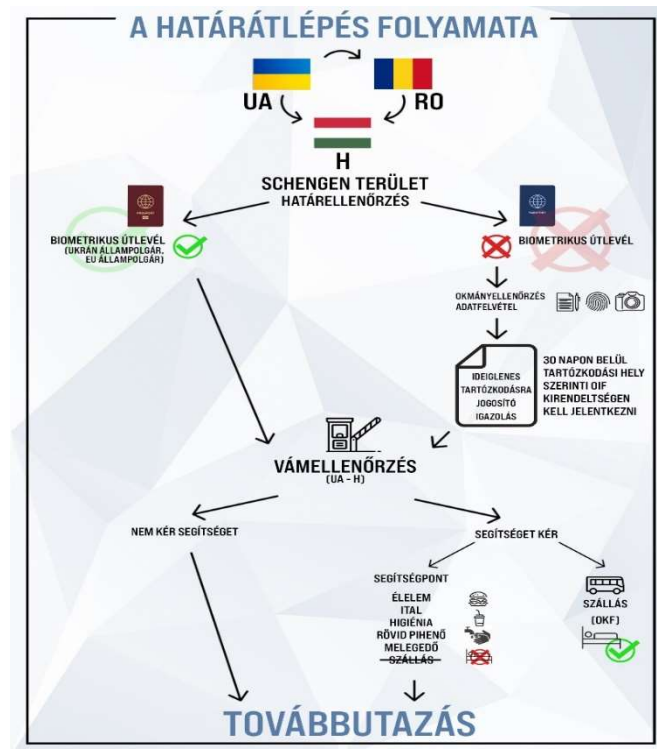
A kormány 2022. május 31-i hatállyal megszüntette a koronavírus-világjárvány miatt elrendelt veszélyhelyzetet, azonban a 2022. február 24-én Ukrajnában kitört fegyveres konfliktus helyzetre való tekintettel az Alaptörvény 10. módosítása által a veszélyhelyzet továbbra is fennáll¹⁸⁹. Az alkotmánymódosítás szerint: „*A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.*”¹⁹⁰ Ezzel tehát fennmaradt a minősített időszak adta különleges jogrend. A kormánynak továbbra is lehetősége van olyan rendeletek elfogadására, amelyekkel felfüggesztheti bizonyos törvények alkalmazását.

Az orosz-ukrán háború kitörését követően a magyar rendvédelmi feladatok ellátására, a háborús helyzet elől menekülők segítségére a Belügyminisztérium részéről felállították a Műveleti Törzset. A feladatok végrehajtásában részt vett a rendőrség, a katasztrófavédelem és az idegenrendészeti hatóság a területi védelmi bizottságokkal együttműködésben. A fő feladatok között jelent meg a menekülők elhelyezése, étellemezése és egészségügyi ellátásuk, melyhez hazánkban minden humán- és anyagi erőforrás rendelkezésre áll.

¹⁸⁹ Az Ukrajna területén fennálló fegyveres konfliktusra, illetve humanitárius katasztrófára tekintettel, valamint ezek magyarországi következményeinek az elhárítása érdekében a Kormány a 180/2022. (V. 24.) Korm. rendeletével 2022. május 25. napjával veszélyhelyzetet hirdetett ki.

¹⁹⁰ Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdése

A határátlépés folyamata

Forrás: police.hu¹⁹¹, 2022

Az átkelőhelyeken a határátlépés viszonylag gyors és zökkenőmentes, minden háború elől menekülő beléptetése megtörténik Magyarországra (24. számú ábra). Azok, akik rendelkeznek jogszerű belépésre és magyarországi tartózkodásra jogosító útiokmányokkal, és további segítségre nem tartanak igényt, önállóan utazhatnak tovább úticéljuk felé. Továbbá a rendőrök beléptetik azon személyeket is, akiknek nincs, nem megfelelő, lejárt vagy hiányos az útiokmánya. 2022. március 6-tól nem szükséges ideiglenes menekült gyűjtőhelyre menniük azoknak sem, akik útiokmány nélkül, vagy hiányos okmányokkal érkeznek, mert a rendőrök közvetlenül a beléptetés után, még a határátkelőhelyeken ellátják őket ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolással, amely 30 napig biztosít számukra jogszerű magyarországi tartózkodásra engedélyt. Ez idő alatt fel kell keresniük az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF) tartózkodási helyük szerint illetékes hivatalát a végleges okmányok beszerzése végett. A hatékony információellátás érdekében a segítségpontokon és ideiglenes menekült gyűjtőhelyeken önkéntes tolmácsok biztosítják a kommunikációt a nap 24 órájában.¹⁹²

¹⁹¹<https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet/utmutato-az-ukrajnaban-zajlo-haboru-elol#1> (letöltve: 2022.06.14.)

¹⁹²<https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/senki-nem-marad-segitseg-nelkul> (letöltve: 2022.06.14.)

Az Ukrajnából útlevelel érkező ukrán állampolgár külön engedély nélkül 90 napig tartózkodhat Magyarországon területén. Ha 90 napot meghaladóan kíván az országban maradni, (munka, tanulás vagy egyéb indokból), akkor az OIF felé szükséges a megfelelő kérelmet benyújtania. Az ukrán állampolgárokat megilleti a menedékeskénti elismerés is, tehát azon személyeket, akik Ukrajnából a fegyveres konfliktus miatt kényszerültek elmenekülni. A menedékes státusz ideiglenes, addig biztosít tartózkodási jogosultságot, amíg a háború tart. A menedékes státusz azonban nem jogosít fel az Európai Unió területén történő utazásra, valamint az unió más tagállamában történő tartózkodásra.¹⁹³ Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy bemenésre senkiből sem lesz ukrán menedékes, a rendőrség minden esetben ellenőrzi az országunkba belépők állampolgárságát, így csupán a nyilatkozat nem elégséges.

Az Ukrajnában zajló fegyveres konfliktus turizmusra gyakorolt hatását illetően szükséges megjegyezni, hogy az egyes európai országok által bevezetett korlátozások (turistavízumok kiadásának tiltása, megdrágult repülőjegyek), – amelyekkel főként Ukrajna támogatottságát kívánták elősegíteni, – valamint a közvetlen járatok hiányában az orosz turisták számának csökkenése európai szinten 90-95% között datálható a 2022-es évben¹⁹⁴. Így hazánk vonatkozásában is a visszaesés jelentős hatással bír, a főként orosz turistákra támaszkodó Hévíz, Sárvár, Hajdúszoboszló és térsége vonatkozásában is. De az ukrán turisták számának a csökkenését is okozta a jelenleg fennálló háborús helyzet. Összességében pedig a hazánkba látogató külföldiek összetétele is változáson ment át, mivel többeket elriaszt Ukrajna, a háborús övezet közelsége, így az orosz turisták mellett az amerikai turisták száma is csökkent a tavalyi évben. Viszont Európából, így Németországból, az Egyesült Királyságból és a visegrádi országokból emelkedő vendégszámokat mutat a KSH, ami bizakodásra ad okot¹⁹⁵. A COVID-19 éveit követő kilábalás még épphogy megkezdődött, így az időközben kitört fegyveres konfliktus tovább lassítja az iparág nehézkes felépülését, nemcsak Magyarország esetében.

11.3. Turizmus és/vagy biztonság

A koronavírus-járvány következményei ugyan még nem egyértelműek, azonban már most kijelenthető, hogy annak hatásai a jövő biztonságára komplex, átfogó változásokat hoznak. A

¹⁹³http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1733&Itemid=2107&lang=hu (letöltve: 2022.07.15.)

¹⁹⁴<https://turizmus.com/utazas-kozlekedes/kevesebb-mint-tizedere-esett-vissza-az-orosz-turistak-szama-europaban-1184865> (letöltve: 2023.04.01.)

¹⁹⁵ Az adatokat a KSH – A Magyarországra tett külföldi többnapos utazások megoszlása a felkeresett turisztikai régió és országok szerinti adattábla alapján a 2022-es év vonatkozásában vizsgáltam. https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0009.html (letöltve: 2023.04.10.)

kitört járvány hatását az összes érintett gazdasági szereplő megérezte, de főként a turizmusban érintettek (Kovács et al., 2021, Németh et al., 2020). A közvetlen hatásokat pedig csak a járvány végleges lezajlását követően lehet széleskörűen megállapítani. Azonban az már most egyértelmű, hogy a járvány hatásai nagyon sokrétűek, azok a társadalom és a gazdaság szinte minden területét érintik (Kovács, 2020; Pintér et al., 2020; Németh–Tokodi, 2020; Németh, 2020b). Mindezen hatásokat tovább fokozta, amikor kitört az orosz-ukrán háború a szomszédos országban, ugyanis a külföldi vendégek biztonságérzetét nagyban befolyásolhatja a háború, az időközben megindult menekültáradat, így a turisztikai szektor felépülése a járvány hatásait követően még inkább hosszabb folyamat lesz.

Gondoljunk csak arra, hogy az egyes országok által előírt védőoltások, a maszkhasználat vagy a határzárlat mennyiben korlátozta, sőt sokak esetében meg is akadályozta az adott országba való beutazást. Ugyanúgy a belföldi turisták mozgását is korlátozták az egyes járványügyi intézkedések, úgy, mint az utazási korlátozás, a kijárási korlátozás vagy a hatósági karantén (*11.1.2. alfejezet*). Majd mindezeket fokozta az előírt koronavírus teszt, később pedig a védőoltások száma, amit a beutazás előtt kötelező módon igazolni kellett. Itt jegyezném meg, hogy a koronavírus-járványból történő kilábalás időszakában a korlátozó intézkedéseket folyamatosan szüntették meg, viszont a legtovább a maszkhasználat maradt fenn. Így például a tömegközlekedési eszközökön, a repülőgépeken és az egészségügyi intézményekben továbbra is szigorú előírás volt annak viselése. Több országban még 2023. év elején is érvényben volt, mint Ausztriában a bécsi tömegközlekedési eszközök használata során, vagy hazánkban az egészségügyi intézményekben. Mindezek az intézkedések természetesen mind a helyi lakosság, mind a turisták védelmét szolgálták, egészségbiztonságuk érdekeit szem előtt tartva, előtérbe helyezve az egyének és a közösségek felelősségét is. Hiszen elég egy fertőzött turista, aki az anyaországában megfertőződve a célország lakosai között nagyon gyorsan kiterjedt járványt okozhat, ahogyan ez megtörtént a koronavírus-járvány korai szakaszában is.

A COVID-19 járvány hatását vizsgálta Michalkó és társai (2022) a magyar lakosság utazásaira és a turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepcióira vonatkozóan. Az 1000 fős adatbázis vizsgálta a 2020-ban megghiúsult vagy nem tervezett utazások elmaradásának okait, amely között elsősorban a magyar hatóságok kiutazási korlátozásai, a szolgáltatók részéről történő lemondás és a célország hatóságainak beutazási korlátozásai álltak. Továbbá választ kaptak a lakosság részéről arra is, hogy a koronavírus-járvány véleményük szerint milyen hatást gyakorol a turizmusra, amely szerint a legmagasabb egyetértés abban volt, hogy a járvány lecsengését követően a szolgáltatások drágulnak, maga a turizmus természete alapvetően módosul (így tehát a prioritások is átrendeződnek), valamint a biztonság szerepe felértékelődik

az utazási döntések meghozatal során. Ezek az adatok meglátásom szerint helyesen tükrözték a jelenlegi turisztikai iparágat, hiszen jelentős áremelkedést tapasztalunk a szektorban, legyen az a vendéglátás, avagy a szállóférőhely szolgáltatók részéről. Továbbá a biztonság szerepének fontossága egyértelművé vált.

11.4. Összefoglalás, részkövetkeztetések, javaslatok

A COVID-19 okozta világjárvány ideje alatt az európai országok hasonló járványügyi intézkedéseket vezettek be, úgy, mint az oktatási intézmények bezárása, határzár, a nemzetközi légi forgalom korlátozása, kijárási korlátozás – kijárási tilalom, a tömegrendezvények és a közösségi közlekedés korlátozása. Az intézkedések betartásáért elsődlegesen a rendészeti szerveket tették felelőssé. A járványügyi intézkedések kapcsán jellemző „tünetként” lokális megmozdulások (tüntetések) történtek, mindamelllett, hogy a települési biztonság garantálása, a kijárási tilalom ellenőrzése folyamatos volt a hatóságok részéről.

A világjárvány kitörése óta számos nemzetközi és hazai tanulmány, cikk és elemzés készült, amelyek kezdetben inkább orvostudományi célzattal íródtak, azonban a járvány lassítása, megfékezése érdekében tett intézkedések, a gazdasági, társadalmi, politikai változások és a rendvédelmi szervek feladatai egyaránt a figyelem középpontjába kerültek. A védekezésben a határellenőrzések ideiglenes visszaállítása, a védelmi intézkedések betartásának ellenőrzése, a jogsértő magatartások szankcionálása, a kórházparancsnoki rendszer működtetése révén a rendőrség is kiemelt szerepet játszott, hozzájárulva ahhoz, hogy Magyarország eredményesen tudjon védekezni a koronavírus ellen.

A kutatásból az is kiderült, hogy a rendvédelmi szervek munkájuk során fokozott terhelésnek vannak kitéve, így kiemelten fontos a rendőrök mentális, pszichés állapotára figyelni, a parancsnokok munkájának erre is ki kell térnie. A nemzetközi eseményekből készített példatár nagyban segítheti a vezetői munkát és rávilágíthat az állomány esetleges belső problémáira, melyet a veszélyhelyzet okozta fokozott munkatempó csak még jobban indukálhat.

Az egyes nemzetek által hozott intézkedések közvetetten átalakították az országok közötti kapcsolatokat. Míg egyes országok nem zárkóztak be hermetikusan, addig mások csak és kizárólag (némi kivétellel) saját állampolgáraikat engedték az országukba belépni. Ezen intézkedések hatására csökken az országok közötti bizalom, ami hosszú távon mutathatja ki hatását. Lehet az akár az adott ország imázsának csökkenése, avagy későbbi segítségnyújtás elmaradása is. Ennek megelőzése érdekében a megfelelő kormányzati intézkedések

meghozatala szükséges és a magas szintű kommunikáció, nemzetközi szinten is. A kommunikáció természetesen minden egyes intézkedés meghozatalakor kulcsfontosságú. Amennyiben tisztában van vele a lakosság, hogy mit és miért szükséges bevezetni, korlátozni, avagy tiltani, úgy kevesebben lesznek azok, akik ellenezni fogják azt, vagy fellépnek ellene. Az információ hatalom és eszköz, melyet használni szükséges. A hiteles és közérthető tájékoztatás mindig is kiemelt jelentőséggel fog bírni a biztonság és a biztonságérzet szempontjából (Németh K. 2020).

Végezetül megállapítható, hogy a koronavírus rákényszerítette a társadalmat, hogy éljenek a digitális világ lehetőségeivel és azt használják munkájuk során. Ugyan a vírus adta helyzet okán a gyakorlati alkalmazás megelőzte az elméletet, de ez is egyfajta lehetőséget teremtett új megoldások, új tapasztalatok megszerzésére. Azonban fontos, hogy nem a meglévő folyamatainkat kell „távolról” irányítani, hanem a meglévő folyamatokat kell áttekinteni és lehetőség szerint digitalizálni, automatizálni, újra gondolni. Ez a rendvédelmi területek bizonyos ágazatában is megoldható, fejleszthető. Nyilván a közterületi szolgálat, vagy a például a balesethelyszínelői munka nem váltható ki, de bizonyos munkafolyamatok, mint a közterületi kamerarendszerek kiépítése mindenhol, vagy a drónok bevetése a helyszínelői munka során nagyban segítheti a rendőrök munkáját. A koronavírus-helyzet következtében, amikor fokozott rendőri jelenlét volt szükséges – más területeken való helytállás mellett – rávilágított arra, hogy bizonyos feladatok akár távmunkában, akár automatizáltan is megoldhatók, mentesíthetők ezzel kollégák. Meglátásom szerint ezen a területen további hatásvizsgálatok lefolytatása szükséges, segítve mind a szakterületi, mind a vezetői munkafolyamatok korszerűsítését. A legjobb példa a rendvédelmi területen a digitalizáció úttörésére az elektronikus hatósági házi karantén ellenőrzésének a bevezetése, mellyel hatékonyabbá vált a munka, elegendőnek bizonyult az online térben felvenni a kapcsolatot a karanténban tartózkodóval, így megspórolva sok-sok munkaórát és könnyítve az erre a feladatra beosztottak munkáját.

12. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA, KONKLÚZIÓ, AJÁNLÁSOK

A doktori disszertációmban többek között elemeztem az összefüggést a rendőri vezetők utazási tapasztalatai és az általuk irányított területi egység turizmusbiztonsága között, valamint a parancsnokok turizmussal kapcsolatos hozzáállását. Továbbá vizsgáltam a turisták jelenlétének és annak mértékének befolyásoló hatását a magyar bűnügyi statisztikai adatokra vonatkozóan.

Mivel Magyarország gazdasági életében a turizmus prioritást élvez, így a turisták biztonságával kapcsolatos kutatás megvalósítása, az eredmények módszertanná formálása tekinthető a kutatás elsődleges célkitűzésének. Nehézséget okozott, hogy a kutatásokból, oktatásból és a mindennapok gyakorlatából egyaránt hiányzik a turizmusbiztonságot rendőri vezetői szemléletből megközelítő látásmód, ezért a kutatásom ezt a hiátust kívánta pótolni. A rendőrségnél, a rendőri vezetői képzésben erősíteni kell azt a látásmódot, hogy munkájukkal nem csak a helyi lakosságot, hanem az adott településen átmenetileg tartózkodó bel- és külföldi turistákat is szolgálják. Így az eredmények a gyakorlati felhasználás lehetőségeire is rámutattak.

Mindemellett a külföldi és belföldi turisták körében végzett reprezentatív kutatás eredményei feltárták azokat az „érzékeny” biztonsági területeket, ahol további célirányos feladatok elvégzése szükséges mind a turisztikai ágazatban, mind a rendészet területén dolgozók számára. A kutatómunka során megvizsgáltam és azonosítottam a turisták biztonságérzetében szerepet játszó főbb tényezőket, különös tekintettel az utazás során felmerülő kockázatokra, valamint a pénzügyi, tranzakciós területeket érintő kérdésekre vonatkozóan is a belföldi turisták esetében.

Az értekezésemben rávilágítottam arra a tényre is, hogy ezen eredmények is jól mutatják, hogy tudatos válságkezelési tervvel kell rendelkezni egy-egy krízis bekövetkezésének esetére, melynek alapfeltétele, hogy az adott desztinációk ismerjék a turizmusbiztonsági kockázatokat.

Amint az értekezésemben is többször utaltam rá, a kérdőíves adatfelvétel 2019 második felében, a koronavírus-világjárvány megjelenését megelőzően készült, így a vizsgálat eredményei a pandémia turizmusbiztonságra gyakorolt hatásainak értékelésére nem alkalmasak. Azonban az értekezésemben egy teljes fejezetet szenteltem a rendőrség szerepének a kifejtésére a koronavírus-világjárvány terjedésének megakadályozása során. Továbbá a 2022. február 24-e óta a hazánkkal szomszédos Ukrajnában zajló háborús helyzet során felmerülő rendészeti vonatkozású feladatok is e fejezet részét képezték.

A kutatás hazai viszonylatában számos kérdőjel merült fel. Az értekezés megírásakor szembesültem azzal a ténnyel, hogy kevés tanulmány található a nemzetközi vagy a hazai szakirodalomban, ami részletesen elemezné a rendőrség szerepét a turisták biztonságának a garantálásában, így maga a doktori értekezés önmagában is egyfajta tudományos novumként szolgál, a rendészettudományban egy teljesen új területet involvál. A kutatásaim eredményei, a hipotézisekre adott válaszok mindenképpen újdonsággal bírnak a turizmusbiztonság és rendészet témakörében.

A kutatás elméleti fejezetének megalapozottsága, a szakirodalmak köre további kutatások előrehaladtával minden bizonnyal bővülni fog.

12.1. Új tudományos eredmények és fontosabb megállapítások

A kutatásaim eredményei a hipotézisek által:

1. hipotézis: *A szubjektív biztonságérzet és a turizmus kapcsolata: összefüggés van a közbiztonság, vagy annak hiánya, a turizmus volumene és gazdaságélénkítő hatása között.*

Több ország (Egyiptom, Izrael, Törökország) két évtizedes adatait (1995-2015) vizsgálva kimutathatóvá vált, hogy a közbiztonság, a terrorista akciók és sok más biztonságra ható tényező befolyásolja a turizmus volumenét, a turistaérkezések számát. Megfigyelhető volt az is, hogy ha valamilyen terrorfenyegetettség, gazdasági válság, természeti katasztrófa bekövetkezik, az negatívan hat a turizmus fejlődésére, átrendezi annak területiségét, mérsékli a turizmussal kapcsolatos bevételeket. Azonban a terrorakciók eltérő súllyal bírtak az adott ország turizmusának befolyásolásában, aminek hatására arra a következtetésre jutottam, hogy a terrorcselekmények, illetve annak fokozódása általában csak egy, maximum kétéves időszakra vetette vissza a turizmus fejlődését a vizsgált országokban.

A kutatásom újabb tendenciákat tárt fel, mivel kimutathatóvá vált, hogy a turizmust érintő bevételek számát jobban érintette egy-egy terrorcselekmény, mint a turisták számát (a turisztikai költés a bizalom jele, a szubjektív biztonságérzet sajátos visszatükröződése). Mindamellet egyértelműen megállapítható volt, hogy a terrorcselekmények túlmutattak az adott országon, így befolyásolva a turizmus mértékét a régióban, sőt globálisan is, ahogyan a 2001. szeptember 11-i események hatásai.

Megállapítást nyert a szubjektív biztonságérzet és a turizmus egymásra szorosan ható kapcsolata, mely szerint a turisztikai desztinációk kiválasztásánál a biztonsági tényezők meghatározó szerepet kapnak, mely így nem csak a turizmus mértékét, hanem irányát is képes befolyásolni.

A Magyarországra érkező külföldi turistákra vonatkozó feltárt kutatási eredmények szerint a biztonságos környezet, a terrorfenyegetettség-mentesség (mint közbiztonsági állítás) és a szolgáltatók általi megkárosítástól, átveréstől való félelem (mint általános biztonsági állítás) szerepel mint biztonsági tényező, mely a turistákat befolyásolja utazási döntéseikben.

A fenti vizsgálati eredményeket alapul véve az 1. hipotézisben foglaltak egyértelműen **igazolásra** kerültek.

2. hipotézis: *A magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási (hivatalos és/vagy személyes) tapasztalatai érdemben befolyásolják az általuk irányított szervezet illetékességi, felelősségi területének turizmusbiztonságát.*

A kérdés feldolgozása során nehézségekbe ütköztem, ugyanis szubjektív adatokat dolgoztam fel. A szakmai utak hasznosságával konszenzusban voltak a vezetők, azonban ennek gyakorlati relevanciáját illetően, hovatovább hatása a turizmusbiztonságra már kérdéssé vált. Az általam lefolytatott rendőri vezetői interjúk alapján a felvetésem megcáfolásra került, melyet alátámasztott az is, hogy több vezető jelezte, hogy az általa irányított szervezet illetékességi, felelősségi területnek turizmusbiztonságát érdemben mindig az adott települések társadalmi-, lakossági összetételei, a helyi sajátosságok, a szervezett bűnözés jelenléte, illetve a rendelkezésre álló rendőri erők és eszközök mennyisége, azok minősége befolyásolja. Ugyan volt olyan vezető, aki elmondta, hogy a nemzetközi utazási tapasztalatoknak a turizmusbiztonságot illetően van relevanciája, hiszen a turisták megértését segíti, ami a biztonságuk garantálását szolgálja, de ennek ellenére érdemben befolyásoló hatása nincs a turizmusbiztonságra. Összességében tehát bizonyítani kívántam, hogy ha egy rendőri vezető sokat utazik, főként külföldre, akkor a munkája során sokkal empatikusabban áll a turistákhoz, mint azok a vezetők, akik nem. De gyakorlati szinten nem ezt az eredményt kaptam, hanem hogy az ott tapasztalt jó gyakorlatokat átveszik-e vagy sem.

A 2. hipotézisben foglalt felvetéseimet a kutatási eredmények **nem igazolták**.

3. hipotézis: *Azokban a turisztikai desztinációkban, amelyekben a rendőrség megfelelő attitűddel és empátiával kezeli a turizmusbiztonság problematikáját, kedvezőbbek lesznek a turistákat érintő közbiztonság mutatói.*

A rendészeti vezetők vezetési tevékenységében alapvetően prioritást élvez a tapasztalat és a gyakorlatorientáltság. A felvett interjúk alapján bizonyított, hogy hazánkban a turisztikai idényben a szolgálat-szervezés idényhez igazított. Az előzetes elemző-értékelő munkával a bűncselekményi alakulásokat áttekintik, az előző évi feladatokat, tapasztalatokat felülvizsgálva

pedig az adott illetékességi területeken befolyásolni tudják rövidebb-hosszabb távon a terület bűnügyi fertőzöttségét. A külföldiek bűncselekményekben való érintettségének alakulását vizsgálva Magyarországon 2010-2019 között a sértettek száma csökkenő tendenciát mutat, egy-egy év kilengését kivéve (így a 2008-as gazdasági világválság időszakát). Ezt összevetve a külföldi vendégéjszakák számának növekedésével ugyanezen időszakban megállapítható, hogy Magyarország biztonságos úti cél volt a külföldiek számára. Ez a fordított arányosság a rendőrség gyors, hatékony és szakszerű intézkedéseinek, a közbiztonság és a közrend megteremtésének eredményeként könnyvelhető. Megállapítható, hogy a rendőrség alapvetően törekszik arra, hogy jól látható, elérhető szervezetként jelenjen meg a turisztikailag frekventált helyeken, ezáltal is fenntartva a biztonságérzetet.

A fenti vizsgálati eredményeket alapul véve a 3. hipotézisben foglaltak egyértelműen **igazolásra** kerültek.

4. hipotézis: *A települések funkciója összefüggésben van a turizmusbiztonság garantálásával. Azokban a helységeken, amelyek gazdasági-társadalmi életében a turizmus elsődleges, nagyobb hangsúly helyeződik a látogatókat fenyegető veszélyek kiküszöbölésére, mint ott, ahol ugyan jelen van a turizmus, de nem ez a meghatározó ágazat.*

Spanyolország, Madrid turizmusbiztonságát ott tartózkodásom során empirikus vizsgálat alá vontam. Mind a terepszemle, mind a konzulhelyettessel lefolytatott helyszíni interjúmat áttekintve megállapítottam, hogy a desztináció funkciója összefüggésben van a turizmusbiztonság garantálásával. Ez megmutatkozott a fokozott rendőri jelenlétben, a különböző turistákat, helyi állampolgárokat is védő tereptárgyak kihelyezésében, a közlekedésbiztonság fokozásában is.

Magyarországot illetően a biztonság, mint desztináció-választást befolyásoló tényező döntési folyamatra gyakorolt hatását vizsgáltam a külföldiek körében, megkülönböztetve a közbiztonsági és az általános biztonsági fontosság sorrendjét. Ezek között a teljes mintán első helyen a biztonságos környezet, mint utazási döntésben szerepet játszó tényező emelkedett ki. A matematikai, statisztikai adatokra támaszkodva a vezetői interjúk során kérdést intéztem a különböző területi illetékességű vezetőkhez a turisztikai idény közterületi jelenlétére vonatkozóan. A feltételezésem megerősítette az interjúk elemzése, mely során bebizonyosodott, hogy ahol turisztikai idényről beszélhetünk például a Balaton, a Velencei-tó és a Tisza-tó környéke, ott a rendőrség közterületi jelenléte erősödik, fokozott járőrszolgálattal, ellenőrzésekkel. A Balaton déli szakaszán kifejezetten egységes bűnügyi kezelés alatt tartják a part 74 km-es szakaszát, de egy Fejér vármegyében kiemelt esemény (O.Z.O.R.A. fesztivál) is

helyet kapott az elemzés során erős külföldi látogatottsága okán. Míg a fürdővárosokat, gyógyüdülőhelyeket illetően nem beszélhetünk turisztikai idényről, maximum ideiglenes létszámnövekedésről, ugyanis egész évben arányosan lefedik a belföldi és külföldi vendégforgalmat.

A fenti vizsgálati eredményeket alapul véve a 4. hipotézisben foglaltak egyértelműen **igazolásra** kerültek.

5. hipotézis: *A turisták jelenléte és annak mértéke érdemlegesen befolyásolja a magyar bűnügyi statisztikai adatokat.*

Bebizonyosodott, hogy azokban a turisztikai desztinációkban, amelyekben a rendőrség megfelelő attitűddel és empátiával kezeli a turizmusbiztonság problematikáját, kedvezőbbek lesznek a turistákat érintő közbiztonság mutatói. A rendőri vezetői interjúk során kiemelt O.Z.O.R.A. fesztivál közbiztonsági mutatói jól mutatták, hogy az alatt a két hét alatt, amíg rendkívül nagy létszámú (főként külföldi) közönség volt jelen, milyen mértékben változtak a mutatók. Azonban arról sem szabad megfeledkezni, hogy a regisztrált bűncselekmények mellett igencsak magas a látencia, a turizmusban részt vevők sértetti vagy elkövetői oldalon való megjelenése.

A külföldiek körében végzett felmérésem is igazolta, hogy a biztonsági fontossági szint szerint élen végzett a vagyonvédelmi kockázatszlelés, ugyanis a turisták sérelmére elkövetett bűncselekmények döntő többségükben a vagyon elleni bűncselekményekhez tartoznak. Azonban ezek jelentős része a bűnügyi statisztikában nem jelenik meg. A vezetői interjúk között is felmérésre került, hogy mi jelenti a legnagyobb kockázatot egy külföldi turistának Magyarországon, mely elemzés során a vezetők elsősorban a vagyon elleni jogsértések elkövetését (főként a lopást) említették. Ennek alátámasztásaként a KSH adatbázisában az egyes regisztrált bűncselekmények számának alakulását vizsgáltam hazánkban. A bűncselekmények között a lopások száma emelkedett ki továbbra is. Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy a turisták jelenléte és annak mértéke ugyan befolyásolja a magyar bűnügyi statisztikai adatokat, azonban ennek jelentős mértéke nem bizonyított.

Az 5. hipotézisben foglalt felvetéseimet a kutatási eredmények egyértelműen **nem igazolták**.

A fentiek alapján a következő új tudományos eredményeket fogalmazom meg:

1. Igazoltam, hogy a turizmusipart a biztonságfaktor alapvetően meghatározza, különösen a legkülönbözőbb eredetű kockázatok észlelése, a veszélyeztetettség érzés tudatosulása, azaz a szubjektív biztonság hat a turisztikai mobilitással összefüggő gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatokra.
2. Bizonyítottam, hogy az adott településre vagy térségbe érkező turisták biztonságáért is felelős rendőri vezetők nemzetközi utazási tapasztalatai és a pozitív attitűdjük érdemben nem befolyásolja a turizmusbiztonság garantálásának módját és hatékonyságát.
3. Igazoltam, hogy a rendőrség hatékony megelőző és elhárító tevékenysége jelentősen hozzájárul a várható és észlelt látogatóforgalom-növekedés generálta kockázatok mérsékléséhez, kiküszöböléséhez.
4. Feltártam és igazoltam, hogy a turisták sérelmére elkövetett jogsértések illeszkednek a célterület kriminológiai környezetébe, jelenlétük sem a jogsértések típusaira, sem volumenére nincsenek érdemben befolyásoló hatással.

12.2. A kutatás gyakorlati relevanciája, ajánlások

Magyarország turizmusát, azon belül az egyes turisztikai desztinációk versenyképességét jelentős mértékben befolyásolja a turizmusbiztonság. A rendőrségi vezetők hozzáállásának és szerepvállalásának megismerésével kidolgozhatók azok a módszerek, amelyek segítségével eredményesebbé tehető a turisták biztonságát erősítő rendőri feladatvállalás, az érintett rendőri vezetők felkészítése. A rendőri vezetői interjúk eredményeit ötvöztem a külföldi és belföldi turisták szubjektív biztonságérzetét feltáró kutatási eredményekkel, mely a „*Módszertani útmutató a magyarországi turisztikai célterületek turizmusbiztonsága érdekében*” címet viseli. Önálló módszertani anyagként hasznosítható, ezáltal alkalmazható a rendvédelmi oktatásban (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar), a továbbképzések során (közrendvédelem, határrendészet állományai körében), valamint a turisztikai szakemberek, kutatók által is.

Nem sikerült kimutatni, hogy összefüggés van a rendőri vezetők utazási tapasztalatai és az általuk irányított körzet turizmusbiztonsága között, azonban az interjúk során tapasztaltakból

arra a következtetésre jutottam, hogy ugyan egész évben, avagy idényszerűen vannak a turizmussal kapcsolatosan előírt feladatok (ahogy a jelenleg hatályos 11/2018. (V. 4.) ORFK utasítás is előírja), ennek ellenére önálló területet nem képvisel. Meglátásom szerint a *rendészetben belül létre kellene hozni egy ernyőszervezetet*, amely a turizmusbiztonság érdekében együttműködő szervezetek munkáját koordinálná, a rendőrséget képviselve országos koordinátorral, aki a vármegyei érdekeket képviselné célirányosan. Bebizonyosodott az előfeltevéseim értékelése során, hogy a turizmusbiztonság szempontjából nem lehet azonosan megítélni egy fürdővárost és egy fesztiválokkal túlszűfolt balatoni régiót. Ugyan hasonló problémákkal küzdenek a turistákat illetően, így a sérelmükre elkövetett bűncselekmények, szabálysértések köre is könnyen behatárolható, azonban a vendégforgalomban, a nemzetköziségében és sok más esetben is különbségek vannak. Ezeket egy-egy központi utasítás részben le tudja fedni, de teljeskörűen nem fog tudni érvényesülni. Ennek megoldását látom mind vármegyei, mind országos koordinátori képviselettel ellátva az ernyőszervezet alatti munkavégzés során. A kutatásaim során – mind az elméleti, mind a gyakorlati oldalt nézve – igazoltam, hogy a rendőrségen kívül sok-sok szervezet, cég, szövetség, hivatal, munkáltató és még sorolhatnánk, vesz részt a turizmusbiztonság megteremtése, fenntartása érdekében. Az országos mellett sok esetben regionális problémákkal is találkozhatunk, amelyekről a rendőri vezetők is beszámoltak. Így ez a probléma is megoldásra találna egy központi irányítás által.

A turizmusbiztonság érdekében tett feladatok gazdasági szempontú fontosságát pedig alátámasztja, hogy 2019-ben (a legutolsó hivatalos turisztikai szempontból hiteles adatokkal rendelkező évet vizsgálva) a turizmus 6,4%-kal járult hozzá közvetlenül a GDP-hez, a külföldiek magyarországi turisztikai kiadásai pedig 2248 milliárd (a belföldi lakosságot tekintve 723 milliárd forint) forintot tettek ki. A turizmushoz köthető ágazatok hozzáadott értéke a nemzetgazdaság egészének a 6,8%-a volt, ez a tovagyrúzó hatással együtt 11%-ot jelentett 2019-ben.¹⁹⁶ Ugyan a koronavírus-világjárvány miatti korlátozások a turisztikai ágazatot sújtották a leginkább, de az ezt követő kilábalást követően újfent a csúcson találja magát az ágazat, ahogyan ezt a Turizmus – terrorizmus című fejezetben is bemutattam.

Mindemellett a kutatásaim során érintettem a kommunikáció témakörét, a kérdéskör jelentőségét a turizmusban. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a témakör kommunikációja vonatkozásában a generációs különbségeket, az egyes nemzedékek elérhetőségét, mind prevenciós célból, mind egy-egy eseményről való tájékoztatás esetében. Napjainkban teljesen más kommunikációs csatornákat használnak a fiatalabb generáció tagjai, mint az idősebbek.

¹⁹⁶ Turizmus-szatellitszámlák, 2019-2020:
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszatt/2019/index.html> (letöltve: 2022.12.23.)

Ennek megfelelően szükséges megtalálni azokat a felületeket, ahol mind tájékoztató, mind figyelemfelhívó, avagy veszély esetén a krízisek elhárításához szükséges információk közzétételre kerülhetnek. A média szerepe vitathatatlan, a „túl kevés – túl sok” megközelítés szem előtt tartása mellett, ennek jelentős szerepe van a turizmusbiztonság szempontjából is.

A kutatásom központi témájának, vagyis a magyarországi turisztikai célterületek biztonsági aspektusainak, különös tekintettel a rendőrség szerepével kapcsolatos vizsgálataim során a kommunikáció témakörének mélyebb kidolgozása már túlmutatott volna a disszertáció céljain és terjedelmi keretein. Így meglátásom szerint az ezzel kapcsolatos kutatási feladatok (elméleti, gyakorlati szinten) további elemzések alapját képezhetik, egy későbbi kutatási irány lehet a szakterületen dolgozó kutatók, doktori iskolai hallgatók számára.

A disszertáció kutatási eredményei által levont fontosabb megállapítások:

- A Magyarországra érkező külföldi turisták biztonságérzetét befolyásolja a terrorfenyegetettség, a szolgáltatók általi megkárosítás, az átverés, valamint a bűncselekmények által fertőzött helyszínek, így ezek a desztináció-választásukban és a biztonsággal összefüggő attitűdjükben szerepet játszó tényezők.
- A belföldi turisták biztonságérzetét befolyásoló tényezők: a szolgáltatók általi megkárosítás, az átverés, a bűncselekmények által fertőzött helyszínektől való félelemérzet, az utazással járó kockázatok, valamint a terrorfenyegetettség.
- A legérzékenyebb biztonsági területek, kockázati tényezők és beavatkozási területek: a bűnmegelőzés területe, a környezeti biztonság megteremtése, a fogyasztóvédelmi szabályok még szigorúbb ellenőrzése, betartatása, és a pénzügyi tranzakciók felügyelete.
- A kríziskommunikáció területe fejlesztéseket igényel.
- Kitüntetett szerepe van a média fontosságának, befolyásoló hatással bír a turisztikai célterületek kiválasztása szempontjából.
- Szükséges a turizmusban érintett szereplőkkel való párbeszéd intenzifikálása, a partneri kör bővítése, rendszeres együttműködés és fórum kialakítása, így a rendszeten belül egy ezzel foglalkozó ernyőszervezet létrehozása (ajánlás).

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. J. Norval (1936): *The Tourist Industry: A National and International Survey*. Sir I. Pitman and sons, Limited
2. Ambrus, I. (2020): *A koronavírus-járvány és a büntetőjog*. MTA Law Working Papers (5), Budapest. ISSN 2064-4515 <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp> (letöltve: 2021.01.12.)
3. Atkinson, R. (2003): *Domestication by cappuccino*. Urban Studies 40 (9): 1829–1843
4. Bacsárdi, J. – Christián, L. (2018): *Önkormányzati rendészet*. Dialóg Campus Kiadó, 71-73.
5. Bakos, F. (2013): *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai Kiadó, 665.
6. Bakóczy, A. (2015): Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. In: *Belügyi Szemle*, 7-8. szám 88-105.
7. Balázs, A. (2003): *A XV. kerület bűnügyi földrajza*. A „Magyar Közigazgatás Fejlesztése” című pályázatra készített dolgozat. 25.
8. Balázs, P. – Sztrilich, A. (2003): *Jogi szabályozás az egészségügyben*. SE EFK tankönyv, Budapest, 25-30.
9. Balla, J. (2013a): *A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonság növelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására*. Doktori (PhD-) értekezés. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, 23.
10. Balla, J. (2013b): Biometrikus adatok a személyazonosításban. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, Pécs, 287-294.
11. Balla, J. (2016a): A rendészeti célú személyazonosítás biometriája. *Határrendészeti Tanulmányok*, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, XIII. évfolyam 3. szám 4-19.
12. Balla, J. (2016b): Úti okmányok a XX. század elején és végén, avagy az úti okmányok 110 éve. *Határrendészeti Tanulmányok*, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, XIII. évfolyam 2. szám, 30-44.
13. Balla, J. (2017): Magyarország schengeni belső határain a határellenőrzés ideiglenes visszaállítási feltételeinek kutatása. In: Gaál, Gy., Hautzinger, Z. (szerk.) *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIX, Pécs, 319-327.
14. Balogh, F. (2004): *Idegenforgalmi földrajz II*. Képzőművészeti Kiadó
15. Bakacsi, Gy. (1996): *Szervezeti magatartás és vezetés*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest

16. Bakacsi, Gy. (1998): *Szervezeti magatartás és vezetés*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest
17. Bakacsi, Gy. (2010): *A szervezeti magatartás alapjai*. Budapest, Gondolat Kiadó.
18. Bakacsi, Gy. (2011): *A szervezeti magatartás alapjai*. Aula Kiadó, Budapest, 130-160.
19. Banász, Zs. (2019): Hazánk közbiztonsága nemzetközi összehasonlításban. *Hadtudomány. A Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata*. 29. évf. 1–2. sz. 112–120.
20. Bauer, A. – Berács, J. – Kenesei, Zs. (2007): *Marketing-alapismeretek*. Aula Kiadó, Budapest.
21. Bauer, R. A. (1967): Consumer Behavior as Risk Taking. In: Cox, D. F. (1968): *Risk-taking and Information-handling in Consumer Behavior*. Boston, Harvard.
22. Bánhegyi, G. (2014): *Turisztikai és utazási jog*. Pannon Egyetem Georgikon Kar, 61-62. <http://www.georgikon.hu/tanszekek/agrargaz/Tananyagok/B%C3%A1nhegyi%20Gabriel%20la/Turisztikai%20jog%20anyagok%20hallgat%C3%B3k/TurjogN2013%201ora.pdf> (letöltve: 2017.10.20.)
23. Bialowolska, D. (2016): *Quality of life in cities – Empirical evidence in comparative European perspective*. *Cities*. 58., 87-96.
24. Bieger, T. – Laesser, C. (2004): Information Sources for Travel Decisions: Toward a Source Process Model. *Journal of Travel Research*. 42 (4), 357–371.
25. Bigné, J. E. – Sánchez, M. I. – Sánchez, J. (2001): Tourism image, evaluation variables and after purchase behaviour: inter-relationship. *Tourism Management*. 2, 607–616.
26. Birkner, Z. – Marton, Zs. – Keller, K. (2018): Az innováció értelmezése a turizmusbiztonság területén – különös tekintettel az oktatás és a kutatás területére. *Rendőrségi Tanulmányok*. 1. évf. 3. sz. 71–80.
27. Blake, R. Robert, Mouton, S. Jane (1978): *The New Managerial Grid*. Guef Publishing, Houston
28. Blake, R. Robert, Adams Mccanse, A. (1991): *Leadership Dilemmas – Grid Solutions*. Houston, USA: Gulf Publishing Company
29. Blanke, J. – Chiesa, T. (2009): *The Travel and Tourism Competitiveness Report 2009*. World Economic Forum, Geneva
30. Blutman, L. (2014): *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 477.
31. Boda, J. (szerk.) (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 66.
32. Bódis, G. – Michalkó, G. (2017): *Jöttünk, láttunk, visszatérünk: a visszatérő turisztikai*

- forgalom. *Területi Statisztika*. 57. évf. 3. sz. 295–310. <https://doi.org/10.15196/TS570303>
33. Boncz, I. (2015): *Kutatásmódszertani alapismeretek*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs
 34. Boros, L. (2017): A közterek átalakulása és a turizmus. In: Régi, T. – Rázt, T. – Michalkó, G. (szerk.): *Turizmus és transzformáció*. Turizmus Akadémia (8). Kodolányi János Főiskola, MTA CSFK Földrajztudományi Intézet, Magyar Földrajzi Társaság, Orosháza, Budapest. 131-149. 146.
 35. Breda, Z. – Costa, C. (2006): Safety and Security Issues Affecting Inbound Tourism in the People's Republic of China. In: Mansfeld, Y. – Pizam, A.: *Tourism, Safety and Security. From Theory to Practice*. Butterworth-Heinemann
 36. Brito, C. S., Luna, A. M., Sanberg, E. L. (2009). Benchmarks for developing a law enforcement pandemic flu plan. *US Department of Justice: Bureau of Justice Assistance*. <https://www.publicsafety.gc.ca/lbrr/archives/cnmcs-plcng/cn34974-eng.pdf>
 37. Bujdosó, Z. – Remenyik, B. (2008): A hazai turisták életminőségének a feltérképezése az Észak-Magyarország Régióban. In: Dávid, L. (szerk.): *A turizmus szerepe az Észak-Magyarország Régióban I–II*. 40–48. Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös.
 38. Bujdosó, Z. (2010): *Turisztikai tervezés módszertana*. Gyöngyös, Károly Róbert Főiskola.
 39. Bujdosó, Z. – Györki, M. (2011): A biztonság szerepe a turizmusfejlesztésben. In: *Acta Carolus Robertus* 1. évf. 2. szám 48.
 40. Buzan, B. (1991): "Is International Security Possible?" in Booth, K.: *New Thinking about Strategy and International Security*. London: Harper Collins, 35.
 41. Christián, L. (2014): Dogmatikai alapok, alapfogalmak In: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Christián, L. szerk., NKE RTK, Budapest, 19.
 42. Christián, L. (2015): Az önkormányzati rendészet korlátai. In: *Kriminológiai közlemények*. 75. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 158.
 43. Christián, L., Szabó, Cs. (2016): A magánbiztonság, az önkormányzati rendészet és a polgárőrség szerepe a turizmus védelmében In: Szerk.: Németh, K.: *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Nagykanizsa: Pannon Egyetem, 19., 21-23.
 44. Christián, L., Erdős, Á. (2022): A rendőri jogalkalmazás társadalmi értékelésének netnográfiai vizsgálata. *Belügyi Szemle*, 70 (1), 119-147. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.1.8>
 45. Cox, D. F. (1967): Risk Taking and Information Handling in Consumer Behavior. *Division of Research*, Graduate School of Business Administration, Boston, MA, USA.

46. Cunningham, Scott M. (1967): The Major Dimensions of Perceived Risk. In: Cox, D. F. (1967): *Risk Taking and In-formation Handling in Consumer Behavior*. Boston: Graduate School of Business
47. Cserép, A. (2006): Szemlélet- és lépésváltás a közbiztonság terén. *Belügyi Szemle*, 2. szám 27.
48. Dávid, L. – Molnár, F. – Bujdosó, Z. – Dereskey, A. (2007): Biztonság, terrorizmus, turizmus. *Gazdálkodás*. 51(20). Különkiadás. pp. 160–166.
49. Dávid, L.– Bujdosó, Z. – Tóth, G. (2008): Tourism planning in the Hajdú-Bihar – Bihar Euroregion. In: Süli-Zakar, I. (szerk.): *Neighbours and partners: on the two sides of the border* 323–332. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
50. Deák, J. (2015): A terrorizmus természete és az ellene történő fellépés nehézségei Oroszországban a Szovjetunió szétesésétől napjainkig. *Belügyi Szemle*, 7-8 szám. 137-151.
51. Detréné, Urbán, N. (2015): *A stressz-rezisztencia és a pszichológiai reziliencia fejlesztésének és fenntartásának szükségessége a védelmi szektorban*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola.
52. Déri, P. (2000): *A bűnözési statisztika és a valóság*. Budapest, BM.
53. Dombay, I. (2007): *A turizmus földrajza*. Cluj Napoca, Kolozsvári Egyetemi Kiadó
54. Draskovich, E. (2020): A koronavírus járvánnyal kapcsolatos jogsértések. In: *Infojegyzet*, Országgyűlés Hivatal, Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat, (36). https://www.parlament.hu/documents/10181/4464848/Infojegyzet_2020_36_COVID_19_jogsertesek.pdf/2eaa554e-ed9e-1bfd-3b4d-7c8ec8737205?t=1589189206805 (letöltve: 2021.05.04.)
55. Ernszt, I. (2016): „Sullen Shadows Under the Blue Sky” – Some Remarks about the Dark Side of Tourism and the International Legal Protection. In: Németh, K. (szerk): *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. Konferenciakötet. 98–106.
56. Ernszt, I. (2018): „Fény és árnyék” nemzetközi kitekintésben: A turizmus két oldala - nemcsak a turista lehet áldozat... In: *Turizmus Bulletin*. XVIII. évfolyam 2. szám 21. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2018v18n2.3>
57. Esper, F. – Weibel, C. – Ferguson, D. – Landry, M. L. – Khan, J. S. (2005): Evidence of a novel human coronavirus that is associated with respiratory tract disease in infants and young children. *The Journal of infectious diseases* 191 (4): 492-498.

58. Farrow, K. (2020): Policing the Pandemic in the UK Using the Principles of Procedural Justice. *Policing: A Journal of Policy and Practice* 14 (3): 587-592.
59. Dr. R., Fedor, A. – Dr. Huszti, É. (2016): *Kutatásmódszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetemi Kiadó, 23, 25, 26.
60. Fekete, M. (2006): *Hétköznapi turizmus. A turizmuselmélettől a gyakorlatig*. PhD értekezés Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, Sopron, 11., 80.
61. Fekete, M., Hegedűs, J., Molnár, K., Hlavacska, G., & Molnár, J. I. (2022). A magatartástudomány helye és a kompetenciafejlesztés lehetőségei a rendészeti felsőoktatásban. *Belügyi Szemle*, 70 (10), 2029-2046. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.10.6>
62. Felméry, Z. (2021): Hogyan hatott a COVID-19 járvány a bűncselekmények alakulására? A 2020. november 11-i Europol jelentés ismertetése. *Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések* 2021/9. 2021. április 16. NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések
63. Finszter, G. (2018): *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
64. Flaxman, S. – Mishra, S. – Gandy, A. – Unwin, H. J. T. – Mellan, T. A. – Coupland, H. – Whittaker, C. – Zhu, H. – Berah, T. – Eaton, J. W. – Monod, M. – Ghani, A. C. – Donnelly, C. A. – Riley, S. – Vollmer, M. A. C. – Ferguson, N. M. – Okell, L. C. – Bhatt, S. (2020): Estimating the effects of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 in Europe. *Nature* (584): 257-261. Imperial College London doi:10.25561/77731. <https://spiral.imperial.ac.uk:8443/bitstream/10044/1/77731/10/2020-03-30-COVID19-Report-13.pdf> (letöltve: 2021.01.13.)
65. Flaxman, S. et al. (2020) „Report 13: *Estimating the number of infections and the impact of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 in 11 European countries*”. DOI: <https://doi.org/10.25561/7773115>
66. Fodness, D. – Murray, B. (1997): Tourist Information Search. *Annals of Tourism Research*. 24, 503–523.
67. Fourie, J., Rosselló-Nadal, J., Santana-Gallego, M. (2020): Fatal Attraction: How Security Threats Hurt Tourism. *Journal of Travel Research*. 59:2. 209-219.
68. Fórizs, S. (2014): A vezetési rendszerek fejlődése a rendészeti szervek vonatkozásában, a rendészeti szervek felsőszintű irányítása. In: Horváth, J. – Kovács, G. (szerk.) (2014): *A rendészeti szervek vezetés- és szervezéstudománya*. NKE, Budapest, 11.
69. Fórizs, S. (2016): Berlin 2014-es bűnügyi statisztikája. *Belügyi Szemle*, 64. évfolyam 6. szám 127-139.

70. Friedman, T. L. (2006): *The world is flat. The Globalized World in the Twenty-first Century*. London, Pinguin
71. Garg, A. (2015): Travel Risks vs Tourist Decision Making: A Tourist Perspective. *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*. 8 (1), 1–9.
72. Garner, S. J. (1986): Perceived risk and information sources in services purchasing. *The Mid-Atlantic Journal of Business*. 24 (2), 49–58.
73. Gazdag, F. – Remek, É. (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 17.
74. Geertz, C. (1994): Sűrű leírás. Út a kultúra értelmező elméletéhez. In: *Az értelmezés hatalma*. Niedermüller Péter szerk. Budapest, Századvég, 172.
75. George, R. – Swart, K. (2012): International tourists' perceptions of crime-risk and their future travel intentions during the 2010 FIFA World Cup in South Africa. *Journal of Sport Tourism*. 17, 201–223.
76. Gönczöl, K. (1999): A közbiztonsághoz való jog az emberi jogok körében. *Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok* 36. 10–22.
77. Görbe, A. Zán K. (2006): Még néhány gondolat a biztonságról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* VI. Pécs, 185-190.
78. Gyökér, I., Finna, H., Daruka, E. (2014): *Menedzsment alapjai*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Üzleti tudományok Intézet, Budapest, 1-11.
79. Gyuricza, L. (2008): *A turizmus nemzetközi földrajza*. Dialog Campus.
80. Hall, C. Michael – Timothy, Dallen J. – Duval, David Timothy (2004): Security and tourism: towards a new understanding? Security and Tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*. 15 (2-3), 1-18.
81. Hautzinger, Z. (2019): Külföldiekkel szembeni büntetőeljárás? *Miskolci Jogi Szemle*. 14. évf. 2., különszám 1. kötet 349–358.
82. Havasi, Z. (2003): *A komplex biztonság időszerű kérdései*. Pécs, 66.
83. Henderson, J. C. (2007): *Tourism Crises: Causes, Consequences and Management*. USA, Butterwort – Heinemann
84. Hinek, M. (2020): A turizmus közvetlen hozzájárulása a magyar gazdaság teljesítményéhez: Turizmus Szatellit Számlák, adatforrások, módszertan, aggregátumok. In: *Turizmus Bulletin*. Különszám. 45–54.
85. Horváth, D. (2013): *Magyarország helyzete turizmusbiztonsági szempontból*. Szent István Egyetem TDK dolgozat, Budapest, 2013. 8., 10.

86. Horváth, J. – Kovács, G. (szerk.) (2014): *A rendészeti szervek vezetés- és szervezésemellete*. NKE, Budapest, 11-13., 133-134., 240.
87. Horváth, D. – Mitev, A. (2015): *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Alinea Kiadó, Budapest
88. Hüse, L. (2016): A szakirodalom használata, forráskutatás. In: R. Fedor-Husztai (szerk.) *Kutatásmódszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetemi Kiadó. 209-227.
89. Irk, F. (2008): Szituációs bűnmegelőzés lakóövezetekben. In: Barabás, T. (szerk.): *Épített környezet – Bűnözés – Szituációs bűnözés. A lakótelepi bűnmegelőzés alapkérdései*. OKRI, Budapest, 78–106.
90. Jacobsen, J. (2000): Anti-tourist attitudes: Mediterranean charter tourism. *Annals of Tourism Research*. 27(2): 284–300.
91. Jacoby, J. – Kaplan, L. B. (1972): *The Components of Perceived Risk*. *Proceedings of the Third Annual Conference of the Association for Consumer Research*, eds. M. Venkatesan, Chicago, IL: Association for Consumer Research. 382–393. <https://www.acrwebsite.org/volumes/12016/volumes/sv02/SV-02> (letöltve: 2019.05.08.)
92. Jacqueson, C. (2002): *Union citizenship and the Court of Justice: something new under the sun? Towards social citizenship*. *ELRev*, 27: 263.
93. Janani, K. – Abilasha, R. (2020): Survey on awareness about coronavirus symptoms and precautions among law enforcement and police department. *Palarch's Journal Of Archaeology Of Egypt/Egyptology* 17 (7): 1082-1096. <https://www.archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/1343/1379> (letöltve: 2021.01.13.)
94. Jeng, J. – Fesenmaier, D. R. (2002): Conceptualizing the travel decision-making hierarchy: a review of recent developments. *Tourism Analysis*. 7, 15–32.
95. Jennings, W. G. – Perez, N. M. (2020): The Immediate Impact of COVID-19 on Law Enforcement in the United States. *American Journal of Criminal Justice* 45 (4): 690-701. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12103-020-09536-2> (letöltve: 2021.03.11.)
96. Katona, M. – Petrovics, N. (2021): Válság és együttműködés. *Közgazdasági Szemle* 68 (1): 76-95.
97. Karl, M. – Schmude, J. (2017): Understanding the role of risk (perception) in destination choice: A literature review and synthesis. *Tourism Review*. 65 (2), 138–155.
98. Karl, M. (2018): Risk and Uncertainty in Travel Decision-Making: Tourist and Destination Perspective. *Journal of Travel Research* 57 (1), 129-146.

99. Keller, K. (2004): Az újraegyesült Németország növekvő nemzetközi biztonságpolitikai szerepvállalása: a Bundeswehr „out-of-area” bevetései. *Külügyi Szemle*. 3(3-4). 186-219.
100. Kim, J. (2014): The antecedents of memorable tourism experiences: The development of a scale to measure the destination attributes associated with memorable experiences. *Tourism Management*. 44., 34-45.
101. Kovács, G. (2001): A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei. *Határőrségi tanulmányok* 6. szám 3-115.
102. Kovács, G. (2015): Az integrált határellenőrzési rendszer létrehozására irányuló törekvések Törökországban. *Hadtudomány* 25. 1-2., 162-170.
103. Kovács, G. (2016a): A Nemzeti Közszerződési Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai. In: Gaál, Gy., Hautzinger, Z. (szerk.). *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*; 17. Pécs, 263-268.
104. Kovács, G. (2016b): A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére. In: Hautzinger, Z. (szerk.). *A migráció bűnügyi hatásai*. 338 p. Budapest: Magyar Rendésztudományi Társaság Migrációs Tagozat, 141-150.
105. Kovács, G. (2017): Az együttműködés, mint vezetői filozófia. In: Kiglics, N. (szerk.) *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia: Tanulmánykötet* Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 287.
106. Kovács, G. (2018): *A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 13., 15-19., 105-107.
107. Kovács, L. – Takács, J. (1966): *Az idegenforgalom alakulása és fejlődése Magyarországon 1945-1965*. Panoráma, 272-275.
108. Kovács, L. (szerk.) (2020): *Globális kihívás – Lokális válaszok, A Koronavírus (Covid 19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai*. Savaria University Press, Szombathely, 6.
109. Kovács, L. – Keller, K. – Tóth-Kaszás, N. – Szőke, V. (2021): A Covid19-járvány hatása egyes turisztikai szolgáltatók működésére: azonnali válaszok és megoldások. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 6:2. 6-24.
110. Kozma, G. (1997): Társadalmi-gazdasági hatások. In: Kerényi, A. (szerk.): *A Debreceni Nagyerdei Park Rendezési Tervének várható környezeti, ökológiai és társadalmi hatásai*. Debreceni Egyetem, Debrecen, 157–163.
111. Kökény, L. (2022): *Fogyasztói kockázatelemzés vizsgálata a turisztikai célú utazásvásárlás során a COVID-19 pandémia árnyékában*. Doktori értekezés. Budapest. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1241/1/Kokeny_Laszlo_dhu.pdf (letöltve: 2022.10.21.)

- 112.KSH, 2021: *A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Magyarországon* forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0017.html (letöltve: 2022.02.16.)
- 113.Kvale, S. (2005). *Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjú-technikáiba*. Jászöveg Műhely, Budapest
- 114.Laukó, K. szerk. (2004): *Bűnözés, adatvédelem, Schengen*. Budapest, BM Kiadó. 65.
- 115.Lengyel, M. (1997): A turizmus versenyképességét befolyásoló tényezők. Műhelytanulmány. In: *A „Versenyben a világgal” – A magyar gazdaság versenyképességének mikrogazdasági tényezői c. kutatási program Műhelytanulmány sorozata*. Budapest, 8.
- 116.Lengyel, M. (2004): *A turizmus általános elmélete*. Budapest, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft. – Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft., Budapest. 73., 525.
- 117.Leung, G. M.- Hedley, A. J. Ho, L-M. – Chau, P. – Wong, I. O. – Thach, T. Q. – Ghani, A. C. – Donnelly, C. A. – Fraser, C. – Riley, S. – Ferguson, N. M. – Anderson, R. M. – Tsang, T. – Leung, P-Y. – Wong, V. – Chan, J. C. K. – Tsui, E. – Lo, S-V. – Lam, T-H. (2004): The Epidemiology of Severe Acute Respiratory Syndrome in the 2003 Hong Kong Epidemic: An Analysis of All 1755 Patients. *Annals of Internal Medicine* 141(9): 662-673. doi: 10.7326/0003-4819-141-9-200411020-00006.
- 118.Madai, S. (2010): Gondolatok a család néhány kriminológiai aspektusáról. *Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis* 8. sz. 161–179.
- 119.Madai, S. (2011): *A család büntetőjogi értékelése* HVG ORAC, Budapest.
- 120.Malét-Szabó, E.; Hegyi, H.; Hegedűs, J.; Szeles, E.; Ivaskevics, K. (2018): Rendőri alapkompenciák az egységes közszolgálati alapkompenciák tükrében. *Rendőrségi Tanulmányok* 1: 1, 15-74., 60.
- 121.Malhotra, N. K. – Simon, J. (2009): *Marketingkutatás*. Akadémiai Kiadó Zrt.
- 122.Malota, E. – Gyulavári, T. (2018): A magyar kultúraszemélyiség észlelésének különbségei a magyarok és a külföldiek között. In: *Turizmus Bulletin*. XVIII. évfolyam 2. szám 4–11.
- 123.Mansfeld, Y. – Pizam, A. (2006): *Tourism Security and Safety: From Theory to Practice*. In: Mansfeld, Y. – Pizam, A. (eds): *Tourism, Safety and Security*. Burlington MA. 139–141.
- 124.Mansfeld, Y.–Pizam, A. (2011): *Tourism, Security and Safety – From Theory to Practice*. Butterworth–Heinemann, Oxford.
- 125.Manzinger, K. (2019): Ceuta és Melilla: Erődök, gyarmatok vagy multikulturális városok? In: *Külgügyi Szemle*, 2019:2, 96-122.

126. Marton, J. (1963): *A római világkongresszus tanulságai*. Idegenforgalom.
127. Marton, Zs. – Birkner, Z. – Keller, K. – Berkesné, R., N. (2018): A turizmusbiztonságban rejlő marketing és menedzsment implikációk. In: *Turizmus Bulletin*. XVIII. évfolyam 2. szám, 12–20. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2018v18n2.3>
128. Masika, E. – Harmati, G. (1999): *Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában: bel- és igazságügyi együttműködés az Európai Unióban*. Miniszterelnöki Hivatal, Budapest, 309-310.
129. Maslow, A. H. (1943): *Elmélet az emberi motivációról* - Psychological Review, 50. k. 370-396.
130. Maslow, A. (2003): *A lét pszichológiája felé*. Budapest, Ursus Libris.
131. Mason, J. (2005): *Kvalitatív kutatás*. Józsefvegy Műhely Kiadó, Budapest. 208.
132. Mawby, R. I. – Brunt, P. – Hambley, Z. (1999): *Victimisation on holiday: A British survey*. International Review of Victimology, 6, 201–211.
133. Mátyás, Sz. – Sallai, J. (2015): Objektív és szubjektív biztonság néhány magyar nagyvárosban. In: Hervainé, Szabó, Gy. (szerk.): *A 21. század eleji államiság kérdőjelei*. Székesfehérvár, Magyarország, Kodolányi János Főiskola, 335-407.
134. Mátyás, Sz. (2016): A külföldi bűnelkövetők területi és strukturális jellemzői Magyarországon. In: Hautzinger, Z. (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. 75–88. MRTT, Budapest.
135. Mátyás, Sz. (2020): A turisták sérelmére elkövetett jogsértések. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy.: *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus Budapest, 174–178.
136. Mátyás, Sz. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (2020). A turizmusbiztonság társadalmi és gazdasági összefüggéseinek statisztikai vizsgálata. *Területi Statisztika*. 60. évf. 5. sz. 567–580. <https://doi.org/10.15196/TS600503>
137. Michalkó, G. (1996): A nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai Budapesten. *Belügyi Szemle*. 34. évf. 11. sz. 12–30.
138. Michalkó, G. (2004): Tourism Eclipsed by Crime: The Vulnerability of Foreign Tourists in Hungary. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 15:(2-3) 159-172.
139. Michalkó, G. (2007): *A turizmuselmélet alapjai*. - Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, 46-48., 224.
140. Michalkó, G. (2012): *Turizmológia – elméleti alapok*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 266.
141. Michalkó, G. (2020a): A biztonság szerepe a turizmus rendszerében. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest 9-14.

142. Michalkó, G. (2020b): Turizmus a hadviselés árnyékában. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest, 73-85.
143. Michalkó, G. (2020c): A bűn vonzásában: a sötét helyek turizmusa. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest 59-72.
144. Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (2020): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus Budapest
145. Michalkó, G. – Németh, J. – Tokodi, P. – Abboud, T. K. – Birkner, Z. (2021): The potential of the Visegrad Cooperation (V4) for the safe restarting of tourism in the region following the COVID-19 epidemic. *Scientia et Securitas* 2:4 pp. 452-458., 7 p.
146. Michalkó, G. – Németh, J. – Birkner, Z. (2022): *Turizmusbiztonság, járvány, geopolitika*. Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft., Budapest, 114-127.
147. Miguéns, J. – Baggio, R. – Costa, C. (2008): Social Media and Tourism Destinations: TripAdvisor Case Study. *Advances in Tourism Research*. May 26–28, Aveiro, Portugal
148. Mitev, A. Z. (2019): *Kutatásmódszertan a turizmusban*. Akadémiai Kiadó ISSN 2732 1495
149. Moliner, M. A. – Sánchez, J. – Rodríguez, R. M. – Callarisa, L. (2006): Relationship quality with travel agency: The influence of the post-purchase perceived value of tourism package. *Tourism and Hospitality Research*. 7 (3–4), 194–211.
150. Molnár, Cs. – Remenyik, B. (2019): A megasportesemények turisztikai hatásai Magyarországon. *Területi Statisztika*. 59. évf. 3. sz. 300–327. <https://doi.org/10.15196/TS590303>
151. Muckenfuss, A. (2020, March 24). *Policing the pandemic of 1918*. *National Law Enforcement Museum*. <https://lawenforcementmuseum.org/2020/03/24/policing-the-pandemic-of-1918/> (letöltve: 2021.01.12.)
152. Namaz, L. – Horváth, D. – Cosovan, A. – Tvergyák, K. K. (2018): Városmárka-hűség: melyek a Budapesti márkahűséget befolyásoló legfőbb tényezők? *Turizmus Bulletin*, 18. 4. 4–13.
153. Neulinger, Á. (2016): Több-módszertanú és vegyes módszertanú kutatások. *Vezetéstudomány*, 47: 4 pp. 63-66., 4 p.
154. Németh, E. (2021): *Elemzés A turizmus helyzete – a járvány előtt és alatt 2021*. www.asz.hu 11. (letöltve: 2022.02.08.)
155. Németh, J. – Tokodi, P. (2016): A terrorizmus hatása a turizmus biztonságára Egyiptom tengerparti turizmusa visszaesésének példáján keresztül. In: Németh, K. (szerk.) *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem*, 61-62.

156. Németh, J. (2017): Rendőrségi kutatások az EU Horizont 2020 pályázatok tükrében. In: Boda, J., Felkai, L., Patyi, A. (szerk.) *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére = Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 407-416.
157. Németh, J. (2020a): Turizmusbiztonság Magyarországon. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy.: *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus Budapest, 443–460.
158. Németh, J. (2020b): Turizmus és személyi biztonság. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest, 283-298.
159. Németh, J., Tokodi, P. (2020): A turizmus és az egészségügyi biztonság összefüggései. In: Marton, Zs.; Németh, K.; Pelesz, P.; Péter, E. (szerk.) *IV. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*, Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 341-349.
160. Németh, K. (2020): Klímaváltozással összefüggő biztonsági problémák a turizmusban. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest. 87-102.
161. Németh, K. et al. (2020): *Can energy be a “local product” again? Hungarian case study*, Sustainability 12.:(3) 1118
162. Nugraha, A. – Hamin, H – Elliott, G. (2016): Tourism destination decisions: the impact of risk aversion and prior experience. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*. 21 (12), 1274-1284.
163. Péter, E., Németh, K. – Lelkóné, Tollár I. (2018): Turizmusbiztonság, mint újonnan felmerülő fogyasztói igény. *Turizmus Bulletin*, 18 (2), 31-34.
164. Pintér, G., Zsiborács, H., Hegedűsné Baranyai, N., Vincze, A., Birkner, Z. (2020): *The Economic and Geographical Aspects of the Status of Small-Scale Photovoltaic Systems in Hungary-A Case Study*, Energies, 13: 13.
165. Pizam, A. – Mansfeld, Y. (1996): *Tourism, Crime and International Security Issues*. New York, John Wiley and Sons.
166. Pizam, A. (1999): A Comprehensive Approach to Classifying Acts of Crime and Violence at Tourism Destinations. *Journal of Travel Research*, 38., 5-12.
167. Pizam, A. – Mansfeld, Y. (2006): Toward a Theory of Tourism Security. In: Pizam, A. – Mansfeld, Y. Toward (eds.): *Tourism, Security and Safety*. Taylor&Francis, 1-27.
168. Póczik, Sz. (2005): A nemzetközi terrorizmus fontosabb összetevőiről. – In: *Magyar Tudomány* (Főszerk.: Csányi V.) 2005/10. MTA, Budapest. 1269.

169. Rátz, T. (1999): *A turizmus társadalmi-kulturális hatásai*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest 147.
170. Rác, A. – Brestyánszki, F. (2017): *A gépjárművel végrehajtott, ramming típusú terrortámadásokról és a védekezés lehetőségeiről*. SVKK Elemzések, 15.
171. Rác, A. (2019): Magyarország orszásképe és a turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdök empirikus vizsgálata 2018-ban. In: *Turizmus Bulletin*, XIX. évfolyam 4. szám, 41-48.
172. Reicher, S. – Stott, C. (2020): Policing the Coronavirus Outbreak: Processes and Prospects for Collective Disorder. *Policing: A Journal of Policy and Practice* 14 (3): 569–573.
173. Reisinger, Y. – Mavondo, F. (2005): Travel Anxiety and Intentions to Travel Internationally: Implications of Travel Risk Perception. *Journal of Travel Research*. 43, 212–225.
174. *Rendőrség és Rendészet*: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (elektronikus tanulmány)
175. Resperger, I. (2005): *A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem lehetséges stratégiái*. Egyetemi jegyzet – ZMNE, Budapest, 2005.
176. Rémai, D. (2019): Az izraeli nemzetbiztonsági rendszer fejlődésének története. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. évfolyam 4. szám 3-19. doi: 10.32561/nsz.2019.4.1
177. Richards, E. P. – Rathbun, K. C. – Brito, C. S., – Luna, A. (2006): The role of law enforcement in public health emergencies: A special considerations for an all-hazards approach. *US Department of Justice: Bureau of Justice Assistance*. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/bja/214333.pdf>. (letöltve: 2021.01.13.)
178. Richter, L. K. – Waugh, W. L. (1986): Terrorism and Tourism as Logical Companions. *Tourism Management*. 7, 230–238.
179. Ritecz, Gy. (2003): Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és további feladatok Magyarországon – *Európai Tükör Műhelytanulmányok* 90. Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ, Budapest, 5-68.
180. Ritecz, Gy. (2004): *Gondolatok az Európai Egységes Határőrség kialakításáról – EU-Tanulmányok* IV. Nemzeti Fejlesztési Hivatal 695-763.
181. Ritecz, Gy. – Sallai, J. (2004): A Magyar Köztársaság államhatárának bűnügyi földrajza 2000–2002-ben. In: *EU-tanulmányok IV*. Nemzeti Fejlesztési Hivatal, Budapest, 763–799.
182. Ritecz, Gy. (2016): A terrorizmus és a migráció viszonya a számok alapján. – *Acta Humana* 2016/5. 103-123.
183. Ritecz Gy. – Sallai J. (2016): *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0*

Hanns Seidel Alapítvány, Budaörs

184. Ritecz, Gy. (2017): *A Migráció a XXI. század kezdetén*, Globe Edit, Saarbrücken
185. Ritecz, Gy. (2018): Nemzetközi mobilitás és a turizmus hatásai. *Határrendészeti Tanulmányok*. 15. évf. 4. sz. 25–57.
186. Sajtos, L. – Mitev, A. (2007): *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Alinea Kiadó
187. Sallai, J. – Ritecz, Gy. (1999): A Magyar Köztársaság határrendje és határbiztonsága. *Rendvédelmi Füzetek*, 6. szám
188. Sallai, J. (2013): A globalizációs rendészeti kihívásai. In: Gaál, Gy.; Hautzinger, Z. (szerk.) *Tanulmányok "A változó rendészet aktuális kihívásai" című tudományos konferenciáról*. Pécs, Magyarország: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport 37-41.
189. Sántha, K. (2006): Létezik-e hipotézis a kvalitatív kutatásban? *Új Pedagógiai Szemle*, 56: 11 pp. 3-11., 9 p.
190. Shaw, M. (2000) The Development of Common Risk Society: A Theoretical Overview In: Kuhlmann-Callaghan: *Military and Society in 21th Century Europe: A comparative Analysis*. Hamburg, LitVerlag. 13-26.
191. Scott, N. – Laws, E. – Prideaux, B. (2008): Tourism Crises and Marketing Recovery Strategies. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 23 (2-4), 1-13.
192. Schleicher, N. (2007): *Kvalitatív kutatási módszerek a társadalomtudományokban*. BKF jegyzet.
193. Seidman, I. (2002): *Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 217.
194. Skorka, T. (2021): Koronavírus a szabálysértés szemszögéből. *Magyar Rendészet* (1): 99-115. DOI: 10.32577/mr.2021.1.7
195. Southwick, S. M., Charney, D. S. (2012): Resilience: The science of mastering life's great challenges; Ten key ways to bounce back from stress and trauma. In: Jenkins, C. M.: *Organizational Hardiness in the U.S. Army Recruiting Command. NATO Mental Health and MTBI Workshop*. Ramstein, Germany, 2015.
196. Sönmez, S. F. – Graefe, A. R. (1998): Influence of terrorism risk on foreign tourism decisions. *Annals of Tourism Research*. 25 (1), 112–144.
197. Sönmez, Sevil F. – Apostolopoulos, Yiorgos – Tarlow, Peter (1999): Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. *Journal of Travel Research* 38., 13-18.
198. Stone, R. N. – Grønhaug, K. (1993): Perceived Risk: Further Considerations for the Marketing Discipline. *European Journal of Marketing*. Vol. 27. 39–50.

<https://doi.org/10.1108/03090569310026637>

199. Századvég Alapítvány Kutatási Gyorsjelentés 4.
200. Sziva, I. – Michalkó, G. (2020): A biztonság szerepe a desztinációs versenyképességben. In: Michalkó, G., Németh, J., Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*, 29-43., 30, 149.
201. Tarlow, P., E. (2014): *Tourism Security – Strategies for Effectively Managing Travel Risk and Safety*. Butterworth–Heinemann, Elsevier.
202. Taylor, J. W. (1974): The Role of Risk in Consumer Behavior. *Journal of Marketing*. 38, 54–60.
203. Tálas, P. (2013): *Politikai erőszakformák – terrorizmus*. Oktatási segédanyag, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Közzolgálati Nemzetközi Képzési Központ, 26-27.
204. Tálas, P. – Szente-Varga, M. (2017): A 2017. augusztusi spanyolországi terrortámadásokról. *Nemzet és Biztonság*, 10 (5), 70-78.
205. Teitler-Regev, S. – Tavor T. (2018): *Decision-making in daily life and in tourism*. *Israel Affairs*. 24 (3) 467-481.
206. Timothy, DJ., Michalkó, G., Irimiás, A. (2022): *Unconventional tourist mobility: a geography-oriented theoretical framework*. SUSTAINABILITY 14 Paper: 6494, 12.
207. Tokodi, P. – Ritecz, Gy. (2020a): Turizmus a terrorizmus árnyékában. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy.: *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus Budapest, 233–251.
208. Tokodi, P. – Ritecz, Gy. (2020b): A turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi szabályozás. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. 144-154.
209. Tokodi, P. – Ritecz, Gy. (2020c): A turizmusbiztonsággal összefüggő hazai szabályozás. In: Michalkó, G., Németh, J., Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*, 149.
210. Tokodi, P. – Ritecz, Gy. (2020d): Szervezett bűnözés és a turisták biztonsága. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy.: *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest, 222.
211. Tokodi, P. – Ritecz, Gy. (2020e): Turizmus és egészségügyi biztonság. In: Michalkó, G. – Németh, J. – Ritecz, Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialog Campus, Budapest. pp. 253-268.
212. Tokodi, P. (2022): A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepciói. *Turizmus Bulletin*. 22. évf. 2. sz. 14–26. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2022v22n2.2>
213. *Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteménye 1963*. (1964) Budapest, 72.
214. UNWTO (2020): International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020. *UNWTO*

- Reports*. <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020> (letöltve: 2021.01.13.)
215. UNWTO (2007): *A Practical Guide to Tourism Destination Management*. WTO, Madrid.
216. Van Niekerk, M. – Pizam, A. (2015): How do Terrorism and Tourism Co-exist in Turbulent Timers? In: Glaser, K.: *Terrorism and the Economy. Impacts on the Capital Market and the Global Tourism*, Ed 1, Chapter, 6.
217. Vida, Cs. (2020): A koronavírus-járvány hatása a biztonságra: Paradigmaváltás a biztonsági rendszerben. *Felderítő Szemle* 19 (1): 20-22.
218. WEF (2019): *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019*. http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf
219. Williams, A. M. – Baláz, V. (2014): Tourism Risk and Uncertainty: Theoretical Reflections. *Journal of Travel Research*. 54 (3), 271-287.
220. Wilk, A. (2017): *Magyarország, mint biztonságos desztináció – Biztonság és Turizmus – A Beutaztató Utazási Irodák szemszögéből*. OK-WORLD Travel Service, MUISZ – Beutaztató Bizottság, 2017. március 2-5. Konferencia előadás
221. WORLD TOURISM ORGANISATION (2016): UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition 3., <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>, (letöltve: 2018. 12.15.)
222. Yang, E. C. L. – Nair, V. (2014): Tourism at risk: A Review of Risk and Perceived Risk in Tourism. *Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism*. 3 (2). 239–259.
223. Zán, K. – Horpácsi, F. (2005): A terrorizmus és a Határőrség. *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények IX. (3.)* Budapest, 144-150.
224. Zsarnoczky, M. (2017): The Future of Sustainable Rural Tourism Development – Impact of Climate Change. *Annals of the Polish association of agricultural and agribusiness economists*. 19 (3). 337–344.
225. Zsigovits, L. (2014): Globalizációból fakadó rendészeti kihívások a korszerű információtechnológia tükrében. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XV. szám, Pécs, 61-66.

Internetes források

1. UNWTO: *a világgazdaság átlagánál gyorsabban nő a turizmus*. <https://turizmus.com/szabalyozas-oroszagmarketing/unwto-a-vilaggazdasag-atlaganal-gyorsabban-no-a-turizmus-1161810> (letöltve: 2019.11.19.)
2. *A rossz angoltudás miatt halt meg egy bungee jumpingoló lány*.

- https://index.hu/kulfold/2017/06/27/a_rossz_angoltudas_miatt_halt_meg_egy_bungee_jumpingolo_lany/ (letöltve: 2019.11.18.)
3. *Felozslatta magát az ETA nevű terrorszervezet.* <http://www.origo.hu/nagyvilag/20180502-felozslott-az-eta-terrorszervezet.html> (letöltve: 2019.11.19.)
 4. *A spanyol jog forrásai.* https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-es-maximizeMS-hu.do?member=1 (letöltve: 2019.11.18.)
 5. *Blokkolt közutak Spanyolországban.:*
http://turizmusonline.hu/aktualis/cikk/blokkolt_kozutak_spanyolorszagban (letöltve: 2019.11.25.)
 6. *Egyre erőszakosabbá válnak a katalán tüntetések.* <https://hirtv.hu/hirtvkulfold/egyre-eroszakosabba-valnak-a-katalan-tuntetesek-2488997#> (letöltve: 2019.11.13.)
 7. *Egyre több bűncselekményt követnek el turisták ellen Barcelonában.*
<https://hirado.hu/kulfold/cikk/2019/08/27/egyre-tobb-buncselekmenyt-kovetnek-el-turistak-ellen-barcelonaban> (letöltve: 2019.11.19.)
 8. *Kitették Franco tábornokot a díszsírhelyéről.:*
https://hvg.hu/vilag/20191024_Kitettek_Franco_tabornokot_a_diszsirhelyerol (letöltve: 2019.11.18.)
 9. *A koronavírus-járvány elleni válaszingykedése.* https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response_hu (letöltve: 2021.01.12.)
 10. http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1733&Itemid=2107&lang=hu (letöltve: 2020.12.19.)
 11. <https://polgariszemle.hu/aktualis-szam/174-koronavirus-es-gazdasagi-hatasai-avagy-egy-uj-vilagrend-ele/1079-elmozdul-as-a-minosegi-turizmus-fele> (letöltve: 2020.12.19.)
 12. <https://telex.hu/kulfold/2021/03/09/gorogorszag-athen-tuntetes-eroszak-osszecsapas> (letöltve: 2021.03.09.)
 13. <https://polgariszemle.hu/aktualis-szam/174-koronavirus-es-gazdasagi-hatasai-avagy-egy-uj-vilagrend-ele/1079-elmozdul-as-a-minosegi-turizmus-fele> (letöltve: 2020.12.19.)
 14. <https://kki.hu/az-europai-bizottsag-szerepe-a-koronavirus-jarvany-elleni-harcban/> (letöltve: 2021.01.15.)
 15. ENYÜBS: <https://bsr.bm.hu/Document> (letöltve: 2021.06.04.)
 16. Koronavirus.gov (2020): <https://koronavirus.gov.hu/> (letöltve: 2021.06.01.)
 17. KSH: <https://www.ksh.hu/heti-monitor/buncselekmeny.html> (letöltve: 2021.06.04.)
 18. <https://mtu.gov.hu/cikkek/elemzesek-riportok-1468> (letöltve: 2021.06.06.)
 19. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3377> (letöltve: 2021.03.12.)

20. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3377/3867>(letöltve: 2021.03.12.)
21. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3906/2959>(letöltve: 2021.03.12.)
22. <https://www.start.umd.edu/gtd/> (letöltve: 2017.09.30)
23. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet/utmutato-az-ukrajnaban-zajlo-haboru-elol#1> (letöltve: 2022.06.14.)
24. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/senki-nem-marad-segitseg-nelkul> (letöltve: 2022.06.14.)
25. <https://telex.hu/kulfold/2021/03/09/gorogorszag-athen-tuntetes-eroszak-osszecsapas>
(letöltve: 2021.03.09.)
26. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszatt/2019/index.html>
(letöltve:2022.12.23.)
27. <https://www.travelo.hu/cucc/20160314-netre-kotheto-tojas.html> (letöltve: 2023.01.10.)
28. <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data> (letöltve: 2022.12.28.)
29. <http://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (letöltve: 2023.01.10)

Felhasznált jogforrások, irányelvek

A nemzetközi turizmusbiztonságot is szabályozó jogszabályok listája

- Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 6. cikkelye („Az Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására. Ezek az intézkedések európai szinten kiterjednek az idegenforgalomra is”)
- Az Európai Parlament és a Tanács 852/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az élelmiszer-higiéniáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról
- A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK irányelv
- A belső piaci szolgáltatásokról szóló 123/2006/EK irányelv
- Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról
- Közösségi vízumkódex (Az Európai Parlament és a Tanács 810/2009/EK rendelete /2009. július 13./ a Közösségi Vízumkódex létrehozásáról)
- Az európai parlament és a tanács 576/2013/EU rendelete (2013. június 12.) a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgásáról és a 998/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- A Bizottság (EU) 2015/1998 végrehajtási rendelete (2015. november 5.) a közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges részletes intézkedések meghatározásáról
- A Bizottság (EU) 2017/815 végrehajtási rendelete (2017. május 12.) az (EU) 2015/1998 végrehajtási rendeletnek egyes egyedi légiközlekedés-védelmi intézkedések egyértelműsítése, összehangolása és egyszerűsítése érdekében történő módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2302 irányelve (2015. november 25.) az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásegyüttesekről

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/458 rendelete (2017. március 15.) az (EU) 2016/399 rendeletnek a külső határokon a releváns adatbázisok lekérdezésével végzett ellenőrzések megerősítése tekintetében történő módosításáról

A hazai turizmusbiztonságot is szabályozó jogszabályok listája

- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről
- 1995. évi XCVII. törvény a légitársaságokról
- 213/1996. (XII. 23.) Korm. rendelet az utazásszervező és – közvetítő tevékenységről
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről (általános szabályok fogyasztókra vonatkozó jogviszonyokra, árfeltüntetés, fogyasztóvédelmi hatóságok jogköre)
- 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról
- 1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről
- 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről
- 17/2001 (XI.15.) KüM rendelet a konzuli védelem részletes szabályairól
- 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről
- 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
- 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról
- 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
- 22/2018. (VI. 12.) ORFK utasítás a Schengeni Információs Rendszerben elért találat esetén követendő eljárásról
- 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról (tájékoztatás, hatósági jogkörök rendezése)
- 472/2017 (XII.28.) Korm. rendelet az az utazási szolgáltatásokra vonatkozó szerződésekről, különösen az utazási csomagra és az utazási szolgáltatásegyüttesre vonatkozó szerződésekről
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 1087/2011. (IV. 12.) kormányhatározat a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsról
- 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

- 2012. évi CLXXXI. törvény a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (alapvető és általános polgári jogi szerződéses feltételek (elállás, felelősség stb.) utazási szerződés fogalma)
- 15/2013. (I. 28.) Korm. rendelet a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcsere részletes szabályairól, valamint az egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról
- 46/2013. (XI.15.) ORFK utasítás a turisztikai idény rendőri feladatainak végrehajtásáról
- 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről
- 2016. évi CLVI. törvény a turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatairól
- 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról.
- 429/2020. (IX.14.) Korm. rendelet a turisztikai térségek meghatározásáról.

További a témakört érintő jogszabályok listája

- 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról
- 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
- 125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról
- 2/1995. (III. 24.) KüM rendelet a tiszteletbeli konzulok küldéséről és fogadásáról
- 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról
- 101/1998. (V. 22.) Korm. rendelet a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény végrehajtásáról
- 17/2001. (XI. 15.) KüM rendelet a konzuli védelem részletes szabályairól
- 23/2001. (XII. 27.) KüM rendelete a diplomáciai vagy a nemzetközi jogon alapuló egyéb kiváltságot és mentességet élvező személyek be- és kiutazása, magyarországi tartózkodása egyes szabályainak megállapításáról
- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
- 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról
- 113/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a 2007. évi I. törvény végrehajtásáról
- 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a 2007. évi II. törvény végrehajtásáról

- 113/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a 2007. évi I. törvény végrehajtásáról
- 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a 2007. évi II. törvény végrehajtásáról
- 28/2007. (V. 31.) IRM rendelet a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos eljárások díjáról
- 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról
- 239/2009. (X. 20.) Korm. rendelet a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről
- 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról
- 2010. évi LXXV. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról
- 2/2010. (I. 28.) MNB rendelet a forint- és az eurobankjegyek utáztatásáról
- 320/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalról és a területi mérésügyi műszaki biztonsági hatóságokról
- 5/2010. (XII. 31.) KüM rendelete a konzuli költségekről
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló
- 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- 30/2011. (IX.22.) BM rendelet a rendőrségi szolgálati szabályzatáról
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 12/2018. (VI. 7.) BM rendelet az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bünyügyi statisztikai rendszerről, az adatgyűjtés és -feldolgozás részletes szabályairól 1. § (1)
- 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról
- 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól
- 345/2014. (XII. 23.) Korm. rendelet a központi címregiszterről és a címkezelésről
- 36/2014. (XII. 17.) FM rendelet az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásról
- 19/2015. (VII. 3.) NGM rendelet a Magyarországon egyidejűleg foglalkoztatható harmadik országbeli állampolgárok legmagasabb létszámáról

**A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN MEGJELENT SAJÁT PUBLIKÁCIÓK
JEGYZÉKE**

A publikáció címe	A folyóirat, kiadvány megnevezése, évfolyama, száma
Németh, József; Tokodi, Panna A terrorizmus hatása a turizmus biztonságára Egyiptom tengerparti turizmusa visszaesésének példáján keresztül (tanulmány)	In: Németh, Kornél (szerk.) I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem (2016) pp. 60-66., 7 p.
Tokodi, Panna The legislative environment of tourism security (tanulmány)	In: Kiglics, Norbert (szerk.) II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia: Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz (2017) pp. 398-405., 8 p.
Tokodi, Panna ; Ritecz, György A turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi szabályozás (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 143-156., 14 p.
Tokodi, Panna ; Ritecz, György A turizmusbiztonsággal összefüggő hazai szabályozás (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 157-172., 16 p.
Tokodi, Panna ; Ritecz, György Szervezett bűnözés és a turisták biztonsága (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 219-232., 14 p.
Tokodi, Panna ; Ritecz, György Turizmus és egészségügyi biztonság (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 253-267., 15 p.
Tokodi, Panna Spanyolország, Madrid: turizmus és biztonság?! (tanulmány)	Belügyi Szemle: A Belügyminisztérium Szakmai Tudományos Folyóirata (2010-) 68: 4 Különszám pp. 108-122., 15 p. (2020) DOI: https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2020.4.7
Tokodi, P ; Ritecz, Gy Turizmus a terrorizmus árnyékában (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 233-251., 19 p.
Ritecz, György; Tokodi, Panna A nemzetközi mobilitás és biztonság turisztikai vonatkozásai (könyvfejezet)	In: Michalkó, G; Németh, J; Ritecz, Gy (szerk.) Turizmusbiztonság. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó (2020) 463 p. pp. 205-218., 14 p.
Németh, József; Tokodi, Panna A turizmus és az egészségügyi biztonság összefüggései (tanulmány)	In: Marton, Zsuzsanna; Németh, Kornél; Pelesz, Pelbárt; Péter, Erzsébet (szerk.) IV. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Tanulmánykötet, Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Campus (2020) pp. 341-349., 9 p.
Mátyás, Szabolcs; Tokodi, Panna A turizmusbiztonság összetevőinek vizsgálata visegrádi országokban (tanulmány)	In: Berghauer, S; Dávid, L D; Dnyisztrjanskij, M; Fodor, Gy; Gergely, L; Gönczy, S; Izsák, T; Mocá, A; Molnár, D I; Molnár, J; Nagy, T; Oláh, N; Papp, G; Sass, E; Scsuka, H; Tóth, A; Vince, T; Virván, O (szerk.) Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok:

	<p>Nemzetközi földrajzi konferencia Beregszász, 2020. március 26–27. Tanulmánykötet = Social'no-geografični procesi v Shidno-Central'nij Èvropi: problemi, tendenciï, naprâmi : mižnarodna naukova geografična konferenciâ Beregove, 26-27 bereznja 2020 roku. Zbìrnìk naukovih robìt = Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends: International Geographical Conference Berehove, March 26–27, 2020. Selected papers Ungvár, Ukrajna: RIK-U Kiadó (2020) 356 p. pp. 523-531., 8 p.</p>
<p>Tokodi, Panna A turizmus és a biztonsági kihívások (tanulmány)</p>	<p>In: Mezőfi, Nóra; Németh, Kornél; Péter, Erzsébet; Püspök, Krisztián (szerk.) V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia tanulmánykötet. Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Campus (2021) 676 p. pp. 246-255., 10 p.</p>
<p>Michalkó, G; Németh, J; Tokodi, P; Abboud, T K; Birkner, Z The potential of the Visegrad Cooperation (V4) for the safe restarting of tourism in the region following the COVID-19 epidemic (tanulmány)</p>	<p>Scientia et Securitas 2: 4 pp. 452-458., 7 p. (2021) https://doi.org/10.1556/112.2021.00062</p>
<p>Mátyás, Szabolcs; Tokodi, Panna; Vári, Vince; Tihanyi, Miklós Investigation of Certain Components of Tourism Safety in the Visegrád Countries (tanulmány)</p>	<p>Internal Security 13: 1 pp. 89-97., 9 p. (2021) DOI: 10.5604/01.3001.0015.2902</p>
<p>Tokodi, Panna A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepciói (tanulmány)</p>	<p>Turizmus Bulletin 22: 2 pp. 14-26., 13 p. (2022) https://doi.org/10.14267/TURBULL.2022v22n2.2</p>
<p>Tokodi, Panna Rendészeti kihívások és feladatok a COVID19 világjárvány idején (könyvfejezet)</p>	<p>In: Michalkó, G; Németh, J; Birkner, Z (szerk.) Turizmusbiztonság, járvány, geopolitika. Budapest, Magyarország: Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. (2022) 183 p. pp. 153-165., 13 p.</p>
<p>Németh, József; Tokodi, Panna Law enforcement challenges and tasks during the COVID-19 pandemic (tanulmány)</p>	<p>Casopis Policajna Teoria a Prax 2022: 2 pp. 106-122., 17 p. (2022)</p>
<p>Tokodi, Panna A turizmus félelemföldrajza – a belföldi turisták biztonságérzetének dimenziói (tanulmány)</p>	<p>Statisztikai Szemle 101: 1 pp. 53-74., 22 p. (2023)</p>
<p>Panna, Tokodi Law and order issues in emergency situations, with special reference to tourism security (tanulmány)</p>	<p>Police Studies: The Periodical of the Police Scientific Council 2022-01-2 pp. 135-151., 17 p. (2023)</p>

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Táblázatok jegyzéke

1. számú táblázat: A külföldi turisták körében végzett felmérés általános jellemzői
2. a) számú táblázat: Az utazási döntést befolyásoló tényezők általános biztonsági állítások szerinti vizsgálata
2. b) számú táblázat: Az utazási döntést befolyásoló tényezők közbiztonsági állítások szerinti vizsgálata
3. számú táblázat: A biztonsági tényezők két dimenziója, a faktorelemzés eredménye
4. számú táblázat: Faktorelemzés eredménye a kockázatészlelés faktorában
5. számú táblázat: A turizmusbiztonságot érintő biztonsági tényezők klaszterek szerinti vizsgálata
6. számú táblázat: A biztonsági dimenziók értékei a három csoportban és az alhipotézisteszt eredménye
7. számú táblázat: A kockázatészlelés értékei a három csoportban és az alhipotézisteszt eredménye
8. számú táblázat: Kapcsolat a kockázatészlelés dimenziója és a biztonság fontosságát mérő dimenziók között a teljes mintában és a klaszterekben
9. számú táblázat: A belföldi turisták körében végzett felmérés általános jellemzői
10. számú táblázat: Az utazási döntést befolyásoló tényezők közbiztonsági állítások szerinti vizsgálata
11. számú táblázat: A közbiztonság faktor elemzésének eredménye
12. számú táblázat: Az utazási döntésben szerepet játszó tényezők közbiztonsági faktor szerinti fontossági sorrendje
13. számú táblázat: A faktorelemzés eredménye a közbiztonsági kockázatészlelés faktorában
14. számú táblázat: A közbiztonsági kockázatészlelés esetében mért klaszterek szerinti eltérések
15. számú táblázat: Faktorelemzés eredménye a pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés faktorában
16. számú táblázat: A pénzügyi/tranzakciós kockázatészlelés esetében mért klaszterek szerinti eltérések
17. számú táblázat: A kockázatészlelés faktorai közötti eltérések vizsgálata

18. számú táblázat: 2016-2018. évi hazai és nemzetközi turisztikai szakajtó feldolgozása

Évjárat	Szakfolyóirat/ Internetes portál neve	Nyelv	Turizmusbiztonságot érintő témakör/terület
2017	Turizmus Bulletin	magyar	egyéni (család) biztonság
2017	Turizmus Bulletin	magyar	versenyképesség - biztonság
2018	Turizmus Bulletin	magyar	szálloda kialakítása, létesítmények, berendezés
2018	Turizmus Bulletin	magyar	szolgáltatás- és desztinációmarketing, marketingstratégia, menedzsment, kríziskommunikáció
2018	Turizmus Bulletin	magyar	deviancia, szexturizmus, gyermekmunka, emberkereskedelem
2018	Turizmus Bulletin	magyar	megújuló szolgáltatások, turizmusbiztonság, rendezvények, terrorizmus
2018	Turizmus Bulletin	magyar	biztosítás például utas
2018	Turizmus Bulletin	magyar	szubjektív biztonságérzet
2018	turizmus.com	magyar	repülőtéri biztonság (poggyász), közlekedés, terrorfenyegetettség, over-tourism (turista áradat), utasszállítók biztonsága, rablás,
2017	turizmus.com	magyar	a rendészeti szervek feladatai, a turizmusbiztonság oktatási-kutatási területei, turisztikai szolgáltatók és szolgáltatások, foglalkoztatás
2018	Visegrádi Csoport- Európa Szívében (MTÜ kiadványa)	magyar	biztonság
2018	mtu.gov.hu (Magyar Idők interjú vezérigazgatóval)	magyar	menekülthelyzet, terrorizmus
2017	Turizmus Summit Konferencia	magyar	digitalizáció, biztonság, információbiztonság
2018	Current Issues in Tourism Volume 23, 2020 - Issue 6	angol	közúti biztonság, közlekedésbiztonság
2018	Current Issues in Tourism Volume 23, 2020 - Issue 6	angol	pénzügyi, egészségügyi válság
2018	Asia Pacific Journal of	angol	terrorizmus, gazdaság

	Tourism Research		
2016	Asia Pacific Journal of Tourism Research	angol	kockázatkerülés, kríziskommunikáció
2018	Anatolia An International Journal of Tourism and Hospitality Research	angol	motiváció- döntéshozatal
2017	Tourism Management	angol	kockázat-turizmus
2018	Tourism Management	angol	kríziskommunikáció
2017	The Journal of Risk Analysis and Crisis Response	angol	vidéki turisztikai biztonság, balesetek, kockázatkezelés
2016	Annals of Tourism Research	angol	válsághelyzet, kríziskommunikáció, biztonsági eszközök, biztonsági személyzet, mobilitás, extrém mobilitás,
2017	Annals of Tourism Research	angol	utazási félelmet érintő tényezők (sokk, pánik, kockázat, szorongás és aggodalom), az utazási félelem modellje,
2016	Journal of Sustainable Tourism	angol	fenntartható turizmus
2016	Journal of Travel and Tourism Marketing	angol	repülőtéri biztonság, észlelt biztonság,
2018	Tourism Analysis	angol	terrorizmus, fizikai biztonság, pozitív közösségi megjelenés, biztonsági terv,
2018	International Journal of Tourism & Hospitality Reviews	angol	adatgyűjtés, kutatás+fejlesztés
2016	International Journal of Tourism & Hospitality Reviews	angol	élelmiszerbiztonság, HACCP, élelmiszer-higiéncia, veszélyelemzés
2018	Tourism Recreation Research	angol	tömeges-turizmus (over-tourism), nyugtalanság, szorongás, környezeti biztonság, politikai válság, kockázatterzékelés, motiváció, úti cél - élmények,
2016	Journal of Hospitality and Tourism Management.	angol	desztináció imázs, biztonság, katasztrófa-menedzsment

2017	Journal of Hospitality and Tourism Management.	angol	turisztikai ipar, katasztrófa-menedzsment
2017	Journal of Hospitality Marketing & Management	angol	desztináció imázs, biztonság

Forrás: szerző szerkesztése, 2020

2. sz. melléklet: Ábrák – Képek – Térképek jegyzéke

Ábrák:

1. számú ábra: A módszertani elemek összesítése
2. számú ábra: Teoretikus pillérek
3. számú ábra: Rendvédelem és közbiztonság 2019. december
4. számú ábra: Az elméleti keret folyamatábrája
5. számú ábra: A világ turizmusának mérőszámai
6. számú ábra: Tartózkodási jogosultság
7. számú ábra: A terrorcselekmények és az áldozatok számának trendje
8. számú ábra: A terrorcselekmények helyét és intenzitását áttekinthető térkép (2016)
9. számú ábra: A nemzetközi utazásban résztvevő turisták számának (jelenlegi és várható) trendje 1950-2030 között
10. számú ábra: Egyiptom turisztikai és terror adatai 1995-2015
11. számú ábra: Izrael turisztikai és terror adatai 1995-2015
12. számú ábra: Törökország turisztikai és terror adatai 1995-2015
13. számú ábra: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Magyarországon
14. számú ábra: A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma turisztikai régióként (2015-2019)
15. számú ábra: A rendőri vezetői interjúk során feldolgozott témakörök
16. számú ábra: A Blake–Mouton- féle vezetői rács modell
17. számú ábra: Nem tervezett és nem tervezhető kockázatok kezelésének folyamata – elvi ábra
18. számú ábra: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma turisztikai régióként (2015-2019*)
19. számú ábra: A külföldi elkövetők és sértettek számának alakulása Magyarországon 2010-2019 között
20. számú ábra: A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (2001-2019 között)
21. számú ábra: A rendőrség veszélyhelyzettel összefüggő összesített intézkedései 2021. június 01-én
22. számú ábra: A lopások számának alakulása megyénként
23. számú ábra: Egyes regisztrált bűncselekmények számának alakulása hazánkban
24. számú ábra: A határátlépés folyamata

Képek:

1. számú kép: Csomagátvizsgálás a repülőtéren
2. számú kép: Behajtást megakadályozó sorompó és beton virágláda a budapesti Városligetben
3. számú kép: Illusztráció úti okmányokról
4. számú kép: Utazás kutyával
5. számú kép: Rendőri védelem a Prado Múzeumnál
6. számú kép: Kijelölt gyalogos-átkelőhely Európolis tartományban
- 7-8. számú kép: Behajtást akadályozó leengedhető sorompó és virágágyás Toledoban

Térképek:

1. számú térkép: A világ globális bűnözési indexe (2022. első félév)
2. számú térkép: A világ globális biztonsági indexe (2022. első félév)
3. számú térkép: Európa bűnözési indexe (2022. első félév)
4. számú térkép: Mintaterületek

3. sz. melléklet: A külföldi turistákra vonatkozó kérdőív

MAGYARORSZÁGRA LÁTOGATÓ TURISTÁK
(2018-AS KSH REPREZENTATÍV MINTA ALAPJÁN 1000 FŐ)

Kedves Kitöltő!

Kérdőíves felmérést végzünk a korábban magyarországi látogatást tett külföldi turisták körében Magyarország turizmusbiztonsági helyzetével kapcsolatban. A kérdőív kitöltése maximum 20 percet vesz igénybe. A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon zajlik, az Európai Unió adatvédelmi szabályait betartva.

Köszönjük, hogy válaszaival hozzájárul kutatásunk sikerességéhez!

SCREENER

S0.

IF<18 terminate

SA NUM (RANGE 16-99) – 0,1min

D2. Életkora:

S1A. Járt 2019-ben Magyarországon?

1. igen
2. nem – TERMINATE

SA – 0,2min

S1. Mennyi időt töltött legutóbbi utazása során Magyarországon?

1. Kevesebb mint 1 éjszakára - TERMINATE
2. 1-3 éjszakára
3. 4 vagy annál több éjszakára

MAIN

SA – 0,1min

Q1. Milyen gyakran jár Magyarországra?

1. Egyszer voltam ezidáig Magyarországon
2. Többször jártam már Magyarországon
3. Rendszeresen járok Magyarországra

SA – 0,2min

Q2. Milyen gyakran utazik külföldre?

1. évente egyszer
2. évente két-három alkalommal
3. évente négyszer vagy többször

OE – 0,5min

Q3. Mi az első dolog, ami eszébe jut Magyarországról?

.....

SA – 0,5min

Q4. Ki szervezte legutóbbi magyarországi utazását?

1. Teljes mértékben egyénileg (önmaga vagy útitársai által) szervezett utazás
2. Részben egyénileg (önmaga vagy útitársai által), részben utazási iroda, utazásközvetítő cég közreműködésével szervezett utazás
3. Teljes mértékben utazási iroda, utazásközvetítő cég közreműködésével szervezett utazás (utazási csomag)

A – 0,2min

Q5. Kikkel utazott együtt legutóbbi magyarországi látogatásakor?

1. Egyedül (1 fő)
2. Kettesben (2 fő)
3. Családdal, rokonokkal (minimum 3 fő)
4. Csoportosan barátokkal, munkatársakkal (minimum 3 fő)

SA – 0,2min

PROG: Csak akkor jelenjen meg ez a kérdés, ha az előző kérdésnél (Q5) a 2-4 válaszok valamelyikét adta meg.

Q6. Utazott Önnel 6 év alatti gyermek?

1. igen
2. nem

SA – 0,5min

PROG: Rotate items

Q7. Milyen célból érkezett legutóbb Magyarországra (mi az utazásának legfontosabb motivációja)?

1. Átutazás
2. Vásárlás
3. Városnézés
4. Bulizás, szórakozás
5. Rokonok, ismerősök meglátogatása
6. Kulturális rendezvényen való részvétel
7. Vízparti nyaralás, üdülés
8. Egészségmegőrzés (gyógyfürdő, orvosi kezelés stb.)
9. Sportrendezvényen való részvétel
10. Hivatalos út (üzlet, konferencia stb.)
11. Kirándulás, túrázás, vízi sport, természetjárás
97. Egyéb, éspedig:..... OE

SA – 0,3min

PROG: Rotate items

Q8. Milyen közlekedési eszközzel érkezett Magyarországra (melyikkel lépte át a határt)?

1. Repülővel
2. Személyautóval
3. Kisbusszal
4. Turistabusszal
5. Motorral
6. Kerékpárral
7. Vonattal
8. Gyalog
97. Egyéb, éspedig:..... OE

SA – 0,3min

PROG: Rotate items

Q9. Legutóbbi magyarországi tartózkodása során milyen szálláshelyen töltötte a legtöbb időt?

1. Rokonoknál, ismerősöknél lakok
2. Saját ingatlanomban lakok
3. Szálloda
4. Apartmanház
5. Airbnb
6. Hostel, kollégium, turistaszállás
7. Panzió
8. Kemping
9. Falusi szállás
97. Egyéb, éspedig:..... OE

SA – 0,2min

Q10. Melyik az a hely, ahol legutóbbi magyarországi utazása során a legtöbb időt töltötte?

1. Budapest
2. Balaton
3. A település/térség megnevezése, ahol sokat időzik/időzött..... OE
4. Sokfelé jár, vagy körutazáson vesz részt
99. Nem tudja/nem válaszol

3,3min

Q11. Utazásai során az alábbi tényezők általában mennyire fontosak az Ön számára?

		Egyáltalán nem fontos/jellemző	Alig fontos/ jellemző	Fontos/jellemző is meg nem	Elég fontos/ jellemző	Nagyon fontos/ jellemző
1	Jó ár-érték arányú szolgáltatások	1	2	3	4	5
2	Elkerülni az eltévedést	1	2	3	4	5
3	Helyiek és kultúrájuk alaposabb megismerése	1	2	3	4	5
4	Biztonságos környezet	1	2	3	4	5
5	Rokonok, ismerősök ajánlása	1	2	3	4	5
6	A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)	1	2	3	4	5
7	Érintetlen, kevésbé kiépített turisztikai infrastruktúrájú úti cél	1	2	3	4	5
8	Az utazás előre megtervezett legyen (útvonal, időbeosztás, szállásfoglalás)	1	2	3	4	5
9	Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket	1	2	3	4	5
10	Újdonságérzet	1	2	3	4	5
11	Akadálymentesítés (ideértve az ételallergiákat is)	1	2	3	4	5
12	Terrorfenyegetettség mentes legyen	1	2	3	4	5
13	Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)	1	2	3	4	5
14	Olyan helyre utazni, ahol előtte még nem jártam	1	2	3	4	5
15	Izgalom, kaland akár veszélyek árán is	1	2	3	4	5
16	Elkerülni, hogy a szolgáltatók megkárosítsanak, átverjenek	1	2	3	4	5
17	Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban	1	2	3	4	5
18	Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése	1	2	3	4	5
19	Utazási biztosítást kötni	1	2	3	4	5
20	Egészségügyi előírásokról előzetesen tájékozódni	1	2	3	4	5
21	Kevés esély legyen természeti katasztrófák (földrengés, szélvihar, áradás stb.) előfordulására	1	2	3	4	5
22	Elkerülni a balesetveszélyes területeket, helyzeteket	1	2	3	4	5
23	Az élmények megosztása a közösségi médiában (például Facebook, Instagram)	1	2	3	4	5
24	Az utazással együtt járó fáradalmak mérséklése (könnyű megközelíthetőség)	1	2	3	4	5
25	Ismeretlen, helyi étel- és italkülönlegességeket kipróbálni	1	2	3	4	5
26	Elkerülni a fertőzésveszélyes helyszíneket	1	2	3	4	5
27	Természetben sok időt tudjak eltölteni	1	2	3	4	5
28	Minél több történelmi, kulturális attrakciót tudjak megtekinteni	1	2	3	4	5

SA GRID 0,15min/ítem → 26*0,15=3,9min

PROG: Rotate ítems

Q12. Korábbi utazása(i) során felmerült-e Önben, hogy Magyarországon...?

		Egyáltalán nem	Kis mértékben	Közepes mértékben	Nagy mértékben	Teljes mértékben
1	A vezetékes víz az egészségére ártalmas lehet	1	2	3	4	5
2	Eltévedhet, és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
3	Terrorcselekmény áldozatává válhat	1	2	3	4	5
4	Közlekedési balesetet szenvedhet	1	2	3	4	5
5	A taxisofőr becsaphatja	1	2	3	4	5
6	Veszélyes az utcán ékszereket, értékes kiegészítőket viselni	1	2	3	4	5
7	A helyi ételektől megbetegedhet	1	2	3	4	5
8	Üzletben vásárláskor átverhetik	1	2	3	4	5
9	Természeti katasztrófa (földrengés, szélvihar, árvíz, felhőszakadás stb.) áldozata lehet	1	2	3	4	5
10	Nem ismeri a helyi szokásokat és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
11	Fizikailag bántalmazhatják	1	2	3	4	5
12	Fertőzőbetegséget kaphat	1	2	3	4	5
13	Pénzét, vagyontárgyait (pl. Jármű) iratait, holmiját, csomagját ellophatják	1	2	3	4	5
14	Tűzesetben megsérülhet	1	2	3	4	5
15	Pénzváltáskor hamis vagy nem megfelelő címletű bankjegyeket kap	1	2	3	4	5
16	Tévesen informálják, és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
17	A köztereken, pályaudvarokon, rendezvényeken a fokozott rendőri jelenlét aggodalomra adhat okot	1	2	3	4	5
18	Alacsony higiénias viszonyokkal találkozik, mely Ön egészségére kockázatot jelenthet	1	2	3	4	5
19	Szexuális zaklatás/ erőszak áldozata lehet	1	2	3	4	5
20	Pénzfelvétel ATM-ből problémát okozhat	1	2	3	4	5
21	Nyelvi akadályok miatt bajba kerül	1	2	3	4	5
22	A levegőszennyezettség mértéke egészségére káros lehet	1	2	3	4	5
23	Helyi lakosokkal kapcsolatot teremteni nem ajánlatos	1	2	3	4	5
24	Rovarcsípés kellemetlenséget vagy betegséget okoz	1	2	3	4	5
25	Társadalmi státusza csökken az utazással	1	2	3	4	5
26	Politikai zavargások, felkelések zavarják meg az utazását	1	2	3	4	5

SA GRID 0,15min/ítem → 33*0,15=4,95min

PROG: Rotate items

Q13. Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon?

		Egyáltalán nem kockázatos	Kis mértékben kockázatos	Közepes mértékben	Nagy mértékben kockázatos	Teljes mértékben kockázatos
1	Utcai árústól vásárolni	1	2	3	4	5
2	Taxiba szállni	1	2	3	4	5
3	Bankkártyával fizetni	1	2	3	4	5
4	Biztosítás nélkül utazni	1	2	3	4	5
5	Autót bérelni	1	2	3	4	5
6	Megbetegedni és orvoshoz fordulni	1	2	3	4	5
7	Helyi tömegközlekedést igénybe venni	1	2	3	4	5
8	Csapból vizet inni	1	2	3	4	5
9	A turisztikai zónát elhagyni	1	2	3	4	5
10	Bank automatából készpénzt felvenni	1	2	3	4	5
11	Egyedül sétálni egy parkban	1	2	3	4	5
12	Éjszaka az utcán tartózkodni	1	2	3	4	5
13	Saját gépkocsival közlekedni	1	2	3	4	5
14	Eltévedni egy városban	1	2	3	4	5
15	Utcai büfében étkezni	1	2	3	4	5
16	Folyókban, tavakban fürdőzni	1	2	3	4	5
17	Kórházba kerülni	1	2	3	4	5
18	Pénzt váltani	1	2	3	4	5
19	Készpénzzel fizetni	1	2	3	4	5
20	Étteremben, bárban fogyasztani	1	2	3	4	5
21	Csak bankkártyás fizetésre készülni	1	2	3	4	5
22	Vallási különbségekből adódóan konfliktusba kerülni	1	2	3	4	5
23	A tájékozódást segítő megfelelő táblákat értelmezni	1	2	3	4	5
24	Ügyet intézni a nyelv és helyi szabályozások ismeretének hiányában (pl. rendőrségen)	1	2	3	4	5
25	Rovarcsípést szenvedni	1	2	3	4	5
26	-Szolgáltatások igénybe vételekor rossz ár/érték arány	1	2	3	4	5
27	Biztonsági ellenőrzésen (múzeum, koncert) átesni	1	2	3	4	5
28	Tiltott helyen parkolni	1	2	3	4	5
29	Eltévedés esetén helyiek segítségét kérni	1	2	3	4	5
30	Poggyászt, csomagot repülőtéren, pályaudvaron, szálloda halljában őrizetlenül hagyni	1	2	3	4	5
31	Sétahajózáson részt venni	1	2	3	4	5
32	Zsebtolvajlás áldozatává válni	1	2	3	4	5
33	Tömegrendezvényen részt venni (fesztivál, koncert, felvonulás)	1	2	3	4	5

13,05

MA – 0,4min

PROG: Rotate items

Q14. Honnan hallott, tájékozódott Magyarországról utazása előtt? (Több válasz is lehetséges)

1. Barátaimtól, ismerőseimtől, családtagjaimtól
2. Utazási kiállítás
3. Utazási magazin (nyomtatott)
4. Instagram, facebook (social networking websites)
5. Utazási blog/vlog
6. Tartalommegosztó közösségek (pl. Youtube)
7. Magyarország hivatalos weboldala
8. Kereső hirdetések (pl. Google)
9. Értékelő weboldalak (pl. Tripadvisor, booking ratings)
10. Microblog (pl. Twitter)
11. Tanulmányok során
97. Egyéb:..... OE

OE – 0,2min

Q15A. Nevezzen meg egy olyan országot, ahol már járt, de utazása során határozottan felmerült Önben, hogy nincs biztonságban!

1.
2. Nincs ilyen ország

ONLY IF Q15A=1

OE – 0,3min

Q15B. Itt mitől félt leginkább?

.....

OE – 0,2min

Q16A. Nevezzen meg egy olyan országot, ahova szívesen elutazna, de elsősorban azért nem teszi, mert úgy gondolja, nem lenne biztonságban!

1.
2. Nincs ilyen ország

ONLY IF Q16A=1

OE – 0,3min

Q16B. Itt mitől fél leginkább?

.....

SA NUM (RANGE 1-200) – 0,2min

Q17A. Ha saját országában (ahol életvitelszerűen él) önmaga biztonságérzetét 100-nak értékeli, akkor mekkora értéket rendelne a Magyarországon Ön által észlelt biztonsághoz egy 1-200-as skálán

Írjon ide egy számot 1-200 között:.....

ONLY IF Q17A<=50 OR Q17A>=150

OE – 0,4min

Q17B. Röviden megosztaná velünk, hogy véleménye szerint mi okozza a biztonságérzetében a különbséget saját országához képest?

.....

2,0min

Kérjük adjon meg néhány személyes adatot

SA – 0,1min

D1. Nem

1. Férfi
2. Nő

SA – 0,1min

D3. Legmagasabb iskolai végzettsége

1. alapkú iskola
2. középiskola
3. főiskola/ egyetem

SA – 0,1min

D4. Foglalkozás

1. Tanuló
2. Háztartásbeli
3. állami szférában dolgozik
4. vállalati szférában dolgozik
5. vállalkozó
6. Munkanélküli
7. nyugdíjas

0,3min

VERSION TOTAL: 18,65 min (w/o quotas)

Incl. 12 OEs

4. sz. melléklet: A belföldi turistákra vonatkozó kérdőív

MAGYAR LAKOSSÁG

Kedves Kitöltő!

A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. kérdőíves felmérést végez a magyar lakosság körében Magyarország turizmusbiztonsági helyzetével kapcsolatban.

A kérdőívet csak olyan 18 év feletti Magyarországon élő magyar állampolgár töltsse ki, aki az elmúlt év évben legalább egyszer, legalább egy éjszakát turisztikai célból távol töltött az otthonától (akár belföldön, akár külföldön).

A kérdőív kitöltése kb. 18 percet vesz igénybe. A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon zajlik, az Európai Unió adatvédelmi szabályait betartva.

Köszönjük, hogy válaszaival hozzájárul kutatásunk sikerességéhez!

SCREENER

SA NUM (RANGE 16-99) – 0,1min

IF S1<18 - TERMINATE

S1. Kérem, adja meg a legutóbb betöltött életévét:

Kor: ...

SA – 0,2min

IF S3<1

S2. Az elmúlt egy évben milyen gyakran utazott el és töltött legalább egy éjszakát otthonától távol (akár belföldön, akár külföldön, akár szabadidős, akár hivatásturisztikai célból)?

1. Nem utaztam az elmúlt egy évben
2. Az elmúlt egy évben egy ilyen utazáson vettem részt
3. Az elmúlt egy évben két-három ilyen utazáson vettem részt
4. Az elmúlt egy évben több mint három ilyen utazáson vettem részt

QUOTAS – N/A min

Nem / Kor / Teltíp kérdések 18+ lakossági reprezentatív alapon

0,3min

MAIN

SA – 0,1min

Q1. Jellemzően hova utazik?

1. Inkább belföldre
2. Inkább külföldre
3. Belföldre és külföldre egyaránt

SA GRID 0,15min/item → 28*0,15=4,2min

Q2. Utazásai (belföldi és külföldi egyaránt) során általában mennyire fontosak az Ön számára vagy jellemzőek Önre az alábbi tényezők?

		Egyáltalán nem fontos/j	Alig fontos/	Fontos is meg nem is	Elég fontos	Nagyon fontos
1	Jó ár-érték arányú szolgáltatások	1	2	3	4	5
2	Elkerülni az eltévedést	1	2	3	4	5
	Helyiek és kultúrájuk alaposabb megismerése	1	2	3	4	5
4	Biztonságos környezet	1	2	3	4	5
5	Rokonok, ismerősök ajánlása	1	2	3	4	5
6	A látogatók szigorú biztonsági ellenőrzése (például múzeumi vagy koncert belépés előtt)	1	2	3	4	5
7	Érintetlen, kevésbé kiépített turisztikai infrastruktúrájú úti cél	1	2	3	4	5
8	Az utazás előre megtervezett legyen (útvonal, időbeosztás, szállásfoglalás)	1	2	3	4	5
9	Elkerülni a bűncselekmények által fertőzött helyszíneket	1	2	3	4	5
10	Újdonságérzet	1	2	3	4	5
11	Akadálymentesítés (ideértve az ételallergiákat is)	1	2	3	4	5
12	Terrorfenyegetettség mentes legyen	1	2	3	4	5
13	Előzetesen tájékozódni az úti cél biztonságosságáról (pl. konzuli szolgálaton keresztül)	1	2	3	4	5
14	Olyan helyre utazni, ahol előtte még nem jártam	1	2	3	4	5
15	Izgalom, kaland akár veszélyek árán is	1	2	3	4	5
16	Elkerülni, hogy a szolgáltatók megkárosítsanak, átverjenek	1	2	3	4	5
17	Legyen fokozott rendőri jelenlét a pályaudvarokon, repülőtereken, forgalmasabb közlekedési csomópontokban	1	2	3	4	5
18	Az utazással járó kockázatok kiküszöbölése	1	2	3	4	5
19	Utazási biztosítást kötni	1	2	3	4	5
20	Egészségügyi előírásokról előzetesen tájékozódni	1	2	3	4	5
21	Kevés esély legyen természeti katasztrófák (földrengés, szélvihar, áradás stb.) előfordulására	1	2	3	4	5
22	Elkerülni a balesetveszélyes területeket, helyzeteket	1	2	3	4	5
23	Az élmények megosztása a közösségi médiában (például Facebook, Instagram)	1	2	3	4	5
24	Az utazással együtt járó fáradalmak mérséklése (könnyű megközelíthetőség)	1	2	3	4	5
25	Ismeretlen, helyi étel- és italkülönlegességeket kipróbálni	1	2	3	4	5
26	Elkerülni a fertőzésveszélyes helyszíneket	1	2	3	4	5
27	Természetben sok időt tudjak eltölteni	1	2	3	4	5
28	Minél több történelmi, kulturális attrakciót tudjak megtekinteni	1	2	3	4	5

SA GRID 0,15min/ítem → 21*0,15=3,15 min

Q3. Mennyire ért egyet a következő, arra vonatkozó állításokkal, amiért a magyaroknak érdemes lehet Magyarországon utazni?

		Egyáltalán nem értek egyet	Kis mértékben értek egyet	Közepesen értek egyet	Nagy mértékben értek egyet	Teljes mértékben értek egyet
1	olcsó	1	2	3	4	5
2	magyarul beszélnek (nincsenek nyelvi nehézségek)	1	2	3	4	5
3	biztonságos	1	2	3	4	5
4	erősíti a hazaszeretetet	1	2	3	4	5
5	lehet forintban fizetni	1	2	3	4	5
6	belföldre utazni kevésbé kockázatos, mint külföldre	1	2	3	4	5
7	ha megbetegszik, bárhol igénybe veheti az orvosi ellátást	1	2	3	4	5
8	magyar ételeket lehet fogyasztani	1	2	3	4	5
9	terrorfenyegetettség mentes	1	2	3	4	5
10	kiszámítható az időjárás	1	2	3	4	5
11	természeti katasztrófák (pl. földrengés, árvíz) esélye csekély	1	2	3	4	5
12	természeti értékekben gazdag kínálat	1	2	3	4	5
13	kulturális, történelmi értékekben gazdag kínálat	1	2	3	4	5
14	azt kapom, amit ígértek	1	2	3	4	5
15	könnyű tájékozódni	1	2	3	4	5
16	jó vásárlási lehetőségek	1	2	3	4	5
17	széles gasztronómiai kínálat	1	2	3	4	5
18	helyismeret miatt	1	2	3	4	5
19	ismertek a vallási, kulturális szokások, kevesebb az ebből eredő konfliktus	1	2	3	4	5
20	elkerülhetők az átverések	1	2	3	4	5
21	az úti célok könnyen elérhetők	1	2	3	4	5

3,25min

Q4. Magyarországi utazásai során felmerült-e Önben, hogy...?

		Egyáltalán nem	Kis mértékben	Közepes mértékben	Nagy mértékben	Teljes mértékben
1	A vezetékes víz az egészségére ártalmas lehet	1	2	3	4	5
2	Eltévedhet, és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
3	Terrorcselekmény áldozatává válhat	1	2	3	4	5
4	Közlekedési balesetet szenvedhet	1	2	3	4	5
5	A taxisofőr becsaphatja	1	2	3	4	5
6	Veszélyes az utcán ékszereket viselni	1	2	3	4	5
7	A helyi ételektől megbetegedhet	1	2	3	4	5
8	Üzletben vásárláskor átverhetik	1	2	3	4	5
9	Természeti katasztrófa (földrengés, szélvihar, árvíz, felhőszakadás stb.) áldozata lehet	1	2	3	4	5
10	Nem ismeri a helyi szokásokat és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
11	Fizikailag bántalmazhatják	1	2	3	4	5
12	Fertőző betegséget kaphat	1	2	3	4	5
13	Pénzét, vagyontárgyait (pl. Jármű) iratait, holmiját, csomagját ellophatják	1	2	3	4	5
14	Tűzesetben megsérülhet	1	2	3	4	5
15	Pénzváltáskor vagy pénzfelvételkor hamis vagy nem megfelelő címletű bankjegyeket kap	1	2	3	4	5
16	Tévesen informálják, és emiatt bajba kerülhet	1	2	3	4	5
17	A köztereken, pályaudvarokon, rendezvényeken a fokozott rendőri jelenlét aggodalomra adhat okot	1	2	3	4	5
18	Alacsony higiénias viszonyokkal találkozik, mely Ön egészségére kockázatot jelenthet					
19	Szexuális zaklatás/ erőszak áldozata lehet	1	2	3	4	5
20	Pénzfelvétel ATM-ből problémát okozhat	1	2	3	4	5
21	A levegőszennyezettség mértéke egészségére káros lehet	1	2	3	4	5
22	Rovarcsípés kellemetlenséget vagy betegséget okoz					
23	Nem tanácsos idegenekkel beszélgetni	1	2	3	4	5
24	Társadalmi státusza csökken az utazással	1	2	3	4	5
25	Politikai zavargások, felkelések zavarják meg az utazását	1	2	3	4	5

Q5. Ön szerint mekkora kockázatot jelent egy turistának Magyarországon...?

		Egyáltalán nem kockázatos	Kis mértékben kockázatos	Közepes mértékben kockázatos	Nagy mértékben kockázatos	Teljes mértékben kockázatos
1	Utcai árustól vásárolni	1	2	3	4	5
2	Taxiba szállni	1	2	3	4	5
3	Bankkártyával fizetni	1	2	3	4	5
4	Biztosítás nélkül utazni	1	2	3	4	5
5	Autót bérelni	1	2	3	4	5
6	Megbetegedni és orvoshoz fordulni	1	2	3	4	5
7	Helyi tömegközlekedést igénybe venni	1	2	3	4	5
8	Csapból vizet inni	1	2	3	4	5
9	A turisztikai zónát elhagyni	1	2	3	4	5
10	Bank automatából készpénzt felvenni	1	2	3	4	5
11	Egyedül sétálni egy parkban	1	2	3	4	5
12	Éjszaka az utcán tartózkodni	1	2	3	4	5
13	Saját gépkocsival közlekedni	1	2	3	4	5
14	Eltévedni egy városban	1	2	3	4	5
15	Utcai büfében étkezni	1	2	3	4	5
16	Folyókban, tavakban fürdőzni	1	2	3	4	5
17	Kórházba kerülni	1	2	3	4	5
18	Pénzt váltani	1	2	3	4	5
19	Készpénzzel fizetni	1	2	3	4	5
20	Étteremben, bárban fogyasztani	1	2	3	4	5
21	Csak bankkártyás fizetésre készülni	1	2	3	4	5
22	Vallási különbségekből adódóan konfliktusba kerülni	1	2	3	4	5
23	A tájékozódást segítő megfelelő táblákat értelmezni	1	2	3	4	5
24	Ügyet intézni a nyelv és helyi szabályozások ismeretének hiányában (pl. rendőrségen)	1	2	3	4	5
25	Rovarcsipést szenvedni	1	2	3	4	5
26	Szolgáltatások igénybe vételekor rossz ár/érték arány	1	2	3	4	5
27	Biztonsági ellenőrzésen (múzeum, koncert) átesni	1	2	3	4	5
28	Tiltott helyen parkolni	1	2	3	4	5
29	Eltévedés esetén helyiek segítségét kérni	1	2	3	4	5
30	Poggyászt, csomagot repülőtéren, pályaudvaron, szálloda halljában őrizetlenül hagyni	1	2	3	4	5
31	Sétahajózáson részt venni	1	2	3	4	5
32	Zsebtolvajlás áldozatává válni	1	2	3	4	5
33	Tömegrendezvényen részt venni (fesztivál, koncert, felvonulás)	1	2	3	4	5

OE – 0,2min

Q6A. Nevezzen meg egy olyan országot, ahol már járt, de utazása során határozottan felmerült Önben, hogy nincs biztonságban!

1. 2. Nincs ilyen ország
OE – 0,3min

Q6B. Itt mitől félt leginkább?

.....

OE – 0,2min

Q7A. Nevezzen meg egy olyan országot, ahova szívesen elutazna, de elsősorban azért nem teszi, mert úgy gondolja, nem lenne biztonságban!

1. 2. Nincs ilyen ország

OE – 0,3min

Q7B. Itt mitől fél leginkább?

.....

SA NUM PER ROW (RANGE 1-200) – 1,2min

Q8. Ha önmaga biztonságérzetét lakóhelyén 100-nak értékeli, akkor mekkora értéket rendelne az Ön által vélt biztonságához egy 1-200-as skálán

1. Budapesten..... (Írjon ide egy számot 1-200 között)
2. Balatonon..... (Írjon ide egy számot 1-200 között)
3. Egy tipikus magyar faluban.....(Írjon ide egy számot 1-200 között)
4. Egy gyógyfürdővel rendelkező településen..... (Írjon ide egy számot 1-200 között)
5. Egy történelmi, kulturális vonzerőkkel rendelkező településen (Írjon ide egy számot 1-200 között)
6. Egy fesztiválhelyszínen..... (Írjon ide egy számot 1-200 között)

2,2min

Kérjük, adjon meg néhány személyes adatot

SA – 0,2min

D1. Mi annak a településnek a neve, irányítószáma ahol életvitelszerűen él?

Település neve:

SA – 0,1min

D2. Nem

1. Férfi
2. Nő

SA NUM (RANGE 16-99) – 0,1min

D3. Életkora:

SA – 0,1min

D4. Legmagasabb iskolai végzettsége

1. alapfokú iskola
2. középiskola
3. főiskola/ egyetem
- 4.

SA – 0,1min

D5. Foglalkozása

1. Tanuló
2. Háztartásbeli
3. állami szférában dolgozik
4. vállalati szférában dolgozik
5. vállalkozó
6. Munkanélküli
7. nyugdíjas

0,6min

VERSION TOTAL: 19,3min (w/o quotas)

Incl. 4 OEs

5. sz. melléklet: Turizmusbiztonság fókuszú interjúkérdések

1. A rendészeti szerveknél elvárt általános vezetői magatartás, a vezetői kompetenciák meghatározása nehéz feladat, hiszen vezetőként mindig az adott helyzetnek megfelelően kell alkalmazni az eszköztárunkat, és nemcsak ösztönösen vezetni, hanem megfelelő szintű vezetéstudományi elméleti ismeretekkel és gyakorlati tudással is bírni. „Legyen jó vagy rossz dolog, amit tapasztal, az mindenképpen hasznos, hiszen a jó módszereket beépítheti saját majdani vezetői munkájába, ha pedig rossz módszerrel találkozik, elhatározhatja, hogy ő vezetőként nem fog ilyen hibákat elkövetni.”¹⁹⁷ Ön mit gondol az e fajta vezetési szemléletről?
2. A vezetői magatartást kutatta Robert Blake és Jane Mouton, akik a '70-es években ötféle vezetési stílust különböztettek meg (1. beavatkozás kerülő vagy „fél” -vezetés, 2. hajtós vezetés, 3. emberközpontú vezetés, 4. csoportközpontú vezetés, 5. szervezeti ember vagy kompromisszumos vezetés). Ön melyik vezetési stílusba sorolná magát és miért?
3. Napjainkban komoly mértékben részese életünknek a biztonságunkért való aggodás. Annak tudata, hogy bekövetkezhet egy támadás vagy „valami” (például COVID-19) olyan tényező, ami a biztonságunkat, életünket veszélyeztetheti, befolyásolja viselkedésünket és így természetesen az utazási és fogyasztási szokásainkat is. Melyek azok a “tényezők”, amelyekre rendőrségi szinten fel tudnak készülni?
4. A közrend-közbiztonság fenntartása alapfeladata a rendőrségnek. Ezzel összefüggésben a turisztikai idényben, illetve azon kívüli időben, hogyan alakulnak a közterületi jelenlét mennyiségi, minőségi mutatói?
5. A turizmus rendszerében minden biztonságot befolyásoló tényező hat az utazási döntésre. A desztinációk biztonságáról kialakult kép meghatározza az utazási döntést. A kérdés, hogy a kényeszerű és sokszor jól látható biztonsági intézkedések milyen gondolatokat ébresztenek a turistákban? Például ha 100 méterenként állnak a rendőrök és gépkarabéllyal is fel vannak szerelve.
6. A turizmus és a biztonság szereplői között létfontosságú az együttműködés, a közös érdekek képviselése. A rendőrségen kívül mely szervezetek tevékenységének hatását érzékelik a turizmusbiztonságra általánosságban és helyi szinten?

¹⁹⁷ Kovács G. (2018): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 105-107.

7. A biztonsági kockázatok jelentős része továbbra is kriminogén jellegű (például bűncselekmények, szabálysértési eljárások). Nemcsak az utazóra, a turistára leselkednek „veszélyek”, hanem ő maga is lehet veszélyforrás egy-egy adott desztinációban, közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhat ahhoz. Mi a jellemző Ön szerint?

8. Ön szerint mi jelenti a legnagyobb kockázatot egy külföldi turistának Magyarországon?

9. A magyarországi rendőri vezetők nemzetközi utazási (hivatalos és/vagy személyes) tapasztalatai érdemben befolyásolják az általuk irányított szervezet illetékességi, felelősségi területének turizmusbiztonságát. Egyetért-e Ön ezzel? Ha igen, milyen tapasztalatai vannak? Ha nem, miért nem?

10. Megítélése szerint milyen intézkedéseket tehetne a rendőrség, hogy hazánkban (az Önök illetékességi területén) a turisták nagyobb biztonságban érezzék magukat?

11. Nevezzen meg egy olyan országot, ahol már járt, de utazása során határozottan felmerült Önben, hogy nincs biztonságban! (mint magánszemély) Mitől félt leginkább?

12. Nevezzen meg egy olyan országot, ahova szívesen elutazna, de elsősorban azért nem teszi, mert úgy gondolja nem lenne biztonságban! (mint magánszemély) Miért?

6. sz. melléklet: A turizmusbiztonság témakörben végzett rendőri vezetői interjúk időpontjai

- 2020. június 3. kapitányságvezető
- 2020. június 3. közrendvédelmi osztályvezető
- 2020. június 3. őrsparancsnok
- 2020. június 17. vármegyei rendőrfőkapitány
- 2020. június 29. rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes
- 2020. június 29. kapitányságvezető
- 2021. december 2. hivatalvezető
- 2021. december 16. kapitányságvezető
- 2021. december 21. kapitányságvezető
- 2022. november 28. vármegyei rendőrfőkapitány
- 2022. december 9. bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes
- 2022. december 9. vármegyei rendőrfőkapitány

7. sz. melléklet: Turizmus – terrorizmus (Egyiptom, Izrael, Törökország adatai)

Egyiptom	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
cselekmény	102	51	22	3	1	0	0	0	0	2	2	5	0	1	2	2	18	48	315	346	582	365
halottak száma	134	97	165	9	1	0	0	0	0	38	92	19	0	0	1	0	28	44	243	338	790	606
sérültek száma	135	63	47	15	1	0	0	0	0	171	117	92	0	0	25	0	109	87	624	547	1000	626
turisták száma/1000	2871	3528	3656	3213	4490	5116	4357	4906	5746	7795	8244	8646	10610	12296	11914	14051	9497	11196	9174	9628	9139	
turisztikai bevétel/millió	2954	3583	4046	2942	4361	4657	4119	4133	4704	6328	7206	8133	10327	12104	11757	13633	9333	10823	6747	7979	6897	
részesedés a világ turizmus bevételéből %	0,607	0,681	0,768	0,555	0,787	0,813	0,73	0,7	0,726	0,82	0,883	0,922	1,012	1,081	1,166	1,241	0,759	0,848	0,49	0,532	0,48	
változás																						
V-cselekmény		-50	-56,86	-86,36	-66,67	-100					0	150	-100		100	0	800	166,7	556,3	9,841	68,21	-37,29
V-halottak száma		-27,61	70,1	-94,55	-88,89	-100					142,1	-79,35	-100			-100		57,14	452,3	39,09	133,7	-23,29
V-sérültek száma		-53,33	-25,4	-68,09	-93,33	-100					-31,58	-21,37	-100			-100		-20,18	617,2	-12,34	82,82	-37,4
V-turisták száma/1000		22,88	3,63	-12,12	39,74	13,94	-14,84	12,6	17,12	35,66	5,76	4,88	22,72	15,89	-3,107	17,94	-32,41	17,89	-18,06	4,952	-5,082	
V-turisztikai bevétel/millió		21,29	12,92	-27,29	48,23	6,787	-11,55	0,34	13,82	34,52	13,87	12,86	26,98	17,21	-2,867	15,96	-31,54	15,96	-37,66	18,26	-13,56	

Izrael	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
cselekmény	12	16	12	14	6	12	58	69	37	18	43	78	53	131	36	14	51	66	37	293	58	50
halottak száma	18	71	27	19	2	7	109	305	154	59	45	47	13	30	1	4	21	14	2	49	20	16
sérültek száma	147	225	401	120	49	117	686	1405	467	248	251	153	27	238	40	17	77	90	8	152	118	175
turisták száma/1000	2215	2100	2010	1942	2312	2417	1196	862	1063	1506	1903	1825	2067	2572	2321	2803	2820	2886	2962	2927	2799	2900
turisztikai bevétel/millió	3491	3506	3740	3598	4800	4611	2854	2426	2473	2908	2750	3670	4234	5271	4924	5621	5869	6165	6577	6590	6574	6587
részesedés a világ turizmus bevételéből %	0,72	0,669	0,713	0,681	0,869	0,808	0,508	0,412	0,383	0,378	0,337	0,416	0,414	0,47	0,487	0,512	0,477	0,479	0,477	0,453	0,469	0,463
változás																						
V-cselekmény		33,3	-25,0	16,7	-57,1	100,0	383,3	19,0	-46,4	-51,4	138,9	81,4	-32,1	147,2	-72,5	-61,1	264,3	29,4	-43,9	691,9	-80,2	-13,8
V-halottak száma		294,4	-62,0	-29,6	-89,5	250,0	1457,1	179,8	-49,5	-61,7	-23,7	4,4	-72,3	130,8	-96,7	300,0	425,0	-33,3	-85,7	2350,0	-59,2	-20,0
V-sérültek száma		53,1	78,2	-70,1	-59,2	138,8	486,3	104,8	-66,8	-46,9	1,2	-39,0	-82,4	781,5	-83,2	-57,5	352,9	16,9	-91,1	1800,0	-22,4	48,3
V-turisták száma/1000		-5,2	-4,3	-3,4	19,1	4,5	-50,5	-27,9	23,3	41,6	26,4	-4,1	13,3	24,4	-9,8	20,8	0,6	2,3	2,6	-1,2	-4,4	3,6
V-turisztikai bevétel/millió		0,4	6,7	-3,8	33,4	-3,9	-38,1	-15,0	1,9	17,6	-5,4	33,5	15,4	24,5	-6,6	14,2	4,4	5,0	6,7	0,2	-0,2	0,2

Törökország	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
cselekmény	133	53	44	24	107	23	13	5	19	27	41	39	29	32	13	20	51	194	42	90	416	540
halottak száma	189	117	60	43	127	12	17	0	45	23	35	38	25	42	18	13	25	250	83	38	490	1004
sérültek száma	216	91	108	108	251	22	30	0	28	92	140	226	122	274	48	7	110	471	192	81	1100	2772
turisták száma/1000	7083	7966	9040	8960	6893	9586	10783	12790	13341	16826	20273	18916	26122	29792	30187	31364	34654	35698	37795	39811	39478	
turisztikai bevétel/millió	4957	5650	7002	7177	5203	7636	10067	11901	13203	15888	20760	19137	21662	26446	26331	26318	30302	31566	36192	38766	35413	
<i>részesedés a világ turizmus bevételéből %</i>	1,018	1,074	1,328	1,353	0,939	1,333	1,785	2,016	2,036	2,058	2,545	2,17	2,123	2,362	2,61	2,395	2,464	2,474	2,628	2,584	2,464	
változás																						
V-cselekmény		-60,15	-16,98	-45,45	345,8	-78,5	-43,48	-61,54	280	42,11	51,85	-4,878	-25,64	10,34	-59,38	53,85	155	280,4	-78,35	114,3	362,2	29,81
V-halottak száma		-38,1	-48,72	-28,33	195,3	-90,55	41,67	-100	45	-48,89	52,17	8,571	-34,21	68	-57,14	-27,78	92,31	900	-66,8	-54,22	1189	104,9
V-sérültek száma		-57,87	18,68	0	132,4	-91,24	36,36	-100	28	228,6	52,17	61,43	-46,02	124,6	-82,48	-85,42	1471	328,2	-59,24	-57,81	1258	152
V-turisták száma/1000		12,47	13,48	-0,885	-23,07	39,07	12,49	18,61	4,308	26,12	20,49	-6,694	38,09	14,05	1,326	3,90	10,49	3,01	5,87	5,33	-0,836	
V-turisztikai bevétel/millió		13,98	23,93	2,499	-27,5	46,76	31,84	18,22	10,94	20,34	30,66	-7,818	13,19	22,08	-0,435	-0,049	15,14	4,171	14,66	7,11	-8,649	

8. sz. melléklet: A kereskedelmi szálláshelyek külföldi és belföldi vendégforgalma (vendégek, vendégéjszakák száma)

27.1.1.18. A kereskedelmi szálláshelyek külföldi és belföldi vendégforgalma

Év	Belföldi vendégek	Külföldi vendégek	Vendégek összesen	Belföldi vendégéjszakák	Külföldi vendégéjszakák	Vendégéjszakák összesen
Száma, ezer						
2001	3 003	3 070	6 073	7 754	10 894	18 648
2002	3 163	3 013	6 176	8 089	10 361	18 450
2003	3 367	2 948	6 315	8 571	10 040	18 611
2004	3 346	3 270	6 616	8 391	10 508	18 899
2005	3 618	3 446	7 064	8 958	10 779	19 737
2006	3 873	3 310	7 183	9 606	10 046	19 652
2007	4 023	3 451	7 474	9 957	10 171	20 128
2008	4 135	3 516	7 651	9 964	10 010	19 974
2009	3 923	3 228	7 151	9 490	9 220	18 710
2010	4 011	3 462	7 473	9 940	9 614	19 554
2011	4 199	3 822	8 021	10 205	10 411	20 616
2012	4 221	4 164	8 385	10 413	11 392	21 805
2013	4 497	4 388	8 885	10 985	11 983	22 968
2014	5 022	4 618	9 640	12 082	12 351	24 434
2015	5 474	4 929	10 403	12 925	12 962	25 888
2016	5 815	5 302	11 117	13 827	13 802	27 629
2017	6 234	5 650	11 884	14 827	14 942	29 769
2018	6 603	5 945	12 548	15 671	15 340	31 011
2019	6 752	6 169	12 920	15 785	15 753	31 538

Forrás: KSH
https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0017.html
 letöltve: 2022.12.13

9. sz melléklet: A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák és vendégforgalom száma turisztikai régióként

27.1.1.22. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma turisztikai régióként

Év	Budapest–Közép-Duna-vidék	Ebből: Budapest	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Tisza-tó	Dél-Alföld	Közép-Dunántúl	Balaton	Dél-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Összesen
Vendég, ezer											
2015	4 389	3 805	951	720	111	690	438	1 573	426	1 105	10 403
2016	4 711	4 085	1 008	759	105	730	499	1 692	450	1 163	11 117
2017	4 988	4 273	1 083	821	134	818	552	1 788	478	1 222	11 884
2018	5 303	4 487	1 130	862	126	893	594	1 856	486	1 297	12 548
2019	5 441	4 616	1 153	876	132	907	617	1 917	529	1 348	12 920

Éjszaka, ezer											
2015	9 887	8 768	2 149	1 945	309	1 609	1 009	5 078	1 023	2 878	25 888
2016	10 579	9 323	2 280	2 055	300	1 710	1 165	5 452	1 052	3 037	27 629
2017	11 462	10 072	2 446	2 161	367	1 913	1 312	5 760	1 121	3 227	29 769
2018	11 899	10 348	2 568	2 271	345	2 074	1 439	5 925	1 155	3 335	31 011
2019	12 268	10 704	2 580	2 290	354	2 019	1 511	5 953	1 261	3 302	31 538

Forrás: KSH

https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0021.html

Letöltve: 2022.12.13.

10. sz. melléklet: A Magyarországra tett külföldi többnapos utazások megoszlása a felkeresett turisztikai régió és országok szerint 2019

27.1.1.9. A Magyarországra tett külföldi többnapos utazások megoszlása a felkeresett turisztikai régió és országok szerint 2019-ben [%]

Országok, országcsoportok	Budapest	Közép- Dunavidék	Budapest és Közép- Dunavidék együtt	Észak- Magyarország	Észak- Alföld	Tisza-tó	Dél-Alföld	Közép- Dunántúl	Balaton	Dél-Dunántúl	Nyugat- Dunántúl
Ausztria	7,0	1,0	8,0	0,6	–	1,0	2,8	0,9	12,4	1,0	75,0
Bulgária	8,3	42,6	50,9	1,8	1,0	3,6	25,2	3,8	2,9	7,0	16,9
Csehország	25,0	0,2	25,2	3,0	0,2	0,1	3,2	4,8	14,8	2,5	50,0
Egyesült Királyság	94,2	0,8	95,0	0,7	1,0	0,2	0,9	0,5	1,8	0,5	0,3
Franciaország	93,7	2,6	96,3	1,1	0,1	–	1,9	0,6	1,8	0,3	–
Hollandia	43,9	1,0	45,0	2,7	0,5	0,4	–	3,2	36,3	7,2	12,6
Horvátország	21,3	7,3	28,6	–	2,2	1,2	14,4	15,9	9,1	36,3	4,1
Lengyelország	24,8	1,3	26,1	8,8	2,2	0,8	9,4	1,4	21,0	1,4	33,3
Németország	23,7	2,4	26,1	3,4	1,5	0,6	7,3	4,6	28,8	2,4	27,4
Olaszország	90,8	0,5	91,3	0,5	1,1	–	2,9	–	2,9	0,7	1,1
Oroszország	80,3	0,6	80,9	–	0,2	0,1	8,2	–	7,8	–	4,2
Románia	30,3	3,3	33,6	6,9	20,1	2,8	5,2	4,4	9,2	3,9	15,0
Svájc	56,3	0,4	56,7	0,4	1,1	0,2	1,3	1,2	0,6	0,1	38,8
Svédország	68,6	0,7	69,3	0,7	0,7	–	–	1,1	21,1	4,3	3,7
Szerbia és Montenegró	20,0	6,4	26,4	0,5	1,2	1,0	52,3	7,2	0,6	3,6	7,9
Szlovákia	11,4	2,1	13,5	15,0	4,5	6,0	0,9	10,3	5,3	1,1	44,5
Szlovénia	28,2	2,5	30,7	–	3,0	–	6,9	–	39,4	3,0	16,9
Ukrajna	43,8	2,9	46,8	6,3	23,6	2,8	9,4	3,7	0,4	0,5	7,4
USA	97,0	1,6	98,6	0,6	0,2	0,5	0,7	0,9	4,5	0,3	1,6
EU	40,6	3,1	43,7	4,2	3,7	1,4	4,8	3,6	13,2	2,2	25,7
Európa	41,4	3,5	44,9	3,8	3,7	1,3	7,3	3,6	11,6	2,4	23,8
Ázsia	97,5	1,2	98,7	0,4	0,5	0,2	0,3	0,1	0,6	0,0	–
Afrika	91,2	3,9	95,1	–	2,0	–	1,3	2,1	2,7	0,8	0,5
Amerika	96,3	1,4	97,7	0,6	0,3	0,5	1,5	1,1	4,8	0,7	1,2
Ausztrália	97,6	–	97,6	–	1,4	–	1,1	–	6,0	–	7,7
Összesen	49,0	3,2	52,2	3,3	3,3	1,2	6,4	3,2	10,4	2,1	20,7

Forrás KSH
https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0009.html
Letöltve: 2022.12.13

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

11. sz. melléklet: Munkáltatói nyilatkozat

ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
RENDÉSZETI FŐIGAZGATÓSÁG

NYILATKOZAT

A Munkáltató a Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíjának elnyerése esetén vállalja, hogy dr. Tokodi Panna r. főhadnagyot – pályázót – a doktori kutatása gyakorlati hasznosíthatóságának megvalósításában a Kooperatív Doktori Program ösztöndíjas időszaka alatt segíti.

Budapest, 2020. szeptember „7”

Támogatom:

Oberling József r. ezredes
címetes egyetemi docens
rendőrségi főtanácsos
főosztályvezető
(vállalati szakértő)

Jóváhagyom:

.....
Dr. Halmosi Zsolt r. vezérőrnagy
rendőrségi főtanácsos
rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes
(a munkáltatói jogkör gyakorlója)

Cím: 1139 Budapest, Teve u. 4-6., 1903 Bp., Pf. 314/15
Telefon: (06 1) 443-5553, 33-500; fax: (06 1) 443-5527, 33-362
E-mail: rendfoig@orfk.police.hu

12. sz. melléklet: Köszönetnyilvánítás

Szeretném először köszönetemet kifejezni témavezetőimnek, Dr. Németh József PhD. r. ezredesnek és Prof. Dr. Michalkó Gábornak, akik mind a képzési szakaszban, mind pedig a kutatásaim során végig mellettem álltak, szakmai és gyakorlati tanácsaikkal segítettek a disszertációm elkészítését.

Köszönettel tartozom a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. „Turizmusbiztonság Kutatóműhelyének” a több éves támogatásért, hogy empirikus kutatásom megvalósításához nagyban hozzájárultak.

Köszönöm a főosztályvezetőm, Óberling József r. ezredes segítségét, mint vállalati szakértőként nyújtott segítő közreműködését az elnyert Kooperatív Doktori Pályázat ideje alatt.

Külön szeretném megköszönni a doktori értekezés két előopponensének, Dr. Sallai János r. ezredesnek és Dr. Németh Kornélnak az értekezés első változatának értékelését, az építő tanácsokat, kritikai észrevételeket, amelyek sokat segítettek az értekezés véglegesítésében.

Továbbá köszönöm minden interjúalanyomnak, hogy részt vettek a kutatásomban, szakmai tapasztalatukkal és személyes véleményükkel hozzájárultak a disszertációm elkészítéséhez.

Nem utolsó sorban köszönöm a családomnak, a páromnak és a barátaimnak a doktori iskola éve alatt nyújtott támogatást és segítséget, hogy a kutatásomra elegendő időt tudjak fordítani.